

Kardinal Kuharić u hrvatskom iseljeništvu : Australija i Novi Zeland

---

Edited book / Urednička knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2003**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:270:977002>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Croatian Emigrant Press - Repository](#)

Kardinal Kuharić u hrvatskom iseljeništvu

Australija i Novi Zeland

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
GLAS KONCILA

692.073 *me*

Korektura:

MARIJA BARIČEVIĆ

Grafički uredili i opremili:

S. ANĐELITA ŠOKIĆ

TOMISLAV ALAJBEG

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 262.136.6 Kuharić, F.
266 (94=163.42)
266 (931=163.42)

KARDINAL Kuharić u hrvatskom iseljeništvu :
Australija i Novi Zeland / priredio Vladimir
Stanković. - Zagreb : Kršćanska sadašnjost : Glas
Koncila, 2003. - (Likovi ; 22)

Summary.

ISBN 953-151-976-5 (Kršćanska sadašnjost)

1. Stanković, Vladimir

I. Kuharić, Franjo -- Život i djelo

II. Hrvati -- Australija -- Pastoralna skrb

III. Hrvati -- Novi Zeland -- Pastoralna skrb

430626142

Izdaje: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, Marulićev trg 14

Odgovara: dr. Aldo Starić

Tisak: Kršćanska sadašnjost, Zagreb

Naklada: 3.000

ISBN 953-151-976-5

KARDINAL KUHARIĆ U HRVATSKOM ISELJENIŠTVU AUSTRALIJA I NOVI ZELAND

Priredio:

Mons. Vladimir Stanković, *svr' uilo*

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
GLAS KONCILA
ZAGREB, 2003.

ISBN 978-95-161-1440-2

KARDINAL KUHARIĆ U HRVATSKOM ISELJENIŠTVU

Grčki svetili i opisi
S. ANTONIĆ
TOMISLAV KUHARIĆ

AUSTRALIJA I NOVI ZELAND

CIP - Knjižničarski i bibliografski
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

DDK 262.136.6 Kuharić, T.
262.136.6
262.136.6-161440

KARDINAL KUHARIĆ u hr
Austrliji i Novu Zelandu
Izdavač: "Svjetlo", Zagreb
Kolekcija: "Cipriani"

Summary

ISBN 953-151-976-5 Otkrivanje sadržaja

- I. KUHARIĆ, Hrvatski seljaci u Australiji
- II. Hrvatski seljaci u Australiji - Pastoralna služba
- III. Hrvatski seljaci u Novom Zelandu - Pastoralna služba

440626742

Izdavač: Križevički katolički župnik, Zagreb, Mladost 14

Odgojna ul. 10, 10000 Zagreb

Tipografija: Križevički katolički župnik, Zagreb, Mladost 14

Naklada: 1.000

ISBN 953-151-976-5

ZAGREB, 2007

UVODNA RIJEČ

Zagrebački je nadbiskup mons. Josip Bozanić u Uvodnoj riječi prve knjige »petoknjžja« o kardinalu Kuhariću u hrvatskom iseljeništvu rekao da »bi bila šteta propustiti da se sistematizira i osvježi tako važan segment u svestrano plodnom životu kardinala Kuharića, kao što je bila njegova ljubav i pastoralna skrb za Hrvate izvan domovine«. Imajući to na umu, nisam žalio truda da u godini prve obljetnice njegove blažene smrti – poslije prve knjige o Južnoj Africi – svjetlo dana ugleda i druga koja govori o Kardinalovim pastirskim pohodima Hrvatima u Australiji i Novom Zelandu. Ta je knjiga mnogo opsežnija, jer u tom dijelu svijeta imamo petnaest hrvatskih katoličkih misija, koje je Kardinal obišao 1980., 1988. i 1993. godine.

Vremenski najduže i po značenju najvažnije bilo je prvo putovanje, ono prije dvadeset tri godine, koje je imalo dosta uzbudljive odjeke i na političkom planu kako u Hrvatskoj tako i u iseljeništvu, ali je bilo prijelomno za kasnije usmjerenje tamošnjeg hrvatskog iseljeničkog dušobrižništva. Drugo je putovanje bilo znatno kraće i odvijalo se u mnogo mirnijem ozračju, s novim svećeničkim silama i u novoizgrađenim hrvatskim crkvama i pastoralnim središtima. Na svoje posljednje putovanje u Australiju Kardinal je pošao s putovnicom slobodne Republike Hrvatske, o kojoj je govorio s velikom ljubavlju hrvatskim sunarodnjacima, a koju je odvažno branio pred strancima. Bila je to i prilika da australskim Hrvatima zahvali na velikoj materijalnoj i novčanoj pomoći Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini u vremenu velikosrpske agresije.

O svim tim svojim povijesnim pastirskim pohodima Kardinal je često govorio, rado se prisjećao mnogih pojedinosti, pa je i osobno, o putovanju 1980. godine, sastavio opširan prikaz koji prenosimo iz Službenog vjesnika Zagrebačke nadbiskupije. A najiscrpnije izvještaje s prvog je putovanja za Glas Koncila slao njegov glavni urednik don Živko Kustić, član naše hrvatske crkvene delegacije. Te članke, kao i one s njegovih kasnijih posjeta Australiji, s dubokoumnim zapažanjima o hrvatskom iseljeništvu starije i novije generacije, također donosimo. S nama je na

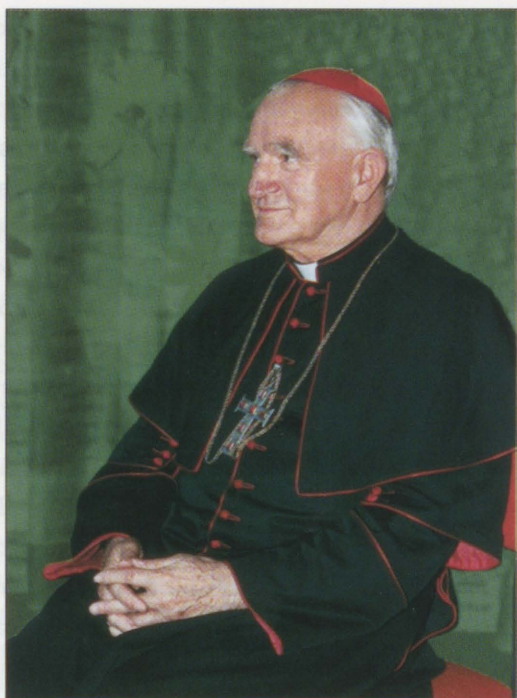
prvom putovanju bio i urednik hrvatskog programa Radio Vatikana o. Josip Scheibel, koji je sve snimao i slao u eter živu Nadbiskupovu riječ. Ovdje smo iz te obilne dokumentacije prenijeli tek mali dio. Dr. Drago Šimundža iz Splita puno je toga vidio i doživio u Australiji i više reportaža napisao za Glas Koncila 1988. godine, od čega smo tek nešto ovdje preuzeli. Razumije se da je i glavni urednik ove knjige, kao vjerni Kardinalov pratilac, u nju uvrstio i svoje izvještaje objavljene u Glasu Koncila ili na Radio Vatikanu. U mnogome sam se poslužio i arhivom Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu – kako onim iz tadašnjeg ureda u Rimu tako i ovim u Zagrebu. Posebno se moram zahvaliti dr. Ivanu Čizmiću za njegov prikaz o Hrvatima u Australiji i Novom Zelandu. U knjizi su našli mjesto i razni drugi prilozi povezani s Kardinalovim putovanjima. A da sam, u relativno kratkom vremenu, mogao za tisak prirediti ovu knjigu treba zahvaliti negdašnjoj australskoj Hrvatici s. Anđeliti Šokić, koja je na svojem računalu sve pripremila za tisak. Zahvaljujem i našim svećenicima i časnim sestrama, koji su mi iz Australije poslali mnogo lijepih fotografija od kojih su samo neke mogle biti uvrštene u knjigu. Izdavačima Glasu Koncila i Kršćanskoj sadašnjosti ide priznanje za spremno ustupanje objavljenih tekstova odnosno za uredničke i tiskarske usluge. Zahvala i Radio Vatikanu, a posebno g. Aldu Sinkoviću.

Osim što će ova druga knjiga o kardinalu Kuhariću u hrvatskom iseljeništvu naći svoje mjesto uz onu prvu o Južnoj Africi na policama knjižnica mnogih župnih ureda i u rukama brojnih Kardinalovih štovatelja u Hrvatskoj, uvjeren sam da će je rado nabaviti – brigom svojih vrijednih svećenika i časnih sestara – i mnogi hrvatski iseljenici u Australiji i Novom Zelandu.

U Zagrebu, 31. svibnja 1993.

Vladimir Stanković

POZDRAV FRANJJI KARDINALU KUHARIĆU

Uzoriti gospodine kardinale!

Pastirski pohodi hrvatskih biskupa posljednjih su desetak godina toliko učestali, a njihova prisutnost postala gotovo obična kao nešto što se po sebi razumije, tako da se nama svećenicima ponekad čini da navještaj biskupskog pohoda u srcima vjernika ne budi oduševljenje kao nekoć. Međutim, ne želeći nipošto umanjivati značenje i važnost ijednog hrvatskog biskupskog sjedišta odnosno biskupa, s posvemašnjom sigurnošću možemo reći da je nešto sasvim posebno sa zagre-

bačkim kardinalom nadbiskupom, našim današnjim pohoditeljem. Na vijest o njegovu dolasku nitko od nas nije ostao ravnodušan. Više je razloga, što je tomu tako. *Ponajprije*, među nama je nadpastir hrvatskog glavnog grada, a zagrebački su biskupi redovito bili svjetionik ne samo hrvatske Crkve, nego i svega našega naroda i cijele domovine: kroz više od sedam desetljeća najtežih političkih depresija, nacionalnih frustracija i rodoljubnih poniženja tornjevi zagrebačke katedrale bili su svim Hrvatima svijetao putokaz, a zagrebački nadbiskupi najsigurniji vođe. *Drugi se razlog* nadovezuje na netom rečeni: prvostolna crkva zagrebačka uživa poseban ugled zbog svojih pastira za kojima je ostala »fama sanctitatis – glas svetosti!« To je najprije bl. Augustin Kažotić, čijoj se kanonizaciji nadamo, zatim su to Martin Borković, sluga božji Josip Lang i, nadalje, svima nama znani sluga Božji Alojzije kardinal Stepinac. *I treći razlog* naše radosti: danas je među nama pastir koji je iseljenu Hrvatsku, proglašenu od političara smećem, neustrašivo uzeo u obranu, koji je dušobrižnike iseljenika učio da je rodoljublje evanđeoska vrednota i koji je netom stupivši na čelo zagrebačke nadbiskupije, iz godine u godinu na smrtni dan kardinala Stepinca neustrašivo govorio istinu o njemu. *I još nešto*: kardinal Franjo Kuharić je danas među nama da s nama slavi žrtvu svete mise, da nam uputi svoju nadpastirsku poruku, a poslije podne da izvrši jednu posebnu želju svoga srca, a ta je da u naselju kardinala Stepinca otkrije spomenik našem svete uspomene kardinalu.

Sydney, St. John's Park, 5. rujna 1993.

fra Gracijan Biršić

HRVATI U AUSTRALIJI

Sredinom devetnaestog stoljeća u Australiju stižu prvi hrvatski doseljenici. A. Franatovich, kapetan broda »Jane« stigao je 1850-ih u mjesto Redcastle gdje je prvi pronašao platežno zlato (payable gold). Ondje je bio i A. Geronevitch, vlasnik hotela »Hotel svih nacija« (»All Nation Hotel«) koji je registriran u Redcastleu 1860-ih godina. Nešto kasnije, 1872. godine, M. Lusich je u Viktoriji registrirao rudnik pod imenom »Nova Dalmacija« (»New Dalmatia«). U istom razdoblju u mjestu pod imenom Mooroopna registrirana je hrvatska vinarija poznata kao »Excelsior Vineyard« a koja je i danas u vlasništvu potomaka hrvatske obitelji Darveniza.

Već početkom dvadesetog stoljeća, znatan broj Hrvata naselio se u okolici Perth, Boulder-Kalgoorlieju (Zapadna Australija), sjevernom Queenslandu, Sydneyju i Broken Hillu (New South Wales). Njihov broj se nakon prvog svjetskog rata znatno povećao. Doseljenici bi pisali svojim rođacima o životu u Australiji i, ubrzo, novi bi doseljenici dolazili.

U ekonomskom pogledu Hrvati su se tek između dva rata počeli isticati i značajnije sudjelovati u razvitku zemlje. U Western Australia, kopači zlata u rudnicima Boulder-Kalgoorlie naseljavali su se u predjelu Perth i kupovali veća imanja. Povrtlari u okolici Perth postali su imućni zemljoposjednici, dok su nekolicina doseljenika iz Crikvenice (Hrvatsko primorje) koji su se tada u većem broju naselili u Fremantleu (West A.), postali vlasnici većih ribarskih brodova. U sjevernom Queenslandu, gdje su naši ljudi radili na sječi šećerne trstike, nekolicina su postali i sami posjednici imanja šećerne trstike. U New South Walesu, Hrvati su se nastavili naseljavati u okolici Sydneyja, kao Fairfieldu i Cabramatti, gdje su radili kao vrtlari. Kako se Sydney širio i raslo mu pučanstvo, tako su mnoga imanja naših ljudi postajala predgrađa Sydneyja i porasla im veoma visoka novčana vrijednost.

U vinogradarskim predjelima Mildura (Victoria) i Renmark, Loxtona, Barmera (South A.), počeli su se u velikom broju naseljavati Hrvati iz Međimurja, prvo kao najamni radnici, da bi mnogi od njih kasnije

postali i vlasnici tih vinograda. Oni su u tim krajevima stekli glas naj-sposobnijih i najuzornijih vinogradara ovog kontinenta.

U novije vrijeme zavidan uspjeh postigao je I. Jurić koji je u Seymuru u Viktoriji na amaterskoj izložbi vina 1998. dobio prvu nagradu za svoj proizvod poznat pod imenom »Piedmont Vineyard«, koji je plod njegova vinogradarskog umijeća započetog još 1991. godine.

Doseljenici iz tog razdoblja prvi put su djelotvorno sudjelovali u svom etničkom i u australskom društveno-političkom životu. Veza i suradnja između Hrvata diljem čitavog ovog kontinenta postajala je sve čvršća i bolje organizirana. Osnivale su se nove organizacije i klubovi kao, na primjer, »Napredak« u Broken Hillu (N.S.W.) i »Matija Gubec« (Mildura). Broken Hill je uskoro postao glavno središte političke i društvene djelatnosti naših doseljenika. Politička orijentacija većine organizacija iz tog razdoblja, kao i novina koje su počele redovito izlaziti, bila je izrazito socijalističkog smjera.

Nakon Drugog svjetskog rata, vlada Australije, imajući u vidu da može biti ugrožena od prenapučenih susjednih azijskih zemalja ukoliko ne naseli bijelcima svoja ogromna nenapućena prostranstva, odlučila je da se započne sa širokim sistematskim programom naseljavanja. Danas je na ovom kontinentu oko 25% pučanstva rođeno izvan te zemlje i taj broj se stalno povećava.

Smatra se da u Australiji živi blizu 250 tisuća Hrvata i njihovih potomaka. Za razliku od ranijih hrvatskih doseljenika koji su većinom bili iz obalnih krajeva, poslijeratni doseljenici su u velikom broju iz Slavonije, Like, Korduna, Hrvatskog zagorja i Bosne i Hercegovine. Također, za razliku od ranijih doseljenika, koji su se obično naselili u unutrašnjosti ove zemlje i uposlili se u rudnicima, šumarstvu i poljoprivredi, ovi su se poslijeratni doseljenici u ogromnoj većini nastanili u glavnim gradovima Australije i uposlili u tvornicama i na građevinskim radovima. Danas postoje čitave grane industrije, kao na primjer, automobilska i građevna industrija, koje ovise o radnoj snazi hrvatskih doseljenika.

Razvitak industrije u velikim gradovima i relativna stagnacija manjih gradova po unutrašnjosti Australije, kao i poljoprivredne površine, prouzrokovali su i promjene u područjima naseljavanja Hrvata. Poslijeratni doseljenici su veoma koncentrirani u industrijskim predgrađima glavnih gradova Australije, naročito Melbournea i Sydneyja. U Melbo-

urneu najveći se dio doseljenika nalazi u zapadnim predgrađima kao Fottscrayu, Sunshineu i St. Albansu i u jugoistočnim predgrađima kao Spring Valeu, Noble Parku i Dandenongu. U Sydneyju koncentracije Hrvata su u predgrađima kao Fairfield, Cabramatta, Paramatta, Liverpool, Ryde, Chatswood i Newtown. Manji gradovi u kojima se razvila industrija također su privukli velik broj Hrvata kao na primjer Newcastle i Wollongong (N.S.W.), Geelong, Ballarat, Morwell i Wodonga (Victoria), Whyalla (S.A.) i Fremantle (W.A.). Broj Hrvata u rudarskim gradovima Broken Hillu i Boulder-Kalgoorlieu se smanjio.

Međutim, na području nalazišta dragog kamena opala (Coober Pedy, Andamooka, S.A., i White Cliffs, N.S.W.), bio je znatan priliv poslijeratnih doseljenika. Zna se da su nekolicina postali uspješniji kopači opala, premda to obično drže u velikoj tajnosti zbog konkurencije i sigurnosti.

Iako se relativno samo mali postotak poslijeratnih doseljenika naselio u unutrašnjosti ove zemlje, njihovo značenje i utjecaj na australski privredni i društveni razvitak unatoč tome su veoma značajni. Vinogrdarska područja Mildurae i Renmarka nastavila su i dalje privlačiti izvjestan broj Hrvata.

Polja duhana u dolinama Victorie, kao Myrtleford, Bright, Kiewa Valley i King Valley, privukla su veće skupine Hrvata. U početku najamni radnici, mnogi od njih su kasnije kupili ta imanja i postali dosta imućni zemljoposjednici. Sličan proces se ponovio u North Queenslandu na poljima šećerne trstike u okolini Cairnsa, Mosmana, Babindija i Mareebaija.

Iako većina Hrvata rade kao nekvalificirani tvornički i najamni radnici, postupno se njihov ekonomski položaj znatno popravio. Broj doseljenika koji imaju svoje trgovine, restorane, hotele, motele, brodove i tvornice neprestano se povećava. Hrvate pučanstvo Australije smatra poštenim, vrijednim i savjesnim radnicima. Na teškim i opasnim gradnjama, pod najnepogodnijim okolnostima, kao na primjer, u rudnicima, prašumama i pustinjama, gdje je malo ljudi voljno prihvatiti posao bez obzira na novac, sigurno je da ćete tamo naći veći broj Hrvata.

Društveno okupljanje

Društveni život Hrvata u Australiji je vrlo živ. Hrvatski domovi su aktivni širom Australije. U državi Victoria nalazi se najviše hrvatskih

društava na australskom kontinentu. Najaktivnije je Australsko-hrvatsko društvo (Australian Croatian Association) iz Footscraya, osnovano 1951. godine, prvo i do sada najveće hrvatsko društvo u Melbourneu, čija su obilježja širenje hrvatstva, zagovaranje uspostave suverene Hrvatske u njezinim povijesnim granicama. Godine 1964. osnovali su školu hrvatskog jezika i hrvatsku knjižnicu, a 1967. folklornu skupinu. Nove prostorije, otvorene 1980. godine, dobile su ime *Hrvatski nacionalni dom dr. Ante Pavelić*.

U St. John's Parku (Sydney) djeluje najveći poznati hrvatski klub u Australiji – Hrvatski klub »Kralj Tomislav«. Od 1972. unutar Kluba radi i istoimeni nogometni klub. Aktivni su i folklorna grupa »Lindo« te dramska grupa, tamburaški zbor, šahovska i boćarska sekcija.

Australsko-hrvatsko društvo »Kardinal Stepinac« (Australian Croatian Association »Cardinal Stepinac«) iz North Geelonga osnovano je 1955. godine. Kasnije, godine 1961. osnovalo je prvu školu hrvatskog jezika na području države Victoria, jedinu hrvatsku školu u Victoriji koja je od svog osnutka do danas radila bez prekida. Ovo je društvo prva hrvatska organizacija koja je uposlila socijalnog radnika bez dobivanja novčane pomoći od države.

Hrvatski centar u Western Australiji (WA Croatian Community Centre Inc) iz North Fremantlea osnovan je 1973. Prostorije su im u blizini Hrvatske katoličke misije, a planove za gradnju istih napravio je Vlado Piščetak, odgovorni inženjer za sve građevinske poslove središta grada Perth. U Western Australiji djeluju također Hrvatski dom iz Gwelupa i Hrvatski klub Caversham.

Australsko-hrvatsko društvo O'Connor (Australian Croatian Club O'Connor) osnovano je 1958. godine. Gradnja vlastitih prostorija završena je 1969.

Hrvatsko društvo žena Canberra-Queanbeyan (Croatian Women's Association Canberra-Queanbeyan), osnovano je 1973. godine i do danas se bavi društvenim, kulturnim i humanitarnim aktivnostima.

Centar hrvatske zajednice (Croatian Community Centre) iz mjesta Rocklea, Queensland, osnovano je 1984. godine. Okuplja većinu Hrvata u Brisbaneu i Gold Coastu.

Hrvatski klub Adelaide (Croatian Club Adelaide) iz Bromptona osnovan je 1950. godine, a prostorije su sagrađene 1980. Klub posjeduje

terene za košarku, tenis i boćanje. Aktivna je folklorna grupa. Klub je osnovao i Hrvatski nogometni klub »Croatia Adelaide«.

Australsko-hrvatski klub Hobart, Tasmania (Australian Croatian Club) iz Glenorchyja okuplja oko sebe sve stare i novije hrvatske doseljenike. Klub gaji kulturne i obrazovne aktivnosti te šport i rekreaciju. Većina od oko 400 Hrvata, koji žive u Hobartu, okuplja se u ovom klubu.

Hrvati u gospodarskom životu Australije

Veliki broj Hrvata postigao je zavidne uspjehe u raznim gospodarskim područjima Australije. O tome svjedoči i potreba za djelovanjem *Australian Croatian Chamber of Commerce Inc.* – Australsko-hrvatske gospodarske komore, čija je zadaća snabdjevanje gospodarskim informacijama i poslovno povezivanje poslovnih ljudi među Hrvatima. Ogranci Komore djeluju u gotovo svim većim hrvatskim naseobinama.

Nekolicina Hrvata spada među najuspješnije poslovne ljude Australije. Tako je Colombo Perich sa sinom Ronom najveći proizvođač gnojiva, stoke i mlijeka. Nikola Šarić je vlasnik tvrtke aluminijskih prozora i vrata »Rainbow Aluminium Windows & Doors Pty. Ltd.« sa sjedištem u Seftonu. Hrvat Božo Franović je na čelu tvrtke »Boka Aluminium Windows Pty. Ltd.« u Liverpoolu. U Albion Park Railu automehaničarsku radionicu »Danic's Roadhouse« i restoran vode Milan i Kata Danić, a Steve Popović iz Mt Druitta vlasnik je automehaničarske radionice »Mt Druitt Auto Body Repairs Pty. Ltd.«. Josip Mašina vlasnik je dvorca Eschol Park House u Eschol Parku u kojem je smješten restoran, plesna dvorana za 200 osoba, sale za vjenčanje, seminare ili zabave. Uspješni poslovni ljudi na području Sydneya su Rade Čikeš i braća Nedjeljko i Anđelko Marunčić.

Jedan od najjačih hrvatskih poduzetnika ne samo u Canberri nego i u cijeloj Australiji je Ivan Domazet, vlasnik građevinske tvrtke »Ivan Homes«, 2 hotela te poduzeća koje se bavi trgovinom mesa i mesnih prerađevina. Hrvati Canberre drže 70% građevinarstva u tom gradu, ali i u drugim dijelovima Australije. Dinka Lukina iz Port Lincolna naziva ju »kraljem ulova tune«. U Prospectu djeluje Australsko-hrvatsko društvo liječnika i stomatologa, čiji je predsjednik dr. S. Klarić.

Ivan Mikan iz Hobarta vlasnik je restorana »Ivan's Seafood & Charcoal Grill«. Mirko Furjanić je poznati poslovni čovjek u Hobartu. Vlasnik je ekskluzivne prodavaonice muške odjeće »Michael Tailors – Menswear«. Već 30 godina bavi se tim poslom.

U centru Hobarta nalazi se ekskluzivna trgovina slatkišima »Kandyland«, vlasnika Tomislava Kačića.

Hrvatske škole

U Australiji hrvatske škole djeluju kroz udruženja hrvatskih učitelja u Melbournu, Sydneyju i Perthu. Pod pokroviteljstvom Središnjeg odbora hrvatskih etničkih škola NSW-a (SOHEŠ) djeluje 10 hrvatskih škola, od toga 9 u Sydneyju i 1 u Wollongongu. U gradu Geelongu svojim radom na području hrvatskog školstva posebno se istaknuo Jozo Pavlović, kojeg je Vlada Victorije za to nagradila srebrnom medaljom.

Marija Šešelja zaslužna je za uvođenje hrvatskog jezika kao redovnog predmeta u australske škole u Canberri. Autorica je nekoliko publikacija i školskih priručnika. Od 1978. do 1992. bila je voditeljica hrvatskog radio programa u Canberri. Njezin suprug Faust Šešelja bio je uz časne sestre i pokojnog fra Matu Bonića višegodišnji ravnatelj hrvatske etničke škole u Canberri, predsjednik Hrvatske znanstvene zaklade u Canberri, a pomagao je na hrvatskom radio programu. Bio je predsjednik HDZ-a za Canberri od 1990. do povratka u Hrvatsku 1995.

Na području hrvatskog školstva u Zapadnoj Australiji istakla se Branka Čop, autorica školskih priručnika, koja je dala veliki doprinos osnivanju hrvatskih škola.

U Australiji je Macquarrie sveučilište koje djeluje u New South Wales 1983. uvelo u svoj nastavni program učenje slavenskih jezika. Tako se od te godine počeo predavati i hrvatski jezik, zahvaljujući pomoći pokrajinske vlade.

Hrvatska znanstvena zaklada osnovana je s ciljem promicanja hrvatskog kulturnog naslijeđa. Osnivački sastanak održan je 28. kolovoza 1984. Hrvatska znanstvena zaklada već je od samog osnutka dobila podršku cijele hrvatske zajednice. Jedan od osnivača Zaklade bio je fra Gracijan Biršić. Hrvatska znanstvena zaklada financira Hrvatske studije na Macquarrie Sveučilištu. Zahvaljujući tome kroatistika ima 14 nastavnih pred-

meta na 3 godine, a do sada je studiralo oko 1.500 studenata iz cijele Australije. Predavači su prof. Luka Budak, fra Gracijan Biršić, Boris Škvorc i drugi.

Uz Hrvatski studij na Sveučilištu Macquarrie od 1995. djeluje i Hrvatski institut, čija je svrha izdavačka djelatnost te prikupljanje arhivske građe o Hrvatima u Australiji i Novom Zelandu. Institut financira Hrvatska znanstvena zaklada. Ravnatelj Instituta je prof. Luka Budak.

AMAC – Društvo bivših studenata i prijatelja Hrvatskog sveučilišta (ogranak Sydney) osnovano je 1992. godine. Predsjednik društva je Nikša Ciko. AMAC djeluje prvenstveno na tri polja: kulturno-umjetnička promocija talenata hrvatskog podrijetla u klasičnoj glazbi i likovnoj umjetnosti, izmjena studenata i akademika između australskih i hrvatskih sveučilišta te izrada likovno-umjetničkog projekta.

Naraštaji Hrvata rođenih u Australiji od mladih su dana uključeni u razne udruge hrvatske zajednice. Kroz te udruge je čuvana hrvatska tradicijska kultura, razvijana hrvatska kulturna posebnost i materinski jezik. Hrvatski jezik je priznat, od 1978., kao jedan od redovitih predmeta na višim školama a učenje hrvatskog jezika je moguće i putem dopisivanja u organizaciji Macquarrie sveučilišta iz Sydneyja.

U Adelaide Hrvatski kulturni i informativni ured (Croatian Cultural Bureau) u Blair Atholu osnovan je na poticaj Anđelka Tomasovića, aktualnog predsjednika. Ured je osnovan u cilju promicanja hrvatskog nacionalnog identiteta kao i hrvatskih nacionalnih interesa. Uspostavio je odnose sa 12 sveučilišta u Australiji radi izvješćivanja australske javnosti o hrvatskom kulturnom naslijeđu. U svoj rad Ured je uključio velik broj hrvatskih intelektualaca i kulturnih djelatnika iz cijele Australije.

Hrvatsko studentsko društvo (Croatian Students Association) iz Clifton Hilla u Victoriji osnovano je 1975. godine. Jedan od osnivača bio je Tomislav Bošnjak. Djeluju u prostorijama Hrvatskog katoličkog centra Clifton Hill. Hrvatsko studentsko društvo ima u listu »Hrvatski vjesnik« posebnu stranicu na engleskom jeziku, gdje pišu o svojim aktivnostima.

Kulturno-umjetnička društva

U australskim gradovima već nekoliko desetaka godina djeluje velik broj hrvatskih folklornih grupa. Tako međugrupni odbor hrvatskih fol-

klornih grupa u New South Walesu (The Association of Croatian Folklore Groups in NSW) iz St. Marysa okuplja i organizira festivale, workshopove za nastavnike hrvatske glazbe i plesa te podupire osnivanje novih grupa.

Hrvatski folklorni ansambl »Koleda« (Croatian Folkloric Ensemble »Koleda«) iz Sydneya djeluje od 1973. godine. Jedan je od najboljih hrvatskih plesnih ansambala u Australiji. Ansambl je odgojio cijeli naraštaj mladih učitelja hrvatskog folkloru te izdavao gramofonske ploče s hrvatskim pjesmama. Predsjednik Ansambla je Ljubo John Crvenković. Kroz djelovanje ansambla radi se na očuvanju, učenju i predstavljanju hrvatske nacionalne baštine.

Godine 1961. osnovan je pjevački zbor pod imenom Hrvatski crkveni zbor Sv. Cecilija, prvi u povijesti Hrvata u Melbourneu. Godine 1963. zbor je izdao gramofonsku ploču s dvanaest hrvatskih božićnih pjesama. To je bila prva hrvatska gramofonska ploča u povijesti Viktorije i u Australiji.

Hrvatsko žensko društvo »Katarina Zrinski« iz Footscraya, jedan je od najboljih hrvatskih pjevačkih zborova u Australiji. Jednako su uspješni Hrvatski zbor »Kardinal A. Stepinac, Hrvatsko narodno kazalište iz Melbournea, HKUD »Lado« iz North Geelonga.

Hrvatska folklorna grupa »Mladi Hrvati – Clifton Hill« iz Clifton Hilla osnovana je 1975. godine. To je najbrojnija hrvatska folklorna skupina u Australiji, koja broji oko 200 članova. Predsjednik Grupe je Gizela Kečenović.

Hrvatska folklorna grupa »Zagreb/Croatia« (Croatian Folkloric Group Zagreb (Croatia) iz mjesta Recklea osnovana je 1975. godine. Njegu je hrvatske tradicionalne plesove, glazbu i pjesme.

Iz redova Hrvatske folklorne grupe »Zagreb/Croatia« nastala je Hrvatska folklorna grupa »Croatia« Brisbane. Obje grupe zajedno imaju više od 200 plesača.

Folklorna skupina »Lenek« iz Seatona, najpoznatija je hrvatska folklorna skupina u Adelaideu i jedna od najboljih u Australiji.

U Canberri djeluje Hrvatsko folklorno društvo »Kardinal Alojzije Stepinac«, a u North Fremantleu folklorno društvo »Zagreb«.

Hrvatski zborovi, orkestri, folklorni ansambl, kazališne grupe i druge kulturno-umjetničke aktivnosti privlače sve generacije Hrvata. Tako

se, na primjer, Hrvatska kazališna grupa predstavila 1997. na proslavi 50. godišnjice Bonogille djelom »Nomad Road« kojeg je napisao Hrvat G. Blazević. Redovite umjetničke izložbe priprema Književno-umjetnička udruga »August Šenoa« – koju vodi V. Brinski.

U Australiji djeluju brojni umjetnici rođeni Hrvati kao Charles Billich, Josef Zbukvic, Marijan Bekic, Stephanie Jakovac, Josip Tankovic, Ante Dabro, Zdravka Knez, Pavao Bonomo, Božidar Rameša, Tomislav Perković, Petar Bulić, Mirta Milković-Cetin, rezbar na Tasmaniji Rudi Hančl, Drago Cerina, Stanislav Rapotec, Rade Miljković, Milan Ivezić, Anton Gojak, Marko Andrić i Marko Strižić koji su svojim iznimnim umjetničkim djelovanjem doprinijeli bogatstvu kulturne riznice u Australiji.

Na polju kazališne umjetnosti najistaknutiji Hrvat je Bruno Knez – osnivač kazališta »La Mama«, koje je imalo velik publicitet u australskoj javnosti te dobilo priznanje od vrhunskih kazališnih krugova Australije. Bruno Knez glumio je i u nekoliko poznatih australskih filmova.

Srećko Vukorep je poznati filmski djelatnik u NSW-u i osnivač filmskog poduzeća »Croatia Ton Co. Ltd«.

Prof. Stipe Marčelja iz Canberre svjetski je poznati fizičar i jedini Hrvat član australske Akademije znanosti. Na znanstvenom i akademskom polju Australije istaknuli su se: Anđelko Tomasović, dr. Ratimir Rac, Ivan Grgurić, Vesna Drapač, Vladimir Gobin i drugi.

Na hrvatskom i engleskom jeziku objavljuju zbirke pjesama Duška Crmarić-Salečić, Ante Glavor, Frank Pervan, Drago Šaravanja i mnogi drugi. Mate Tkalčević autor je knjige »Hrvati u Australiji«.

U djelovanju političkih stranaka, sindikata i državnih organa ovog kontinenta utjecaj naših doseljenika počeo se tek zadnjih godina značajno osjećati. Natasha Stott-Dešpoja (Demokratska stranka) postala je 1995. godine najmlađa zastupnica u federalnom parlamentu Australije. Zastupnica je prava žena i mladeži. Zastupnica hrvatske zajednice pri Etničkom vijeću ACT-a je Doris Božin.

Takvih osoba kao što su senator Lajović (N. S. W.), Vladimir Menart (predsjednik Etničkog savjeta N. S. W.), Franjo Grivec (predsjednik Poljoprivrednog sindikata Victoria, Voćni odio), Mathew Beovich (nadbiskup Adelaide, S. A.) nema mnogo, iako su dobri izgledi da će se njihov broj postupno povećavati.

U ranim poslijeratnim godinama ime Leslie Starčević, nosioca najvišeg ordena Victoria Cross, dobivenog zbog hrabrosti u borbama protiv Japanaca na Borneu, bilo je svima poznato. Također je i danas poznato ime Ralpa Sarica, izumitelja novog tipa automobilskog motora.

Hrvati u sportskom životu Australije

Nogometni šport u Australiju donijeli su doseljenici, a velika zasluga za to pripada Hrvatima. Već 1939. godine u gradiću Boken Hillu osnovan je nogometni klub Napredak, koji je iste godine u svojoj natjecateljskoj ligi osvojio prvenstvo i pobjednički pehar. Napredak je sljedeće 1940. godine bio prvak u svojoj ligi. Hrvati su osnovali 1974. godine Hrvatski nogometni savez, koji svake godine u drugom gradu organizira Hrvatski nogometni turnir na kojem se natječu hrvatski klubovi iz svih krajeva Australije.

Koliko australski Hrvati vole nogomet vidi se i po velikom broju klubova okupljenih u Hrvatskom nogometnom savezu: *Croatia Club Adelaide*, *Croatia Club Whyalla*, *Croatia Mount Gambier*, *Adelaide Croatia-Zagreb*, *Croatia Port Lincoln*, *Croatia North Geelong*, *Croatia Sporting Club Zagreb-Mildura*, *HNK Mostar-St. Albans*, *Hajduk Chelsea Soccer Club-Nobel Park*, *St. Albans HAŠK-Gradanski Soccer Club*, *St. Albans, Glenroy Split-Craigieburn*, *Melbourne Croatia-Melbourne*, *HNK Zagreb-Melbourne*, *HNK Osijek-Melbourne*, *Wodonga City Soccer Club-Wodonga*, *HNK Zagreb-Keilor East*, *HNK Kralj Tomislav-Endeavour Hills*, *Croatia Sydney Soccer Club-Sydney*, *HNK Zagreb-Hurstville*, *Luddenham Croatia-St. Marys*, *Newcastle Croatian Soccer Club-Islington*, *Croatia Werrington SFC Werrington*, *Merrylands Croati SFC-Parramatta*, *Lidcombe Dinamo Soccer Club-Berala*, *Jadran Hajduk Club LTD-St. Jons Park*, *Croatia-Brisbane*, *Gold Coast Croatia-Southport*, *Croatia Deakin Soccer Club-Deakin*, *Croatia North Peth Soccer Club-Fremantle*, *Launceston Croatia Soccer Club-Mowbray*, *Croatia Glenorchy Soccer Club-Glenorchy*.

Nekoliko naših klubova natječe se u najkvalitetnijim nogometnim natjecanjima. Najbolji su *Croatia iz Sydneya* i *Croatia iz Melbournea*.

Croatia-Sydney osnovana je 1958. godine. Iste godine osvojila je prvo mjesto u sydneyjskoj *Metropolitan ligi*. Godine 1960. *Croatia* igra u trećoj skupini Savezne nogometne lige u *New South Wallesu* (NSW), u

kojoj osvaja prvo mjesto i prelazi u drugu skupinu iste lige. Godine 1962. *Croatia* igra u Prvoj državnoj ligi NSW. Godine 1974. *Croatia* postiže veliki uspjeh osvajanjem Rothmans kupa. U godinama 1977., 1978., 1982. i 1986. *Croatia* je prvak državne lige NSW. *Croatia* 1986. godine osvaja i *Ampol kup*. Znatna pomoć *Croatiji* iz Sydneya, kao i drugim hrvatskim klubovima, bio je dolazak nogometaša i trenera iz Hrvatske. To se napose odnosi na trenere Domagoja Kapetanovića, Josipa Kužea i Vedrana Rožića koji je kao igrač i trener najzaslužniji za uspjeh *Croatije* iz Sydneya. Ovaj klub je u to vrijeme postigao značajne uspjehe i u australijskoj Nacionalnoj nogometnoj ligi.

Croatia iz Sydneya zajedno s društvom *Kralj Tomislav* ima prekrasan stadion na kojemu se zna okupiti i po 10.000 gledatelja, uglavnom naših ljudi.

Croatia iz Melbournea pripada najboljim nogometnim klubovima Australije. Osnovana 1953. godine u melburnškom predgrađu Foosay, postala je omiljeni klub ljubitelja nogometa. Godine 1962. i 1964. osvojila je prvenstvo države Victorie, a *Amstrong kup* 1966. i 1977. godine. Pobjednik je *Ampol kupa* 1968., 1969., 1979., 1980., 1983., 1985. i 1990. godine. Međunarodni *Ampol kup* osvojila je 1971. godine. *Croatia* iz Melbournea osvojila je još važnih trofeja da bi najveće uspjehe postigla u sezonama 1990./91. i 1991./92., kada je dva puta za redom osvojila prvo mjesto u Prvoj profesionalnoj ligi Australije. *Croatia* iz Melbournea je jedini klub u australijskoj ligi, koji je vlasnik svojeg igrališta.

Prinos hrvatskih nogometnih klubova uspjehu australijskog nogometa najbolje ilustrira činjenica, da je nogometna reprezentacija na natjecanju u Seulu 1988. godine eliminirala jugoslavensku reprezentaciju. U reprezentaciji Australije igralo je 7 igrača iz dviju *Croatija*. Na zadnjim olimpijskim igrama u Barceloni 1992. godine Australci su se plasirali u polufinale, a u kvalifikacijama su eliminirali jaku Nizozemsku. Najbolji igrači bili su Nedjeljko Zelić, Marko Viduka, Ante Skoko i Marko Bosnić. I u drugim su se sportovima Hrvati istaknuli, kao na primjer prvakinja države Victoria u bacanju koplja Nataša Urbančić, prvak Australije u bacanju bumeranga, Dino Lukin dobitnik je olimpijske zlatne medalje. U australskom se nogometu, koji ima drukčija pravila od europskog nogometa, Gabellich, Ruskuklič i Keković smatraju kao jedni od najpoznatijih sportaša ove zemlje.

Hrvatsko novinstvo u Australiji

Brojne su hrvatske političke organizacije djelovale u Australiji. Najpoznatije su: Hrvatski oslobodilački pokret (HOP), Hrvatska seljačka stranka, Hrvatska republikanska stranka i Hrvatsko narodno vijeće (HNV). Hrvatsko narodno vijeće je kao krovna organizacija bilo najaktivnije i najmasovnije sve do postanka slobodne Hrvatske, kada je većina njih prestala s radom. Hrvatske političke organizacije imale su ili pokretale iseljeničke novine.

Već je godine 1910. osnovana u Broken Hillu prva hrvatska organizacija u Australiji – Seljačka stranka, koja je izdavala bilten »Seljačke novosti«, prvu publikaciju hrvatskih doseljenika na ovom kontinentu.

Takoder u Broken Hillu izašao je 15. srpnja 1931. prvi broj biltena »Borba«. Osnivač biltena i njegov glavni urednik bio je Ivan Viskich. »Borba« je promovirala ideje socijalističkog pokreta.

Bilten »Borba« vlasti nisu odobrile i zbog toga je svakih nekoliko brojeva izlazio pod drugim imenom. Među tim imenima su »Plamen«, »Iskra«, »Oganj«, »Pravda« i »Proleter«. Godine 1936. bilten je počeo izlaziti pod imenom »Napredak«. Od kolovoza 1939. izlazi tjedno u novinskom formatu kao službeno glasilo Saveza jugoslavenskih iseljenika. Glavni urednik »Napretka« postao je Ivan Kosović. »Napredak« je postao veoma utjecajan list u političkom životu doseljenika u Australiji i Novom Zelandu. Čitao ga je velik broj doseljenika i imao je brojne suradnike iz svih država Australije. Na stranicama »Napretka« tiskani su mnogobrojni literarni radovi doseljenika. Na području kulture i prosvjete list je imao zapaženih zasluga. Godine 1960. list »Napredak« je zamijenjen publikacijom »J. A. L.« (Jugoslavensko-australijski list). List se prilagodio promijenjenoj političkoj situaciji u Australiji i nastanku »hladnog rata«. Glavni urednik lista »J. A. L.« bio je Ivan Kosović. Nakon nekoliko godina list je promijenio ime u »Novo doba«. List, tiskan u Sydneyu, izlazio je jednom tjedno, a bio je namijenjen svim doseljenicima iz Jugoslavije. U njemu su tiskane posebne stranice na slovenskom i makedonskom jeziku.

Poslije Drugog svjetskog rata, a na inicijativu Srečka Rovera, Australsko-hrvatsko društvo počelo je izdavati bilten »Hrvat« u Sydneyu. To je bila prva publikacija poslijeratnih hrvatskih doseljenika i prva pod

hrvatskim imenom u povijesti ovog kontinenta. Prvi broj biltena »Hrvat« izašao je u travnju 1952. Nakon odlaska Srećka Rovera u Melbourne, bilten »Hrvat« pripreman je i tiskan u Melbourneu. Nekoliko godina potom na inicijativu Fabijana Lovokovića, Australско-hrvatsko društvo počelo je izdavati list »Spremnost«. To je bio prvi list hrvatskih poslijeratnih doseljenika. Prvi broj »Spremnosti«, izašao je 15. prosinca 1957. u Sydneyu. U tom prvom broju pojavili su se i prvi literarni radovi poslije rata doseljenih Hrvata.

Prvo izdanje »Spremnosti«, tiskano u novinskom formatu, izišlo je 1. travnja 1958. Od tada do danas list »Spremnost« izlazio je jednom tjedno bez prekida. Nakon osnutka Hrvatskog oslobodilačkog pokreta u lipnju 1956. »Spremnost« je postala službeno glasilo te organizacije u Australiji. Poslije nekoliko godina list je promijenio naziv u »Spremnost-Hrvatski tjednik«. Od svog prvog izdanja do danas »Spremnost« je promovirala hrvatski nacionalni identitet, hrvatski jezik i hrvatsko kulturno naslijeđe u Australiji. Glavni urednik »Spremnosti« je Fabijan Lovoković, jedan od najistaknutijih Hrvata na kulturnom i političkom polju.

Nakon što je u Melbourneu prestao izlaziti bilten »Hrvat«, Srećko Rover pokrenuo je novi bilten »Međudruštveni vjesnik«. Cilj biltena bio je povezivati hrvatske klubove u Australiji i usmjeriti njihove djelatnosti na širenje hrvatskog rodoljublja na ovom kontinentu. Na poticaj Ivice Kokića, Australско-hrvatsko društvo počelo je godine 1956. izdavati list »Hrvatska volja«. List je doživio četiri izdanja. Prvo izdanje imalo je šesnaest, a posljednje trideset i dvije stranice. Kako je u to vrijeme u Sydneyu počeo izlaziti list »Spremnost«, oba lista su izlazila pod pokroviteljstvom Hrvatskog oslobodilačkog pokreta i imala su iste ciljeve. Radi sprečavanja nepotrebnih novčanih troškova, u sporazumu s listom »Spremnost«, list »Hrvatska volja« prestao je izlaziti.

List »Dom« započeo je izlaziti u lipnju 1958. u Sydneyu. Osnivač »Doma« je fra Rok Oswald Tot. Godine 1962. tisak i uredništvo »Doma« preseljeni su u Melbourne, gdje mu je ime promijenjeno u »Hrvatski dom«. Dužnost glavnog urednika u Melbourneu obavljao je u prvoj godini vel. Josip Kasić, a u narednim godinama Milan Maglica. »Hrvatski dom«, tiskan jednom mjesečno, bio je izvanstranačkih obilježja i pripreman u kući Milana Maglice u ulici Hansen u Newportu. »Hrvatski dom« bio je visoke žurnalističke razine i kulturno-religioznog sadržaja. U nje-

mu su se pojavljivali prvi literarni radovi poslijeratnih doseljenika u Melbourneu. »Hrvatski dom« je čitao velik broj Hrvata i imao je istaknute suradnike iz cijele Australije. Veći broj australskih državnih ustanova i ministarstava primalo je primjerke tog lista. »Hrvatski dom« prestao je izlaziti 1970. godine, uglavnom zbog novčanih teškoća. Najzaslužniji je za izlaženje »Hrvatskog doma« Milan Maglica, rodom iz Zagreba i jedan od najistaknutijih Hrvata na području novinstva.

Hrvatsko prosvjetno i dobrotvorno društvo »Dr. Vlatko Maček« počelo je 1961. izdavati »Bilten« u kojem je promicalo nauk braće Radić i izvještavalo o radu ogranaka Hrvatske seljačke stranke u Australiji i svijetu. »Bilten« je izlazio jednom mjesečno, a prestao je izlaziti godine 1971. i umjesto njega počeo je u istoj godini izlaziti list »Slobodni dom«. Glavni urednik »Slobodnog doma« bio je Martin Hajdinjak. List je izlazio jednom mjesečno i izvještavao o radu ogranaka Hrvatske seljačke stranke u Australiji i svijetu. »Slobodni dom« je bio visokog standarda i čitali su ga mnogi Hrvati u Australiji. Godine 1977. Hrvatsko prosvjetno i dobrotvorno društvo Dr. Vlatko Maček umjesto »Slobodnog doma« počelo je izdavati list »Hrvatska istina«. I ovaj list je 1984. prestao izlaziti.

Društvo Hrvatske republikanske i seljačke stranke počelo je godine 1979. izdavati list »Hrvatski val«, a Hrvatsko društvo »Dr. Antun Radić« 1985. list »Hrvatska sloboda«.

List »Uzdаница« počeo je izlaziti u travnju 1965. u Sydneyu kao glasilo organizacije Hrvatske mladeži. List je imao snažnu podršku velikog broja hrvatskih studenata i gimnazijalaca. Na svojim stranicama »Uzdаница« je zagovarala stvaranje slobodne hrvatske države i istraživala protivljenje svakom konceptu jugoslavenstva.

List »Osvit« počeo je izlaziti u Melbourneu kao tjednik. »Osvit« je bio izvanstranačkih obilježja i zagovarao je suradnju svih hrvatskih političkih organizacija, bez obzira na njihove različitosti u pogledu stvaranja hrvatske države. U doba hrvatskog proljeća, »Osvit« je davao snažnu podršku domovinskim Hrvatima u njihovim pokušajima zaštite hrvatskih nacionalnih interesa i buđenja hrvatskog rodoljublja. »Osvit« je također dao velik doprinos naporima hrvatske zajednice u Viktoriji za priznavanje hrvatskog jezika i hrvatske nacionalnosti od strane australskih vlasti. Zbog novčanih teškoća »Osvit« je prestao izlaziti godine 1973.

List »Pregled« počeo je izlaziti 1971. u Melbourneu kao službeno glasilo organizacije Hrvatski narodni otpor i bio je gotovo isključivo političko-nacionalnog sadržaja. »Pregled« je prestao izlaziti 1974.

»Hrvatski tjednik« počeo je izlaziti 1977. u Melbourneu kao izvanstranački list i dobio je snažnu podršku mladeg naraštaja hrvatskih doseljenika, osobito hrvatskih studenata. List je na svojim stranicama zagovarao suradnju svih hrvatskih političkih organizacija u svrhu stvaranja hrvatske suverene države. List je veoma zaslužan za promicanje hrvatske kulture, osnivanje škola hrvatskog jezika i zaštitu hrvatskih nacionalnih interesa.

»Hrvatski športski list« počeo je izlaziti u Sydneyu 1977. Poslije nekoliko godina prestao je izlaziti.

List »Hrvatski vjesnik« počeo je izlaziti u rujnu 1982. u Melbourneu. Nije bio službeno glasilo ni jedne hrvatske političke organizacije, iako je oduvijek davao mnogo prostora radu Hrvatskog narodnog vijeća i njegovim ograncima u Australiji. Međutim, »Hrvatski vjesnik« također daje znatan prostor i ostalim hrvatskim državotvornim organizacijama. Hrvatski katolički centar Clifton Hill, Hrvatski islamski centar i Društvo hrvatskih studenata imaju u »Hrvatskom vjesniku« zasebne stranice na kojima izvještavaju čitatelje o svom radu. List promiče zajedništvo hrvatskih državotvornih organizacija u radu na stvaranju slobodne hrvatske države. »Hrvatski vjesnik« dao je važan doprinos promicanju hrvatske kulture, osnivanju škola hrvatskog jezika i zaštiti hrvatskih nacionalnih interesa. To je prvi hrvatski list u Australiji koji je još prije održanih slobodnih izbora u domovini dao punu podršku domovinskoj Hrvatskoj demokratskoj zajednici i njezinim političko-nacionalnim stajalištima. »Hrvatski vjesnik« je visokog novinskog standarda i čitaju ga mnogi Hrvati po cijeloj Australiji.

Bilten »Sabornik« počeo je izlaziti godine 1984. u Sydneyu. Bilten je izvještavao o radu Hrvatsko narodnog vijeća i njegovim mjesnim odborima u Sydneyu.

List »Hrvatski socijalist« počeo je izlaziti godine 1986. u Melbourneu. Osnivač i glavni urednik mu je bio Jure Lasić. On je bio uvjerenja da poistovjećivanje hrvatske političke emigracije s isključivo desničarskim ideologijama ide na štetu naporima stvaranja hrvatske države. »Hrvatski socijalist« je prestao izlaziti nakon nekoliko brojeva.

»Klokan« je počeo izlaziti godine 1990. kao glasilo Saveza hrvatskih studenata Australije. Tiskan je u Sydneyu i izlazi jednom mjesečno. »Klokan« izvještava o domovinskim političkim događajima i promiče hrvatske nacionalne interese u Australiji. List čita veliki broj mladih hrvatskih doseljenika, posebice sveučilišnih studenata. Zato list sadrži i umetak na engleskom jeziku pod imenom »New Generation« (Nova generacija).

Među australskim Hrvatima izlazilo je još nekoliko publikacija, koje su bile ili kraćeg vijeka ili manjeg utjecaja. Tako se za Južnu Australiju još 1955. pojavio bilten »Domovina«. O radu društva Jadran članstvo je obavještavao bilten »Jadran«. Od 1975. godine bilten »Kontakt«, koji je nešto kasnije izmjenio ime u »Newsletter«, objavljivao je vijesti o radu nogometnog kluba »Galeb«. Od 1980. izlazi mjesečni bilten »Južni Križ«. Bilten je bio vjerskog, kulturno-prosvjetnog i rodoljubnog sadržaja. Na stranicama »Južnog Križa« redovito se pojavljuju umjetnički radovi hrvatske djece i literarni radovi hrvatskih doseljenika. Fra Tvrtko Gujić je u toj publikaciji objavio više vrijednih radova iz povijesti Hrvata u Australian Capital Territoryu.

Godine 1987. hrvatski je klub »Kralj Tomislav« počeo izdavati bilten pod imenom »Kralj Tomislav – hrvatski klub Ltd«. Bilten je izvještavao čitatelje o radu kluba i važnijim događajima u hrvatskoj zajednici.

Rudolf Deželin osnivač je Društva pisaca Južnih Slavena, a pokrenuo je bilten »Naše slovo«. Društvo hrvatske mladeži počelo je izdavati publikaciju »Punch« u kojoj je promicano hrvatsko kulturno naslijeđe.

Od hrvatskih medija u Melbourneu, među inim, postoje dva hrvatska radio programa na radio postaji 3ZZZ i SBS kao i televizijski kanal namijenjen zajednicama Viktorije.

U Sydneyju uz državnu radio-postaju SBS postoje i hrvatski radio-programi, financirani od strane hrvatske zajednice Sydneya. Takvi hrvatski radio programi postoje u svim većim gradovima Australije.

Dr. Ivan Čizmić

HRVATI NA NOVOM ZELANDU

Hrvatske iseljeničke naseobine u Novom Zelandu nesumnjivo spadaju među najudaljenije prostore što su ih Hrvati naselili na kugli zemaljskoj. Pa iako je ova »zemlja dugoga bijelog oblaka«, kako su je nazivali maorski prastanovnici, uistinu beskrajno daleko od hrvatskih strana, našim sunarodnjacima ona nije bila nepoznata ni prije stotinu i pedeset godina.

Prema nekim izvorima, prvi hrvatski doseljenici pojavili su se u Novom Zelandu već oko 1838. godine. O tome, međutim, nemamo pouzdanih potvrda. Najranija sačuvana povijesna isprava u kojoj se spominju Hrvati u Novom Zelandu potječe iz godine 1857., a pohranjena je u dubrovačkom arhivu. To je izvještaj o ekspediciji austrijskog znanstvenika i istraživača Ferdinanda von Hochstellera koji je s fregatom »Novara« boravio u Novom Zelandu 1857. i 1858. godine. Među posadom te fregate bilo je i nekoliko naših mornara, od kojih su neki dezertirali s broda i ostali u Novom Zelandu.

Masovnije iseljavanje Hrvata u Novi Zeland vezano je s iskopavanjem kauri-gume. Orijaška stabla kauri drva (u botanici poznatog pod latinskim nazivom *Agatis Australis*) nekoć su prekrivala golema prostranstva sjevernog novozelandskog otoka, ali su vremenom potpuno iščezla. Pod zemljom je ostala, međutim, okamenjena smola s tih stabala koja je dobila široku primjenu u industriji. Sve do tridesetih godina dvadesetog stoljeća, dakle kroz punih stotinu godina, iskopavanje kauri-gume bio je jedan od osnovnih izvora zarade za većinu doseljenika. Za taj posao nisu bila potrebna gotovo nikakva oruđa. Trebalo je imati samo čvrstu mišicu i jaku volju, pa se uz mnogo samoodricanja i malo sreće moglo prilično zaraditi. Naši ljudi odlikovali su se svim ovim svojstvima, te su u toj svojoj novoj domovini bili među prvim smolokopačima.

Procjenjuje se da danas na Novom Zelandu živi oko 40.000 osoba podrijetlom iz Hrvatske (najviše iz Makarske, Brača, Hvara, Visa i Pelejšća). Najveći broj ih se naselio u okolici najvećeg grada – Aucklanda (Henderson i Oratia) te u glavnom gradu – Wellingtonu i Dargavilleu.

Samo u razdoblju od 1991. do 1995. godine doselilo se oko 3.000 Hrvata (pretežito liječnici, inženjeri, pravnici i ekonomisti životne dobi od 26–45 godina) i to najviše u Auckland. Došli su uglavnom iz Zagreba, Splita i Osijeka.

Na području Novog Zelanda žive i tzv. Kiwi-Hrvati, kojima je jedan od roditelja Hrvat, a drugi Maor.

Hrvati su se u Novom Zelandu istakli i kao vrsni ribari, pa su 1934. u Aucklandu osnovali svoju zadrugu (Auckland Seine Boat Association Ltd.). Te godine hrvatski su iseljenici u Novom Zelandu imali već 16 ribarskih brodova, vlastitu prodavaonicu i još tri ribarska društva (Waitemata Fisheries Ltd., Ocean Fisheries i Pearl Fisheries). Taj broj kasnije se znatno povećao.

Godina 1940-ih i 1950-ih u Aucklandu je bilo oko 68 malih ribarnica za prodaju ribe. Od toga broja Hrvati su držali 53 ribarnice. Toni Barbarić je 1950-ih godina razvio uspješan ribolov. Radi sa četiri velika broda u osnovanoj firmi »Anton Seafood«, koju danas vodi njegov sin Milan Barbarić. »Šimunović ribolov«, poduzeće Ive Šimunovića sa Brača, ima oko 12 brodova. Neki su »tvornice na moru«, tj. tu se prerađuje riba. Opskrbljeni su za život na moru za 5–6 tjedana. Veseljko Jović iz Makarske osamdesetih je godina držao u Hikurangi veliki pogon ribe i dnevno zrakoplovom izvezio u Japan oko 20 tona ribe. Tu su još i »Auckland Seine Boat Association«, »Waitemata Fisheries« i »Pearl Fisheries«, koje drže Hrvati.

Kao vinogradari i voćari Hrvati su također postigli vrijedne uspjehe. Pokrajina Henderson, u neposrednoj blizini Aucklanda, poznata je kao središte naših vinogradara. Romeo Bragato, rođen u Malom Lošinj, pozvan od novozelandske vlade, bio je savjetnik vinogradarstva 1895.–1990. Josip Balić iz Runovića bio je predsjednik Vinogradarskog saveza u Aucklandu. G. Mažuran, odlikovan je 1971. od engleske kraljice za procvat vinogradarstva. Marko Jelaš iz Drvenika kod Makarske pravi 20 vrsta vina i likera. Dragičević iz Oraha kod Vrgorca i M. Vuletić u Whangarei imaju poznate vinarije. »Babich« vinariju na »Marinom imanju« vode braća Petar i Josip Babić, a »Nobilo's Wine« od 1945. uspješno drži i širi obitelj Žuve i Nikole Nobilo. »Kumenu River Wines« od 1986. vodi Mate Brajković. Mate, Ivan i Mihovil Selak proizvode više sorti vina i izvoze u 16 zemalja. Primili su mnoge medalje i priznanja. Vina-

riju »Mayfair« vodi V. Ivičević. »Pleasant Valley« jedna je od najstarijih vinarija u Hendersonu i Oratti. Osnovao ju je Stjepan Jelaš 1902. godine, inače rodom iz Vrgorca. Danas vinariju vodi njegov sin Moskov Jelaš.

Među voćarima najbrojniji su bili doseljenici iz Podgore; vidljivo je to i po tome što se njihovo novozelandsko središte, gradić Oratia, naziva i »Mala Podgora«. Kroničari su zabilježili da su marljivi Podgorani krčili šume i šikare i tako podizali voćnjake.

Pojedini naši doseljenici istakli su se i u novozelandskoj industriji i trgovini. Peter Šimunović vlasnik je restorana »Kermedec« u Aucklandu. Mile i Zdenka Batistić imaju motel »Dalma Court« u Aucklandu. Cokin Nola uspješan je u peradarstvu. Vlasnik »Nola Electrical« je Ned Nola. »Control-Contract« (klima uređaji) u vlasništvu je Tonka Tolića. »Sumich Plumbing« i »Nick Gjaja Plumbing« u vlasništvu su Hrvata. M. Matijašević i I. Šegedin imaju tvornicu za preradu kože. Marko Duvnjak je godine 1996. otvorio tvrtku »Air Mark Systems« koja postavlja i održava klima uređaje za hotele, tvornice, bolnice, trgovačke centre i kino dvorane. »Instrumentation Service – Plastex« u vlasništvu je Stjepe Mišića iz Ruakake. Proizvodi plastične alate, kalupe i suvenire. Poslovni ljudi hrvatskog podrijetla su također Tony Marinovich, Žarko Milić, Davorin Ožić i mnogi drugi.

Nekoliko Hrvata istaklo se u političkom životu Novog Zelanda. James Belić bio je gradonačelnik Wellingtona, radio je u UNICEF-u. Ferdo – Miroslav Grbić bio je član novozelandskog parlamenta za Onehungu 1980.–1990. Klement Šimić duže je vrijeme član parlamenta, a bio je ministar policije. Toni Čović, bio je gradonačelnik općine Waitemata-Henderson 1979.–1982., zatim ravnatelj međunarodne zračne luke u Aucklandu.

Dvije Hrvatice, Amalia Batistić i Florida Vela zauzele su istaknuto mjesto u literaturi nove domovine. Suzanne Brooks-Pinčević je umjetnica, slikarica i spisateljica. Poznati slikari su Milan Mrkušić, rođen u Dargavilleu, Patrik Vujčić, drvorezbar, Mirjana Franković radi u modernom i klasičnom stilu s akvarelom. Kao umjetnike hrvatskog podrijetla možemo spomenuti i glazbenike i pjevače poznate u javnom životu Novoga Zelanda: Margareta Urlič, pjevačica, nastupala u rock-operi »Isus Krist super-zvijezda«; Maria Dallas i Diana Sisarić poznate su pjevačice;

Braća Belić izvode melodije polinezijskih plemena; Antun Poljanić, profesor pjevanja, dirigent više orkestara u Aucklandu i glazbeni voditelj klape Dalmatina; Pero Matić iz Splita, profesionalni pjevač, i Neven Taffra, svirač, čine klasični obljubljeni duo »Split«. Procjenjuje se da u Novom Zelandu djeluje preko 400 intelektualaca na području društvenih i tehničkih znanosti.

Sistematski društveno organizirani život Hrvata u Novom Zelandu započeo je istom 1928. kada je osnovana u Aucklandu Hrvatska čitaonica, koja se 1930. udružila s novoosnovanim Jugoslavenskim klubom. U Aucklandu je osim toga, 1936. osnovano i Hrvatsko dobrotvorno društvo, a tri godine kasnije otvoren je i Hrvatski dom. Bilo je i nekih drugih društava i organizacija sa jugoslavenskim imenom. U novije vrijeme djeluje Hrvatski klub u Aucklandu osnovan 1972. godine. To je najstarija hrvatska udruga u Aucklandu. Ima oko 50 članova, od kojih su većina istovremeno i članovi Hrvatskog kulturnog društva u istom gradu. Uloga Kluba je društveno i kulturno organiziranje ljudi hrvatskog podrijetla i njihovih prijatelja.

U Aucklandu djeluje i Hrvatsko povijesno društvo Novog Zelanda. Tajnik Društva je Anthony Čulav. Uloga ovoga društva je prikupljanje i očuvanje povijesnog materijala koji se odnosi na Hrvate na Novom Zelandu, posebno na prve doseljenike, koji su uglavnom bili kopači kaurigume.

U Hendersonu (predgrađu Aucklanda) je sjedište i najvećeg hrvatskog kluba na Novom Zelandu – Hrvatskog kulturnog društva kojeg su 1991. godine osnovali Ante Čulav i Vlado Pucak. Uloga Društva je okupljanje ljudi hrvatskog podrijetla kao i očuvanje hrvatskog jezika, kulture i povijesti. Društvo ima više od 500 članova.

U Aucklandu djeluju Hrvatski nogometni klub i folklorna grupa »Kralj Tomislav«, a također i »Dalmatinsko kulturno društvo« (nekadašnje »Jugoslavensko društvo«).

U Christchurchu djeluju Hrvatski klub Christchurch, čija je uloga promoviranje i unaprijeđenje kontinuiteta hrvatske kulture i jezika na Novom Zelandu. U Hamiltonu se nalazi Hrvatsko kulturno društvo (Waikato). Hrvatski klub u Wellingtonu otvoren je na inicijativu svećenika dr. Mate Kolića, a od 1968. godine ima vlastite prostorije. U Wellingtonu se nalazi i Hrvatsko kulturno društvo i Dalmatinski klub.

Hrvatski tisak u Novom Zelandu

Prvi hrvatski list u Novom Zelandu bio je »Bratska sloga«. Pokrenuo ga je 1899. A. Bulat. Izlaženje lista u Novom Zelandu izazvalo je pažnju tiska u Hrvatskoj pa je »Obzor« donio ovu obavijest: »Hrvatski list u Novom Zelandu! 15. 5. 1899. počeo je u Aucklandu izlaziti list 'Bratska sloga'. Urednik je Antun Bulat. Svrha je lista braniti interese naših hrvatskih radnika u tom dalekom kraju svijeta.« Izašlo je samo nekoliko brojeva.

U isto vrijeme pojavio se i list »Danica«, i to kao konkurencija, pa je vjerojatno radi toga »Bratska sloga« prestala izlaziti.

Petar Lukšić pokrenuo je u kolovozu 1903. list »Hrvatsko glasilo«. Lukšić je uskoro zatim umro i list je prestao izlaziti.

U prosincu 1906. M. Ferri je pokrenuo list »Napredak« koji je izlazio do 1909. List je neko vrijeme imao čak 500 preplatnika, a od 1907. i vlastitu tiskaru. Uglavnom je pisao o novozelandskim prilikama i životu naših ljudi.

T. Suvaljko je 1908. pokrenuo u Dargavilleu list »Glas istine« a iste je godine u Aucklandu M. Šulenta pokrenuo »Hrvatsku trublju«.

Potkraj 1913. Juraj Skansi počeo je izdavati u Aucklandu list »Zora«. Na osnovi sačuvanih brojeva lista može se zaključiti da je »Zora« bila jedan od najbolje uređivanih naših iseljeničkih listova uopće.

Glas »Zore« dopirao je do naših iseljeničkih naseobina na ostalim kontinentima, a i do domovine. Uz neke druge listove u domovini, izlaženje »Zore« zabilježio je 1914. i sarajevski dnevnik »Sarajevoer Tagblatt«, naglasivši da je ta »novina bogato snabdjevena i zadatak joj je kriječiti ideju hrvatstva u Australaziji«.

Financijske teškoće bile su razlog da je »Zora« 1916. prestala izlaziti. Međutim J. Skansi i već prokušani novinar M. Ferri pokušali su još jedanput 1918. i počeli izdavati »Novi svijet – New World«. U zaglavlju lista je stajalo: »'Novi svijet' zalazi svakako gdje ima naroda našega, u svaki kraj Australije, Sjedinjenih Država Amerike, Kanade, Meksika, Južne Amerike i Europe«.

Između dva rata novozelandski Hrvati čitali su »Napredak« iz Sydneya. I poslije Drugog svjetskog rata list »Napredak«, ali i druge hrvatske iseljeničke novine stizale su do Hrvata u Novom Zelandu.

Dr. Ivan Čizmić

don Ante Klarić

**POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISLJE
U AUCKLANDU (NOVI ZELAND)
(1904.-1999.)**

POVIJEST HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE
U AUCKLANDU (NOVI ZELAND)
(1904. – 1999.)

Portret jedne knjige

Don Ante Kolić nam je došao krajem 1980-tih godina. Poslao ga je splitski nadbiskup na molbu grupice hrvatskih vjernika. Osjećala se je potreba hrvatske misije u Aucklandu. Don Sebastijan Palić, koji je uz župne poslove nastojao vršiti i misijske, već je pokazivao teret godina, mučnog života i narušena zdravlja. Trebala nam je svećenička mladost, koja će zanosno utrti nove i dublje vjerske i etničke brazde, među sedamdeset godina zastranjivanim hrvatskim iseljeništvom Novog Zelanda.

I, eto, pred nama stoji slabašan, stari svećenik, krhak, bolest gleda iz njegovih, začuđujuće, još živih očiju; uspravan je, ali nekako nesiguran na nogama. Rame mu je pognuto i lice mu je pognuto i iskrivljeno i mrtvački – žučkasto. Rekao bih, jugoslavenski komunizam je iskaljivao sva bezbožna zla na tom svećeniku: u skršenu, suhu i gotovo isposničku tijelu, nisu ostavili ni uspomenu snage i volje ...

Onda, slušaš njegove propovijedi i vidiš u gorućim očima kršćansku revnost, i nazireš snažnu dušu i nepokolebljivu vjersku predanost u glasu i iznašanju vječnih Istina.

Don Ante Klarić je donio nešto: nevjerojatnu mjeru naše narodne upornosti i »more« strpljivosti i rodoljublja. Crkva i njegov »jadan narod« mjerilo su i razlog života. Ova klima mu pogoduje, oživljava ga, zdrav je, čil i uspravan, a djelotvornost počinje izvirati iz njega kao nabujale vode: moli, traži, kopa kao crv po dobrotvornim dušama i, u zgradi uz hrvatsku crkvu, daje dom Hrvatskoj misiji.

Mnogi hrvatski svećenik, uz službu Bogu i vjernicima, uzeo je pero u ruke. Dali su nam pjesnike i književnike i obogatili narodnu kulturnu baštinu. Drugi su u zapisima o svojim župama, ostavili sličice svojega vremena.

U odmakloj dobi, i s jednakim žarom, don Ante uzima tešku i smionu dužnost osvjetljivanja prošlosti Hrvatske Misije i iseljenništva u Novom Zelandu. Njegova namjera, usmjerena je prvenstveno u radu, svećenicima i povijesti Crkve. Naravno, to mora označiti vrijeme, iseljenike i društvo u kojem Crkva živi i djeluje.

Za ovakav rad potrebna je divovska volja, marljivost i Jobovo strpljenje: sustavna istraživanja izvornih podataka, pabirčenja po požutjelim rukopisnim arcima ... sastavljanje u cjelinu, bezbrojni sati pred pisaćim strojem ...

Iseljenički svijet, na novozelandskim otocima pod dalekim Južnim križem, djelić je hrvatske narodne povijesti. Zbog više razloga, prethodno pisani radovi, postavljeni su na neodržive i protunarodne temelje, gradili su pogrešne svjetonazore i otvarali vidike krvavih obzorja, koja smo nedavno živjeli.

Velika je zasluga velečasnog Ante Klarića, da je vrijednim i požrtvovnim radom i ovaj povijesni kamenčić postavio u široki povijesni mozaik hrvatskoga naroda.

Veljko Ćurin
hrvatski književnik u izgnanstvu
Auckland, Novi Zeland

Dragom čitatelju

Moj profesor u sjemeništu u Splitu pok. Kučić, na privatnom ispitu za VIII. razred 1945. godine dao mi je za pismenu zadaću iz hrvatskog jezika temu »Zaboravljanje je mana, sreća i vrlina«. Ta odgojna tema, još i danas, nakon 54 godine, ugodno me se doima.

Zaboraviti zaslužne ljude, znamenite događaje, plemenita djela i uspjehe – doista je mana – grijeh. Zaborav ne smije prekriti svijetle primjere ničijeg života, a osobito dragih mi Hrvata, raznovrsnih patnika i dobrotvora ovdje – u Novom Zelandu, točnije u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Aucklandu.

»Neka ljudi vide vaša dobra djela i proslave Oca nebeskog«, kaže Isus. »Pravednik će živjeti vječno – jer ga njegova djela slijede«, kaže sv. Pismo.

Hrvatska 1350-ljetna vjerska i kulturna baština preko svoje djece – požrtvovnih kopača smole kauri – i njihovih potomaka, kroz njihovu stoljetnu povijest u Novom Zelandu dala je raznovrsne vrijedne doprinose ovoj nedavno rođenoj zemlji.

Zato je Novi Zeland skoro stalno u ovom stoljeću hrvatskoj mladeži davao »zeleno svjetlo« za useljenje. U njima je gledao plemenite građane te sposobne i radišne ljude, koji su im potrebni.

Želim u ovoj knjizi dati što iscrpniji prikaz života i rada tih ljudi koji su i kao vjernici i kao vrsni djelatnici sačinjavali ovdašnju vjersku i rodoljubnu hrvatsku zajednicu. Želim, bar donekle, prikazati koliko su raznovrsnog dobra ovoj svojoj novoj domovini, Novom Zelandu, dali kroz 100 godina naši doseljenici, Hrvati, i njihova djeca, bilo kao vjernici ili raznovrsni djelatnici. Oni su svi iz Hrvatske, svi su po krvi i kulturi djeca hrvatskog naroda, svi govore hrvatskim jezikom, i to 80 % njih u sebi osjeća. Razne političke sile htjele su ih učiniti svojom djecom, nazivale ih raznim svojim imenima – ali život i duša hrvatskih iseljenika u Novom Zelandu stalno su dokazivali da krv nije voda, kako kaže naš narod.

Istina, najviše je izvana uspjela i odnarodila mnoge generacije Hrvata u Novom Zelandu, baš jugo-politika kroz svoje 73 godine (1918.–1991.) nepodnosivog srpskog i komunističkog terora. Ti danas (1991.–1999.) uviđaju svoju zabludu. Zato su 1992. godine odbacili ime Jugoslavija, ali trebaju ići dalje.

U nekoliko su knjiga opisani naši kopači smole kauri.

Prvi je na engleskom opisao naše kopače smole (gumdiggers) A. H. Reed u knjizi »The Gumdiggers The Story of Kauri Gum«, 1972. godine.

Andrija Trlin (rodом iz Ruža kod Vrgorca) u svojoj knjizi »Sada poštovani jednom prezreni«, 1979. je godine prvi od naših ljudi opisao naše doseljenike u Novom Zelandu.

Dr. Ivan Čizmić u knjizi »Iz Dalmacije u Novi Zeland« opširno je opisao ranije doseljenike i njihovo vrijeme.

Svi oni nisu uopće dotaknuli vjerski život Hrvata u Novom Zelandu, iako je Hrvatska katolička misija u aucklandskoj biskupiji stara 95 vrlo teških ali i uspješnih godina (1904. – 1999.) za hrvatske vjernike u Novom Zelandu.

Napretkom kemijske industrije, već od 1933. godine opada upotreba i kopanje smole kauri, a time i dolazak doseljenika u Novi Zeland.

Nakon 1945. godine, hrvatski rodoljubi nisu mogli doći u Novi Zeland jer Hrvatska nije bila politički privilegirana zemlja.

Kasnija doseljenja Hrvata (1970.–1995.) većinom su ekonomske naravi, a političke ako su doseljenici dolazili iz drugih država.

Doseljenici koji dolaze iz ekonomskih razloga redovno se rjeđe uključuju u Hrvatsku katoličku misiju, jer su uvijek zaposleni (kažu oni). Također su politički upozoravani da se udalje od hrvatskog svećenika, ako žele biti mirni oni i njihove obitelji u domovini. Zato su bili malo-brojni. Drugi hrvatski vjernici u crkvama engleskog jezika obavljali su povremeno vjerske dužnosti i djecu odgajali kroz župne katoličke škole.

Ipak, dolaskom hrvatskih intelektualaca 1990.–1995., Hrvatska katolička misija u Aucklandu je oživjela i mjesni biskup Denis Browne siječnja 1991. piše kako je »Hrvatska katolička misija značajni dio moje biskupije«.

Ali, zakratko i to. Mnogi novi doseljenici imaju slab, nesiguran ili nikakav posao i sele u Australiju, a stariji doseljenici većinom ne sudjeluju u našoj misiji da bi joj dali život. Tako misija polako opada.

Hrvatski dušobrižnici pok. Don Milan Pavlinović i pok. msgr. Jure Marinović ostavili su nam dnevnik i bilješke koje sam želio spasiti iz zaboravi. Zato sam se potrudio sačuvati »papire« i oživiti uspomene i sjećanja. To je djelomični sadržaj ove knjige. Da se čitatelj može lakše snaći, stavio sam ukratko i o slijedećim temama:

- I. Novi Zeland uopće – kamo su došli naši doseljenici;
- II. Maori – starosjedinci koje su doseljenici našli;
- III. Šume – u kojima su doseljenici radili i patili;
- IV. Smola kauri – koju su doseljenici kopali i prodavali;
- V. Doseljenici – kroz ovih 100 godina i njihovo;
- VI. Jugoslavenstvo;
- VII. Hrvatsvo;
- VIII. Kultura.

Zatim:

- IX. Povijest Hrvatske katoličke misije;
- X. Duhovna zvanja tj. svećenici i časne sestre hrvatskoga roda, rođeni u Novom Zelandu;
- XI. Imena istaknutih Hrvata u javnom životu Novog Zelanda.

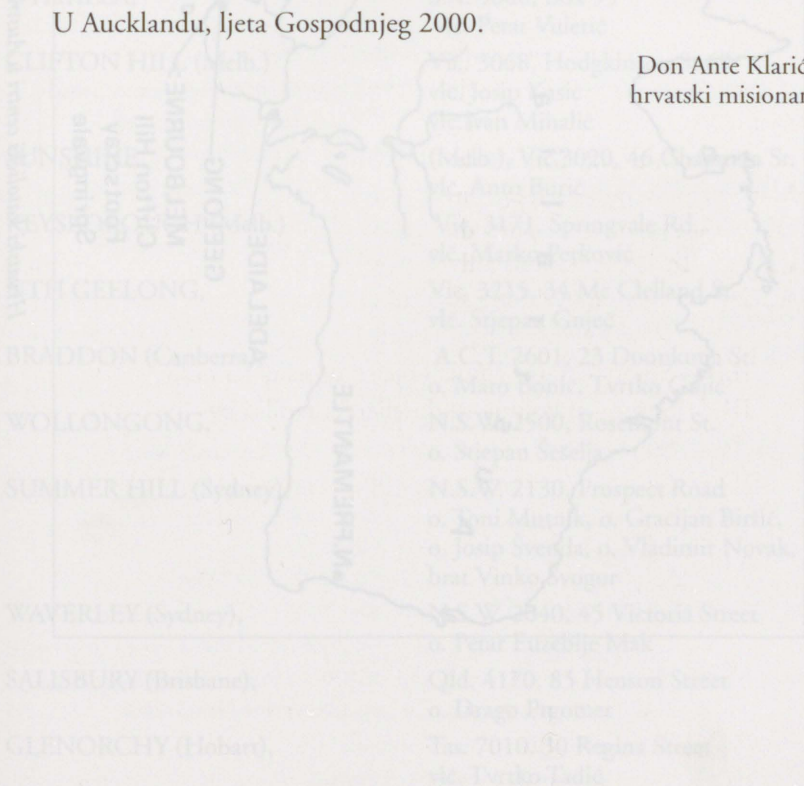

Treba, međutim, istaknuti da ovo nije isključivo znanstveno djelo. Osim povijesnih događaja, u knjizi se iznose iskustva, osjećaji i razmišljanja doživljenih kroz 11 godina dušobrižničkog života i rada u Novom Zelandu. To je vrijeme zadnjeg desetljeća XX. stoljeća, koje burnim »stilom« stvara nove ideje i rađa nove države. Sve ovo potkrepljuje u knjizi opisane činjenice. Osim toga, kao svako ljudsko djelo, ni ovo nije savršeno, već je podložno pogreškama i ispravcima.

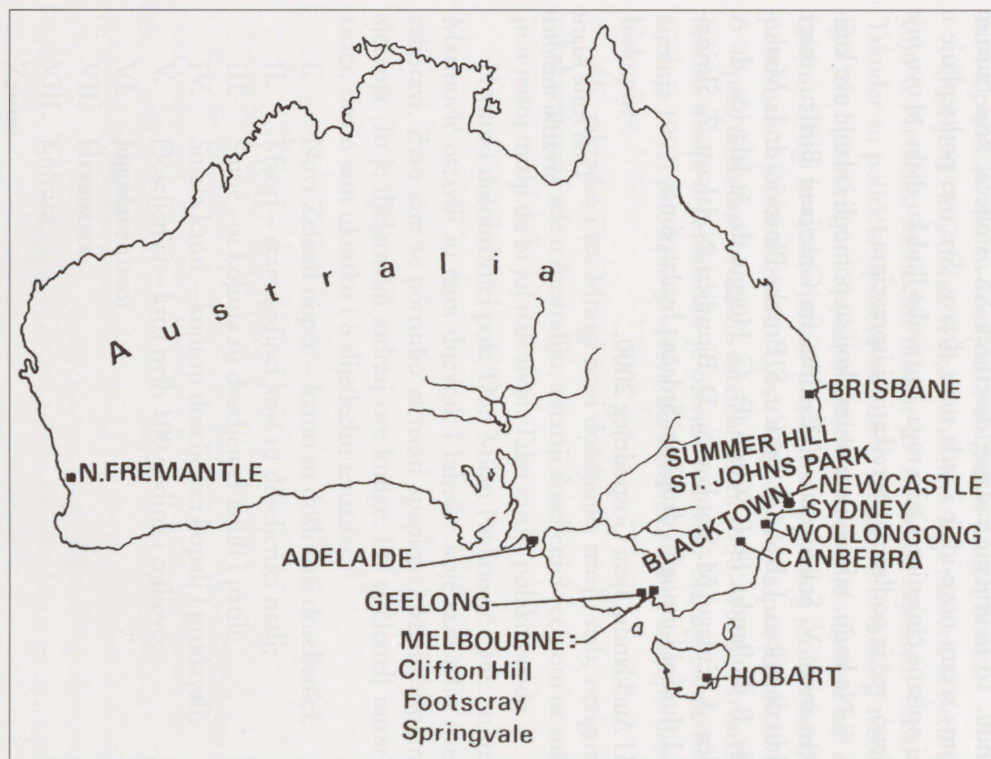
Na kraju, zahvaljujem onima koji su pomogli izdanje ove knjige, kao msgr. V. Stankoviću, V. Ćurinu, fra Gracijanu Biršiću, msgr. Davidu de Priceu, J. Bačić, S. Bačiću, S. Brooks-Pinčević, dr. L. Matković, Fr. B. Bollandu, Fr. P. Wardu, Fr. G. Hoggu, dr. A. Jelaviću, dr. A. Ančiću, A. Ćulavu, M. Stankoviću, D. Biondiću, N. Jakasu, Ž. Škrinjariću, I. Jurlini i mnogim drugima. Srdačna hvala svima!

U Aucklandu, ljeta Gospodnjeg 2000.

Don Ante Klarić
hrvatski misionar.

Hrvatski katolički centri u Australiji

HRVATSKI SVEĆENICI I ČASNE SESTRE U AUSTRALIJI I
NOVOM ZELANDU 1980. GODINE

Hrvatske misije

NORTH FREMANTLE	W.A. 6159, St. Ane's Crn Stirling Hwy & Alfred Road, vlč. Nikola Čabraja
BROMPTON (Adelaide)	S.A. 5007, 67 East Street, vlč. Nikica Dušević
WHYALLA,	S.A. 5600, Box 95 vlč. Petar Vuletić
CLIFTON HILL (Melb.)	Vic. 3068, Hodgkinson St.69 vlč. Josip Kasić vlč. Ivan Mihalić
SUNSHINE	(Melb.), Vic.3020, 46 Chapman St. vlč. Anto Burić
KEYSBOROUGH (Melb.)	Vic. 3171, Springvale Rd., vlč. Marko Perković
NTH GEELONG,	Vic. 3215, 34 Mc Clelland St. vlč. Stjepan Gnječ
BRADDON (Canberra),	A.C.T. 2601, 23 Doonkuna St. o. Mato Bonić, Tvrtko Gujić
WOLLONGONG,	N.S.W. 2500, Rosemont St. o. Stjepan Šešelja
SUMMER HILL (Sydney),	N.S.W. 2130, Prospect Road o. Toni Mutnik, o. Gracijan Biršić, o. Josip Švenda, o. Vladimir Novak, brat Vinko Švogor
WAVERLEY (Sydney),	N.S.W. 2040, 45 Victoria Street o. Petar Euzebije Mak
SALISBURY (Brisbane),	Qld. 4170, 85 Henson Street o. Drago Prgomet
GLENORCHY (Hobart),	Tas. 7010. 30 Regina Street vlč. Tvrtko Tadić

NOVI ZELAND:

46 Pt. Chevalier Rd. Auckland 2
Msgr. Jure Marinović
9 Arawa Rd., Hataitai, Wellington 3
Dr. Mate Kolić
Auckland 6
Dr. Sebastijan Palić
198 Beach Haven Rd., Auckland 10
Ivan Lunjević

Sestre Klanjateljice Krvi Kristove

LIVERPOOL,

N.S.W. 2170, 22 Westchester Ave: s.
Inviolata Anić, s. Josipa Santro, s.
Tereza Kuzmić s. Ivanka Rukavina i
s. Mihelina Antunović

CANBERRA,

A.C.T. 2600, Archbishop's House:
s. Julija Galir, s. Slavica Turčić, s.
Emilija Dodig

COOK (Canberra),

A.C.T. 2614, 6 Templeton Street:
s. Klara Jakovljević, s. Anđelita
Šokić, s. Leonija Ćuković

LOWER NTH ADELAIDE,

S.A. 5006, 179 Stanley Street
s. Fabiola Boeckmann, s. Marija
Ćosić, s. Iluminata Antolović

Hrvatski svećenici u pastvi mjesne Crkve

PERTH,

W.A. 50 Vincent Street, Mount
Lawley,
vlč. John Čokolić

NORTH PERTH,

W.A. 186 Vincent Street,
vlč. Thomas Tomić

SUBIACO,

W.A. 6008, St. John's of God
Hospital,
vlč. Mirko Maslovar

ALBION (Melbourne),

Vic. 3020, 17 Drummantin Street,
vlč. Velimir Maglica

MALABAR (Sydney),

N.S.W. 6 Prince Edward Street,
vlč. Zvonimir Gavranović

HRVATSKI SVEĆENICI U AUSTRALIJI I NOVOM ZELANDU

- ADELAIDE: Ivan Mihalic, inkardiniran u nadb. Adelaide
Nikica Dušević, nadb. Zadar
Petar Vuletić, bisk. Mostar (Whyalla)
Ilija Jokić, bisk. Đakovo
Luka Pranjić, nadb. Sarajevo
- BRISBANE: Marko Gjokmarkaj, nadb. Bar
Vinko Kanižaj, nadb. Zagreb
Ivan Jurak, nadb. Zagreb
Istvan Miklos, nadb. Brisbane
Drago Prgomet, ofm, Sarajevo
Nikica Zlatunić, ofm, Sarajevo
- CANBERRA: Mato Bonić, ofm, Sarajevo
Drago Prgomet, ofm, Sarajevo
Tvrтко Gujić, ofm, Sarajevo
Anto Šimunović ofm, Sarajevo
- GEELONG: *Stjepan Gnječ, nadb. Split*
- HOBART: Đuro Globan, salvatorijanac
Tvrтко Tadić, bisk. Banja Luka
Berislav Hunski, nadb. Rijeka
- CLIFTON HILL –
MELBORUNE: Ivan Mihalic, nadb. Adelaide
Marijan Grgas, bisk. Šibenik
Josip Kasić, nadb. Melbourne
Josip Vidaković, nadb. Sarajevo
Josip Grubišić, nadb. Sarajevo
Mato Križanac, nadb. Sarajevo
- SUNSHINE-MELBOURNE: Anto Burić, nadb. Sarajevo
Branko Barbić, nadb. Sarajevo
Ivica Zlatunić, nadb. Sarajevo
Luka Pranjić, nadb. Sarajevo
Josip Vranješ, nadb. Sarajevo
- SPRINGVALE –
MELBOURNE: Marko Perković, nadb. Sarajevo
Anto Vujičić, nadb. Sarajevo
Mato Križanac, nadb. Sarajevo
Domin Vladić, nadb. Sarajevo
Ivica Zlatunić, nadb. Sarajevo

- NTH. FREMANTLE: Gjuro Globan, salvatorijanac
 Thomas Tomić, ndb. Perth
 Većeslav Šupuk, nadb. Split
 Josip Vidaković, nadb. Sarajevo
 Ilija Žuljević, nadb. Sarajevo
 Domin Vladić, nadb. Sarajevo
Nikola Čabraja, nadb. Sarajevo
- SUMMER HILL – SYDNEY: Ivan Mihalic
 Rok Romac (Osvald Toth) ofm.
 Lambert Ivančić, ofm Zagreb
 Brat Vinko Švogor, ofm Zagreb
 Toni Mutnik, ofm Zagreb
 Euzebije Petar Mak, ofm Zagreb
 Aleksandar Skenderović, ofm, Zagreb
 Gracijan Biršić, ofm Zagreb
 Josip Švenda, ofm Zagreb
 Daroslav Miklaušić, ofm, Zagreb
 Mijo Hрман, ofm Zagreb
 Franjo Jurinec, ofm Zagreb
 Toni Vučemilović, ofm Zagreb
Vladimir Novak, ofm Zagreb
- ST. JOHN'S PARK – SYDNEY: Gracijan Biršić, ofm Zagreb
 Mato Mučkalović, ofm Zagreb
 Mihael Nekić, ofm Zagreb
Marijan Glamočak, ofm, Zagreb
- BLACKTOWN-SYDNEY: Euzebije Petar Mak, ofm, Zagreb
Toni Mutnik, ofm, Zagreb
- NEW CASTLE: *Euzebije Petar Mak, ofm Zagreb*
- WOLLONGONG: Stjepan Šešelja, TOR
 Drago Prgomet, ofm Srajevo
Ivo Tadić, ofm, Sarajevo
- NOVI ZELAND – AUCKLAND: Milan Pavlinović, nadb. Split
 Jure Marinović, nadb. Auckland
 Dr. Sebastian Palić, bisk. Skopje
 Ivan Lunjević, nadb. Auckland
Ante Klarić, nadb. Split
- NOVI ZELAND-WELLINGTON: Dr. Mate Kolić, bisk. Skopje

* Kurzivom su označeni sadašnji voditelji Misija

Hrvatski svećenici Australije u Sydneyu 1979. godine.

Slijeva gornji red: Gracijan Biršić, Ivan Mihalic, Toni Mutnik, Stjepan Gnječ, (Vladimir Stanković), Nikica Dušević, Petar Vuletić, Josip Vidaković, Josip Kasić, brat Vinko Švogor.

Slijeva donji red: Stjepan Šešelja, Josip Švenda, Tvrтко Tadić, Euzebije Mak, Anto Burić, Drago Prgomet, Mato Bonić, Vladimir Novak.

Hrvatski svećenici Australije u Melbourneu 1996. godine.

Slijeva na desno: Gracijan Biršić, Euzebije Mak, Berislav Hunski, Ivica Zlatunić, Toni Mutnik, Drago Prgomet, Nikica Zlatunić, Stjepan Gnječ, (dr. Anto Šarić), Josip Grubišić, Luka Pranjić, Josip Vranješ, Vlado Novak, Ilija Jokić.

NADBISKUP KUHARIĆ POLAZI NA APOSTOLSKI POHOD HRVATIMA U JUŽNOJ AFRICI, AUSTRALIJI I NOVOM ZELANDU

NADBISKUP FRANJO KUHARIĆ U PASTIRSKOM POHODU HRVATIMA AUSTRALIJE I NOVOG ZELANDA 1980. GODINE

Kavratelj hrvatske imigrantske pastve mora. Vlastitu branjenu dar je hrvatskoj... hodi podin... skupu me... hrvatske i... 1980. godine. Stanković... pastoralnom pohodu kojemu je cilj povezivanje i jačanje katoličkih Hrvata izvan domovine u živjaj vjernošći cjelokupnoj nacionalnoj, crkvenoj, duhovnoj i kulturnoj baštini.

Katoličke Hrvate u Australiji i Novom Zelandu već su posetili aploski nadbiskup metropolit Franjo Frančić i zbirski biskup Josip Amerić. Samo u Australiji bio je i sarajevski nadbiskup metropolit Mirko Jozanović. No Hrvate u Južnoj Africi, kaže mons. Stanković, do sada nije ni pohodio nijedan hrvatski biskup. Naš svetozna i čove sestri koji djeluju u tim dijelovima svijeta, već godinama šalju nadbiskupu pozive da ih posjeti. Kad se na napokon odlučio na te putovanje i izavi svjet pred biskupskom konferencijom, hrvatski su biskupi odlučili da taj njegov pastirski pohod bude najavljen službeno u ime svih hrvatskih biskupa. To je učinila ovogodišnjeg proljetnog zasjedanja Biskupske konferencije.

Nadbiskup s pratnjom napuče tle u Južnu Afriku, gdje će se ova grupa okupiti vjernici iz Johannesburga, Pretorije i Vanderburga. U toj zemlji, gdje ima oko 6000 Hrvata katolika, već 12 godina djeluje Hrvatska katolička misija. U Australiji će nadbiskup mići 14. listopada i ondje obići 13 naših misija, u kojima djeluje 18 svećenika, 15 naših samih sestara i pet naših svećenika koji djeluju na našim lokim jezicima. Od 6. do 15. prosinca nadbiskup će biti među našim ljudima u Novom Zelandu, gdje djeluju 4 naša svećenika. Zatim se delegacija hrvatske Crkve preko Indije vraća u domovinu.

Prema stručnim podacima, u Australiji ima preko 150.000, a u Novom Zelandu desetak tisuća Hrvata. Oni su u ogromnoj većini kato-

NADBISKUP KUHARIĆ POLAZI NA APOSTOLSKI POHOD HRVATIMA U JUŽNOJ AFRICI, AUSTRALIJI I NOVOM ZELANDU

Ravnatelj hrvatske inozemne pastve mons. Vladimir Stanković dao je hrvatskoj sekciji Radio Vatikana poseban intervju uoči pohoda nadbiskupa metropolita Franje Kuharića Hrvatima Južne Afrike, Australije i Novog Zelanda. To putovanje trajat će od 2. listopada do 22. prosinca 1980. godine. Mons. Stanković izvješćuje javnost da je riječ o pastoralnom pohodu kojemu je cilj povezivanje i jačanje katoličkih Hrvata izvan domovine u živoj vjernosti cjelokupnoj nacionalnoj, crkvenoj, duhovnoj i kulturnoj baštini.

Katoličke Hrvate u Australiji i Novom Zelandu već su pohadali splitski nadbiskup metropolit Frane Franić i šibenski biskup Josip Arnerić. Samo u Australiji bio je i sarajevski nadbiskup metropolit Marko Jožinović. No Hrvate u Južnoj Africi, kaže mons. Stanković, do sada nije još pohodio nijedan hrvatski biskup. Naši svećenici i časne sestre koji djeluju u tim dijelovima svijeta, već godinama šalju nadbiskupu pozive da ih pohodi. Kad se on napokon odlučio na to putovanje i iznio stvar pred Biskupsku konferenciju, hrvatski su biskupi odlučili da taj njegov pastirski pohod bude učinjen službeno u ime svih hrvatskih biskupa. To je odluka ovogodišnjeg proljetnog zasjedanja Biskupske konferencije.

Nadbiskup s pratnjom najprije ide u Južnu Afriku, gdje će se oko njega okupiti vjernici iz Johannesburga, Pretorije i Vanderbijlparka. U toj zemlji, gdje ima oko 6000 Hrvata katolika, već 12 godina djeluje Hrvatska katolička misija. U Australiju će nadbiskup stići 14. listopada i ondje obići 13 naših misija, u kojima djeluje 18 svećenika, 15 naših časnih sestara i pet naših svećenika koji djeluju na australskim župama. Od 6. do 15. prosinca nadbiskup će biti među našim ljudima u Novom Zelandu, gdje djeluju 4 naša svećenika. Zatim se delegacija hrvatske Crkve preko Indije vraća u domovinu.

Prema stručnim podacima, u Australiji ima preko 150.000, a na Novom Zelandu desetak tisuća Hrvata. Oni su u ogromnoj većini kato-

lički vjernici te im je kao takvima prvenstveno namijenjen ovaj posjet delegacije hrvatske Crkve, no na sve vjerske svečanosti koje ondje bude predvodio nadbiskup Kuharić dobro su došli, kako ističe mons. Stanković, i katolici iz drugih naroda koji ovdje s nama i uz nas žive, osobito braća Slovenci, također Hrvati koji pripadaju drugim vjerskim zajednicama, naročito muslimani, i oni koji možda ne pripadaju nijednoj vjeri, jer je za sve njih prvi biskup Crkve u Hrvata i nadbiskup hrvatskog glavnog grada Zagreba na neki način uprisutnjenje Hrvatske za kojom toliko čeznu.

Posebna je oznaka ovog pastirskog pohoda nadbiskupa Franje Kuharića što on sa sobom nosi lik Gospe Velikoga zavjeta, izraden u istoj veličini kakav je original u Solinu, te će se pred tim svetim pralikom u svakom hrvatskom katoličkom centru obnoviti slavlje »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata« s obnovom Velikog zavjeta, a na kraju će Gospin lik biti postavljen u hrvatskoj crkvi u Sydneyu.

Nadbiskup je hrvatskim vjernicima, koje će na tom putu pohoditi, uputio posebnu poruku u kojoj ističe da će njegov pohod imati strogo religiozni karakter. Tu se nadbiskup poziva na svoje pismo koje je u ožujku ove godine uputio hrvatskim dušobrižnicima u inozemstvu. Iz tog je pisma mons. Stanković u intervjuu Radio Vatikanu posebno istaknuo ove dijelove:

»Budite svjesni da vi tom našem iseljenom čovjeku najviše dajete kad mu dajete darove Božje; tada u njemu spašavate sve vrijednosti; tada ga odgajate u pravom bogoljublju, čovjekoljublju i rodoljublju. Vi vršite poslanje Crkve i zato ste poslani svakom čovjeku u vidu njegova spasenja ... Vi svom narodu morate dati ono što mu samo vi možete dati i učiniti: liječiti mu dušu, spašavati savjest; čuvati u njemu čovjeka vjernika, čovjeka Hrvata ... To je naše stanovište. Na njemu stojimo čvrsto i s tog stanovišta možemo svakom pogledati otvoreno u oči čiste savjesti. Pred svakim možemo stajati na tom tlu uspravno. Tako se možemo sačuvati u svojoj slobodi da se s našim poslanjem nitko ne može poigravati za svoje interese.«

Ravnatelj hrvatske inozemne pastve u tom intervjuu spominje da je kroz posljednjih desetak godina 17 hrvatskih biskupa pohadalo naše iseljenike (neki i više puta), u dvadeset država na svim kontinentima. Nedavno je naš kardinal Šeper pohodio Hrvate u Kanadi, a poznato je da je

sadašnji Papa dok je još bio krakovski nadbiskup, obilazio svoje Poljake po svijetu te je bio i u Australiji.

Nadbiskupa Franju Kuharića na tom putovanju prati mons. Vladimir Stanković, a u pratnji su također urednik hrvatskog programa Radio Vatikana i urednik Glasa Koncila.

(Prema Radio Vatikanu izvješćuje Glas Koncila, br. 19 – 28. 9., 1980. str. 8.)

OSOBNI IZVJEŠTAJ NADBISKUPA KUHARIĆA

(Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije 1/1981.)

U odgovoru na Božićnu čestitku biskupa mons. Đure Kokše, koju mi je uputio u susretu sa zagrebačkim svećenicima 23. prosinca 1980., dao sam kratki izvještaj o pastoralnom posjetu Hrvatima u gore navedenim zemljama. Taj izvještaj prenosim ovdje ali znatno proširen s određenim podacima.

I.

Na čiji poziv je izvršen taj posjet? – Na poziv hrvatskih misionara u ime vjernika. Taj poziv mi je bio upućen prije nekoliko godina ali nije bilo moguće ostvariti ga. Prije 9 godina posjetio je hrvatske katoličke misije u Australiji, Novom Zelandu i Južnoj Americi splitski nadbiskup i metropolit mons. dr. Frane Franić. Poslije toga učinio je kraći posjet nekim misijama u Australiji i Novom Zelandu šibenski biskup mons. Josip Arnerić. Neke misije u Australiji posjetio je i sarajevski nadbiskup metropolit mons. dr. Marko Jozinović. U Južnoj Africi do sada nije bio još ni jedan hrvatski biskup.

Sada je bila izražena želja da se posjete baš sve misije i da se, po mogućnosti barem u najvećima, ostane nekoliko dana radi duhovne obnove i dijeljenja sv. potvrde. Poseban povod za takav program bili su naši veliki jubileji: Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata (Solin) i »Branimirova godina« (Nin). Misionari su željeli da se i hrvatski vjernici u tim daljinama uključe u sadržaj i poruku naših svetih jubileja. Početkom 1979. godine bio je mons. Vladimir Stanković u Australiji i detaljni program, iz dana u dan, dogovoren je sa svim našim svećenicima. Posebnim pismom u proljeću prošle godine o predviđenom posjetu bili su obaviješteni i svi mjesni Ordinariji; svi su oni svojim odgovorima taj posjet srdačno prihvatili; jednako i apostolski nunciji.

Da se ostvari takav pastoralni program, trebalo je dulje vrijeme (dva i pol mjeseca), i to je bila jedna od poteškoća da se pođe na takvo put-

vanje. Stoga nisam imao godišnjeg odmora da mogu to vrijeme uključiti u ovaj posjet.

U čije ime smo pošli na taj put? – U ime svih hrvatskih biskupa, u ime Crkve u Hrvata. Hrvatskoj braći i sestrama u tim daljinama nosili smo pozdrave svih biskupa, župnika, očeva i majki, braće i sestara, rodbine, rodnog kraja i Domovine.

Tko je bio u sastavu delegacije? – Mons. Vladimir Stanković, ravnatelj naše inozemne pastve, najbolji poznavalac prilika u našim misijama u svim zemljama i organizator putovanja. On je smatrao važnim i korisnim zbog više razloga da prihvati u delegaciju ponudene predstavnike našeg vjerskog tiska, radija i filma. Stoga nam se pridružio glavni urednik »Glasa Koncila« velečasni Živko Kustić. Velečasni o. Josip Scheibel, urednik hrvatske sekcije Radio Vatikana, želio je biti s nama da obiđe hrvatske katoličke misije i u tim zemljama kao što je već prije obišao misije u Europi, u Sjedinjenim Američkim Državama i u Kanadi. Velečasni o. Miroslav Hlevnjak priključio se sa zadaćom da snimi film o Hrvatima u tim zemljama. Velečasni Vinko Kanižaj, misionar za Hrvate u Engleskoj, kojemu je ujedno povjerena briga za naše pomorce, smatrao je korisnim da nam se pridruži kako bi mogao posjetiti i uspostaviti kontakte s katoličkim centrima »Stella maris« za pastoral pomoraca u australskim lukama. Tim se centrima dostavlja naš vjerski tisak, molitvenici, Sv. Pismo i druge knjige na hrvatskom jeziku da to mogu naći naši pomorci kad navraćaju u te centre. Velečasni Živko Kustić preuzimao je i neke propovijedi u duhovnim obnovama i vodio je duhovne vježbe za hrvatske misionare u Sydneyu. Svi su članovi delegacije bili dragocjeni suradnici u ispovjedaonici jer su se mnogi naši vjernici željeli tom prilikom ispovjediti.

Tko je podmirio troškove putovanja? Za mene i mons. Stankovića preuzeli su troškove oni koji su nas pozvali. Za ostale preuzeli su troškove samo djelomično. O. Scheibel je putovao na vlastiti trošak u cijelosti. Prema tome naša dijeceza nije snosila nikakvih troškova za ovo putovanje. Da se naglasi samo duhovni smisao našeg posjeta, isključili smo bilo kakvo sabiranje u bilo kakvu svrhu. To smo javno kazali: Ipak su vjernici spontano darivali za određene nakane: za o. Antu Gabrića, za djelo Majke Terezije i za popravak zagrebačke katedrale. Tako je zagrebačka katedrala dobila u našem novcu preko 50 milijuna st. dinara.

II.

Izvještaje o putovanju donosili su »Glas Koncila« i Radio Vatikan. Ovdje, s nekim dodacima, iznosim ono što sam rekao svećenicima prigodom božićnog čestitanja u Zagrebu, 23. prosinca. Na put smo krenuli iz Zagreba 30. rujna autom do Rima. U srijedu, 1. listopada, prigodom generalne audijencije zamolio sam Sv. Oca blagoslov za ovo pastoralno putovanje i za sve koje ćemo susretati. Sv. Otac je odgovorio: »Blagoslivljam sve! Blagoslivljam sve Hrvate.« U četvrtak 2. listopada u 10,15 prije podne poletjeli smo avionom Olympic nas četvorica (o. Hlevnjak, i vlč. Kanižaj pridružili su nam se u Australiji) za Atenu. Iz Atene smo krenuli u 5 sati poslije podne (atensko vrijeme sat naprijed) velikim Jumbom South African Airlines. za Johannesburg, kamo smo stigli drugi dan u 9,20 sati prije podne. Tako je na tlu Južne Afrike započet naš misijski posao. U Južnoj Africi smo boravili do 13. listopada. Toga dana nešto iza 9 sati prije podne poletjeli smo za Australiju – Perth. Na području Australije, uključujući i otok Tasmaniju, boravili smo do 6. prosinca. Od 6. do 15. prosinca bili smo na Novom Zelandu. 15. prosinca ujutro poletjeli smo iz Wellingtona za Sydney, a poslije podne smo nastavili put preko Melbournea i Perthu za Bangkok, kamo smo stigli u 1 sat iza ponoći 16. prosinca. Kod tajlandskih sestara »Kćeri Marije Kraljice« imali smo ujutro sv. misu a pod večer smo nastavili put za Calcuttu. Na aerodromu u Calcutti dočekali su nas o. Ante Gabrić, Majka Terezija i s. Amalija Radečić, koja se iz Australije pridružila sestrama Majke Terezije i na blagdan Bezgrešnog Začeca ove godine položila je vječne zavjete.

17. prosinca posjetili smo misiju o. Ante Gabrića Mariapolly gdje smo imali sv. misu i krštenje 21 osobe, pretežno odraslih. 18. i 19. prosinca razgledali smo ustanove Majke Terezije u Calcutti. Ujutro rano, 19. prosinca imali smo sv. misu u kući novicijata Misionarki ljubavi (preko 300 novakinja). Toga dana predvečer poletjeli smo iz Calcutte preko Bombay-a za Rim, kamo smo stigli 20. prosinca u 5 sati ujutro po rimskom vremenu. Na putu za Calcuttu u Rim bili smo sada trojica. Velečasni Kustić je ostao preko Božića u Melbourneu da pomogne misionaru vlč. Marku Perkoviću, a o. Hlevnjak i vlč. Kanižaj vraćali su se iz Australije preko Frankfurta. Mons. Stanković i ja vratili smo se iz Rima u Zagreb autom 22. prosinca.

U Južnoj Africi i u Australiji u sve susrete s Božjim narodom nosili smo kopiju Pralika Gospe Velikog Zavjeta (Solin), koji su naručili zagrebački oci franjevci u Sydneyu, gdje je i ostao za Hrvate Australije. Sanduk sa svetim likom težio je 70 kg, ali na svim aerodromima, od Johannesburga i kroz Australiju, primali su ga bez naplate prijevoza. Samo na jednom aerodromu platili smo 18 dolara. Dakako, platili smo prijevoz od Rima do Johannesburga. Pralik Gospe Velikog zavjeta i film o Gospinim svetištima u našoj domovini »Vječni smo tvoji putnici« bili su za vjernike posebno dirljiv sadržaj našega programa.

III.

U Južnoj Africi slavili smo sv. mise s Božjim narodom u tri središta: Johannesburg, Pretoria i Vanderbijlpark. U sva tri središta okupilo se na euharistijskom slavlju preko tisuću osoba. Misionari su franjevci zadarske provincije sv. Jeronima: vlč. o. Ivo Perović, prvi hrvatski svećenik koji je došao k Hrvatima u Južnoj Africi, i vlč. o. Veseljko Grubišić.

U Australiji slavili smo sv. misu s Božjim narodom ovim redom: 15., 16., 17. i 18. listopada svete mise bile su navečer u crkvi Hrvatske katoličke misije u Fremantleu; u subotu 18. X. bilo je pod misom dijeljenje sv. potvrde za 59 potvrđenika. U programu duhovne obnove dvije je večeri propovijedao vlč. Kustić. U nedjelju 19. X. bila je glavna sv. misa u katedrali u Perthu u 2 sata poslije podne. Kažu da se nikada nije toliko Hrvata okupilo na jednom mjestu na području Zapadne Australije; bilo ih je najmanje 1.400, svih generacija. Kad smo odlazili od oltara, primijetio sam jednoga starca u prvoj klupi kako je pokrio s obje ruke lice i jecao. Kakva su se davna sjećanja probudila u njemu našim posjetom?

Na tom području djeluje naš misionar vlč. Nikola Čabraja, svećenik sarajevske nadbiskupije.

Iz Perthu smo pošli u Adelaidu. Veća skupina vjernika sa misionarom dočekala nas je na uzletištu. U Adelaidi je misionar vlč. Nikola Dušević, svećenik nadbiskupije Adelaide, rodom iz Zadra.

U četvrtak 23. X. putovali smo autom iz Adelaide u grad Whyallu, daleko oko 400 km gdje smo imali navečer sv. misu i dijeljenje sv. potvrde. Tu živi manja zajednica hrvatskih vjernika; okupilo ih se u crkvi

preko 150. Tom misijom sada upravlja misionar iz Adelaide, jer se vlč. Petar Vuletić vratio u svoju Hercegovinu. 24. X. vratili smo se iz Whyalle i služili smo misu u župnoj crkvi u kojoj poslužuju naše sestre Klanjateljice Krvi Kristove. U subotu 25. X. prije i poslije podne bilo je ispovijedanje potvrđenika, kumova, roditelja i ostalih vjernika. Navečer je bila sv. misa za hrvatske vjernike s područja grada Adelaide. Kod te sv. mise propovijedao je vlč. Kustić. U nedjelju sam predvodio dvije koncelebracije: prije podne svečanost prve sv. pričesti (oko 500 vjernika), a navečer dijeljenje sv. potvrde (oko 1.000 vjernika). Oproštajnu sv. misu u Adelaidi imali smo 28. X. i odmah poslije sv. mise išli smo na uzletišta zbog najavljenog štrajka za drugi dan. Cilj puta je bio Hobart na Tasmaniji, ali jednu noć smo morali prespavati u Melbourneu.

U Hobartu smo imali svete mise s našim vjernicima kroz četiri dana: 29., 30., 31. listopada navečer i na blagdan Svih svetih prije podne u 9 sati. To je manja zajednica, ali ipak se u euharistijskim slavljinama okupljalo 90 do 130 osoba. U Hobartu inače naše vjernike okuplja vlč. Tvrtko Tadić, svećenik banjalučke biskupije.

Nakon svete mise u Hobartu na blagdan Svih svetih pošli smo na uzletišta. Trebali smo stići u glavni grad Australije Canberru. Nakon kraćeg zadržavanja u Melbourneu nastavili smo let za Canberru kamo smo stigli poslije podne. Doček je bio vrlo svečan: Govori, pjesma, folklor u blizini uzletišta. Brojnost policije je uočljiva da se osigura uredno odvijanje toga programa.

U Canberri su hrvatski misionari bosanski franjevci: vlč. o. Mato Bonić i vlč. o. Tvrtko Gujić. Sv. mise u Canberri slavili smo ovim redom: 1. XI. i 4. XI. navečer u crkvi sv. Patricka. Crkva je bila uvijek puna vjernika (oko tisuću vjernika). U nedjelju, na Dušni dan 2. XI., glavna sveta misa bila je u katedrali u 2 sata poslije podne. Crkva je bila tako puna (oko 2.000 vjernika) da je mjesni biskup Clancy rekao da bi je morao proširiti za Hrvate. Svuda je na mjesne biskupe to brojno okupljanje Hrvata u njihovim katedralama ostavljalo dubok dojam. I to im je nešto govorilo o našem narodu. Navečer u nadbiskupskoj kući poljski misionar o. Stanko prikazao nam je poljski film o posjetu Sv. Oca Poljskoj.

U ponedjeljak, 3. XI. imali smo sv. misu u kapeli naših časnih sestara Klanjateljica Krvi Kristove u Cooku, odakle smo krenuli na uzletišta.

Iz Canberre polazimo u Melbourne. Neki su nas znaci upozoravali da bi Melbourne mogao imati neugodnih iznenađenja. Zašto, vidjet će se kasnije. Međutim, sve je prošlo mirno.

IV.

Na području Melbournea, kažu, živi oko 50.000 Hrvata. To je osrednji grad. Cijelo to područje imalo je do prije nekoliko godina samo jedan misijski centar. Sada su na području Melbournea tri Hrvatska katolička centra:

CLIFTON HILL s filijalama: Fawknor (na području grada) i Wodonga (preko 300 km od Melbournea); misionar je vlč. Josip Kasić, sada je inkardiniran u nadbiskupiji Melbourne, a bio je zaređen kao svećenik sarajevske nadbiskupije. Njemu pomaže vlč. Ivan Mihalić, umirovljeni svećenik koji je radio među Hrvatima u Australiji i Kanadi; rođen je u Medimurju a inkardiniran u nadbiskupiju Adelaide.

1. Footscray: (stan Sunshine): misionar je vlč. Ante Burić, svećenik sarajevske nadbiskupije.

2. Springvale: misionar je vlč. Marko Perković, svećenik sarajevske nadbiskupije. Obojica imaju filijale na području svojih misija u Melbourneu.

Na melburnskom uzletištu dočekale su nas stotine Hrvata, i brojna djeca u narodnim nošnjama, sa svojim misionarima vlč. Perkovićem i vlč. Burićem. Vlč. Kasića smo susreli tek u nedjelju u katedrali.

Duhovnu obnovu započeli smo u srijedu u centru Footscray. 5., 6., i 7. XI. navečer slavili smo euharistijsko slavlje u crkvi u kojoj se redovito okupljaju Hrvati tog područja: Crkva je bila svake večeri puna vjernika i puno se ispovijedalo. Dvije je večeri propovijedao vlč. Kustić. U subotu 8. XI. sveta misa je bila u većoj crkvi Naše Gospe u St. Albansu. Crkva je bila dupkom puna, preko 1.500 vjernika.

U nedjelju, 9. studenog, bila je svečana koncelebracija uz asistenciju mjesnog nadbiskupa u melburnskoj katedrali i dijeljenje sv. potvrde za sva tri centra. Potvrdenika je bilo 547, a sv. potvrdu je sa mnom dijelio mjesni nadbiskup. Bila je sunčana nedjelja. Katedrala prepuna. Sigurno je bilo 5 do 6 tisuća ljudi. Nadbiskup Little je rekao: To je kao u Bazilici sv. Petra u Rimu. Sada mi je čestitao Božić. U čestitci piše sljedeće: »Who

could ever forget that magnificent day at St Patrick's Cathedral? Thank you for the wonderful pastoral help you gave here. Every blessing – now and always«. – »Tko bi ikada mogao zaboraviti onaj veličanstveni dan u katedrali Sv. Patrika? Hvala Vam za čudesnu pastoralnu pomoć koju ste ovdje pružili. Svaki blagoslov sada i uvijek«.

Iste nedjelje poslije podne prešli smo u Springvale. Doček i susret s vjernicima bio je navečer u novoj župskoj dvorani Hrvatskog katoličkog centra. Dvorana koja prima oko tisuću osoba, a sagrađena je za tri i pol mjeseca, bila je za taj doček gotovo ispunjena. I u tom smo centru imali duhovnu obnovu. Sv. mise su bile navečer u ponedjeljak 10. XI. i u utorak 11. XI. Svake večeri skupilo se nekoliko stotina vjernika od kojih je velik dio pristupio sv. ispovijedi. Veliko ispovijedanje u tom centru bilo je prije sv. potvrde. Dvije večeri propovijedao je vlč. Kustić. Završna svečanost s koncelebracijom u Springvaleu bit će u subotu 15. studenog prije podne u dvorani, nakon povratka iz Clifton Hilla.

U Clifton Hill smo pošli 12. XI. a poslije podne smo već autom putovali u filijalu Wodonga (preko 300 km udaljenosti) gdje smo imali sv. misu navečer na kojoj se okupilo do 130 osoba. Iz Wodonge smo se vratili drugi dan, 13. XI., i istoga dana navečer imali smo koncelebraciju u filijali Fawkner. Uvijek je vjernicima bila pružena prilika za sv. ispovijed koju su mnogi rado iskoristili. U Fawkneru je bilo na sv. misi oko 300 osoba. Tako je, kažu, na Božić i Uskrs.

U samom Clifton Hillu bilo je glavno slavlje na blagdan Sv. Nikole Tavelića kojemu je i crkva posvećena. Koncelebraciju sam predvodio prije podne i navečer. Navečer nisu svi stali u crkvu; bilo je najmanje 1.500 vjernika. Bio je petak. Obilježili smo 10. obljetnicu proglašenja bl. Nikole Tavelića svetim. Naglasio sam da je tim činom Papa Pavao VI. iskazao našem narodu veliku pažnju i ljubav.

U subotu, 15. XI., nakon svečanosti u Springvaleu, kada je obavljen i blagoslov nove dvorane u kojoj je bila sv. misa, išli smo u misiju Geelong gdje je isto poslije podne u crkvi bio doček, susret s vjernicima i ispovijedanje. Svi su ti dočeci bili raspjevani bojama naših narodnih nošnji i srdačnom radošću odraslih i malenih.

U Geelongu je misionar vlč. Stjepan Gnječ, svećenik splitske nadbiskupije. On unosi u svečanosti nešto što podsjeća na stara skazanja, a time posebno aktivira djecu i mlade. Sljedeći dan, u nedjelju 16. XI.,

svečana koncelebracija bila je nešto prije podne u velikoj župnoj crkvi koju zovu katedrala: svečanost je bila povezana s dijeljenjem sv. potvrde. Potvrđenika je bilo 108, a vjernika do 2.000. Iste nedjelje poslije podne išli smo u Ballarat gdje smo imali sv. misu za manju skupinu vjernika (oko 70).

U ponedjeljak, 17. XI., putovali smo autima iz Ballarata u Milduru (oko 500 km od Geelonga); navečer smo imali za tamošnju zajednicu hrvatskih vjernika sv. misu (oko 150 osoba).

To je bio i najtopliji dan što smo ga imali na putu. U južnoj hemisferi proljeće naglo prelazi u toplo ljeto, međutim, ove godine vrućina nas je poštedila. Pretežno smo imali umjerenu temperaturu, a negdje čak i svježju. Vrućih dana nije bilo mnogo. U Milduri smo ipak doživjeli rekordnu vrućinu i za Milduru. To je gradić u unutrašnjosti, na obali rijeke i na rubu pustinje. Toga dana puhao je iz pustinje vrući vjetar kao iz peći. Temperatura se popela čak na +45°C. Tu su naši Međimurci, pretežno iz D. Vidovca i Kotoribe, navodnjavanjem stvorili bujne vinograde i plantaže raznog voća.

Sljedeći dan, 18. XI., vratili smo se u Geelong gdje smo navečer, a isto tako i 19. XI., imali koncelebraciju; Božji narod je svake večeri ispunio crkvu.

V.

U četvrtak, 20. studenog poslije podne avionom smo pošli iz Melbournea u Sydney. Na uzletištu je bio jedan od najbrojnijih dočeka. Stotine djece i mladih u narodnim nošnjama, te mnogo odraslih, zauzeli su prostor u zgradi uzletišta i oko nje. Zatim su se svi preselili na prostor u blizini koji im je bio određen za program. Nakon što smo izmijenili pozdravne govore, mi smo odmah sjeli u auto i krenuli u misiju Wollongong, oko 80 km od Sydneya. Tu smo iste večeri imali svetu misu s Božjim narodom (preko 200 osoba) od kojih je lijep broj pristupio svetoj ispovijedi. To se je ponovilo i sljedeći dan u petak. U subotu, 22. XI. bila je glavna sveta misa i dijeljenje svete potvrde u katedrali u 11 sati. Potvrđenika je bilo 40 a vjernika oko 500, što je mnogo za tu manju zajednicu. Misiju u Wollongongu vodi vlč. o. Stjepan Šešelja, franjevac-trećoredac.

Te subote poslije podne vraćamo se u Sydney. Sada je bio doček kod crkve u Summer Hillu. Svijeta je bilo toliko da nikako nisu mogli svi ući u crkvu; bilo je puno dvorište i ulica pred crkvom. Ozvučenje je bilo dobro i za one izvan crkve. Te večeri za vrijeme koncelebracije propovijedao je vlč. Kustić. I u Summer Hillu bila je duhovna obnova i dijeljenje svete potvrde kroz nekoliko večeri. Što se tiče broja i svečanosti susret s hrvatskim vjernicima u Sydneyu bio je vrhunac. Tu su bile i najveće mogućnosti.

Nedjelja, blagdan Krista Kralja, 23. studenoga, ostat će svima nezaboravna. Dan je bio lijep, vrijeme ugodno. Helikopterom smo najprije razgledali grad s njegovim zaljevima, a onda smo se spustili na određeno mjesto odakle smo autom došli do katedrale. Vidjeli smo je iz zraka okruženu crvenilom hrvatskih narodnih nošnji. Sydnejska katedrala, mnogo veća od zagrebačke, te nedjelje nije mogla primiti sve koji su u nju željeli ući, a unutra su stajali stisnuti jedan uz drugoga. Svečanoj koncelebraciji je asistirao kardinal Freeman, ove godine zlatomisnik kao i naš kardinal. On i njegovi svećenici bili su pod dubokim dojmom tolikog mnoštva; izrazili su svoje osjećaje čestitkama. Bila je to uistinu svečana nedjelja. Naše narodne nošnje učinile su toga dana ulice Sydneya lijepima. Iznenađeni su bili Australci i složnom pjesmom toga naroda i molitvom. Koliko je bilo vjernika u katedrali? Teško je točno procijeniti, ali sigurno nije bilo manje od 8.000, ako ne i više.

Cijela je svečanost imala svoju kulturnu dopunu navečer u Opera House-u s ispunjenih gotovo 3.000 mjesta. Opera House je rascvjetana suvremena arhitektura, sva u službi funkcije same građevine. Dio gradilišta je otet moru. Stajala je, kažu, 200 milijuna dolara. Remek-djelo svoje vrste. Te večeri bila je raspjevana nastupom »Kolede« u VII. festivalu hrvatskog folklora. »Kolede« je najbrojniji hrvatski folklorni sastav u Australiji s nekoliko stotina članova. Savršeno su izvježbani. Vodi ih gosp. Crvenković sa svojom gospođom. Bio je to umjetnički doživljaj, i vrijeme od tri sata, koliko je trajao program, brzo je prošlo. Australski gosti su te večeri osjetili barem nešto od naše duše. Ja sam opet razmišljao: kako daleko od domovine pjeva i pleše ta hrvatska mladost! Tu se miješaju ponos i tuga.

Ovdje se treba sjetiti svih naših folklornih grupa i njihovih učitelja, koje gotovo u svim misijama, većim i manjim, okupljaju mlade da na taj

način dožive jedan od izraza naše nacionalne kulture. Koliko dobrovoljni učitelji i učiteljice ulažu tu truda i ljubavi! Za sve to i ovom prilikom izražavam zahvalnost.

Sljedećih dana, 24., 25., 26. XI. bila je svake večeri koncelebracija u crkvi Hrvatskog katoličkog centra u Sydneyu (Summer Hill) i dijeljenje svete potvrde. Potvrđenika je bilo: 137; 103; 97. Crkvu je svake večeri punilo 500-600 vjernika. Osim toga 25. XI. u Domu duhovnih vježbi otvorio sam sv. misom i nagovorom duhovne vježbe za hrvatske misionare. Toga jutra započete duhovne vježbe vodio je vlč. Kustić, a ja sam ih završio pod sv. misom s nagovorom u četvrtak, 27. XI. o podne. Bili su prisutni misionari iz Australije, a iz Novog Zelanda došao je vlč. Jure Marinović. Duhovnim vježbama nisu prisustvovali vlč. Kasić i vlč. Tadić; dakako, i neki naši franjevci iz Sydneya jer je trebalo ispuniti tekući program u misiji. U četvrtak poslije podne bio je pastoralni susret s misionarima u Summer Hillu.

Tih dana bile su duhovne vježbe i za hrvatske časne sestre, Klanjateljice Krvi Kristove, koje rade u Australiji (Canberra, Adelaide, Sydney). Duhovne vježbe za njih vodio je vlč. o. Scheibel. Za vrijeme duhovnih vježbi imao sam u kapeli sestara sv. misu i nagovor.

U petak, 28. XI. autima smo pošli u misiju New Castle gdje smo navečer imali sv. misu koja je okupila oko 300 vjernika i 17 potvrđenih. Misija je udaljena od Sydneya oko 190 km. U New Castlu smo se susreli s biskupom dijeceze kojoj pripada New Castle. Iste noći smo se vratili u Sydney.

U subotu 29. XI. bio je službeni oproštaj s vjernicima Sydneya u crkvi. Prije podne imao je mons. Stanković sv. misu za školsku djecu i njihove roditelje; djece je bilo preko 200. Navečer je bila koncelebracija na kojoj se okupilo oko 600 vjernika. Time je program u Sydneyu bio završen. Kako svuda tako i ovdje rastanci su bili ispunjeni nekim tužnim raspoloženjem koje mnogi nisu skrivali.

Hrvatski katolički centar u Sydneyu vodi složna i zauzeta ekipa naših zagrebačkih franjevaca: o. Toni Mutnik, o. Josip Švenda, o. Vladimir Novak, o. Gracijan Biršić i brat Vinko Švogor. Misiju u New Castlu vodi o. Petar Mak, ali pripada ekipi. Oci franjevci služe sv. mise na području svoje misije na 10 mjesta.

VI.

U nedjelju ujutro, 30. studenog letjeli smo prema sjeveru u grad Brisbane. Odmah nakon dolaska u Brisbane (jedan sat leta) imali smo u župnoj crkvi sv. misu i dijeljenje sv. potvrde. Bilo je preko 90 potvrđenika i oko 900 vjernika. Tako smo započeli duhovnu obnovu u misiji Brisbane. Sv. mise u misijskoj crkvi za Hrvate imali smo još u ponedjeljak i u utorak (1. i 2. XII.) navečer s ukupnim brojem vjernika kod svake mise 500 do 600. U utorak je bio, nakon koncelebracije, blagoslov nove župske kuće. Tih je dana bio u Brisbaneu fra Mijo Đeno iz Bosne. Hrvatski misionar u Brisbaneu je vlč. o. Drago Prgomet, franjevac bosanske provincije. On je u dosta kratkom vremenu uspio animirati vjernike da se sagradi lijepa župska kuća, jer svećenik nije imao prikladnog stana. Sada se imaju i vjernici gdje okupiti.

U srijedu 3. prosinca išli smo u filijalu Gold Coast. (80 km od Brisbanea). U toj je filijali večernjoj koncelebraciji prisustvovalo oko 200 osoba. Drugi dan, 4. XII., o. Prgomet, o. Hlevnjak, vlč. Kanižaj i ja avionom smo krenuli do najsjevernije točke našega puta u Australiji, u Cairns. Let je trajao puna dva sata. Iz Cairnsa, nakon posjeta mjesnom biskupu, krenuli smo autom na visoravan cestom koja vodi kroz tropsku šumu, u Marrebu gdje živi manja zajednica Hrvata. To su uglavnom farmeri (duhan i vino). I oni su nas u lijepom broju srdačno dočekali u Cairnsu na uzletištu. Bilo im je drago da nismo ni njih zaboravili. Marreba je od Cairnsa udaljena oko 80 km. Na misi navečer okupilo se do 200 ljudi. Prespavali smo u župskoj kući u Marreba kod ljubaznih domaćina (augustinaca), a onda smo se ujutro vratili na uzletište u Cairns odakle smo nakon tri sata leta (s jednim spuštanjem u međuvremenu) stigli u Sydney. Tako je službeni program našeg pastirskog pohoda Australiji bio završen 5. prosinca.

Osim s našim misionarima u Australiji susretali smo se sa svećenicima hrvatskog porijekla koji rade u australskoj pastvi. U Perthu smo susreli vlč. Johna Čokolića, vlč. Tomislava Tomića i vlč. Mirka Maslovara. U Melbourneu je često bio s nama vlč. Velimir Maglica. Rođen je izvan domovine i sada je australski svećenik. U Sydneyu je bio s nama vlč. Zvonimir Gavranović. Ima časnih sestara hrvatskog porijekla starijih generacija.

Za vrijeme svoga boravka u Australiji posjetili smo sva tri Slovenska katolička centra u Adelaidi, Melbourneu i Sydneyu; susreli smo se sa slovenskim misionarima i časnim sestrama. Učinili smo im veliko veselje. Iz njihovih smo se kuća javljali slovenskim biskupima. U Melbourneu smo doznali za imenovanje novog mariborskog biskupa mons. dr. Franca Krambergera i uputili smo mu čestitku.

VII.

Iz Australije 6. prosinca poslije podne odlazimo avionom u Auckland na Novom Zelandu. Od Sydneya do Aucklanda let traje preko 2 i pol sata. Na zletištu nas je dočekaao don Jure Marinović s grupom vjernika. Don Jure Marinović je rođen na Novom Zelandu. Dolazio je u domovinu i dobro govori hrvatski. Ima svoju župu ali se posvetio i pastvi Hrvata. Kroz četiri godine bio je propovjednik i na televiziji. S njim duhovnu brigu za naše iseljenike u Aucklandu vodi i dr. Sebastijan Palić rodom iz Janjeva. Za vrijeme našeg boravka na Novom Zelandu nalazio se je u Rimu. U Wellingtonu, glavnom gradu Novog Zelanda duhovnu pastvu za Hrvate vodi dr. Mate Kolić također rodom iz Janjeva. U Aucklandu smo susreli još svećenike hrvatskog porijekla, tamo rođene: vlč. Ivana Lunjevića, vlč. Michaela Pervana, maristu. Zamolili smo njegova provincijala da ga na godinu dana pošalje u Zagreb da nauči hrvatski. Još ima jedan svećenik hrvatskog porijekla među maristima, a jedan je dominikanac. Susreli smo i četiri časne sestre; jedna se zove Franić.

Maori nazivaju svoju zemlju Novi Zeland: AOTEARAO – Zemlja dugog bijelog oblaka. I stvarno, gotovo svaki dan smo vidjeli na obzorju dugi bijeli oblak. Kažu da je Novi Zeland kraj svijeta gdje se rađa dan; blizu Novog Zelanda prolazi datumska granica. Auckland je grad na ugašenim vulkanima. S brijega se vide dva mora koja dijeli samo uska prevlaka: Tasmanijsko more na zapadu i Pacifik na istoku. Vremenska razlika između Zagreba i Aucklanda je 12 sati; kod nas je ponoć a kod njih je podne istoga dana.

Don Jure Marinović želio je da susretremo što više hrvatskih zajednica pa je tako i organizirao naš boravak na području sjevernog Novog Zelanda. Doseljenici u Novi Zeland su uglavnom starije generacije. I na te otoke traje useljavanje već sto godina.

U Aucklandu smo imali koncelebraciju u nedjelju 7. prosinca u katedrali u 2 sata poslije podne. Kod svete mise je bilo do 600 osoba. 8. prosinca, na blagdan Bezgrešnog začeca, letjeli smo malim propelercem na sjever u Kaitiaiu gdje smo imali navečer svetu misu. Skupilo se preko 120 osoba. Tu su uglavnom asimilirani useljenici, već u trećoj, čak i četvrtoj generaciji, ali prilično još čuvaju jezik u obiteljima, što je zanimljivo. Čak na ulazu u Kaitiaiu stoji veliki natpis: Dobro došli! Isti je natpis na maorskom i engleskom jeziku. Djedovi i očevi sadašnje generacije radili su teški posao u šumama i jamama, često punim blata i vode, kopajući kauri smolu. Sada su pretežno dobro stojeći farmeri. Bili su vrlo srdačni: Propovijed je ipak trebalo prevoditi na engleski. Kod mise je bilo i nekoliko Maora katolika.

Iz Kaitaia smo se vraćali autom da posjetimo još neke zajednice. Tako smo 9. prosinca imali svetu misu u Whangareiu navečer (oko 100 osoba) a sutradan o podne u Dargavillu. I u Dargavillu skupio se lijep broj vjernika, premda im vrijeme (podne) baš nije odgovaralo. Istoga dana vratili smo se u Auckland. Drugi dan, 11. XII. posjetili smo našu zajednicu u Hendersonu, blizu Aucklanda. Maori zovu taj kraj: HUAPAI – što znači: dobro voće. Naši su tu farmeri voća i vinogradari. Prije podne smo u Hendersonu imali svečanu sjednicu u gradskoj skupštini. Načelnik grada je Libanonac a načelnik općine je Hrvat. Zamolili su me da svečanu sjednicu započnem molitvom. Molitvom sam je i završio. Na koncu su molili blagoslov. Tu je bio prisutan lijep broj naših uglednih ljudi i njihovih prijatelja Novozelandana. Jedan naš starac, devedeset godišnjak ali svjež i stasit, rekao je: Takvog susreta nismo imali već 50 godina!

Na svetoj misi navečer u Hendersonu sabralo se do 300 vjernika. U petak, 12. prosinca ujutro prije odlaska u Wellington imao sam nagovor zajednici domaćih časnih sestara u blizini biskupske kuće gdje smo Stanković i ja stanovali. Među tim sestrama je i naša Franička. Nakon toga pošli smo na uzletište. Još smo s jednog brežuljka, ugašenog kratera, bacili pogled na lijep grad koji je bio obasjan suncem. Oproštaj s Aucklandom.

Nakon jednog sata leta stigli smo o podne u Wellington gdje nas je dočekaio mjesni nadbiskup i vlč. dr. Mato Kolić s grupom svojih vjernika.

Kažu da je Wellington grad jakih vjetrova. U noći smo slušali zavijanje njegove bure koja puše s juga.

Na dan sv. Lucije, 13. prosinca imali smo svetu misu u župnoj crkvi župe HATAITAI kojom sada upravlja vlč. Kolić; prisustvovao je manji broj naših i domaćih vjernika. U Wellingtonu su više naglašeni useljenici novijeg vremena. Glavna sv. misa, i dijeljenje sv. potvrde za Hrvate bila je u nedjelju 14. XII. u crkvi u kojoj se redovito služi sv. misa za Hrvate. Bilo je oko 200 osoba i 28 potvrđenika.

U svim biskupijskim središtima, s rijetkim izuzetkom, našim euharistijskim slavljinama asistirali su mjesni Ordinariji. Tek koji taj biskup zbog pastoralnih obveza nije mogao biti prisutan. U Wellingtonu je završavalo naše pastoralno putovanje. Kod mise za Hrvate bio je apostolski pronuncij mons. Antonio Magnoni. On je kratkim govorom pozdravio vjernike; bio je i na zajedničkom ručku s vjernicima, kojemu je prisustvovao i mjesni nadbiskup mons. Thomas Williams.

U Wellingtonu je završio sam službeni program cijelog putovanja. Nedjelja je bila sunčana; Pacifik pod čistim plavim nebom bio je taman od plavetnila, miran i beskrajan. Na njegovoj obali bio je oproštajni objed sa zajednicom hrvatskih vjernika. S te geografske točke započinje naš povratak prema Domovini za kojom čeznu mnogi od onih koje ostavljamo u tim daljinama.

Svuda smo prigodom oproštaja osjetili kako su Hrvati doživljavali ovaj pohod domovinske Crkve. Svi su zahvaljivali što smo ih posjetili, što ih nismo zaboravili; svi su izražavali želju da se takvi posjeti ponove; suze opet u očima muškaraca imaju svoj govor.

VIII.

U ponedjeljak, 15. prosinca ujutro na wellingtonskom uzletištu započeli smo dugi let toga dana, koji je trajao ukupno 15 sati na liniji: Wellington–Sydney–Melbourne–Perth–Bangkok. U Sydneyu smo imali nekoliko sati vremena da se spakujemo i ručamo kod naših dobrih franjevacu u Summer Hillu.

Da se dobije predodžba o daljinama u kojima su se rasuli Hrvati, donosim podatak da smo na cijelom putu proveli u zraku 74 sata i promijenili 22 aviona. Putujući pak autom od misije do misije prošli smo preko 4.000 km. Ni u zračnom ni u cestovnom prometu nismo imali nikakvih problema: Hvala Bogu! Sve se je odvijalo po programu, bez ikakvih poteškoća.

U domovini, a i u inozemstvu, širile su se glasine da smo bili fizički napadnuti, da su bile neke demonstracije, da smo doživjeli prometnu nesreću. Na cijelom putovanju nije bilo ništa od toga. Glasilo jedne male grupe, lijevo-desno orijentirane, što je malo čudno, pisalo je protiv našeg dolaska, komentiralo ga je na svoj način; spominjale su se i neke nakanjene demonstracije, ali sve je prošlo u miru: Božji je narod, svojim okupljanjem, svojom pažnjom i radošću zbog našeg dolaska dokazao svoje uvjerenje, povjerenje i dostojanstvo. Zbog nekih prijašnjih ispada, koje kasnije spominjem, bila je bojazan kod Australaca da bi ti »nasilnički« Hrvati, kako ih se prikazuje, mogli načiniti neki nered, ali vidjeli su savršen red Božjeg naroda koji moli, pjeva i očituje privrženost predstavnicima Crkve.

Mi smo pak predstavljali Crkvu koja stoji na čvrstom tlu riječi Božje i svoga poslanja da slobodno govori istinu i na lijevo i na desno.

IX.

Važni su bili naši susreti i razgovori s mjesnim ordinarijima i apostolskim pronuncijima.

U Južnoj Africi to su bili: nadbiskup Johannesburga mons. Joseph Fitzgerald i nadbiskup iz Cape Town-a kardinal Owen McCann. U Pretoriji je bio s nama na svečanoj večeri sa zajednicom hrvatskih vjernika apostolski delegat mons. Edward Cassidy.

U Australiji smo susreli sljedeće ordinarije:

U Adelaide nadbiskup William Gleeson. Mons. Stanković i ja smo kod njega stanovali. I u istoj kući smo susreli srdačnog umirovljenog nadbiskupa Matthewa Beovicha; njegov je otac Hrvat s Brača a majka mu je bila Irkinja.

U Melbourneu smo razgovarali s nadbiskupom Francis Littleom i njegovim pomoćnim biskupima. Kod njega smo stanovali za vrijeme posjeta Hrvatskom katoličkom centru u Clifton Hillu.

Nadbiskup Perthu mons. John Goody bio je izvan Australije; on govori dobro hrvatski koji je studirao u Splitu kao mlad svećenik da može biti na uslugu hrvatskim doseljenicima u području Perthu. Poslao ga je u Split njegov ondašnji nadbiskup jer je uvidio silnu potrebu da se doseljenim Hrvatima naviješta riječ Božja njihovim jezikom. Umjesto

nadbiskupa Goodya primao nas je i s nama se susretao njegov pomoćni biskup Peter Quinn.

U Hobartu, na Tasmaniji, gotovo kroz cijelo vrijeme našeg boravka u Hobartu s nama je bio nadbiskup Guilford C. Young. Mons. Stanković i ja smo kod njega stanovali. Dobro poznaje hrvatsku povijest. Njegovim nastojanjem imali smo prijem kod guvernera, kod premijera tasmanijske vlade, kod gradonačelnika i kod ministra rada. Nadbiskup nas je pratio i na razgledavanje velike hidrocentrale koju su gradili i hrvatski radnici.

U glavnom gradu Canberri mons. Stanković i ja bili smo gosti nadbiskupa Edwarda Clancya. Tu smo imali razgovor i ručak kod apostolskog pronuncija Luigia Barbaritoa. On dobro razumije situaciju useljenika i sam djeluje među svojim sunarodnjacima Talijanima kojih ima mnogo u Australiji.

U Ballaratu bio je s nama cijelu večer u crkvi i kod stola mjesni biskup Ronald Mulkearns.

U Sydneyu s velikom nas je pažnjom primio kardinal James Freeman. Nakon razgovora s njim i njegovim pomoćnim biskupima imali smo kod njega ručak.

U Wollongongu mons. Stanković i ja smo stanovali kod biskupa Williama Murraya. I on je, kao i ostali, asistirao kod naše mise i govorio Hrvatima. U Brisbaneu je s nama kod mise i kod stola u našoj misiji bio mjesni nadbiskup Francis Rush.

U Brisbaneu smo posjetili i mađarskog svećenika Istvana Miklosa koji govori hrvatski i služio je sv. misu za Hrvate dok nisu imali svoga svećenika.

U Cairnsu nas je srdačno primio biskup John Torpie. Iste je večeri došao i u Mareebu da bude kod naše mise i s nama na večeri zajedno s vjernicima.

Na Novom Zelandu, u Aucklandu, mons. Stanković i ja smo stanovali u domu biskupa Johna Mackeya. Zbog svojih obaveza nije mogao biti kod naše mise ali se je zanimao za našu povijest i prilike, iz kojih dolazi priličan broj sada njegovih vjernika.

U Wellingtonu smo susreli nadbiskupa Thomasa Williamsa. Dočekao nas je na aerodromu i bio je s nama na prijemnom i oproštajnom ručku. Kod mise nije mogao asistirati ali je zato kod mise bio apostolski pronuncij za Novi Zeland i Oceaniju mons. Antonio Magnoni. S njim smo dan prije razgovarali u njegovoj rezidenciji.

X.

Zbog ovog pastoralnog puta bio sam odsutan iz dijeceze 84 dana. Svakako nije mala stvar za nadbiskupa ovako velike nadbiskupije tako dugo izbiti. Međutim, i na ovom pohodu Hrvatima izvan domovine osvjedočio sam se da ja to poziv, dužnost i obaveza; treba posvetiti pažnju i onima koji su rasuti po takvim daljinama i koji s posebnim osjećajem, i potrebom duše, očekuju posjet i pažnju domovinske Crkve. To ne razumjeti bila bi uskogrudnost srca. Što hrvatskim vjernicima izvan domovine, pogotovo u takvoj udaljenosti, znači naš posjet, potvrdili su svojim prisustvom, svojim okupljanjem na ovom našem prolazu.

Osim tri dana u Južnoj Africi, nismo imali gotovo ni jednog dana za odmor; nismo pravili nikakve izlete. Preko dana bili su na programu susreti s biskupima, pohod obiteljima, radnim mjestima naših ljudi, bolesnicima i crkvenim ustanovama. Gotovo svakog dana navečer bio je susret s narodom Božjim u euharistiji, a poslije, gotovo redovito, u dvoranama. Tako su dani prolazili u stalnom radu. I svi oni koji su bili sa mnom bili su nenadoknadivo potrebni i korisni: za kontakte s ljudima i za preuzimanje određenih odgovornosti i ispovijedanje koje je znalo potrajati satima.

Tako smo posjet shvatili kao misijski posjet, pastoralni posjet. Kad čovjek doživljava susrete s ljudima koji su možda godinama bili daleko od ispovjedaonice a onda izraze želju da uredi svoju savjest s Bogom, tada vidi da nije taj dolazak bio uzaludan.

Na tom širokom prostoru, rekao bih, susretali smo se s čitavim našim selima i cijelim našim manjim gradovima. Taj naš svijet je iz svih naših biskupija u kojima ima Hrvata: od Subotice do Poreča, od Medimurja do Kotora. Susretali smo i Janjevce.

Naša emigracija u te zemlje ima svoju povijest već preko jednog stoljeća, ali njihov pretežni dio, posebno Australiji, je iz zadnjih desetljeća.

To su mlade obitelji i toliki mladi tamo već rođeni. (U Canberri je o. Mato Bonić pročitao statistiku misije u 10 godina: oko 700 rođenih u to vrijeme i oko 60 umrlih. To jasno govori o izumiranju hrvatskog naroda u domovini gdje je u tolikim krajevima stalni porast umiranja i pad rađanja; uz bijelu kugu i pobačaje to umiranje prospješuje iseljavanje.)

Naši su nas vjernici, pa i oni koji nisu vjernici ali nisu ravnodušni prema svom nacionalnom i domovinskom porijeklu, primali srdačno, s veseljem. Okupljali su se. Crkve su se toliko puta punile da su svećenici i mjesni biskupi govorili da ih nikada nisu vidjeli tako pune, pa ni one velike katedrale u Melbourneu i Sydneyu. Za njih je katedrala puna kad su popunjena sva sjedeća mjesta, a za nas je puna kad stoje stisnuti jedni uz druge i kada ne stanu unutra. Kardinal Freeman je rekao u Sydneyu: »To je kao u svetom Petru u Rimu!«

Sve to znači da su ljudi nešto osjetili; imali su potrebu da to dožive, da osjete povezanost sa starom domovinom i s Crkvom. Uvijek smo uručili pozdrave svih hrvatskih biskupa, svih župnika, očeva i majki, rodbine, prijatelja, cijele domovine. A isto tako dobivali smo od njih pozdrave: Pozdravite sve! Bila su spominjana imena župnika, pojedinih svećenika, biskupa, mjesta i gradova, cijela naša hrvatska domovina. Tako i ja donosim te pozdrave svima vama.

To je psihologija, posebna psihologija, ljudi koji su ipak tuđinci u tuđini i koji to osjećaju i na toliko im se načina to pokaže. Najveća većina tog našeg svijeta prihvatila se posla. Znali su da se moraju osloniti na vlastite ruke, zato su priznati i poznati kao poštteni radnici, savjesni radnici, štedljivi. Uglavnom svi žele imati svoju obiteljsku kuću. Vidjeli smo i razna poduzeća naših ljudi; divili smo se kako su ti ljudi svojom bistrinom i okretnošću, premda bez visokih škola, znali steći ne samo imetak nego i ime i ugled, i još k tome u tuđem svijetu. Osjećao sam kako je gubitkom sposobnih i radinih ljudi domovina itekako osiromašena. Stvorili su iz ništa svoje materijalno blagostanje jer su imali stvaralačke uvjete, ali ipak osjećaju, u prvoj generaciji, da su tuđinci, da to nije njihov dom i da su iskorijenjeni iz lijepe domovine koju nije moguće zaboraviti. Zato su razumljiva koji put i ogorčenja: zašto smo morali tako daleko otići?!

Mi smo došli da rečemo dobru riječ njihovim srcima, njihovim savjestima. Rekao sam im: dolazimo vašim srcima, vašoj duši i vašem zajedništvu. Izdižući se nad sve podijeljenosti koje su među njima, nažalost, prisutne, nastojali smo ih okupiti na toj najvišoj razini vjere i ljubavi da bi se to spustilo u njihove svakodnevne odnose. Zato sam, stojeći na tlu istine, Božje riječi i crkvena stajališta govorio i starima i mladima: i onima koji su već tamo ostarjeli i onima koji su tamo rođeni i onima

koji su nedavno došli. Okupljali smo ih. Dolazili su i radovali se. Kad smo odlazili, vidjeli smo suze u očima ljudi koje je tvrdi život školovao. Nastojali smo ih podići u ljubavi, poticati ih na opraštanje.

XI.

Dali smo odlučnu podršku svećenicima. To je vrlo važno. Rekli smo: Mi stojimo iza svećenika koje domovinska Crkva šalje. Oni dolaze u ime domovinske Crkve da budu s njima u tuđini, da žive s njima i za njih, za svakog čovjeka, ali ne zatvoreni u bilo kakve krugove; u ime Božanskog poziva moraju biti slobodni za svoje svećeničko poslanje, za služenje braći u čemu ih nitko ne može zamijeniti. Kao što je Božje Srce otvoreno za svakog čovjeka, tako je i Crkva otvorena svakom čovjeku. Svećenik je pozvan da svakom pruži službu spasenja. Zato mora biti slobodan u odnosu prema svima. Rekao sam toliko puta da mi imamo u svoje svećenike povjerenje i štitimo ih. Međutim, ono što se javno događalo moramo i ovdje napomenuti, da se vidi sva složenost prilika u kojima se može naći hrvatski svećenik u tuđini.

Prije par godina razdijeljeno je veliko područje Melbourne-a, do tada upravljano iz Clifton Hilla na tri Hrvatska katolička centra. To je učinjeno na inicijativu sarajevskog nadbiskupa mons. dr. Marka Jozinovića. Vodstvo novih centara odcijepljenih od centra u Clifton Hillu povjerenjeno je svećenicima sarajevske nadbiskupije: vlč. Anti Buriću centar u Footscrayu, vlč. Marku Perkoviću centar u Springvaleu. Ja sam im napisao dekrete u ime hrvatskog episkopata. Protiv tih novih centara nastala je oporba, inspirirana iz neke tamne pozadine. Neka mala grupa nastojala je istjerati svećenike iz tih misija, pokrivajući se političkim parcelama. Pravili su izgrede pred crkvom i u crkvi u Footscrayu i u Springvaleu. To je trajalo nekoliko nedjelja. Došla je čak i televizija da to snimi, nažalost, na sramotu Hrvata Australije. U crkvi su se mogle čuti najteže psovke. U Footscrayu je jedan izazivač nereda pred crkvom »služio« neku blasfemnu »misu«. Mirni vjernici nisu se smjeli silom braniti. Stoga sam postavio u crkvi pitanje: Kome je u interesu da se ti svećenici, koje je poslala Crkva u domovini, otjeraju od ovog Božjeg naroda?

Neki čak zloupotrebljavaju i časno ime kardinala Alojzija Stepinca za svoje napadaje na papu, Sv. Stolicu i hrvatske biskupe; ubacivali su

čak ideju o osnivanju neke nacionalne hrvatske crkve, odijeljene od Rima. To, dakako, nema nikakvog odjeka među našim vjernicima koji imaju povjerenje u vrhovno vodstvo Crkve u Rimu i u domovini. Za vrijeme našeg boravka u Clifton Hillu rečeno mi je da svečano položim vijenac na bistu kardinala Alojzija Stepinca izvan crkve. Budući da mi je iz nekih okolnosti bio poznat izvor te inicijative, motivi i namjere da se našem posjetu dade ton nespojiv s našim poslanjem, nisam prihvatio taj prijedlog; nisam mogao dopustiti da se u takvoj prigodi manipulira s blagopokojnim Kardinalom i sa mnom. Da sam imao pravo, dokazuje i komentar koji je poslije našeg odlaska objavljen u Clifton Hillu, nažalost, od osobe koja bi se trebala drugačije odnositi prema Crkvi, posebno prema Sv. Ocu i prema hrvatskim biskupima. Taj komentar, kao i neke izjave prije toga, potvrđuju da se radilo o smišljenom potezu koji je u odnosu prema nama imao određene nakane. Ako je stvar prenesena u javnost, smatram potrebnim i ovo javno izjaviti.

Bilo je, također, važno pred tamošnjom javnošću naglasiti da je taj naš narod koji je, nažalost, iz raznih izvora, s raznom propagandom, često ocrnjen kao neki nasilnički narod, da je to miroljubiv narod, častan narod duge, makar i teške, povijesti i da želi pošteno živjeti, pošteno raditi i biti poštivan u svom dostojanstvu i želi sačuvati svoj identitet. Tako su mjesni biskupi, a susreli smo ih dvadesetak, osjetili da ipak treba poštivati i cijeniti taj narod koji broji već trinaest stoljeća svoje kršćanske, katoličke povijesti. Uglavnom su nadbiskupi i biskupi koji su u svojim katedralama asistirali našim misama, progovorili riječ ohrabrenja i poštovanja okupljenim Hrvatima. Na početku euharistijskog slavlja davali smo zajednički blagoslov.

Susreli smo i naše časne sestre Klanjateljice Krvi Kristove, koje imaju kuće u Adelaidi, Canberri i Sydneyu. Zbog teških okolnosti rada u Melbourneu morale su se preseliti u Sydney. Nažalost, premalo je sestara među našim ljudima u Australiji. Trebalo bi ih više. I njima smo morali dati podršku da znaju kako su korisne i potrebne. Njihov je rad mnogostruk i dragocjen: čuvaju djecu; u hrvatskim subotnjim školama uče djecu vjeronauk, hrvatski jezik i povijest da na taj način mladi ostanu povezani s našom poviješću i domovinom; posjećuju obitelji i bolesnike u bolnicama. Napominjem ovdje, da je australska vlada priznala hrvatski

jezik kao jezik useljenih Hrvata; stoga se hrvatski jezik uvodi i u neke škole kao strani jezik koji mogu učiti i djeca Australaca.

XII.

Zahvaljujem mons. Stankoviću koji dobro zna iz dvanaestogodišnjeg iskustva što za naš iseljeni svijet znači prisutnost hrvatskog svećenika. Na to obvezuju papinski dokumenti: Crkvu iz koje se odlazi i Crkvu u koju se dolazi. To se tu i tamo dosta teško shvaća, negdje se uvažava u cijelosti a negdje to ide polaganije. Posjeti biskupa iz domovinske Crkve uvijek pomažu da se problemi uvide i ljudi ih s većom pažnjom prihvaćaju. Papinski dokumenti uviđaju i psihologiju i potrebu i opasnosti za ljude koji su, na bilo koji način, iz bilo kojih uzroka, iskorijenjeni iz svog rodnog tla. Zato obvezuju svu Crkvu da pruži sve služenje, svu ljubav. Služenje Crkve spašava u tim ljudima čovjeka, vjeru, budućnost. To je zajednička briga biskupa iz mjesne Crkve iseljavanja i mjesne Crkve useljavanja. Mons. Stanković je ovo putovanje, dakako u dogovoru s misionarima, organizirao s preciznim programom iz dana u dan iz sata u sat. Zahvaljujem mons. Stankoviću što već dvanaest godina, u ime hrvatskih biskupa, a s dekretom Sv. Oca, radi za naše iseljenike. On dobro uviđa važnost biskupskih posjeta vjernicima i misionarima. To je tako potrebno; to se vidi. Svi su nam izražavali želju: Dodite opet, dodite često, hvala što ste nas posjetili! Morali smo im reći da nije moguće ostvariti takav posjet često jer su ipak daleko, a naše su obveze velike u dijecezi. Međutim, bilo bi korisno da koji hrvatski biskup, barem svake treće ili četvrte godine poduzme takav put u dogovoru i na poziv misionara.

Draga braćo, izvještavam vas kako smo shvatili taj posjet, kako su ga ljudi doživljavali i kako je bio potreban i koristan s više razloga, da svi s malo više osjetljivosti uočavamo problem naše braće i sestara u tuđem svijetu.

Što se tiče poziva da se vraćaju, govorio sam im: Kad ste odlazili iz domovine, svaki je odlazio s odgovornošću vlastite savjesti. Da ste nas prije odlaska pitali, mi biskupi bismo vam savjetovali da ostanete u domovini; naš, makar i skromni, tvrđi kruh, slađi je od kruha tuđine. Vjerujem da bi vam to savjetovala i vaše majke. Nažalost, mnoga hrvatska

majka može ponoviti prorokove riječi: »S radošću sam ih hranila, s tu-gom i plačem gledam gdje odlaze.« (Bar 4, 11).

Smijemo li mi biskupi sada po savjesti reći: Vratite se! Sigurno je da bi nas vaš povratak veselio. Bila bi to radost koju je navijestio raseljenom Izraelu: »Evo, vraćaju ti se sinovi koje si vidio gdje odlaze, sabiru se u Tebi od istoka do zapada na zapovijed Svetoga, i kliču u slavu Božju« (Bar 4,37). Iskrenim rodoljubljem mi to želimo, ali mi vam biskupi ne možemo jamčiti takvu egzistenciju u domovini kakvu ste si stvorili u tuđini, što se tiče materijalnih uvjeta. To nije naša mogućnost ni naša odgovornost. Međutim, nastojte svojoj djeci pokazati našu lijepu domo-vinu da je vide i zavole, da se ponose svojim porijeklom. Ipak, ne pozi-vajte više svoje rodbine na iseljavanje.

Naglašavali smo neprolazne vrijednosti vjere na kojima se gradi do-stojan život osobe, obitelji i nacije. Govorili smo često da novu sredinu u kojoj žive mogu obavезati na poštovanje samo svojom čestitošću i dostojanstvom; svojim radom i sposobnostima izgrađuju zemlje svoga sadašnjeg boravka da budu bogatije, ljepše; svojim kršćanskim životom neka ih čine i boljima.

XIII.

Na povratku prema kući iz Novog Zelanda preko Sydneya, Melbo-urnea, Perth a i Bangkoka zaustavili smo se dva i pol dana u Calcutti.

I taj je posjet bio potreban. Moramo znati da već preko 50 godina na tom području djeluju hrvatski i slovenski misionari isusovci. To je jedno od najtežih područja Bengalije, a bilo je njima povjerenom. U džung-lama i močvarama, njihovom ustrajnošću i ljubavlju, stvorene su oaze u duhovnom i materijalnom pogledu; tu su oaze katoličkih vjernika koje broje 5–6 tisuća vjernika. Još do sada ni jedan hrvatski ili slovenski bi-skup nije došao na to područje da tim misionarima pokaže pažnju, da vidi njihov rad, ali i njihovu muku i dadne im određeno priznanje i poštovanje. Zato je slovenski misionar Jože Cukale u misiji Kaurapukur, sada predgrađe Calcutte, rekao da mu je posjet biskupa iz domovine ovaj dan učinio najljepšim u životu. Tako je bio razdragan!

Dne 18. prosinca smo naime posjetili misiju KAURAPUKUR, gdje smo susreli slovenske isusovce, Jožefa Cukale i brata Leopolda Vidmara.

Pohodili smo istoga dana najstariju misiju toga predjela RACHABPUR u kojoj sada s domaćim župnikom radi o. Istvan Polgar, Mađar iz Bačke.

Bili smo u misiji našeg o. Ante Gabrića u Mariapolly. Vozili smo se u ambulantom kolima Majke Terezije, i ona je išla s nama s jednom sestrom koja je bila premještena iz Calcutte u Mariapolly, gotovo 4 sata da prevalimo daljinu od oko 50 km. Vidjeli smo što je o. Ante stvorio samo u pet godina misije gdje je prije njega bila džungla. Sagradio je crkvu, stan za misionare, stan za sestre Majke Terezije, prihvatilište za starce, ambulantu, kuću za naučnike; zasadio je kokosove orahe i banane; načinio plodni vrt u suradnji sa sestrama. Drži na stanu i hrani 80 naučnika da nauče tkati, šivati, stolariju i tako se pripremaju za život.

Prisutnost misionara tamo svjedoči kako Evandjelje spašava cjelovitog čovjeka. Tako su misionari unosili Otkupitelja u život toga naroda, ne samo za spasenje duše nego za materijalno uzdignuće, da ljudi organiziraju za čovjeka dostojniji život. Na svetoj misi u Mariapolly, gdje smo dočekani sa svom srdačnošću tih dobrih ljudi, bilo je oko 600 osoba. Neki su došli pješice iz daljine od 40 km i morali su prijeći tri velike rijeke. Lijepo pjevaju, pobožno prisustvuju euharistiji; uredno su odjeveni i radosni su, makar se vidi da su siromašni. Koncelebraciju je predvodio mjesni biskup Linus Gomez, Indijac. U Calcutti smo inače odsjeli u kući kardinala nadbiskupa Lawrencea Trevor Picachya. Osjetili smo srdačnu jednostavnost pastira grada u kojem se susreće još tolika bijeda.

Prisutnost Majke Terezije i njezinih sestara u Calcutti posebno je poglavlje. Bili smo u kući umirućih i u kući napuštene djece. Uputila je poziv svim policijskim postajama da joj donesu svako odbačeno dijete koje bilo gdje nađu; uputila je poruku bolnicama da svaka žena koja dođe u napast da učini pobačaj neka rodi dijete i neka ga njoj donese. Posjetili smo kuću gubavaca koji su izliječeni, ali ih nitko ne bi prihvatio, bili su prepušteni ulici i prosjačenju; ona ih prihvaća u svoje ustanove gdje rade, tkaju i tako od plaće žive i osjećaju svoje ljudsko dostojanstvo. Posjetili smo ustanovu Prem Dan (Dar ljubavi) – Dum-Dum, gdje uzdržava na stotine starih, bolesnih i zaostale djece.

Kad smo iz uzletišta ulazili u Calcuttu, u oči nam je udario dim. Ulice kojima smo prošli od kuće novicijata Misionarki ljubavi dale su dojam grada dima, prljavštine, siromaštva; nigdje čistog mjesta. Prisutnost Majke Terezije djeluje kao svjetla zraka: Vlada to uviđa, pomaže,

daje joj prednosti. Majka Terezija podijelila je samo u Calcutti hrane i odjeće za božićne blagdane za preko 8.000 obitelji. Vlada joj je ustupila rižu za pola cijene. Tamo dolaze mladi ljudi, djevojke, i mladići, liječnici i liječnice, iz Europe i Amerike da kroz neko vrijeme besplatno rade u njezinim ustanovama i da se tako uključe u pokret dobrote.

Majka Terezija u svim svojim ustanovama zahtijeva savršenu čistoću da čovjek i na taj način osjeti da je voljen.

Imali smo svetu misu sa njezinih preko tristo novakinja. I to je bilo priznanje pred kardinalom, misionarima, svećenicima radu Majke Terezije i njezinih sestara kad je posjećuje biskup iz daleke zemlje iz koje je i ona pošla prije 50 godina u Indiju. Iz Skoplja je došla u Zagreb a iz Zagreba je otišla u misije. Svi su naš posjet osjetili kao poštovanje i zahvalnost prema tom djelu.

XIV.

Time završavam izvještaj o putovanju koje je zahtijevalo određeni napor i stalnu koncentraciju duha. Tolike su dobre duše molile za sretan ishod tog pastirskog posjeta. Svima od srca zahvaljujem: Božju smo pomoć osjećali. I zdravlje nas je sve dobro služilo, što je bilo vrlo važno. Svaki dan smo prihvatili s njegovim sadržajem i s predanjem u ruke Božje. Zahvaljujem se u svoje ime i u ime svojih suputnika našim dragim svećenicima-misionarima, časnim sestrama, i svim tolikim dobrim ljudima koji su nam očitovali svoju privrženost, ljubav i povjerenje. Posebno smo zahvalni mjesnim ordinarijima, apostolskim pronucijima i svim ljudima koji su nas primali bratskom ljubavlju. Svima, svima hvala! Za sve opet ostaje trajna hvala Bogu koji može jedini sjeme Božje riječi učiniti plodnim u ljudskim srcima. Pralik Gospe Velikoga zavjeta, koji smo ostavili u Sydneyu za Hrvate Australije, bio je znak da smo išli od zemlje do zemlje, od grada do grada pod okriljem Presvete Bogorodice i da smo njezinoj materinskoj molitvi povjerali sve s kojima smo se susreli!

Trojedini Bog neka sve blagoslovi!

U Zagrebu, na blagdan Bogojavljenja, 6. siječnja 1981.

+ Franjo Kuharić, v. r.
nadbiskup zagrebački

Pralik Gospe Velikog zavjeta u Canberri, 2. 11. 1980.

*Sydneyski kardinal Freeman s nadbiskupom Kuharičem ispred lika
»Gospe Velikog zavjeta« u sydneysoj katedrali 1980. godine.*

*Sveti je Pralik prošao svim uzletištima Australije,
da trajno ostane u Blacktownu u Sydneyu.*

*Kardinal se divio ljepotama australskog kontinenta,
poput onih u Botaničkom vrtu u Perthu.*

U zemlju australskih eukaliptusa i pustinja zagrebački je nadbiskup Franjo Kuharić Hrvatima donio radosni pozdrav domovine.

Crkvene su australske novine donosile opširne izvještaje i slike o Nadbiskupovu pastirskom pohodu, poput ove u »The Southern Cross« u Adelaidi, gdje su, uz njegovu pratnju, i umirovljeni nadbiskup hrvatskog podrijetla Matthew Beovich i nadbiskup James Gleeson.

Kardinal je pozivao na povratak u Hrvatsku. Drago i Milka Batarelo iz Sydneya su ga poslušali. Uz njih su na slici fra Mato Mučkalović i fra Drago Prgomet.

Kardinal je na svojim putovanjima obišao i apostolske nuncije: kod nuncija mons. Brambille u Canberri 1993. godine.

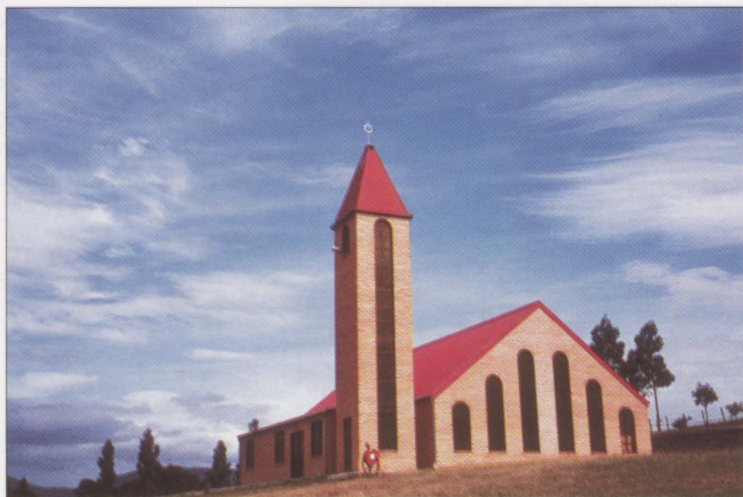

Česti su bili susreti s ministrima i gradonačelnicima, poput ovoga u Hendersonu na Novom Zelandu.

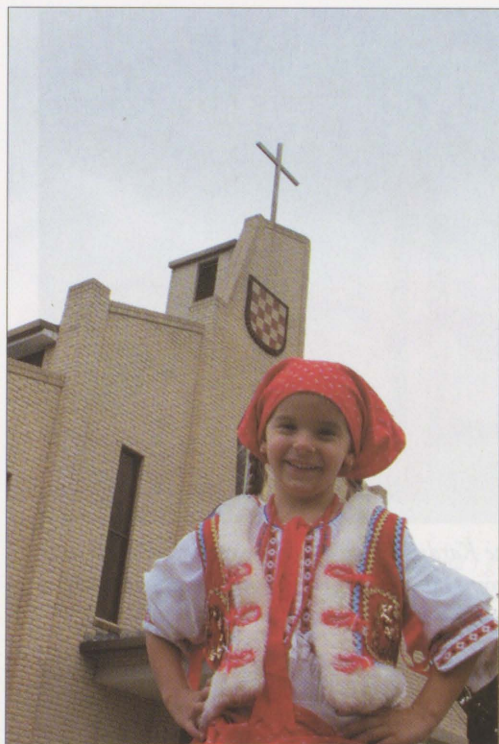
Gdje je bilo moguće, nadbiskup Kuharić je obilazio naše ljude na njihovim radnim mjestima: u radionici ribarskih mreža u Zapadnoj Australiji.

Između 1980. i 1993. godine Kardinal je uočio velike razlike: Hrvati su sa svojim svećenicima podigli brojne nove crkve i pastoralne centre, poput ovih u Hobartu na Tasmaniji i u Sydneyu u St. John's Parku.

Svaki je Hrvatski katolički centar u Australiji čuvar nacionalne svijesti i kulturne baštine. U Wollongongu je izgrađena i 1983. posvećena prva hrvatska crkva u Australiji.

I u ovaj katolički centar »Stella Maris« u North Fremantleu dolaze hrvatski mornari.

Hrvatski svećenici sa svojim župljanima u Australiji podižu i zdravstvene ustanove, poput »Cardinal Stepinac Nursing Home« u St. John's Parku u Sydneyu – uz pomoć australskih vlasti.

Sve je više hrvatskih groblja u Australiji – poput ove »Hrvatske sekcije« na groblju u Sydneyu.

CRKVA OKUPLJA SVU SVOJU DJECU

(Telefonom iz Australije izvješćuje Živko Kustić, glavni urednik)

PERTH, 20. listopada – Najveći do sada hrvatski skup u Zapadnoj Australiji ispunio je u nedjelju 19. listopada prostranu katoličku katedralu grada Perth. Bila je to velika zavjetna misa koju je predvodio zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić. Gospu Velikog zavjeta unijeli su i položili pred glavni oltar mladi australski Hrvati i Hrvatice. Pred njima mnogo djece u narodnim nošnjama. Jedna djevojčica visoko diže u drvu izrezbaren hrvatski zavjetni križ, rad ovdašnjeg našeg rezbara Mije Šimića. Veliki i sjajno izvježbani zbor, koji okuplja i kojim ravna župnik za sve hrvatske katolike u Zapadnoj Australiji Nikola Čabraja, svećenik sarajevske nadbiskupije, ispunja velik prostor skladnim i snažnim pjevanjem. Tu su u istoj crkvi, oko iste Gospe, u slavljenju iste mise i pjevanju iste Lijepa naše ovdašnji Hrvati različitih naraštaja, nijansi govornog jezika i političkih opredjeljenja. Crkva je obitelj koja u jedno, u slogu, okuplja svu svoju djecu – koja u Boga vjeruju, koja čovjeka poštuju i domovinu ljube. To je bio glavni poziv i poruka prvog biskupa Crkve u Hrvata. Moli i radi! Sačuvati zdravlje obitelji i naroda u perspektivi vremenite i vječne budućnosti u zajedništvu Crkve i cjelokupne vjerske i kulturne baštine. I s tim se ponosno uklapati u aktualni život nove sredine. Nadbiskup je predmolio, a narod ponavljao molitvu Velikoga zavjeta i ispovijest vjere Hrvata katolika i blagoslovio zavjetne križeve. Na pričest je pristupila većina prisutnih. Na kraju je odjeknula Lijepa naša, kažu ovdašnji ljudi, kao nikada do sada na australskom tlu. A onda opet pred crkvom mnoge skupine žele s nadbiskupom razgovarati i bilo se je doista teško rastati.

Na australsko tlo nadbiskup je stigao u utorak 14. listopada u rano jutro, oko 2 sata iza ponoći zrakoplovom iz Johannesburga u Južnoj Africi. U zračnoj luci nadbiskupa i pratnju dočekao je župnik Čabraja i lijep broj naših katolika. Dvoje djece, Goran Galik i Marija Dikić, odjeveni u narodne nošnje, pozdravili su dragoga gosta recitacijama i cvijećem. I Gospa Velikoga zavjeta, premda još u sanduku, pozdravljena je već u

*Glavni urednik Glasa Koncila, don Živko Kustić,
bio je Nadbiskupov pratilac i kroničar.*

zračnoj luci. Dani u sjedištu naše misije u Perthu, North Freemantleju prošli su u intenzivnim i spontanim susretima s hrvatskim vjernicima i u crkvenim okupljanjima zbog duhovne obnove i sakramenta potvrde. U srijedu, četvrtak i petak održana je u hrvatskoj crkvi sv. Ane duhovna obnova pred Gospom Velikog zavjeta. Propovijedao je Živko Kustić. U četvrtak je nakon mise prikazan film »Vječni smo tvoji putnici« koji je sa sobom donio zagrebački franjevac Miroslav Hlevnjak (on za Vijeće BK za hrvatsku migraciju snima film o Hrvatima katolicima u Australiji). Film je proveo vjernike proštenjarskim romarskim stazama od Bunarića kod Subotice do Škrpjela u Boki Kotorskoj, od mozaika u Poreču do baroknih ljepota Hrvatskog Zagorja, kroz sva lica naših žalosnih Gospi, kroz sve suze za mrtvim i otišlim sinovima, kroz sva neugasiva nadanja. U petak je Hrvatska katolička misija priredila u čast nadbiskupa akademiju u dvorani hrvatskog centra. Uz folklornu grupu »Šokica« nastupili su izvanrednim plesovima i mladi Ukrajinci. Crkveni zbor pod ravnanjem župnika Čabraje otpjevao je više pjesama. Mladi su također izveli više recitacija i jednu scensku igru od ovdašnjeg pjesnika Buljata. U su-

botu je nadbiskup podijelio sakrament potvrde šezdesetorici mladih naših vjernika.

Sve je to bilo jednostavno i neposredno povezivanje i ukorjenjivanje katoličkih Hrvata ovoga dijela Australije u sadašnje njihovo živo zajedništvo u širenju vjere i kulture i ljubavi prema Crkvi i domovini. Dok su neke ovdašnje novine različitih političkih usmjerenja već uoči nadbiskupova dolaska na australsko tlo pokušale tom putovanju dati određenu političku oznaku, dok su jedni u tome htjeli vidjeti znak ovakva ili onakva razvoja odnosa Crkve i države u domovini, dok su drugi htjeli poticati po svom ukusu određena politička opredjeljenja naše domaće Crkve, zagrebački nadbiskup, nasljednik drevnih hrvatskih biskupa, likom Gospe koju nam je namro Zvonimir i u koji se kao znak sažela sva vjernost i sve molitve stotina duša solinskih biskupijskih i ninskih hodočasnika, jednostavno svjedoči vjeru od koje narod živi. Već u utorak nadbiskup se nepredviđeno našao uz smrtnu postelju jednoga Hrvata u ovdašnjoj bolnici. Starina Ambroz Vukelja iz Krapnja pohodio je svoju djecu i njihove obitelji ovdje. Radovao se nadbiskupovu dolasku i dočekao da mu nadbiskup podijeli odrješenje na smrtnoj postelji. Sutradan u srijedu hrvatski sprovod u Midlandu. Mlada majka Ana Trlin pridružila se nebrojenim Hrvatima koji svoje kosti povjeriše pjeskovitim grobljima Australije. Nadbiskup je zaželio taj sprovod voditi da moleći se za pokojnu Anu i za sve mrtve Hrvate u tuđini također donese blagoslov domovine tom australskom tlu koje po prahu naših pokojnika postaje i naše.

U četvrtak su naši putnici primljeni u ovdašnjoj biskupiji i zadržani na ručku. U odsutnosti ordinarija nadbiskupa Goodyja, koji je prije rata kao mlad svećenik u Splitu učio hrvatski da bi mogao služiti našim Hrvatima u Australiji, i koji još čuva naš glagoljaški misal kojim je doista služio našima, goste je primio mladi Irac biskup Peter Quinn. Tu su bili i naši svećenici Čokolić i Tomić koji rade u australskim župama. Poslije podne pohodili smo mornarski katolički centar Zvijezda mora (Stella maris), gdje i naši mornari iz mnogih brodova koji prolaze ovim morima i zadržavaju se u ovoj luci mogu naći svećenika, pristojnu zabavu, jeftin smještaj i katoličku knjigu i novine iz daleke domovine. To i jest zadaća našeg ravnatelja pomorskog apostolata Vinka Kanižaja, koji nam se pridružio ovdje u Perthu, da obilazi luke diljem svijeta i nastoji da se u što brojnijim lukama i za naše mornare osiguravaju takvi uvjeti. U subotu

pohod hrvatskoj subotnjoj školi. Zajedno s djecom nadbiskupa su dočekali hrvatski nastavnici na čelu s predsjednikom saveza takvih naših škola u Zapadnoj Australiji, Željkom Palčićem. U nedjelju krštenje male Anite Jakšić i male Jelene Vesne Dropulić. Tu je nadbiskup opet imao prilike za znakovite čine rađanja i preporadanja za život Crkve i naroda. Rijetki slobodni sati i ovdje su posvećeni razgledanju prirodnih i kulturnih bogatstava grada i okolice. Tih dana nadbiskup je s pratnjom pohađio obitelj Zdravka Jakovčevića koja vodi povrtlarsku farmu.

Petak je bio označen ribarskim ručkom kod obitelji Josipa Vitlova koji jedini proizvodi ribarske mreže za vrlo mnoge brodove ovog dijela kontinenta, zatim pohodom brodogradilištu Korčulanina Drage Sambraila, gdje je upravo dovršeni ribarski brod preuzimao naručilac Ivo Parentić iz Zaostroga.

U subotu je biskup Quinn uzvratio pohod i bio na ručku u našoj misiji. U nedjelju smo bili na večeri kod obitelji Vojka Galića, a u ponedjeljak kod obitelji Stanka Kožula. Nadbiskup je još bio gost u kućama Mije Šimića, Ante Šimića, Ante Albrechta, Lucijana Buktenice i Branke Čop. U utorak su vjernici ponovno došli u zračnu luku ispratiti goste na let prema Adelaidi.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 19 – 28. 9.1980, str. 8)

NAJŠIRE I NAJDUBLJE ZAJEDNIŠTVO

(Telefonom iz Australije izvještuje Živko Kustić, glavni urednik)

Canberra, 3. studenoga – Dok ovo javljamo, nadbiskup Franjo Kuharić boravi ovdje u glavnom gradu Australije. Stigao je iz Hobarta na Tasmaniji poslije podne 1. studenoga, a poći će dalje u Melbourne u srijedu 5. studenoga. Prije toga je od 21. do 29. listopada boravio u Adelaidi, odakle je 23. listopada pošao autom na sjever do 400 km udaljenog gradića Whyalle gdje živi nevelika, ali revna grupa naših sunarodnjaka i suvjernika.

Vrijeme od 29. listopada do 1. studenoga nadbiskup je s pratnjom proveo na krajnjem jugu Australije, zapravo na golemom australskom otoku Tasmaniji, u gradu Hobartu. Posvuda nadbiskupa i njegovu pratnju u zračnim lukama dočekuju oduševljene skupine naših vjernika u narodnim nošnjama s cvijećem, recitacijama i pjesmom. Redovito u tim doćecima sudjeluju mjesni biskupi i nadbiskupi. Australske novine, civilne kao i crkvene, posvećuju putovanju prvog hrvatskog biskupa znatnu pozornost, objavljujući njegove fotografije, vijesti o njegovu dolasku i vrlo zanimljive članke o povijesti i kulturi tog malog neuništivog naroda Hrvata koji upravo slavi trinaesto stoljeće svoga krštenja i koji se u tom slavljenju, makar u velikom broju razasut diljem svijeta, želi naći zajedno na izvorima svog narodnog, kulturnog i duhovnog bića.

Bez prikrivanja – divljenje

Australci, nenavikli misliti o povijesti u stoljećima ili tisućljećima, čitajući te kratke i vrlo jasne članke, ostaju iznenađeni te u razgovoru s našim ljudima svojim susjedima i suradnicima Hrvatima bez prikrivanja izražavaju svoje iznenadno divljenje. Na svečanosti koje vjernici upriličuju o nadbiskupovu prolasku dolaze također njihovi prijatelji, članovi njihovih novih obitelji iz drugih naroda, a osobito pokazuju zanimanje braća Poljaci sa svojim svećenicima, zatim braća Slovenci, Albanci, Mađari i drugi katolici iz našeg neposrednog susjedstva, osobito oni koji razumiju hrvatski jezik. Sva znakovitost ovoga događanja koje povezuje

sve hrvatske suvjernike u istom trinaeststoljetnom slavlju sažimlje se u velikim znakovima Gospe Velikoga zavjeta i hrvatskog zavjetnog križa. U svakoj crkvi u kojoj su se slavila hrvatska bogoslužja, nadbiskup je svečano blagoslivljao i hrvatske zavjetne križeve, a mnogi vjernici, posebno mnoge vjerničke obitelji, dobivaju na dar lijepu fotografije Gospe Velikoga zavjeta s vlastoručnim potpisom i blagoslovom zagrebačkog nadbiskupa.

Važnu sastavnicu ovog nadbiskupova puta čine njegovi susreti s mjesnim nadbiskupima osobito s guvernerima, premijerima, ministrima i gradonačelnicima, koji listom pokazuju veliko zanimanje za takvo vjerničko buđenje i povezivanje hrvatskih katolika na jasnim osnovama vjere i kulture, da tako hrvatski doseljenici u Australiju, čuvajući sve svoje izvorne vrijednosti izgrađuju ovu domovinu, novu domovinu koja se zapravo nalazi na početku stvaranja svoje povijesti i osebujne australske kulture, te je obogaćuju izvornim darovima svoje baštine iz dobre stare Europe. S druge pak strane takvo javno potvrđivanje hrvatskih vrijednosti okuplja hrvatske katolike u istinsko zajedništvo koje je na zajedničkim temeljima narodnosti i vjere mnogo šire, dublje, ozbiljnije i djelotvornije nego što bi mogli biti na ikojem drugom parcijalnom programu. Ostajući isključivo na tlu vjere i vjerom prožete kulture, nadbiskup Kuharić u ime Crkve u Hrvata i ovdje oživotvoruje ono specifično suvremeno služenje Crkve narodnom biću, što je zapravo dragocjeni plod iskustva i razmišljanja i traženja Crkve u Hrvata u suvremenim uvjetima domovine i svijeta.

I bez ulaženja u pojedinosti ovoga puta, očito je da će ovaj prolazak poslanstva Crkve iz domovine ostaviti australske Hrvate složnije, čvršće ukorijenjene u baštinu, ponosnije suočene sa zadacima koji im se predlažu u novoj sredini. Također će nakon ovoga mnogi dobronamjerni Australci porijeklom iz drugih naroda mnogo jasnije znati osnovne podatke o časnom i starom narodu Hrvata. To odmah u našoj djeci koja su rođena u Australiji budi zanimanje za učenje, odnosno za nezaboravljajnje materinjeg jezika, za dolaženje na hrvatski vjeronauk, za redovito pohađanje »subotnjih škola«.

Treba samo gledati i slušati kako australske katedrale zadržću od raspevanog hrvatskog mnoštva, kad se slikovito mnoštvo mladih u narodnim nošnjama nade pred oltarima te procvate zavjetnim križevima koji se dižu na blagoslov, kad se oči orose suzama radosnicama. Pred tim

dogadanjem odmah padaju u pozadinu i zaborav mogući ili stvarni sitni nesporazumi ili pokušaji zloupotrebe tog iskrenog oduševljenja.

U svakom mjestu pater Hlevnjak prikazuje film »Vječni smo tvoji putnici«, te on kao režiser marljivo snima grad u buduću film o Hrvatima u Australiji. U isto vrijeme naš neumorni pater Scheibel iz Radio Vatikana sve što se događa snima na magnetofonske vrpce, skuplja podatke, piše izvještaje koje onda u kasne sate izravno predaje svojim suradnicima u hrvatskoj sekciji Radio Vatikana. Saznajemo da je njegov glas mnogo prije članaka u Glasu Koncila već pošao, kako se kaže, u eter i da su naši u domovini već čuli njegovim glasom to što se ovdje s nama događa.

Hrvatske emisije na Radio Adelaide

Veliki grad uz more. Dva dobra sata leta iz Perth na istok. Tu djeluje hrvatski svećenik Nikica Dušević, uključen u kler mjesne biskupije. U zračnoj luci oduševljen doček. Tu je i mjesni nadbiskup James Gleeson. Ali u tom gradu još živi umirovljeni nadbiskup Beović, sin hrvatskog doseljenika. Tu djeluju i naše časne sestre družbe Klanjateljica Predragocjene Krvi. Mjesni radio ima dvije emisije na hrvatskom jeziku, jednu općekulturnu, drugu vjersku. Naš nadbiskup bio je tih dana gost za stolom starog nadbiskupa Beovića te u hrvatskim domovima Duševića, Mezića, Kulaša i dra Raca. Hrvati se ovdje okupljaju u crkvi sv. Patricka, staroj katedrali u središtu grada. Glavne svečanosti su bile dvije mise u nedjelju 26. listopada. Na prvoj misi ujutro nadbiskup je dao prvu pričest dvadesetorici naše djece, a na drugoj poslije podne sakrament svete potvrde četrdesetorici krizmanika. U propovijedima nadbiskup je posebno naglasio da u perspektivi novog vala useljavanja Europljana u Australiju, što je navodno u programu nove australske vlade, nitko ne bi smio nikoga iz domovine pozivati, nikoga poticati da dođe ovamo, jer Hrvatska je jedna i neponovljiva, i ona je siromašnija za svakoga čovjeka koji iz nje otiđe. Prije podne je našoj misi prisustvovao i izrekao lijep govor mjesni nadbiskup. Poslije podne je s našim svećenicima i nadbiskupom koncelebrirao mladi slovenski dušobrižnik za Adelaidu franjevac Janez Tretjak. Na misi je bilo i deset tamošnjih Slovenaca. Navečer je vjernička zajednica Hrvata u Adelaidi priredila za nadbiskupa i pratnju

svečanu večeru u dvorani Hrvatskoga centra. Za stolom su bili ugledni gosti tamošnje javnosti: gradonačelnica, članovi vlade i parlamenta, predstavnici opozicije, svi oni svećenici koji rade za iseljenike. U Adelaidi se nadbiskup sastao s kraljičinim guvernerom južne Australije. Bio je to velik susret vjernika u razgovoru o hrvatskoj povijesti i sadašnjosti te o ljepoti i vrijednosti molitve. Ispred oltara u nedjelju za stolom u domu nadbiskupa Beovića nadbiskup Gleeson zamolio je još jednog hrvatskog svećenika za rad s Hrvatima u Adelaidi i cijeloj južnoj Australiji. Nadbiskup Kuharić i mons. Stanković obećali su mu da će to svakako uznastojati. Posljednjih dana boravka u Adelaidi održan je vjernički sastanak mladih Hrvata i Hrvatica. Sastanak i diskusiju predvodio je urednik Glasa Koncila. Odmah nakon mise toga dana, 28. listopada navečer, gosti iz domovine pošli su u zračnu luku da polete prema Hobartu na Tasmaniji.

Kod hrvatskih lovaca na rakove na australskim žalima

Međutim, 23. listopada nadbiskup je s pratnjom bio pošao u Whyallu. Ovdje je donedavno djelovao hercegovački svećenik Petar Vuletić, ali je nedavno imenovan za župnika u Stolcu nedaleko Mostara. I vjernika je ovdje sve manje, mnogi sele u druga mjesta za sigurnijim poslom. Ipak su tamošnji ljudi ispunili crkvu sv. Terezije. Nadbiskup je ovdje krizmao četrnaest mladih, a bila je i jedna prvopričesnica. Tu su naši ponajviše iz okolice Zadra, a ima Hrvata iz Bosne i Slavonije i drugih naših krajeva. Pohodili smo ribarske brodove naših ljudi ondje u luci. To su izvrsno opremljeni brodovi za lov na račiće koji se izvrsno prodaju. Ti naši ribari ponosni su i ugledni ljudi koji imaju svega osim slobodnog vremena. Tu smo saznali da je upravo kraj Sydneya na moru toga jutra iz nepoznatih razloga potonuo jedan hrvatski ribarski brod i odnio na dno dva mornara. Također smo pošli na jednu farmu gdje dvoje naših ljudi, muž i žena s djecom, sami uzgajaju za tržište izvrsna vina. Bili smo gosti i u kući jednog građevinskog poduzetnika.

Večera je u Whyalli bila u dvorani nogometnog kluba »Croatia«. Tu su vjernici nadbiskupu darovali mali zlatni križić kao znak svih naših povijesnih i sadašnjih križeva pod koje naša Crkva podmeće i svoja leđa.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 22 – 9.11.1980. str. 8.)

IZVJEŠTAJ ZA RADIO VATIKAN, 9. 11. 1980.

(Iz Australije izvješćuje o. Josip Sheibel)

U Melbourneu – Footscray, gdje se zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić zadržao od 5. do 9. studenoga i gdje su prije, iz nekih tamnih izvora, protiv hrvatskog svećenika bili organizirani neki prosvjedi, nadbiskup je rekao: »Kad bismo oslušivali neke vijesti iz Australije, onda ne bismo imali želje da dođemo k vama. Ali mi smo optimisti i s tim smo optimizmom došli k vama s uvjerenjem da je među vama velika većina onih koji nas žele vidjeti i čuti, koja u nas ima povjerenje i koja će nas primiti iskrenim srcem. Radi dobra Božjega naroda, mi smo došli k vama. Mi nikome ne ćemo dopustiti da napada naše svećenike. Govorim to u ime Crkve u Hrvatskoj, u ime onoga Božjega naroda koji nas poštuje. Mogu reći da taj narod Božji u 99 % slijedi svoje biskupe i svećenike i da ih voli. Stoga mi je posve čudno, neprihvatljivo i smiješno što se neki pozivaju na blagopokojnoga kardinala Stepinca, da bi napali Crkvu u Hrvata, pa bi htjeli, opet u njegovo ime, osnovati tobože neku hrvatsku nacionalnu crkvu. Neka si je samo osnuju, vidjet ćemo koliko će ih biti! Kardinal je Stepinac trpio radi Crkve, radi vjernosti prema njoj, prema Svetom ocu Papi, trpio je radi vjere. On je duhovna veličina i mi ne dopuštamo da s njime bilo tko manipulira. Mi ga branimo tamo gdje ga treba braniti te ne dopuštamo da ga itko spušta u područja u koja nije htio silaziti, u koja nije sišao zbog svoga dostojanstva. Ponavljam, mi toga ne dopuštamo. Mi smo svjesni situacije u kojoj živimo. Mi znamo što nosimo u srcu! I svaki će hrvatski biskup s ponosom ponoviti riječi kardinala Stepinca: 'Ne dam se ni od koga nadmašiti u ljubavi prema hrvatskom narodu.' Mi tom svom narodu propovijedamo istinu, propovijedamo ljubav, liječimo mu dušu i okupljamo ga u jedno, razasuta po čitavom svijetu. Okupljamo ga u jedinstvu vjere njegovih pradjedova. I željeli bismo da i vi koji ste na neko vrijeme daleko od svetoga hrvatskog tla, budete žive grane koje crpe sokove iz staroga debela, iz starih korijena, uvijek živih i neiskorijenjeno ukorijenjenih u sveto tlo lijepe naše domovine Hrvatske. A želio bih reći i našim prijateljima Australcima

neka nas gledaju s te svijetle strane, neka se potrude saznati istinu o našoj hrvatskoj povijesti i neka znaju ovo: kako se budu odnosili prema Hrvatima, ovdje i danas u Australiji, posebno kako se bude australaska Crkva odnosila prema Hrvatima katolicima, o tom će u mnogome ovisiti budućnost Katoličke Crkve u Australiji.«

Refleksije predsjednika naše Biskupske konferencije o većem ili manjem razumijevanju australske Crkve prema doseljenicima bile su trijezno i dalekovidno usmjerene. Naime, većina australskog klera pokazuje još očite težnje da prisile etničke skupine da se što prije asimiliraju u australsko društvo i Crkvu, što je očito u suprotnosti s brojnim dokumentima Svete Stolice i smjernicama Ivana Pavla II.

CRKVA DUHOVNA DOMOVINA NARODA NA PUTU

(Telefonom iz Australije izvješćuje Živko Kustić, glavni urednik)

Pastirski pohod nadbiskupa Franje Kuharića Hrvatima širom Australije iz dana u dan dobiva sve aktualnije i sve određenije značenje.

Namjesto bilježenja i nabiranja susreta i svečanosti nameću se temeljna pitanja o odnosu Crkve i naroda u domovini i izvan domovine, o specifičnom sluzenju Crkve u osobitim uvjetima iseljenja. Prije svakog zaključivanja navedimo podatak: u dosadašnjih 46 dana ovog putovanja od Johannesburga, Pretorije i Vanderbijlparka u Južnoj Africi preko Perth, Adelaide, Whyalle, Hobarta i Canberre do Melbournea i Geelonga, crkve su sve punije i punije, skupovi sve brojniji, pjesma sve složnija, sve više prave pobožnosti u jednostavnom iskazivanju katoličke vjernosti. Nekoliko članaka u ovdašnjim novinama koje se predstavljaju hrvatskim imenima pokušalo je zbuniti čitatelje, diskreditirati nadbiskupa i ljude iz njegove pratnje. Bilo je pritisaka da se pohodu dodaju politička opredjeljenja da se uspjeh puta time uvjetuje. No profesionalni političari morali su se uvjeriti da se sa zagrebačkim nadbiskupom ne može manipulirati. Program putovanja ostvaruje se po strogom planu. A narod, »dobri Božji narod«, slijedi hrvatskog nadbiskupa. Usamljeni glasovi huškanja i ucjena moraju se gasiti. Predviđenih ili priželjkivanih demonstracija protiv hrvatskih biskupa i Svete Stolice naprosto nije bilo. Na prvi pogled to je situacija prilično poznata, navikli smo na slične stvari. I stil i jezik i nazovi argumentacija članaka kojima netko u tobožnjoj skrbi za Hrvatsku napada Crkvu u Hrvata, i to nam je silno poznato, upravo prepoznatljivo. I neki glasovi o stvaranju »Hrvatske Katoličke Crkve«, odvojene od Vatikana, stari su i prastari. Novost je što se ovdje netko usuđuje čak u ime kardinala Stepinca zastupati ono što je on odmah poslije rata energično odbio i u tome izdržao. No, uza svu sličnost i prepoznatljivost stanje je ovdje sasvim specifično, drugačije nego u domovini. Moglo bi se reći: u domovini Crkva živi u narodu, a izvan domovine narod živi u Crkvi. Ono prvo znamo: domovina je prostor življenja naroda, a Crkva se utjelovljuje u narod. Ovdje nema domovine. Katolička Crkva najed-

nom pruža narodu za njegovo življenje svoj prostor, cijeli skup svojih institucija. Kao da Katolička Crkva postaje duhovna domovina naroda na putu. Naroda kao naroda, ne ove ili one političke stranke.

Postoje ovdje, naime, po običaju ovakvih država, stranke sa svojim domovima i okupljanjima i glasilima. Ali ne može ni jedna stranka obuhvatiti ni iscrpsti domovinu i narod. Zato se ni Crkva ne smije zatvoriti ni u koju od tih stranaka. To otimanje rađa trajnu napetost koja djeluje pročišćavajuće i oslobađajuće i na Crkvu i na stranke.

Na crkvenim pak prostorima u tipičnoj utjelovljenosti Katoličke Crkve nalazi mjesta narod sa svojom baštinom. Ima mjesta ne samo za vjernike nego i za sve koji tu baštinu ljube. Tu su kao kod kuće i naši muslimani i vjernici drugih vjeroispovijesti, i agnostici i ateisti. Nema mjesta samo za one koji bi htjeli druge zarobiti, u svoja ih kola upregnuti, domovinu suziti na dimenzije svojih grupa. Šteta što neki od takvih ipak nalaze načina pred crkvama salijetati Hrvate koji se žele Bogu pomoliti i kao sunarodnjaci naći u zajedništvu bez ikakvih drugih uvjeta.

Nadbiskup sve oštrije i jasnije razvija svoje misli i odbija krivotvorenja. Gotovo u svakoj propovijedi poziva Hrvate da budu zajedno, da se ne dijele u suprotnosti. Jasno osuđuje neke maglovite i otrovne parole koje kažu da ne treba u domovinu pisati, da ne treba svojima onamo slati novčane pomoći niti onamo putovati.

Nadbiskup naglašava da je domovina samo jedna i nepreseljiva, gore u lijepoj našoj Hrvatskoj, da s njom treba živjeti u zajedništvu, onamo svojima pisati i pomagati ih, onamo slati svoju djecu i mlade da se uvjere kakva je domovina njihovih otaca, jer samo tako mogu je zavoljeti. Treba imati povjerenje u svećenike što ih šalje Crkva iz domovine na čelu sa svojim biskupima a po ravnatelju hrvatske inozemne pastve mons. Vladimiru Stankoviću. Jer tko god bi htio Hrvate širom svijeta odvojiti od domovine i od Crkve koja je u Hrvatskoj, taj nipošto ne bi bio prijatelj hrvatskog naroda.

Rezultat takve odlučnosti, koja spontano nalazi odjeka i povlađivanja u okupljenim mnoštvima australskih Hrvata, jest taj da gorčina iščezava, sumnje se raspršuju, huškanja postaju bespredmetna, laži razotkrivene i bez dokazivanja. Shvaćaju to sve više i više i ovdašnji predstavnici crkvenih i državnih vlasti, a također i glavnina predstavnika raznih hrvatskih kulturnih i drugih organizacija, shvaćajući jedni i drugi da Cr-

kva najbolje služi svom narodu u staroj domovini, kao i tom narodu u novoj domovini, kad jest samo Crkva, onakvu kakvu je zamislio njezin Osnivač, na službu svima.

Najjužnija hrvatska katolička zajednica na svijetu

U srijedu 29. listopada delegacije Crkve u Hrvata na čelu s nadbiskupom zagrebačkim stigla je u Hobart, glavni grad Tasmanije. Tasmanija je otok na jugu Australije, i u Hobartu postoji najjužnija hrvatska katolička zajednica na svijetu. Nju sad vodi svećenik banjalučke biskupije Tvrtko Tadić. Na aerodromu dočekala su nadbiskupa i njegovu pratnju djevojčice i dječaci u narodnim nošnjama. Bio je tu i nadbiskup Tasmanije Guilford Clyde Young. Hrvati se na Tasmaniji sastaju u crkvi sv. Dominika Savija uz salezijansku školu. Naš svećenik Tvrtko Tadić je ondje kao kapelan župe sv. Terezije. Navečer se na misi u crkvi Dominika Savija sakupilo oko 130 naših vjernika. Na cijeloj Tasmaniji nema više od tisuću Hrvata. Sutradan je za nadbiskupa Kuharića priredio svečano primanje ministar za emigraciju Miller i guverner Stanley Burpurj. Na večeri, koju su priredili svi svećenici toga kraja, nadbiskup Young govorio je o izvanrednoj ulozi Hrvata u povijesti svijeta i Crkve. Bio je to neobičan susret s čovjekom koji godinama studira hrvatsku povijest i uvjerava svoje vjernike o važnosti Hrvata za povijest svijeta. On je rekao: »Posebno nam je drago što imamo među sobom zagrebačkog nadbiskupa i njegovu pratnju, jer je to znak ne samo jedinstva i sloge u Crkvi, nego i njezine apsolutne neuništivosti. Zagrebački nadbiskup sjedi na biskupskoj stolici koja seže čak u 11. stoljeće. On nosi na prsima biskupski križ koji je nekada nosio kardinal Alojzije Stepinac, a on je kako znamo, znak današnjega vremena u kojem se bore svjetlo i tama, Bog i njegov protivnik. Podsjećam vas da Hrvatska, iako malena, nikada nije pred Turcima do kraja pokleknula, nego je uvijek stajala na braniku kao predziđe kršćanstva. Da su je Turci uspjeli pokoriti, Italija i čitava Europa našle bi se u silnoj opasnosti. Imamo li pred očima koliko je ona prostorno malena s razmjerno malobrojnim pučanstvom i ne s velikim sredstvima, nužno se nameće zaključak da je snaga Kristova, snaga vjere bila ono što je Hrvatima kroz stoljeća dalo moć i izdržljivost. Nikakvo društveno uređenje, nikakva druga povijesna snaga ne može do kraja

protumačiti tu povijesnu činjenicu izdržljivosti Hrvata. Stoga mi kršćani, pogotovu mi katolici širom svijeta, dugujemo zahvalnost Crkvi u Hrvata zbog te njezine jedinstvene uloge, koju je u povijesti izvršila.«

Poslije toga ručka nadbiskupova pratnja s hobartskim poljskim dušobrižnikom razgledala je gradsku biblioteku u kojoj ima knjiga na mnogim jezicima. Ima i lijep broj knjiga na hrvatskom jeziku, nešto revija i časopisa. Iz bilježaka koje se ondje vode vidi se da se hrvatske knjige čitaju, osobito romani Janka Matka. Pohod dvojice nadbiskupa kod odgovornih u biblioteci koristit će većem zanimanju za hrvatsku knjigu. Sutradan je zagrebački nadbiskup pohodio premijera tasmanijske vlade i gradonačelnika. Zatim smo iz biskupskog doma automobilima, koje nam je stavila na raspolaganje vlada Tasmanije, pošli dva sata vožnje na zapad na veliku branu i najveću hidroelektranu u cijeloj Australiji na rijeci Gordon čiju je gradnju projektirao, kako saznajemo, mladi talijanski inženjer, angažirani katolik koji ima sedmero djece. Navečer toga dana 31. listopada bila je glavna svečana misa za Hrvate, ali zajedno s Hrvatima koncelebrirao je mjesni nadbiskup Young, poljski svećenik, talijanski svećenik i našao se na toj službi Božjoj lijep broj braće Poljaka. Hobartski nadbiskup opet je govorio o hrvatskoj povijesti, tako da su svi prisutni Hrvati bili izvanredno ponosni. Na kraju su prisutni pjevali hrvatsku i poljsku himnu. Idućeg dana u devet sati skupina vjernika opet se sastala na oproštajno slavlje s euharistijom. Nadbiskup Kuharić oprostio se s Hrvatima na Tasmaniji propovijedu u kojoj je tumačio blaženstva. Posebno se zadržao na misli tko su siromasi duhom. Rekao je da su to ljudi tako slobodni da ih ništa na ovom svijetu ne može zarobiti, ni novac, ni vlast, ni užici. Rastanak s našim vjernicima na Tasmaniji bio je dirljiv. Velečasni Tvrtko Tadić zamolio je na rastanku nadbiskupa Kuharića i mons. Stankovića da potraže drugog svećenika kao voditelja hrvatske misije na Tasmaniji, tom najjužnijem dijelu Crkve u Hrvata, neposredno prema Južnom polu.

Canberra: Hrvati uzor kršćanskog života

Nadbiskup je s pratnjom stigao u zračnu luku Canberru oko 4 sata poslije podne 1. studenoga. Doček je bio izvanredno svečan. Mjesne vlasti stavile su delegaciji Crkve u Hrvata na raspolaganje automobile

koji su ih izravno od zrakoplova doveli na prostor pred zgradom zračne luke, gdje je bila podignuta posebna tribina oko koje se okupilo više od tisuću Hrvata i Hrvatice u narodnim nošnjama. Tu je bilo pozdrava, plesova, pjesama. Mjesni dušobrižnik za Hrvate fra Mato Bonić, član sarajevske franjevačke provincije Bosne Srebrne, pozdravio je nadbiskupa. Pozdravila su ga i djeca s recitacijama te crkveni odbornik Hećimović. Nakon dočeka u zračnoj luci urednik Glasa Koncila sastao se s većom grupom vjernika u jednoj crkvenoj dvorani, a odmah nakon toga misa u crkvi sv. Patricka okupila je oko tisuću vjernika. Idućeg dana, 2. studenoga, urednik Glasa Koncila slavio je euharistiju s vjernicima u mjestu Quenabeyan. Ondje je bilo na okupu oko stotinu naših vjernika. U Canberri u katedrali sv. Kristofora glavna misa za Hrvate bila je toga dana u 14 sati. Tamošnji nadbiskup Edward Clancy bio je u asistenciji. Okupilo se oko dvije tisuće vjernika. Dobro uvježbani pjevački zbor vodio je drugi hrvatski svećenik u Canberri franjevac Bosne Srebrne o. Tvrtko Gujić. Mnogo naših ljudi, osobito djece donijelo je zavjetne križeve na blagoslov. Djevojke i mladići u narodnim nošnjama držali su na smjenu počasnu stražu Gospi Velikoga zavjeta. I ovdje je domaći nadbiskup Clancy govorio naglasivši da Hrvati ovdje u Australiji daju izvanredan uzor kršćanskog života te je ponosan što ih ima u svojoj sredini. Poželio je da Hrvati budu vjerni svojoj Crkvi i svom hrvatskom narodu. Priznajući da nikada zapravo nije vidio svoju katedralu tako punu kao toga dana, nadbiskup Canberre rekao je da bi za drugu takvu zgodu zacijelo morao dovršiti novu veću katedralu.

Nakon toga bila je zajednička večera u susjednoj crkvenoj dvorani. Pet stotina gostiju s ulaznicama i mnoštvo djece. Posebno je nastupio svojim pozdravom i izvještajem o. Mato Bonić spominjući kako je prije deset godina na nagovor mons. Stankovića prihvatio službu misionara za naše vjernike Hrvate u Canberri. Također je govorio u ime vjernika vjernik Faust Šešelja. O. Mato Bonić obdario je nadbiskupa Kuharića i mons. Stankovića najnovijim zlatnicima s likom kraljice koje u kovnici izrađuju i hrvatski stručnjaci. Navečer su u dvorani nadbiskupskog doma svećenici s poljskim dušobrižnicima i nadbiskupom gledali film o pohodu nadbiskupa splitskog Frane Franića Australiji prije devet godina, gdje se lijepo vidjelo kako je on u ono vrijeme bez ikakvih smetnji dijelio sv. potvrdu hrvatskim mladim vjernicima u Australiji. O. Mato

Bonić posebno je istaknuo kako je u minulih deset godina u toj misiji koju on predvodi kršteno 776 hrvatske djece, a umrlo je svega 54 naših vjernika. Nadbiskup Kuharić primijetio je na to da Hrvatska izvan domovine rađa, a u domovini umire, jer u mnogim župama u domovini odnos umrlih i rođenih gotovo je suprotan. U nastavku svog programa u Canberri gosti iz Hrvatske pohodili su direktora katoličkih škola, bili su na ručku kod obitelji Bonića, braće i sestara tamošnjeg župnika. 4. studenoga nadbiskup je s pratnjom razgledao katoličku školu sv. Tome apostola u dijelu grada koji se zove Kambah. Ondje su brojni mladi Hrvati i Hrvatice kao đaci te škole pripremili program naših pjesama i kola. S njima su, što nam se činilo vrlo zanimljivo, u tom pjevanju i plesu nastupila i brojna australska djeca, radosna što mogu s hrvatskim kolegama i kolegicama sudjelovati u izvođenju njihovog narodnog blaga. Saznajemo da hrvatski đaci u toj školi obogaćuju svoje australske kolege i kolegice osobito uskrsnim i božićnim hrvatskim narodnim običajima. Svako dijete te škole zove našu profesoricu na toj školi »gospođa Šešelja« i njezin je utjecaj u toj školi doista velik. Večernja misa u Sv. Patricku opet je okupila više od tisuću vjernika, a nakon toga su gosti iz domovine s domaćim dušobrižnicima imali zajedničku večeru s crkvenim odborom, hrvatskim učiteljima i pjevačima. Posebno je bilo prisutno Društvo hrvatskih katoličkih žena s gospođom Vandom Podravac.

U razgovoru s gospođom Šešelja i s njezinim mužem, koji vode program na etničkom radiju i vrlo su zauzeti u hrvatskoj školi, saznajemo da su gotovo u svim školama toga kraja, i državnim i privatnim, prisutna hrvatska djeca. U nekim od tih škola broj hrvatske djece je tolik da se pokazala potreba uvođenja hrvatskog jezika kao redovitog predmeta u te škole. U nekim školama tako je isto uveden španjolski, grčki, talijanski i drugi jezici. Gospođa Šešelja, kao što rekosmo, djeluje na školi sv. Tome apostola. U toj školi među 540 djece nalazi se 64 djece hrvatskog porijekla. Država je financirala uvođenje hrvatskog jezika, ali za sada tek na godinu dana. Nakon toga ostalo je na samoj školi da odluči o nastavku toga programa. Međutim je katolički odgojni ured odlučio o nastavku toga programa. Tu je hrvatski jezik namijenjen djeci hrvatskog porijekla, ali zanimljivo je da veći broj djece koji nisu hrvatskog porijekla žele također učiti hrvatski jezik. Dobro je razvijen folklor, narodni običaji, plesovi i pjesme na jezicima svih naroda, posebno hrvatskog jezika.

Pred odlazak iz Canberre gosti iz domovine pohodili su kuću časnih sestara Klanjateljica Krvi Kristove. Te sestre drže obdanište za petnaestak djece. Odatle su gosti krenuli u zračnu luku i poletjeli u Melbourne. Melbourne, grad od gotovo tri milijuna na prostoru promjera preko 80 km ima gotovo 50.000 Hrvata. Ondje djeluju naši svećenici u četiri centra: vlč. Anto Burić, vlč. Marko Perković, vlč. Stjepan Gnječ i vlč. Josip Kasić. Od 6. studenog nadbiskup s pratnjom boravio je u tim župama i to si bila do sada zapravo najbrojnija okupljanja naših vjernika.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 23 – 23.11.1980. str. 6.-7.)

LJUBAV SE NUDI SAMO U SLOBODI

Božićna poruka iz Australije zagrebačkog nadbiskupa Franje Kuharića

*»Propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis.
Radi nas ljudi i radi našega spasenja sišao je s nebesa.«*

Svim čitateljima »GLASA KONCILA«, svim hrvatskim vjernicima u domovini i izvan domovine, a posebno zagrebačke nadbiskupije, od srca želim *SRETAN BOŽIĆ!* Ovu božićnu poruku pišem iz daleke Australije, iako se nadam, s Božjom pomoći, slaviti božićne blagdane u dragom Zagrebu.

Kroz dva mjeseca sa svojim suputnicima posjetio sam hrvatske svećenike, časne sestre i hrvatske vjernike u Južnoj Africi i Australiji. Sada smo na odlasku u Novi Zeland. Nije bilo lako odlučiti se na tako dugo izbjivanje iz domovine; ali razlozi su bili jaki, i u svim dosadašnjim susretima sve više smo uviđali veliku potrebu takvog posjeta našoj braći u ovoj daljini. To je uistinu bio pastoralni i radni posjet sa svakidašnjim obvezama: sv. misa, propovijed, ispovijedanje i susreti s vjernicima. Svi su sudionici imali svoje dužnosti. Naši su svećenici tako organizirali program našega boravka da se pruži što više duhovne hrane vjernicima za iskrenu duhovnu obnovu. Susretali smo se s istinom Crkve ukorijenjene u narod Hrvata u posebnim izvandomovinskim uvjetima. Vidjeli smo da tom našem svijetu izvan domovine, koji uz brige i tjeskobe života u ovim daljinama nosi uvijek otvorenu ranu u duši zbog udaljenosti od rodnog kraja i zbog odijeljenosti od svog naroda, nenadomjestivo treba služenje Crkve koje mu samo ona može pružiti snagom svoga poslanja. Središnja istina i temeljna istina naše vjere je istina Utjelovljenja. Božićni blagdan nam to ponovo doziva u pamet i u srce. Bog je kao Biće u sebi beskrajna punina života i ljubavi koji odvijeka neiscrpivo bukti u odnosima triju božanskih osoba u jednoj nedokučivoj Biti. Ali Bog nije htio ostati zatvoren u sebi. On je ljubav koja se dariva da u svoju neizmjernu sreću uključi anđele i ljude. Stvaranje je već bila ponuda te Sreće i te Ljubavi. Ljubav može biti ponuđena samo u slobodi i slobodnom izbo-

ru, slobodnom prihvaćanju. Stoga su slobodna bića mogla i ne prihvatiti Boga; mogla su se udaljiti od njega da žive život bez njega; ali to je mrak mržnje, to je patnja vlastite praznine, to je grijeh. Da čovjek dobije novu mogućnost oslobođenja, uzdignuća u svjetlost Božjeg života i Božje sreće, druga božanska Osoba se utjelovljuje. Rođen od Djevice dolazi na svijet kao čovjek za čovjeka da objavi cijenu čovjeka ljubavlju koja će ići sve do križa i smrti. To je silazak Božji k palom čovjeku da bi čovjek bio uzdignut u božanske visine ljubavi, istine, slobode i mira; spasenjem Isusovim čovjek je pozvan u vječno sudioništvo u sreći samog Trojstva. Da se to dogodi u čovjeku i sa čovjekom, Isus Krist je ustanovio Crkvu. Služenje Crkve čovjeku ima svoj izvor u samome Utjelovljenom Bogu i ona služi čovjeku Božjim darovima.

Tako Crkva, vjerna sebi i vjerna svom Osnivaču, slobodna od svih zemaljskih moći i slobodna u odnosu prema njima, izravno pomaže svakom čovjeku i cijelom narodu, gdje god se on nalazio, da bude svjestan sebe, svojih pravih vrijednosti, svojih svetih i neotuđivih prava i svog dostojanstva utemeljenog na istini da je Bog stvorio čovjeka na svoju sliku i priliku (Post 1,26) i da je za nj' postao čovjekom i umro na križu. Crkva želi da toga bude svjestan svaki čovjek i cijeli narod. A to je sudbomosno važno u vidu vremenitog i vječnog ljudskog postojanja. To je polazište i stajalište s kojeg Crkva pristupa čovjeku. Ona ne pristupa čovjeku ni kao ekonomist, ni kao bankar, ni kao političar, ni kao sociolog ni kao filozof, ideolog itd. Za te kategorije čovjek je zanimljiv kao predmet određenih interesa vlasti, moći, profita ili kao određeni fenomen vanjskog svijeta. Za Crkvu je važna unutarnja dubina čovjeka, njegova srž, njegovo srce i duša, njegova savjest i dostojanstvo, njegovo vrijeme i vječnost. Ona mu mora pristupati s ljubavlju i pažnjom Božjega Srca i objaviti mu Boga koji oslobađa za pravu slobodu i usrećuje istinskom srećom. Zemaljska egzistencija čovjeka ne može biti odijeljena od njegove vječne nade, jer samo njegova neuništiva i neopoziva besmrtnost daje smisao i opravdanje njegovoj vremenitosti na ovom svijetu. Stoga je za život čovjeka bitno ono što se događa u njegovu srcu, u njegovoj savjesti. To je bitno za život obitelji i za postojanje svakog naroda. Tko god niječe tu stvarnost, tko god pristupa čovjeku samo kao vidljivom i vremenitom objektu vlastitih interesa, a odriče mu duhovnu srž i vječnu budućnost, taj niječe temelje njegova dostojanstva i smrtno ugrožava njegovo biće.

Ugroziti pak čovjeka niječući od Boga objavljenu istinu njegova bića znači razarati ljudsku obitelj i voditi u propast svaku ljudsku zajednicu.

Stoga treba Bog srcu svakog čovjeka; treba Bog obitelji; treba Bog duši svakog naroda, i hrvatskog naroda! Ta nam razmišljanja nameću naši sveti jubileji: Solin – Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata i Nin – Branimirova godina. U sadržaje tih jubileja uključili smo svojim posjetom Hrvate Južne Afrike, Australije i Novog Zelanda. U znak te povezanosti nosili smo sa sobom kopiju Pralika Gospe Velikog zavjeta, koja će ostati u Sydneyu za Hrvate Australije, i blagoslivljali smo ninske zavjetne križeve. Pozivali smo ovdje, kao i u domovini, obitelji na zajedničku dnevnu molitvu i na slavljenje svete mise svake nedjelje i blagdana. Ako se taj program živi, bit će spašen čovjek, bit će sačuvane obitelji, bit će osigurana i budućnost hrvatskog naroda. To je poziv na život, Bogom blagoslovljeni poticaj da se živi što istinitiji, što puniji i što sretniji život u obitelji i u narodu. Neka nam se obitelji učvrste u vjernosti i obogate kolijevkama iz kojih bujaju novi životi; neka se cijeli narod obraduje probuđenom voljom za život; neka u duhu najsuvremenijeg načela svetoga Benedikta »moli i radi« sva vjernička zajednica u hrvatskom narodu ostvaruje kulturu srca i duha i daje svoj nenadoknadivi prinos općem i istinskom dobru.

Upućujući od srca ovu božićnu poruku i čestitku hrvatskim vjernicima u domovini i u svijetu, ipak posebno izražavam dobre želje i zahvalnost Hrvatima Južne Afrike, Australije i Novog Zelanda, s kojima smo se susretali (u Novom Zelandu ćemo se još susresti) na svom pastirskom pohodu. Njihovi dočeci, puni radosti i srdačnosti, svjedočili su nam kako smo dobro došli njihovu srcu i savjesti, njihovu zajedništvu. Svečano sti svete krizme i slavljenja euharistije u župnim crkvama i katedralama, kao i druge priredbe, bile su smotre naše vjere i vjernosti, naše sloge i pobožnosti, našeg dostojanstva i kulture. Dobri Božji narod punio je i velike katedrale i tako ulijevao poštovanje u srce svih koji su to promatrali; dobri Božji narod davao je svjedočanstvo svojih vrijednosti koje crpi na Božjim izvorima vjere u zajedništvu Rimokatoličke Crkve; otkrivao je baštinu kulture srca i svojim folklorom. Hrvati i Hrvatice u tim događajima punili su se ponosom da su baštinici svoje trinaeststoljetne kršćanske povijesti, želeći tu baštinu prenijeti i svojoj budućnosti. Vidljiv vrhunac tog hrvatskog i katoličkog potvrđivanja našega naroda i u

njega utjelovljene Crkve, i u ovom dijelu svijeta, bilo je silno mnoštvo na misi u najvećoj australskoj katedrali u Sydneyu, kojoj je prisustvovao i kardinal Freeman. Navečer istoga dana bila je smotra hrvatskog folklo- ra u velikoj kući opere u Sydneyu, koja spada među najsuvremenije, najveće i najljepše opere svijeta. Samo je Crkva mogla okupiti toliko mnoštvo na takvo svjedočanstvo dostojanstva. Hvala svima za dobrotu, pažnju, ljubav i za one suze u očima kad smo se rastajali. Sve to izričem u ime svojih suputnika i u svoje ime. Donosili smo našoj braći i sestrama pozdrave cijele Crkve u Hrvata, svih hrvatskih biskupa, župnika, očeva, majki, braće i sestara, dragog rodnog kraja. Uvjereni da je Hrvatska jed- na od najljepših zemalja, poticali smo svoju braću i sestre da je po mo- gućnosti pokažu svojoj djeci. Radovao bi nas njihov povratak kao što nas žalosti i njihov odlazak. Na svom smo putu susretali tolika mnoštva da su to iseljeni cijeli manji gradovi i sela mladog našeg svijeta. Donosimo u domovinu njihove pozdrave svima koji su im dragi, koje nose u srcu, posebno roditeljima, svoj rodbini i prijateljima, domovinskoj Crkvi i domovini! Tako je među nama uspostavljena duhovna povezanost, za- jedništvo ljubavi i molitve s izraženom željom da više nitko ne napušta rodni dom, da više nitko ne odlazi sa svetog tla lijepe naše domovine.

Završavam ovu poruku s najboljim željama svima vama, braćo i se- stre, za Novu godinu 1981. Neka bude uistinu blagoslovljena! Svoju budućnost povjeravamo po Srcu Božjem i naše Majke Marije, Providno- sti našega Boga i Spasitelja da bdije nad svakim čovjekom, nad svakom obitelji i nad narodom našim u domovini i u tuđini.

Istina, ljubav, sloboda i mir darovi su Božjega spasenja ljudima. Na sve vas zazivam blagoslov Trojedinoga Boga Oca i Sina i Duha Svetoga kao залог svih tih Božjih darova ovom našem vremenu!

U Sydneyu, dne 6. prosinca 1980.

Franjo Kuharić,
nadbiskup zagrebački

ASFALT SYDNEYA JE PROCVAO

Zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić vraća se pred sam Božić u domovinu, nakon što je dva i pol mjeseca proveo s hrvatskim katoličkim zajednicama u Južnoj Africi, Australiji i Novom Zelandu. Nakon Hobarta i Canberre, o čemu smo izvjestili u prethodnom broju GK, nadbiskup je s pratnjom pohodio tri hrvatske vjerske zajednice u Melbourneu, zatim u Wodongi i Fawkneru. Slijedili su pohodi u Geelong, Ballarat i Milduru te Wollongong i Sydney. Iz Sydneya gosti podoše u Brisbane, a odatle na Gold Coast i Mareebu. Posljednja dionica puta je Novi Zeland.

Melbourne među svojih tri milijuna stanovnika ima 40 tisuća Hrvata. Najstariji hrvatski katolički centar je na Clifton Hillu. Postoje još centri u Footscrayu za zapadna gradska područja, u Springvaleu za istočne dijelove, kao i centri u nedalekom Geelongu, pa u Ballaratu i Milduri.

Katedrala puna hrvatske mladeži

Nadbiskup je stigao u srijedu 5. studenoga. Nakon zajedničkog dočeka u zračnoj luci svečano je dočekan u crkvi sv. Monike na Footscrayu. Svećenik Anto Burić iznio je u pozdravnom govoru teškoće u kojima se nalazi tamošnji hrvatski svećenik. Nadbiskup je odmah reagirao i u odgovoru izjavio da Crkva u domovini ima povjerenje u svećenike koje šalje svojim po svijetu. I tko su zapravo ti što Hrvate izvan domovine žele odvojiti od hrvatskih svećenika?

Kroz iduća tri dana rastao je broj ispovijedi. Nadbiskup je posjetio dječju bolnicu u kojoj ima i hrvatske djece i gdje rade brojne Hrvatice, a pohodio je također karitativnu ustanovu »Catholic Family Bureau«. U subotu se sastao s polaznicima hrvatskih područnih škola i s njihovim učiteljima. Ovdje je krstio više djece i predvodio svečanu misu u crkvi Naše Gospe.

Glavni događaj za Melbourne bila je misa u katedrali u nedjelju 9. studenoga. Tu je nadbiskup s mjesnim australskim nadbiskupom mons. Littleom krizmao 547 mladih.

Nova dvorana za istočni Melbourne

Iza mise u dvorani crkve sv. Monike nadbiskup je priredio ručak na kojem se oprostio s crkvenim odbornicima, učiteljima i pjevačima zapadnih predgrada.

A istog dana poslije podne Hrvati istočnih predjela grada dočekaše goste iz domovine svečanom akademijom u novoizgrađenoj župnoj dvorani, koju podiгоše pod vodstvom svećenika Marka Perkovića u rekordna tri i pol mjeseca. U ime vjernika nadbiskupa je pozdravio istaknuti vjernik i glazbenik iz Zagreba Mo Marijan Brajša. Posebno je upozorio na pokušaje da se kidaju veze s Crkvom u domovini, na klevete jednog dijela tamošnjeg tiska na hrvatskom jeziku. Brajša je izjavio da takvi pokušaji ne dolaze od prijatelja hrvatskoga naroda. Oduševljeni pljesak pokazao je da nije govorio samo u svoje ime. – Iduća dva dana obavljene su ovdje duhovne obnove.

Blagdan Nikole Tavelića proslavljen je svečano u Svećevoj crkvi u Clifton Hillu. Nadbiskup je ovdje ponovno izrazio povjerenje u svećenike što ih po nalogu hrvatskog episkopata šalje mons. Stanković.

Subota 15. studenoga označena je blagoslovom nove crkvene dvorane u Springvaleu. Pjevao je zbor pod ravnanjem Mo. Brajše. Prisutni su vjernici oduševljeno izjavili i obećali da će veoma brzo, kroz godinu i pol izgraditi ovdje i novu crkvu te pozvaše nadbiskupa da je dođe posvetiti. Kolikogod ima tjeskoba, Springvale je mjesto ponosa, ali i novih obećanja.

Iznenadenje u Geelongu

U nedjelju 16. studenoga bili smo u nedalekom Geelongu, gdje svećenik Stjepan Gnječ okuplja i nadahnjuje zajednicu osobito uspješnim angažiranjem mladih u recitacijama, slikanju i nošnjama. Ovdje je primilo sakrament potvrde 108 mladih. – Istog je dana bilo ugodno u maloj zajednici u Ballaratu, gdje smo se susreli i s mjesnim biskupom mons. Mulkearnsom. A sutradan je nadbiskupa i pratnju svećenik Gnječ vodio u daleku Milduru, veoma toplu po klimi, gdje naši marljivi Hrvati, ponajviše Međimurci, uzgajaju izvanredne plemenite sorte vinove loze.

Pjesnikinja s Lastova

Nakon svečanosti, dva dana su obavljane duhovne obnove u Gelongu. Poseban je bio doživljaj posjet obitelji Siketa, gdje starica Antonija Grgurević piše pjesme, veze nošnje, okuplja i potiče mlade na sve lijepo i dobro što doseljenici ovamo sa sobom doniješe. U posljednji čas prije odlaska dođoše dvije učiteljice iz susjedne katoličke škole moleći da ih nadbiskup posjeti, jer da ima tamo više hrvatske djece. Tvrde da se ta djeca već više dana ne mogu nahvaliti i ne radovati zbog svog nadbiskupa koji ih je došao posjetiti. Pohod je bio doduše kratak, ali zato susret prelijep.

Sydney – procvjetali grad

Sydneyski Hrvati pripremili su izaslanstvu Crkve u Hrvata svečani doček. Asfalt grada kao da je procvao narodnim nošnjama. Najprije mnoštvo u zračnoj luci, a zatim s obje strane puta beskrajni redovi i nizovi mladih. Ovaj pastoralni centar vode zagrebački franjevci i redovnice Klanjateljice Krvi Kristove. One imaju kuću u Liverpoolu, žrtvuju se nesebično. Iste večeri gosti odlaze u nedaleki Wollongong, gdje centar vodi trećoredac o. Stipe Šešelja. U tamošnjoj maloj crkvi doživjeli smo toplinu domovine. Sutradan krizma u katedrali, četrdesetak krizmanika. Prisutan je i biskup Murray. Navečer folklorno večer, vrlo uspjelo.

Naša sydneyaska nedjelja, 23. studenoga 1980.

U subotu 22. studenoga ponovljeni doček u Sydneyu – oko naše crkve u Summer Hillu. I opet ulice pune naših nošnji, cvijeća, zastava, križeva. Večernja misa mogla je primiti tek trećinu prisutnih. Ali to je samo uvod u najslavniji hrvatski australski dan u nedjelju 23. studenoga.

Golema katedrala, najveća i najstarija crkva na Kontinentu, opet je, ili po prvi put u svojoj povijesti, premalena. Kad smo dobrotom hrvatskog poduzetnika Johna Trlina imali priliku njegovim helikopterom nadletjeti Sydney, vidjeli smo izvanredan prizor panorame ovoga prelijepoga grada, ali i doživjeli ono mnoštvo koje se u živopisnim bojama razlilo oko katedrale. Nakon toga misa u katedrali – to je bio »mali NIN«. Govorio je voditelj našeg dušobrižništva u Sydneyu o. Toni Mutnik. Po-

zdravljali mladi, pjevao veliki zbor, dizale se tisuće križeva, blistao lik Gospe Velikoga zavjeta: Nadbiskup je ponavljao solinske, biskupijske i ninske zavjete. Kardinal Freeman je poticao Hrvate da ostanu vjerni cjelokupnoj svojoj baštini i tako obogaćuju svoj novi dom i kraj. Među prisutnima izdvajala se skupina redovnica koje su posebno zauzete u subotnjim školama i pohađanjem bolesnika te animiranjem mladih. Bio je to hrvatski Rim od 30. travnja prošle godine. Bio je to i Nin. I zagrebačka katedrala. Bio je to prelijep ponos Hrvata pred svim drugim narodima Australije. Istina o narodu koji živi i o Crkvi koja mu vjerno služi bila je tako očita da se nije mogla ni od koga dovoditi u pitanje.

Navečer istoga dana održan je »Sedmi festival hrvatske kulture« u velikoj kući sydneyške Opere, jednoj od najljepših u svijetu. Uz uglednike australskog javnog života, sve tri tisuće sjedala ispunili su Hrvati. Ansambl »Koleda« uspio je ispuniti tri sata programom na umjetničkoj razini zvucima i plesovima iz svih krajeva domovine. Burno pozdravljen od svih, nadbiskup Kuharić je održao jedan od svojih najljepših govora na ovom putovanju. Nedjelja 23. studenoga ostaje zlatnim slovima upisana u povijest hrvatskog ponosa na australskom kontinentu. Naredni tjedan bio je posvećen duhovnim vježbama: sestrama u Liverpoolu držao je o. Scheibel, za svećenike sam nadbiskup započeo i završio. U četvrtak 27. studenoga održan je također pastoralni sastanak svih hrvatskih svećenika u Australiji. Prisutan je bio nadbiskup, a raspravljena su mnoga važna pitanja za hrvatske katolike na tom kontinentu. U petak je o. Euzebije Mak poveo goste u nedaleki New Castle, a u subotu je mons. Stanković predvodio misu za učenike i učitelje hrvatskih subotnjih škola u Sydneyu.

Nedjelja 30. studenoga bila je dan krizme u Brisbaneu. Tamo je naš svećenik franjevac o. Prgomet, a prisutni brisbanski nadbiskup Rush pokazao je veliko zanimanje i izrekao mnogo pohvala za tamošnje Hrvate. Gosti su pohodili i mađarsku misiju koju vodi vlč. Mikloš koji zna hrvatski i pomaže našim misionarima. Nije izostao pohod našima u Gold Coastu te daleko na sjeveru u Mareebi. Iz Sydneya izaslanstvo Crkve u Hrvata otputovalo je na Novi Zeland u subotu 6. prosinca prije podne.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 25 – 25.12.1980. str. 4. / 5.)

NADBISKUPOV GOVOR U SYDNEYSKOJ OPERI

(Iz Australije za Radio Vatikan izvješćuje o. Sheibel, 24. 11. 1980.)

U nedjelju 23. studenoga na večer u glasovitoj sydneyjskoj »Opera House« bio je upriličen Sedmi hrvatski kulturni festival »Kolede« u čast nadbiskupa Kuharića i njegove pratnje, pod vodstvom bračnog para Ljube i Vere Crvenković. Na svršetku je pred 2.700 gledatelja i više stotina izvođača u narodnim nošnjama nadbiskup zahvalio ovim riječima:

»Izražavam najtopliju zahvalnost za sve ovo što smo ove nedjelje u ovoj veličanstvenoj dvorani »Opera House« svi zajedno proživjeli. Sve što su izrazili naši plesači, naši svirači, naši pjevači, sve je to izraz onoga što dolazi iz dubine duše i srca jednog naroda, koji živi svoju povijest već punih 13 stoljeća. Tu je izraženo veliko kulturno bogatstvo. Hrvati su, unatoč svoje teške povijesti, stvarali svoju kulturu na području arhitekture, graditeljstva, slikarstva, glazbe, pjesništva, književnosti i plesova. I u to su unijeli i ono što su trpjeli, čemu su se radovali i čemu su se nadali. Tu su donijeli sav doživljaj svoje duše i zato ovi plesovi toliko toga govore onome koji je rastao na onom tlu gdje su rasli i ti plesovi. Ima u svemu tome i nostalgije, ima u svemu tome čežnje, a ima u tome i tuge koju posebno osjećate i vi ovdje i mi u domovini, jer znamo da je ne mala rana kad se napusti tako lijepa domovina kao što je naša zemlja Hrvatska. To stvaralaštvo na svim područjima duha, uma i srca jest svjedočanstvo identiteta jednoga naroda, koji želi živjeti svoje puno dostojanstvo. I mislim da je to najljepši i najbolji način da se ovako predstavimo svijetu i novoj domovini u kojoj živite i narodu u kojem boravite, ali i da doprinesete ovoj kulturi, da je obogatite, jer ovdje se slijevaju kulture mnogih naroda i duše mnogih naroda, pa neka i hrvatska duša bude ovdje poznata, voljena i poštivana. Tome doprinosi i ovaj ansambl »Koleda«, koji me svojom kvalitetom podsjeća na naš ansambl u Zagrebu »Lado«. Kad smo 1971. godine imali u Zagrebu i u Mariji Bistrici međunarodni Marijanski i Mariološki kongres, onda smo svojim prijateljima i gostima iz velikog svijeta, kardinalima, biskupima i teolozima željeli pokazati i to bogatstvo naše kulture, naše duše, pa smo zamolili

ansambl »Lado« da nastupi, kao što je danas nastupio ansambl »Koleda«, samo kod nas na manjem prostoru.

Posebno sam počašćen da je upravo u ovoj veličanstvenoj »Opera House« u čast delegacije Crkve u Hrvata upriličen ovaj Sedmi festival. Zahvaljujem za tu pažnju, za tu dobrotu i ljubav, jer ovdje je izraženo srce. I Crkva svojim poslanjem želi u tu dušu i u to hrvatsko srce uliti svjetlo, svjetlo istine, svjetlo dobrote i svjetlo ljubavi. Ovdje je pjevana pjesma o zvonima moga grada. Sada je ovdje u Sydneyu, rekao bih na rubu svijeta, pola jedanaest sati u noći. A prije pola sata zvonila su sva zvana moga grada Zagreba. Zvonila su zvana Hrvatske pozdrav Majci Božjoj, pozdrav Gospi, Kraljici Hrvata. Kod nas je u Hrvatskoj sada prošlo podne, a kod vas se približavamo ponoći. Ali sam više puta znao reći: u ljubavi nema daljina, u ljubavi nema granica.

Zahvaljujem svima. Ovdje su spominjana mnoga imena: svatko tko je sudjelovao u izvođenju, od najmanjih do odraslih, od glazbenika, do pjevača i plesača. Svima i svakom pojedinom želim reći iskreni hvala. Svakom pojedinom želim dati u ruke, kao malu uspomenu i barem mali znak pažnje, sliku Gospe Velikog zavjeta, koju smo donijeli u Sydney, i to s mojim potpisom, pozdravom i blagoslovom. Posebno zahvaljujem

učiteljici, koja je u australskoj školi i australsku djecu naučila nekoliko hrvatskih pjesama, čime je izražena suradnja, međusobna pažnja i međusobno poštovanje. Smatram to velikim činom pažnje i ljubavi prema Hrvatima Sydneya i Australije i za to od srca zahvaljujem.

Polazeći od Južne Afrike, zatim od Perth pa sve sada do Sydneya, svuda sam susretao ljude koji su htjeli pokazati najbolje što su imali, što su mogli dati i izreći. Ali moram priznati da su ovdje mogućnosti bile veće i da se vrhunac toga izraza sabrao baš ovdje u Sydneyu. A najtopliji smo doček imali u Milduri, gdje su nas dočekali s temperaturom od 45 stupnjeva. Tu nam je Australija pokazala svoje lice, ali je bilo i hladnijih dana. A ja bih vam poželio da vam Australija bude topla sa svojim srcem. Ipak bih bio najradosniji kad bih svu tu mladost, sve te mlade obitelji gledao u Domovini. No putovi su sudbine misteriji. Život jednog naroda je jedan teški misterij. Međutim, vjerujmo, nadajmo se, ljubimo! – I završavam pjesmom našeg pjesnika Matoša: ako budemo imali dobro srce – dok je srca bit će i Kroacije.«

PISMA I SJEĆANJA

NASTOJANJA HRVATSKIH UČITELJA

Canberra, 12.9.1980.

Dragi mons. Stanković,

Sigurno ćete reći da Vam se javljam samo kada nešto od Vas trebam. Jest istina da Vas trebam, ali nije da Vam pišem samo radi toga. Iako znam da ste ovih dana jako zauzeti, ipak se usuđujem nešto Vas zamoliti. Mislim da sam Vam se već zahvalila na prekrasnim audio kazetama koje ste mi poslali, a kojima se svaki dan služim u školi. A bez onih knjiga za učenje hrvatskog jezika, uopće ne znam kako bih djecu učila. Sada bih Vas opet molila da mi iz Hrvatske pošaljete kazete s dječjim pjesmicama, lakim pripovijetkama i slično. Dolaze u obzir i pjesmice za predškolsku djecu. Jako bi mi dobro došle i hrvatske početnice.

Moj upravitelj škole nestrpljivo čeka da Vas upozna. Jer će naša škola »St. Thomas the Apostle« biti vrlo počašćena posjetom našeg zagrebačkog nadbiskupa i njegove pratnje. Djeci to još nismo priopćili, jer bi poludjela od veselja i ponosa. Naravno da je posebno meni drag Vaš dolazak, jer ćete imati priliku vidjeti što su moji daci naučili zahvaljujući nastavnim pomagalima koja ste mi poslali. Ako u Rimu vidite mojeg vujčeka (msgra Borošaka), lijepo mi ga pozdravite. Ne mogu prežaliti što i on ne može doći, jer tada bi sve bilo više nego savršeno. No nadam se da će ipak doći i taj dan da nam i on dođe. Računam s Vama i s vlč. Kustićem da nam nešto reknete na našem Hrvatskom radio satu u Canberri, koji ja vodim.

Cijela moja obitelj: Faust, Marija, Nada i ja, a osobito najmlađi Vladimir, koji će se krizmati, čekamo Vas nestrpljivo.

Toplo Vas i srdačno pozdravlja,

Marija Šešelja

DOBRODOŠLICA S NOVOG ZELANDA

9 Arawa Rd. Wellington 3 New Zealand

19. 11. 1980.

Cijenjeni i dragi Monsignore, i ostali odlični gosti!

Javljam Vam se ovim kratkim dopisom toliko samo da Vas pozdravim i da Vam unaprijed želim dobrodošlicu u Novi Zeland, a posebno u Wellington. Vrijeme se približava kada ćete završiti svoj naporni pastoralni rad među Hrvatima u Australiji, pa se sigurno već pitate što Vas sve čeka ovdje u Novom Zelandu. Nadam se da vam je vlč. Jure Marinović već pisao glede programa u Aucklandu. Nažalost taj je posao pao na njega, jer je vlč. Sebastijan Palić otputovao u Rim, pa se neće vratiti sve tamo do pred Božić. Vama je već poznato da je broj naših vjernika Hrvata u Wellingtonu najmanji od svih naših hrvatskih misija koje ste do sada posjetili. Prema tome, i za kratko vrijeme od tri dana koja ste nam dodijelili, moći ćete bez ikakvih izvanrednih napora i s malo odmora sve obaviti. Jučer sam bio kod nadbiskupa Williamsa. Dao sam mu kopiju priloženog vam pisma na engleskom: zajedno smo pregledali glavne točke. Iz priloženih pisama vidjet ćete što mi imamo na programu, te se nadam da Vas to neće preopteretiti, jer ste pri kraju napornog rada i povratka u Domovinu. Na aerodromu neće biti svečani doček, a od crkvenih predstavnika bit će sam nadbiskup Williams, a dočekat će vas i grupa Hrvata. Onda ćemo, zajedno s našim nadbiskupom, imati lunch u mojem župnom stanu.

Zamolio bih Vas da bi u petak navečer proveli par sati u skromnim prostorijama našeg Hrvatskog doma, jer to nije izrazito spomenuto u programu. U subotu ćemo pozdraviti papinskog pronuncija, a slobodno vrijeme ćemo provesti u razgledavanju Wellingtona i okolice. Bit ćete moji gosti, pa će tako moja kuća biti puna Hrvata. Za krizmu će biti 30 kandidata koje poučavam na engleskom, pa ćemo kod podjeljivanja sakramenta potvrde uz hrvatski dati i neka tumačenja na engleskom.

Nadam se da sam Vam uglavnom najvažnije spomenuo kako ne bi bili na brigama glede programa u Wellingtonu. Svi vas s radošću očekujemo i od srca pozdravljamo. U ime svih Hrvata u Wellingtonu, odani

Mato Kolić

Dragi Monsignore!

Sydney, 1.12.80.

Pohod predstavnika domovinske Crkve s nadbiskupom Franjom Kuharićem na čelu Hrvatima Australije možemo zaista smatrati »pro-laskom Gospodnjim«. Velika je to sreća za nas, a uvjeren sam i velika utjeha za našeg dragog Nadbiskupa. Ipak, moglo bi se lako dogoditi da sve to ostane samo blistav bljesak rakete, ako se naš budući pastoralni rad, kojemu je Otac Nadbiskup dao tako nadahnute poticaje, ne bi nadahnjivao na tim događajima te sustavno unapređivao i poboljšavao u istom duhu.

Smatram zato da bi bilo izvrsno ako bi Nadbiskup, koji uživa posvemašnje povjerenje hrvatskih vjernika i dušobrižnika, svim centrima uputio jedno zajedničko pismo u kojem bi stavio na srce svećenicima najhitnije i najneizostavnije akcije. Neke od tih ideja iskristalizirale su se na svećeničkom sastanku u Sydneyu, neke su bile nabačene u razgovorima u Summer Hillu a vjerojatno i u drugim centrima, a neke nameću činjenice s kojima ste se i Vi (svi zajedno) susreli. Imajući sve to pred očima, usuđujem se predložiti:

1) Odrediti nedjelju – možda je najzgodnije da to bude isti datum kao i u Domovini – koja će se slaviti kao DAN VELIKOGA HRVATSKOG ZAVJETA: to bi bio dan obnove DUHA NINA, možda i hodočašćenje u Summer Hill gdje se čuva Pralik (ili bi se za to hodočašće iznajmila koja veća crkva, čak i katedrala): vođa bogoslužja i propovjednik bio bi domovinski svećenik koji bi u sklopu takve duhovne obnove vjernika održao duhovne vježbe sa svećenicima koji djeluju u Australiji.

2) Za čuvanje pravih veza s Domovinom i domovinskom Crkvom potrebno je širiti Glas Koncila: u njemu se vide i poteškoće s kojima je domovinska Crkva neprestano suočena. No, ovako brojna hrv. emigracija ne smije dugo ostati bez svoga glasila.

Na svećeničkom se sastanku vidjelo da je takvo mišljenje gotovo svih svećenika, da su svi oni za to da taj teret preuzme ekipa u Summer Hillu, pa Nadbiskup očinski ali odlučno potiče tu zajednicu neka taj blagoslovljeni teret spremno prihvati, a sve svećenike moli da taj pothvat

moralno i materijalno pomažu. Nadbiskup je uvjeren da svećenici primaju i druge kat. vjerske časopise i revije iz Domovine, kao i teološku literaturu, i to ga raduje.

3) U pastoralnom radu treba još više produbljivati veze između crkve i obitelji, katehizirati obitelji, kako je to nedavna katehetska škola u Domovini naglasila. Stoga: pohvalno je da svećenik poslije nedjeljne mise ostane s vjernicima pred crkvom i s njima razgovara; važno je posjećivati obitelji i dati vjernicima do znanja da smo za takve posjete uvijek spremni, a ne samo za vrijeme blagoslova kuća, kad je to jako na brzinu.

4) Ako je iako moguće u »filijalama« uvesti redovitu nedjeljnu svetu misu (jedanput mjesečno je prerijetko, i može se tolerirati kad je zaista nemoguće nedjeljno). Posebnu ljubav i pažnju posvećivati malim filijalama: mali broj vjernika ne smije biti razlogom da ih napuštamo.

5) U hrvatskom su narodu uvijek cvale pučke pobožnosti: uvijek će biti onih koji će rado doći na Križni put u Korizmi i na svibanjske pobožnosti i listopadske pobožnosti. Nije važno da li se skupila velika masa ljudi, broj će se polako povećavati. – U Australiji je običaj da se u listopadu obitelji skupljaju u pojedine kuće na molitvu svete krunice (svaki dan u drugoj kući): i to bi bilo dobro preporučivati našim vjernicima, a svećenik će nastojati posjetiti svaki dan drugu grupu molitelja. Organizirati također vijence molitelja žive krunice, i to moljenje motivirati konkretnim potrebama Crkve, naroda i svijeta.

6) Nadbiskup pozdravlja ideju o otvaranju novog centra u zapadnim područjima Sydneya – o čemu je razgovarao s ocima franjevcima u Summer Hillu: zaista je potrebno da tako brojne hrvatske obitelji u tim predgrađima imaju u svojoj sredini stalnog svećenika. Treba dakako računati da u centru djeluje i hrvatska škola i druge »prateće« službe.

7) Od onih što su išli intervjuirati dr. Miljenka Pukanića Nadbiskup je čuo o planovima p. Tonija i Dr. Pukanića da se u centru u Summer Hillu formira savjetovalište za probleme braka i obitelji. On tu ideju svesrdno pozdravlja i preporučuje da se ustanovi kontakt s isusovačkim Obiteljskim institutom u Zagrebu koji može mnogo pomoći savjetima, sugestijama i iskustvima. U tom bi savjetovalištu bilo potrebno organizirati ne samo sustavno pripremanje kandidata za ženidbu (što se već čini), nego i seminare za mlade bračne parove odnosno mlade obitelji (kako se to organizira u našim misijama u Europi).

8) Nadbiskup preporučuje da se slična savjetovališta ostvare i u drugim centrima u Australiji, ako je to ikako moguće. Evo, ja sam se odvažio navesti nekoliko ideja koje smatram važnima. Ako su beznačajne, zaboravite ih. Ako pak nešto od toga vrijedi, smatram da bi se isplatilo poslati ih u obliku kratke Nadbiskupove poslanice svim centrima, i to još prije odlaska iz Australije. Treba naime imati jedan čvrst zajednički okvir djelovanja, i o tome bi se moglo raspravljati na našim svećeničkim sastancima. Inače su ti sastanci, kao i dosadašnji način duhovnih vježbi, dosta neplodni.

Žao mi je što nije bilo prilike o svemu tomu porazgovoriti bilo s Vama (osim ono malo u autu) bilo s Nadbiskupom, pa to nadoknadujem na ovaj način.

Uz pozdrave Preuzvišenome, Vama i ostalim članovima pratnje

Vaš Gracijan

KARDINAL JE BIO SMIREN I STRPLJIV

Nije teško reći nešto o nekoj poznatoj osobi. O njoj se govori među običnim pukom i u medijima. Ali je nešto sasvim drugo kad susretnoš čovjeka i s njime razgovaraš u četiri oka. Tada o toj osobi nemaš samo neku informaciju nego možeš reći da je stvarno poznaješ. Takav sam susret imao s blagopokojnim kardinalom Franjom Kuharićem kad je 1993. bio u Canberri. Ja sam u to vrijeme već počeo ozbiljno razmišljati o svećeničkom pozivu. Sestre Klanjateljice Krvi Kristove omogućile su mi osobni susret s kardinalom: da malo razgovaramo o mojem duhovnom pozivu, o mojoj želji da postanem franjevac. Sa susreta s Kardinalom ostale su mi u pamćenju dvije stvari: moja glupa pitanja i njegovi strpljivi odgovori. Kako sam se tada nalazio pred maturom, bio sam dosta opterećen matematikom, pa sam Kardinala pitao ima li za matematiku mjesta u formaciji za svećenike. A drugo što sam ga pitao bilo je da li ću moći učiti strane jezike, jer tada me je to jako zanimalo. On nije ničim pokazao da samo trati vrijeme s mojim glupim pitanjima, nego je blago, smireno i nadasve strpljivo odgovarao na moja pitanja. Mogu si misliti kolika mu je strpljivost bila potrebna da on, kardinal s više deset-

ljeća svećeničkog iskustva, mirno sluša moja nevažna pitanja. Sad se više ne sjećam da li mi je govorio o uzvišenosti svećeničkog poziva, ali sam bio uvjeren da je pokušao moja razmišljanja upraviti u pravom smjeru. Nedavno nam je na Bogoslovnom fakultetu jedan profesor rekao da je način na koji Bog ljubi bezuvjetna ljubav prema Bogu, do čega je on došao kroz mnoge molitve i trpljenja. Kad sada, poslije deset godina, o tome razmišljam, mogu reći da nisam siguran da li bih ja bio toliko strpljiv i smiren da mi je neki mladić oduzimao vrijeme s tako beznačajnim pitanjima: jer ja ni sada nisam ni strpljiv, ni blag ni smiren koliko bi trebao biti. Uvjeren sam da me je taj njegov primjer očinske dobrote i ljubavi ohrabrio i potaknuo da počnem dublje razmišljati o svećeničkom pozivu i odgovornosti koje nosi sa sobom. Duboko sam razmišljao o zavjetima poslušnosti, siromaštva i čistoće i odlučio prihvatiti Božji poziv da budem svećenik i redovnik.

Fra Josip Anthony Kešina
povratnik iz Australije

U KUHARIĆU SMO GLEDALI HRVATSKU

Od najranijeg sam djetinjstva živjela u Melbourneu to jest od desetog mjeseca svoga života. Roditelji su mi uvijek pričali o Hrvatskoj. No za mene kao dijete to je bilo nešto apstraktno i daleko. Bilo je to nešto veličanstveno i privlačno, ali nešto što izaziva i strah, a taj veliki bauk bila je Jugoslavija. Događalo se da je k poznatima znao netko doći u posjet, koja baka ili djed, ali mojim roditeljima, mojim sestrama, bratu i meni nitko i nikada nije dolazio iz Hrvatske. Ona je za nas djecu bila nešto nestvarno. A mi smo tada čak i izbjegavali one koji su došli iz Jugoslavije. Život me je odveo u Canberru gdje sam studirala. Odjednom se pročulo da nam dolazi u posjet zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić. Tada sam stanovala kod dobre hrvatske katoličke obitelji koja se, kao i drugi uključila u pripreme pa sam imala osjećaj da i meni osobno netko dolazi, da s Kardinalom dolazi Hrvatska. Doček je bio veličanstven s mnoštvom naroda, nešto što hrvatska zajednica u glavnom gradu Australije još nije doživjela. Odaziv je naroda bio ogroman i naši nabu-

jali osjećaji prema uglednom gostu probudili su u nama još veću ljubav prema domovini čije nam je on pozdrave donio. Nadbiskup nam je govorio lijepim i razumljivim hrvatskim jezikom, koji se razlikovao od našeg australskog hrvatskog. Donio nam je radosnu vijest vjere u Boga s pozivom da ne zaboravimo staru domovinu. I ja sam tada po prvi puta osjetila dah i dodir Domovine iz koje je, konačno, i meni osobno netko došao u posjet. Njegove riječi su me potaknule da se i ja odlučim poći u posjet Hrvatskoj, da joj se onda konačno vratim. Sada živim u Zagrebu, imam dobrog muža i troje zlatne djece. Imala sam čast približiti se Kardinalu i s njim razgovarati, a on nam je čestitao na hrabrosti da smo se vratili u Hrvatsku.

Snježana Pezer r. Krpan
povratnica iz Australije

NOVI ZELAND – TAJLAND – INDIJA

Zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić završio pastoralni pohod Južnoj Africi, Australiji, Tasmaniji i Novom Zelandu i vratio se 22.12.1980. u Zagreb

Budući da na vrijeme nismo primili opširan izvještaj o posjetu nadbiskupa Kuharića hrvatskim iseljenicima na Novom Zelandu, donosimo iz pera mons. Stankovića kratak prikaz o posljednjim danima delegacije hrvatske Crkve u pastoralnom pohodu Hrvatima u Novom Zelandu i o povratku preko Tajlanda i Indije u domovinu.

Nedjelja, 7. prosinca

U rezidenciji ljubaznog biskupa Mackeya u Aucklandu nadbiskup Kuharić prima delegaciju Hrvatskog kluba, a zatim odbor za doček, sastavljen iz svih slojeva naših iseljenika na čelu s popularnim don Jurom Marinovićem. Odlazak u katedralu sv. Patrika na svečanu hrvatsku misu u 14 sati uz oko 600 prisutnih vjernika hrvatskih iseljenika. Poslije toga u jednoj dvorani slušanje značajnih govora i izlaganja o životu naših iseljenika u Novom Zelandu; posebno se istaknuo prof. Čulav, koji je u Hendersonu organizirao i prigodnu izložbu.

Ponedjeljak, 8. prosinca

Svečano primanje u gradskoj vijećnici Aucklanda. Gradonačelnik prima i pozdravlja nadbiskupa i njegovu pratnju te skupinu najistaknutijih hrvatskih iseljenika. Izmjena darova i govori: nadbiskup poklanja knjigu »Church Art in Croatia«. Oko podne avionom na krajnji sjever Sjevernog otoka u mjesto Kaitaia. Predsjednik općine je naš iseljenik Miljenko Srhoj, rođen u Novom Zelandu: na ulazu u gradić uz dobrodošlicu na engleskom i maori jeziku čitamo i »Dobro došli«; to tamo stalno stoji, što je znak da su naši tamo brojni. Navečer misa, crkvice puna, čini se da su sada prvi put u životu na hrvatskoj misi. Tijekom popodneva obilazak farmi nekih obitelji, razgledavanje nove crkve sv. Ćirila i Metoda u Waiharari koju su prije pet godina podigli naši iseljenici i pred njom kamen sa spomen-tekstom o dolasku naših iseljenika ovamo prije sto godina. Posjet predjelu Sweetwater gdje se nekad na veliko kopala kauri-smola.

Utorak, 9. prosinca

Iz Kaitaia kolima u Whangarei preko velikih šuma s egzotičnim drvećem, zaustavljanje u mjestu Kaikohe i srdačan susret s nekoliko obitelji što se pod vodstvom Ljubice Marinković, nećakinje pokojnog fra Mirka Čovića, skupiše da pozdrave nadbiskupa, kratak obilazak velikog pogona za preradu ribe našeg Veselka Jovića iz Makarske u Hikurangi (njegovih preko sto ribarskih brodova dnevno ulovi oko 20 tona ribe koju avionom šalje u Japan) i onda večernja sveta misa u Whangarei, u crkvi otaca marista, uz asistenciju našeg mladog o. Michaela Pervana, zatim susret s ljudima u dvorani.

Srijeda, 10. prosinca

Po dolasku u Dargaville nadbiskup obilazi stare i bolesne po kućama i u bolnici, gdje posebno hvale našeg dra. Matića, šefa bolnice; posjet Mati Rokela koji ima 94 godine, a u Novi Zeland je došao 1902., slijep je ali zna moliti krunicu. Posebno vedro dočekala nas je 94-godišnja Lucija Martinović rodom s Brača, koja ima dvanaestero žive djece, 54 unučadi i preko sto praunučadi. Na misi u podne okupio se lijep broj naših iseljenika. Radi mladih je vlč. Kanižaj nadbiskupovu propovijed prevodio na engleski. Na povratku u Auckland posjet muzeju kauri-smole.

Četvrtak, 11. prosinca

U čast nadbiskupa svečana sjednica Gradskog vijeća grada Hendersona gdje ima najviše naših iseljenika. Predsjednik grada naš Toni Čović, a općine doseljeni Libanonac. Sjednica počinje molitvom. Skoro stotinjak uzvanika naših najuglednijih ljudi. Govori, pozdravi, don Jure Marinović savršeno prevodi nadbiskupa koji tumači kako dolazimo iz Hrvatske i u ime hrvatskih biskupa, pozdravlja prisutne Dalmatince (kako se oni vole nazivati) i lijepo im razlaže kako je Dalmacija samo dio Hrvatske. Poslije ručak u obitelji Nobile sa Hvara i razgledavanje velike vinogradarske farme. Navečer misa u Hendersonu, razgledavanje izložbe, susret u crkvenoj dvorani, došao i bolestan don Ivan Lunjević.

Petak, 12. prosinca

Odlazak u Wellington na područje dra Mate Kolića. Na uzletištu u tom glavnom gradu Novog Zelanda uz tog našeg vrijednog Janjevca nalazi se i novi 42-godišnji nadbiskup i metropolit Wellingtona Williams

Thomas, koji ostaje s nama na ručku u Hataitai kod dra Kolića gdje slavimo 50. rodendan vlč. Živka Kustića. Popodne posjet Hrvatskom domu.

Subota, 13. prosinca

Apostolski nuncij mons. Antonio Magnoni primio nas je srdačno i obećao prisustvovati sutrašnjoj glavnoj misi za Hrvate. Navečer vlč. Kustić i mons. Stanković predvode pokorničko bogoslužje, misu i ispovijedanje zajedno sa svim članovima ekipe.

Nedjelja, 14. prosinca

Svečana misa oko podne i krizma. Rekoše: nikada toliko Hrvata nije bilo na hrvatskoj misi. Kako je to bila posljednja misa na ovom putovanju, nadbiskup daje pregled i tumači smisao ove turneje. Popodne u Island Bay Surf Clubu ručak za sve, uz prisutnost mjesnog nadbiskupa, nuncija i brojnih naših iseljenika.

Ponedjeljak, 15. prosinca

Rano ujutro avionom iz Wellingtona u Sydney, nekoliko sati u našoj misiji u Summer Hillu, rastanak s dobrim zagrebačkim franjevcima, iza 14 sati Quantasov Jumbo Jet preko Melbournea i Perthu nosi nas do Bangkoka u Tajlandu, gdje moramo prenoćiti u hotelu čekajući novi zrakoplov za Kalkutu.

Utorak, 16. prosinca

Cijeli dan razgledavamo Bangkok uz stručno vodstvo tajlandskih članica sekularnog instituta »Kćeri Marije Kraljice«, učiteljice s. Marija i s. Benjamas (krizantema). Ima ih samo 48, a prije 25 godina osnovao ih je talijanski salezijanac Carlo Dellator, bave se odgojem i imaju preko 10.000 djece u svojim školama. Katolika u Tajlandu nema više od sto tisuća. Navečer stižemo u Kalkutu, gdje nas dočekuje Majka Terezija i otac Ante Gabrić. Uz prisutnost Majke Terezije carinske formalnosti otpadaju.

Srijeda, 17. prosinca

Poslije odmora u rezidenciji kardinala Picachya, Majka Terezija i otac Gabrić voze nas u starim bolničkim kolima u misiju oca Ante, selo Mariapolly (Marijino selo). Svečani doček uz slavoluk na hrvatskom »Bla-

goslovljen koji dolazi u ime Gospodnje«, pjevanje, sviranje, obavezno stavljanje vijenaca oko vrata, misa u punoj crkvi (neki su došli iz daljine od 40 km pješice), kod mise je i biskup isusovac Linus Gomes, Indijac, naš nadbiskup krsti 21 katekumena, cijela crkva divno pjeva, pričesćuju se u savršenom redu. Poslije blagoslov lurske špilje i staračkog doma, pa razgledavanje tog »malog grada« što ga je o. Ante u pet godina podigao: osim lijepe crkve i župnog stana, još i stan za 6 sestara Majke Terezije, prihvatilište – dječji vrtić za malu djecu, ambulanta, starački dom, kuća za krojački tečaj s pedesetak šivaćih mašina, kuća s tkalačkim stanovima za učenike tekstilce, divno uređen vrt s povrćem, palma s bananama i kokosovim orasima – a prije pet godina tu je bila močvara. Navečer povratak u maglovitu i zadimljenu Kalkutu.

Četvrtak, 18. prosinca

Obilaznje dobrotvornih ustanova Majke Terezije. Bolnica za gu-bavce i tkaonica za izliječene uz željezničku prugu i sklonište za umiruće u Kalighatu: u 25 godina Majka Terezija je u tu ustanovu primila oko 40.000 bolesnih i umirućih. Zatim posjet dvjema župama u blizini Kalkute: Kaurapukur, gdje je župnikom slovenski isusovac Jože Cukale, a pomaže starina brat Leopold Vidmar, koji je 1977. tu podigao divnu novu crkvu. Preko puta su sestre s lijepom školskom zgradom. U župi Raghampur je sada p. Istvan Polgar, a nekad su tu radili poznati isusovački misionari Poderžaj, Sedej, Demšar i Josip Vizjak. Po povratku u Kalkutu u Šišu Bhobon gledamo sve ulice zakrčene: 8.000 ljudi čekalo je u redu da od Majke Terezije i njezinih sestara dobije božićne darove u odjeći i riži.

Petak, 19. prosinca

U središnjoj kući Misionarki ljubavi svečana misa koju predvodi naš nadbiskup uz asistenciju svojih pratilaca p. Scheibla, mons. Stankovića, a tu su i misionari p. Gabrić, p. Cukale i p. Polgar. Pod vodstvom svoje Majke, 324 mlade novakinje pobožno prisustvuju misi sjedeći na podu i slušajući riječi zagrebačkog nadbiskupa koje p. Gabrić vješto prevodi na engleski. Poslije obilazak ustanove za zbrinjavanje odbačene i siromašne djece, gdje se – kao i u svim ustanovama Majke Terezije – sve blista od čistoće, velikog skladišta s rižom i ostalim živežnim namirnicama, odakle se dnevno nahrani na tisuće siromaha, i onda odlazak u Dum-Dum

predgrađe blizu uzletišta, u posjet ustanovi u kojoj se nalazi 400 duševno nerazvijene djece – cijeli mali grad od nekadašnje peradarske farme koju je Majci Tereziji darovao Edward Kennedy i koja je pretvorena u dobrotvornu medicinsku ustanovu koju vodi dvadesetak sestara. Uz to tjedno još 8.000 bolesnika dođe na pregled i besplatno prima lijekove.

Predvečer letimo u Bombay, gdje iza ponoći Alitalijom odlazimo put Rima kamo stižemo 20. prosinca rano ujutro. Poslije kratkog odmora, svršavanja nekih poslova i posjeta kod našeg kardinala Šepera, nadbiskup i ja vratili smo se u ponedjeljak 22. prosinca 1980. autom u Zagreb.

Vladimir Stanković
(Glas Koncila, br. 1 – 11.1.1981. str. 6.)

*U katedrali Perth se oko Pralika i Nadbiskupa 19. listopada 1980.
okupilo nevideno mnoštvo Hrvata.*

*Na svim je svojim putovanjima Nadbiskup krstio hrvatsku novorođenčad: uz
Gospin Pralik, krštenje u North Fremantle.*

U hrvatskoj školi vlč. Nikica Čabraja pokazao je gostima iz domovine da djeca znaju i pjevati.

Kardinal je 27. rujna 1993. u Perthu posjetio hrvatskog konzula Vjekoslava Karlovića.

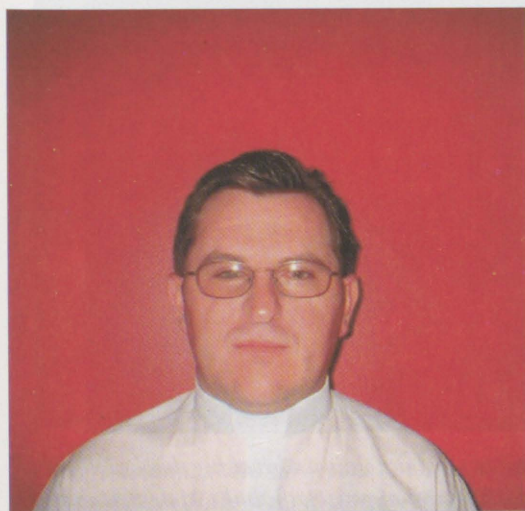
Hrvati Južne Australije se okupljaju u crkvi sv. Patricka u Adelaidi.

U zračnoj luci Adelaide 21. 10. 1980. uz nadbiskupa Gleesona, vlč. Nikice Duševića i časne sestre bilo je i preko 300 Hrvata.

*Hrvatska crkvena delegacija
obišla je u luci Adelaide i
hrvatske ribarske brodove.*

*Sadašnji hrvatski misio-
nar u Adelaidi je vlč. Lu-
ka Pranjić, iz Sarajevske
nadbiskupije.*

Hrvatska crkva sv. Nikole Tavelića u Clifton Hillu u Melbournu.

Kardinal je 12. 9. 1993. obišao u bolnici osnivača hrvatskog dušobrižništva u Victoriji vlč. Josipa Kasića, u pratnji njegova nasljednika Mate Križanca.

Oko Kardinala su se 17. 9. 1993. oko oltara okupili melburnski svećenici: Mato Križanac, Ivica Zlatunić, Josip Vranješ i Velimir Maglica.

U razgledavanju prirodnih ljepota Victorije, Kardinala su pratili svećenici iz Clifton Hilla Mato Križanac i iz Springvalea Ivica Zlatunić.

Posvuda uz hrvatske, australske i vatikanske zastave: uz Nadbiskupa i njegovu pratnju vlč. Anto Burić sa župnim vijećnicima – rujan 1980.

Josip i Ankica Osrečak iz Footscraya slikali su se s Nadbiskupom u rujnu 1980. Ona se kao udovica vratila u Hrvatsku i živi u Sv. Klari.

Kardinal Kuharić s voditeljem Hrvatskog katoličkog centra u Melbournu – Sunshine, Josipom Vranješom 1993.

Nova hrvatska crkva sv. Leopolda Mandića u Melbournu – Sunshine s obojenim prozorima hrvatskog slikara Botterija.

Misionar u Melbourneu – Sunshine-Footscray – Josip Vranješ (na slici lijevo) bio je Kardinalov domaćin 18.9. 1993. na blagoslovu temeljnog kamena njegove nove hrvatske crkve sv. Leopolda Mandića.

Hrvatski prvopričesnici u Sunshineu – Melbourne.

Melbourne – Springvale: hrvatska crkva Duha Svetoga, koju je, sa svojim vjernicima, izgradio 1983. misionar Ante Vujčić.

*Gradnja prve škole za hrvatski jezik u Australiji u Springvaleu –
pod vodstvom misionara Mate Križanca.*

*Današnji crkveni odbor Hrvatskog katoličkog centra u Springvaleu
sa svojim svećenikom Ivicom Zlatunićem.*

Stotine i stotine mladih Hrvata i Hrvatica primilo je preko kardinala Kuharića darove Duha Svetoga: dijeljenje svete potvrde u Geelongu 1980. godine.

Vlč. Stjepan Gnječ, uspješnom koreografijom na hrvatske mise u Geelongu privlači mlado i staro.

*Vijećnici župe sv. Ante u Geelongu, zajedno sa svojim župnikom
vlč. Stjepanom Gnječom, 2. 11. 1988. s Nadbiskupom.*

*Gostima iz domovine su u dvorani crkve svete Marije 18. 11. 1980.
mladi iz Geelonga priredili lijep program.*

S DRUGE STRANE GLOBUSA (1)

(Reportaža s Novog Zelanda)

Novi Zeland je najdalja daljina do koje Hrvat može na Zemlji dospjeti. S druge strane zemaljske kugle, doslovno ispod Europe. Sva-ki korak s Novog Zelanda bilo na koju stranu vodi Hrvata bliže do-movini. Tamo, na »kraj svijeta«, koliko povijest bilježi, prvi su naši ljudi mornari s austrijske fregate »Novara« koji su 1858. zapravo po-bjegli s broda. Za njima su kroz cijelu drugu polovicu prošlog stoljeća dolazili siromasi s hrvatskog juga. Mora da im je kod kuće bilo doista neizdrživo kad su pristajali na Novom Zelandu živjeti životom kopača kauri-smole. I danas je u muzeju Otomati veliki dio zidova pokriven starim fotografijama naših pionira. Bio je to život u kolibama od pa-prati, vrlo naporan rad s vrlo primitivnim strojevima i oruđem, surova štednja na hrani i odjeći da bi se moglo poslati po koju funtu svojima u daleku domovinu.

Sačuvana baština

Na grobljima diljem Novog Zelanda mnogo je hrvatskih imena. Na nekima piše da je dotični pokojnik rođen u Jugoslaviji, neke godine prošloga stoljeća, npr. 1890. Potomci tih prvih naših kopača gume raz-više se u imućne i utjecajne građane Novog Zelanda, poduzetnici, gra-donačelnici, senatori, zanatlije. Zanimljivo je da upravo ti ljudi koji su uglavnom rođeni u novom kraju ponosno u svojim obiteljima čuvaju i materinji jezik i vjeru u njezinim domovinskim izrazima i narodne obi-čaje. Treći i četvrti naraštaj potomaka Novog Zelanda? To su jaki farme-ri, kršnih Korčulana, Hvarana, Bračana, Podgorana i drugih. Govore hrvatski onako kako se u tim dijelovima domovine govorilo u vrijeme naših prabaka. Ali u njihovim se kućama doista govori tim jezikom, iako je on kod najmlađih sve siromašniji te ga sve više moraju popunjavati engleskim riječima. U tim starim obiteljima s hrvatskog juga još se uvi-jek moli i slavi nedjelja. Oni su među svojim sinovima odgojili razmjer-

no lijep broj ondje rođenih naših svećenika i časnih sestara. Oni s najvećim zanimanjem i zauzimanjem dočekaše i ovaj pohod zagrebačkog nadbiskupa koji im dođe u ime cijele Crkve u Hrvata.

San iz Strossmayerovih vremena

Zanimljivo je i nezaobilazno da mnogi od tih potomaka naših starijih doseljenika, za razliku od onih što dodoše posljednja četiri desetljeća, sami sebe nazivaju Jugoslavima. No, ne treba se zbuniti: nije tu riječ o unitarizmima koji se u domovini pojaviše nakon Prvog ili Drugog rata. To je nešto mnogo starije: nikad dosanjani hrvatski san iz druge polovice prošloga stoljeća; plemenita lirsko-štrosmajerska naivnost koja je u ono vrijeme s jedne strane htjela biti ustuk mađarskim, austrijskim i talijanskim presizanjima na naše tlo, a s druge strane pokušaj još neiskusnog širokog zagrljaja s malim susjedima sličnih jezika. Onda se, što je vidljivo i iz dokumenata na koje ondje naidosmo, u Prvom a tako i u Drugom svjetskom ratu nametnula potreba glasnog distanciranja od ratnih neprijatelja britanskog imperija u kome su se nalazili novozelandski otoci. Dokumenti bilježe da su u Prvom svjetskom ratu tamošnje Hrvate zbog njihova austro-ugarskog državljanstva htjeli strpati u sabirne logore.

Stoga se neki od njih požuriše povezati s Jugoslavenskim odborom i predstaviti se novozelandskoj vladi kao saveznici onih jugoslavenskih snaga što su se na solunskom frontu borile na strani Engleza. Do sličnih je pojava došlo i u vezi s Drugim svjetskim ratom, a danas se ti ljudi radošno začude kad gosti iz domovine govore da dolaze iz Hrvatske, da su predstavnici Crkve u Hrvata, da se Dalmacija nalazi u Hrvatskoj, da domovina upravo slavi trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata. Bez ikakve polemike, bez uvjeravanja, bez razlikovanja sunarodnjaka i suvjernika po imenima kojima sami sebe zovu, nadbiskup zagrebački sa svojom pratnjom sve ih je okupio u molitvu i bogatstvo vjersko-narodne baštine. Redovito se pokazalo da mnogi od njih još pamte i rado pjevaju hrvatske vjerske i rodoljubne pjesme što ih sa sobom doniješe pradjedovi, da znaju i da hoće pjevati »Kraljice Hrvata« i da im je sasvim naravno liturgijske skupove završavati zajedničkim i pobožnim pjevanjem »Lijepe naše«.

Razboriti don Jure

Još jednom se pokazalo da je na širokim prostorima iseljništva, osobito tamo daleko na »kraju svijeta«, jedino Crkva sposobna naše ljude okupljati u narodno, kulturno i vjersko zajedništvo. Bez Crkvi prirodne taktike te bez poznavanja povijesnih i domovinskih korijena sadašnjih stanja i stavova lako dolazi do krivih procjena, nepravednih osuđivanja i sve nepovratnijih otuđivanja različitih skupina i slojeva hrvatskog iseljništva.

Don Jure Marinović u Aucklandu izrazit je primjer, zapravo primjerak, mudrog pristupa Crkve hrvatskom iseljništvu u svoj njegovoj širini. Rođen u Aucklandu kao sin dalmatinskog doseljenika jedva se probio u sjemenište, jer je tamošnjem biskupu netko došapnuo da su svi Dalmatinci, pa prema tome i Jurin otac, komunisti. A upravo taj Jurin otac najviše je bio učinio da onamo dođe kao prvi hrvatski svećenik don Milan Pavlinović. Njemu je mali Jure ministrirao i njemu je povjerovao da ima zvanje. Don Jure je lani navršio četrdeset godina svoga svećeništva. Poznat je kao prvi televizijski propovjednik na Novom Zelandu, kao novozelandski »Fulton Sheen«. Uspješno nastoji u punoj slobodi i uzajamnom poštivanju vjernički povezivati starije i novije doseljenike.

Čuva dokumente, priređuje izložbe, neprestano traži nove i uspješnije pristupe, naprosto ne odustaje od napora. Premda je redoviti župnik na novozelandskoj župi, okupio je dvadesetak zauzetijih vjernika u prigodni odbor za doček naše delegacije. Morao se primiti toga posla jer je tamošnji dušobrižnik za Hrvate dr. Sebastijan Palić iz Janjeva u to vrijeme bio odsutan, daleko u Rimu. Don Jure je sa svojim suradnicima dočekao nadbiskupa u zračnoj luci. Bilo je to na samo Nikolinje prošle godine. Sutradan se u biskupskom dvoru taj odbor za doček proglasio stalnim hrvatskim katoličkim vijećem za Auckland izrazivši želju da ih dr. Palić kao takve prihvati kad se vrati iz Europe. Bilo je očito da je to vijeće sastavljeno od pripadnika svih slojeva i usmjerenja tamošnjeg našeg iseljništva. Jednako je bilo očevidno da svi dolaze s povjerenjem, spremni surađivati. Sjedeći među njima nadbiskup Kuharić je vrlo mirno, odlučno i jasno izložio smisao i cilj našeg putovanja u sklopu općeg stanja i nastojanja Crkve u Hrvata.

Misa u aucklandskoj katedrali okupila je više Hrvata i Hrvatice nego ikada dotad, a susret s ručkom u dvorani dao je kroz niz jednostavnih svjedočenja potresan uvid u prošlost i sadašnjost naših iseljenika na tom otoku usred golemog oceana – do kojeg se s najbližeg australskog kopna mora voziti tri dana brodom ili tri sata zrakoplovom, preko kojega se trajno vuku nagle oceanske klimatske promjene, gdje sva priroda neobuzdano buja, gdje naši ljudi sve bolje žive, a ipak sve više i određenije misle na daleku domovinu.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 2 – 25.1.1981. str. 9)

S DRUGE STRANE GLOBUSA (2)

(Reportaža s Novog Zelanda)

U Dargavilleu gdje je Nadbiskup znakovito posadio maslinu i kauri drvo, gdje se okupilo šezdesetak naših iseljenika vjernika, gdje mjesni župnik Irac nastoji ugoditi nam iako zapravo o našem narodu zna malo ili pogrešno, gdje smo se u isto vrijeme osjećali kao kod kuće i kao negdje u zapečku svijeta – gospođa Milica Matić pozdravljala je u crkvi domovinske goste nastojeći korektno čitati brižno pripremljeni govor:

»... Naši roditelji su napustili svoju dragu domovinu i naselili se u ovoj zemlji, ovdje se oženili, živili i umrli, bez prigode da posjete stari kraj. Kod njih jedna stvar uvijek je bila, to jest Katolička Vjera koju su držali i predali svojoj djeci i unučadi. Njihov život je bio težak i primitivan osobito na smolo-kopu u rana doba, kasnije dobar broj od njih je kupio svoje zemlje ili otvorili razne trgovine, danas druga generacija uspješno nasljeđuje svoje roditelje i imadu lijepe domove, zemljišta i trgovine a neki su izučili biti doktori, zubari, advokati, apotekari, indineri, učitelji i svećenici. Ovo je sve omogućeno po duhu vjere, teškog rada i štednje od naših roditelja, – na žalost vrlo mali broj od njih je ostao sa nama danas da vas ovdje pričekaju i pozdrave, ali mi njihovi nasljednici vam ljubazno zahvaljujemo za vašu brigu i dobrotu dolazeći na ovu delečinu. Molimo se dragom Bogu da blagoslovi rad vaš i ovi posjet i da vam dade sretan povratak domu svome i naših djedova. Hvaljen Isus i Marija.«

Tim je riječima gospođa Matić izrekla ono što nam se nametalo kao zaključak iz promatranja i uspoređivanja starijeg i novijeg našeg iseljeničtva na Novom Zelandu; što uglavnom vrijedi i za takve odnose među našima u drugim dijelovima svijeta.

Staro iseljeničtvo pamti i cijeni težak rad i siromašan život svojih očeva i djedova. Ti današnji liječnici, odvjetnici, trgovci, svećenici rasli su u siromašnim kućama naših doseljenika uglavnom iz južne Hrvatske, gledali očeve kako se umorni vraćaju iz kopova gumene smole, slušali roditelje kako teško slažu kraj s krajem, zajedno s tim umornim rodite-

ljima svake večeri molili krunicu i druge drage molitve iz daleke domovine. Stoga je dobar dio tog drugog i trećeg naraštaja sačuvao silno poštovanje i ljubav prema svojim roditeljima i djedovima kojih kosti počivaju na mjesnim grobljima. I s tom ljubavlju sačuvao je isto takvu iskrenu i ničim zamagljenu ljubav prema onoj vjeri i Crkvi koja je bila duša duše njihovih obitelji, pravi znak i sadržaj njihova ljudskog i narodnog identiteta. Iako se upravo među tim iseljenicima – iz razloga što ih u prošlom broju spomenusmo – ne ističe nacionalna svijest, osobito što se nazivlja tiče, možda se nigdje drugdje na svijetu među Hrvatima toliko ne obistinjuje onaj bistrički stih koji Mariju naziva »dušom duše hrvatske«. I – zanimljivo – kad je upravo tu u Dargavilleu mons. Vladimir Stanković na prikazanje u misi poveo pjesmu »Kraljici Hrvata«, zajednica je prihvatila, oduševljeno, toplo, s ganućem u mnogim očima. Bilo je kao da se i to ime hrvatsko pomalja iz dubokih riznica njihovih djetinjstava kao jedna od svetinja što im očevi namriješe ali koje se ne iznose bez ozbiljne potrebe, koje se čuvaju od profanacije površnih zloupotreba. U razgovorima nakon toga pred crkvom i za ručkom saznajemo da se i ta daleka i porijeklom stara hrvatska zajednica obnavljala dolaženjem novijih članova iz domovine – po rodbinstvu, ženidbama, prijateljstvu. Žena koja je još 1938. bila u domovini kao djevojka spominje se kako su tih godina otočke i primorske crkve odjekivale pjevanjem »Zdravo Djevo«. Kao stidljivo javila se zatim žena koja je pošla iz domovine tek 1972. Da, treba stvoriti atmosferu da ti ljudi mjesto »naški« kažu »hrvatski«, ali onda se vidi kako sve to u njima dubinski i istinski živi, kako se sve to odgojem pretače u njihovu djecu. Ta zajednica i brojne njoj slične iz kojih nam se gotovo nitko neće vratiti osim možda poneki da se pokopa u rodnom tlu, još dugo će nositi u srcima živu ljubav prema staroj hrvatskoj domovini, prema svim njezinim vrijednostima; još dugo će se radovati svakoj dobroj vijesti iz naših krajeva, još dugo će duboko u srcima osjećati sve naše boli i nadati se svim našim nadama. Oni su željni susreta i informacija ali iskreno zaziru od bučnih manipulacija, od devalvacije narodnog imena i narodnih svetinja. Ono što je zakopano u grobove njihovih starih i u njihova srca treba hraniti, poticati, grijati i usmjeravati, ali nipošto površno izazivati i zdravničarski isticati. Eto, takvi su oni. I ne treba se dati prevariti kad uglavnom anonimni pojedinci tobože u njihovo ime govore, pišu ili poručuju nešto što vrijeđa staru vjeru i staru

domovinu. Treba doći među njih i vidjeti kako takvi glasovi nisu njihovi, uvjeriti se kako je tim našim starim iseljenicima riječ hrvatskog nadbiskupa, kojega nikada do tada ne vidješe niti čuše, najautentičniji i najvjerodostojniji glas svega onoga što im roditelji namriješe. I – ne smije ih se ostavljati bez susreta i informacija, ne smije ih se prepuštati dezinformacijama.

Možda je upravo Novi Zeland najprikladniji prostor za opažanje i proučavanje tog fenomena. Možda su upravo zbog toga ondje odnosi između našeg starijeg i novijeg iseljeništva prisniji nego drugdje.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 3 – 8.2.1981. str. 9.)

S DRUGE STRANE GLOBUSA (3)

(Reportaža s Novog Zelanda)

Tko je slijedio ova naša izvješća u Glasu Koncila i neke odjeke u drugim novinama, mogao je već i samo po tome naslutiti koliko je osjetljivo razglabati odnose među našim iseljenicima na Novom Zelandu. A mi izabراسmo baš upravo tu najudaljeniju skupinu naših ljudi jer nam se učinilo da su ondje ti odnosi i vrlo tipični i razmjerno najmanje napeti, i – zbog izolacije i nevelika broja – najpregledniji za proučavanje.

Bilo nam je doista zanimljivo utvrditi kako su stariji doseljenici iz Hrvatske na Novi Zeland dobro sačuvali i vjeru i jezik i običaje i svijest pripadnosti staroj domovini. Tu nije bez značenja što mogosmo ustanoviti da rijetka ili nikakva upotreba hrvatskog imena među tim našim ljudima nipošto nije suvremena politizacija nego uglavnom konzervirana baština svijesti njihovih pradjedova iz ondašnjih domovinskih budenja i samoprepoznavanja. Ne htjedosmo odveć isticati kako, osim rečenih razloga, neki od njih izbjegavaju hrvatsko ime i zbog toga što je ono na širokim vandomovinskim prostorima, očito i na Novom Zelandu, doista ugroženo i što ga određene snage i dan-danas nastoje opteretiti. No, i takvo naše obzirno govorenje pokazuje se izazovno za neke koji imaju mogućnosti i tiskovno progovoriti. I tu se odmah i izravno vidi kako je Crkva po svom evanđeoskom poslanju, po kojemu mora služiti slabima i braniti ugrožene – tamo gdje su doista ugroženi – dužna s velikim poštovanjem i ljubavlju njegovati i to naše nacionalno ime; više tisućljetno ime naroda u koji je ukorijenjena.

Ipak ugroženo ime

Ni sad nećemo navoditi sve bolno i ponižavajuće što o tome u širokom svijetu saznadosmo. Nećemo navoditi svjedočenja naših »pasošara« koji nam ispriповjediše tko im je i gdje »savjetovao« neka, ako su već vjernici, idu na misu i šalju djecu na vjeronauk u crkve engleskoga jezika, a ne u hrvatske katoličke centre, jer da su ti centri »neprijateljski«,

iako je bila riječ o našim svećenicima s urednim pasošima koji i te kako paze da njihovi misijski centri ne padnu pod utjecaj nikoje političke grupacije. Anegdote ponekad govore više od izlaganja, pa da navedemo istinit događaj kao anekdotu:

Na nekom australskom gradilištu susretnu se dva radnika iz Jugoslavije. Prepoznaše se sličnošću jezika te jedan reče: »Ja sam Makedonac«. Drugi se obradova susjedu, zagrli ga i reče: »Ja sam Hrvat«. Makedonac se odmah odmakne i kaže: »Ja se ne bavim politikom«.

Eto, zbog toga mnogi misle da je razborito u ta bolna pitanja uopće ne dirati, zaobilaziti ih. Uvjereni smo da se tako ozbiljne i opasne rane ne smiju zaobilaziti nego da ih treba uočiti i liječiti ih pažljivom i opreznom ljubavlju. Pri takvu pristupu doista može biti nedovoljno odmjerenih pokreta, te se nije čuditi pokojem jauku ili barem iznenađenju. Bilo kako bilo, ni kao ljudi ni kao kršćani ne možemo se pomiriti s činjenicom da se ime našega naroda bilo gdje u svijetu smatra neugodnim, politikantskim ili čak teroristički opterećenim; ne možemo podnositi da bilo gdje i bilo kada naš sunarodnjak, bio ili ne bio i naš suvjernik, mora stidljivo oklijevati kad se tim imenom predstavlja.

Zar sva četiri jezika?

Razumije se da treba izbjegavati uopćavanje zaključaka. Također, treba u skladu s geopolitičkim činjenicama vrednovati i jugoslavenska nazivlja. No, ipak je zanimljivo da pripadnici drugih naroda s područja SFRJ redovito svuda po svijetu sebe nazivlju svojim nacionalnim imenima, dok jedino Hrvati, očito iz lažnog obzira i krivih strahova ponegdje čak i svoj jezik nazivaju jugoslavenskim. Tu više nije riječ o svjesnom stavu, što uvijek treba poštivati, nego o neznanju ili prikrivanju. Tako nam se, na primjer, u jednom novozelandskom mjestu naša iseljenica hvali da je svu svoju djecu naučila jugoslavenskom jeziku. Ugodno iznenađen ne mogoh se suzdržati od pohvale. Rekoh: »Čestitam, gospođo, sva četiri jezika!«

A ona se zbunila. »Ja znam hrvatski, uglavnom i srpski, slovenski dobro razumijem a makedonski samo donekle. A vi u ovoj daljini naučiste djecu sve te jezike«, rekoh.

Na to ona ipak prizna da njezina djeca govore ipak samo jedan od jezika slavenskog juga, i to hrvatski.

No, kad počeh raščlanjivati izdržljivu vjernost starijih pokoljenja hrvatskih doseljenika na Novom Zelandu, a sve radi toga da iz tog kao uzorka nadem neke odrednice za shvaćanje takvih odnosa i po Australiji i drugdje po svijetu, ne htjedoh uopće zalaziti u rečena pitanja. Ne bih ni zašto da me na to ne potaknuše određena reagiranja iz krugova koji nas slušaju i čitaju ne da bi nas shvatili ili nam pomogli shvaćati, nego da nam »pronađu dlaku u jajetu« kako bi mogli »dokazati« ono što o nama odavno smisliše i što ne žele premisliti.

Zašto je novijima teže

Htjedoh zapravo načiniti usporedbu između tih starijih i novijih naših doseljenika ondje. Hrvati koji dođoše na Novi Zeland, i drugdje, poslije Drugog svjetskog rata mnogo su se brže snalazili nego oni davni doseljenici. Nakon vrlo teških ali ne predugih početaka ti su ljudi stekli određene prihode, snabdjeli se kućama, standardom. I djecu brzo poslase u škole. Ta djeca naglo se ucjepljuju u javni život anglosaksonske baštine, vrlo su malo kod kuće s roditeljima, zaboravljaju hrvatski jezik, ne pune dušu neprežaljenim domovinskim uspomenaма djedova i baka. Svoje roditelje ne vide u znoju kopanja kauri-smole ni u toplini večernje molitve uz koricu kruha, nego ih doživljavaju, osim malobrojnih dragocjenih iznimaka, kao ljude koji znaju steći novac ali ne znaju dobro engleski govoriti niti se suvereno kretati u engleskom društvu. Stoga je, utemeljeno nam se čini, rascjep među pokoljenjima kod novijih doseljenika mnogo opasniji. Naoko protuslovno, ali nažalost činjenično: oni što su prije došli mogli bi mnogo dulje potrajati.

Sa svima jednako

I na Novom Zelandu susretosmo više vrijednih zauzetih pojedinaca i obitelji iz redova poslijeratnog doseljeničtva. Mnoge od njih trebalo bi poimence istaknuti. Uvjerismo se, naime, da iskreno ljube cjelokupnu domovinsku i crkvenu baštinu, da izbjegavaju plitka politikantstva, da su spremni na suradnju sa svim sunarodnjacima, ostavljajući svakom slobodu ne samo vjerskog ili političkog opredjeljenja, nego i nacionalnog ili državnog nazivlja. Nažalost, iskustvo dosadašnjeg izvješćivanja potiče nas da ispitamo imena jer ima tko čeka da ih prozove i označi i da

nam zamjeri što smo se s njima susreli (vidi Vjesnik 9.2.81, str. 7). Istina je pak da se ni u kojem od susreta nismo »osiguravali« istražnički provjeravajući političku ili bilo kakvu prošlost susretnika.

Nije to posao crkvene delegacije da ljudima koji se na crkvenim i drugim prostorima slobodno kreću traži legitimacije, karakteristike ili bilo kakva svjedočenja o podobnosti. Osobito na Novom Zelandu ulazili smo našim vjernicima u dvorane kluba koji se zove jugoslavenski kao i kluba koji se zove hrvatski, dapače, išli smo s njima na od njih priredene zakuske ili prijemove i u dvorane klubova koji se izričito zovu masonskima. Nismo smatrali potrebnim provjeravati kakvi su to masoni koji katolicima i svima drugima iznajmljuju svoje dvorane za različite priredbe.

Janjevci i perspektive

U južnom dijelu gornjeg novozelandskog otoka u glavnom gradu Wellingtonu hrvatski crkveni život nezamisliv je bez svećenika dr. Mate Kolića. Poput dr. Sebastijana Palića, kojega, nažalost u Aucklandu ne susretosmo, i dr. Kolić je Janjevac. Svećeničke studije završio je u Rimu gdje je zatim godine 1943. postao svećenikom da g. 1952. dođe na Novi Zeland. Služio je i još uvijek služi u redovitoj novozelandskoj pastvi ali se posebno posvećuje okupljanju hrvatskih katolika. U njegovoj župi Gospe Karmelske na Hataitai sastali smo se i s mladim četrdesetdvo-godišnjim nadbiskupom i metropolitom Wellingtona Williamsom Thomasom. On i apostolski nuncij nadbiskup Antonio Magnoni sudjelovali su s nama i s brojnim našim ljudima u oproštajnoj svečanosti u velikoj dvorani Island Bay Surf Cluba na samoj obali suncem obasjanog Pacifika. U nedjelju 14. prosinca, nadbiskup Kuharić krizmao je 28 naših mladih. Kažu da je to bio dosad najbrojniji hrvatski katolički skup u Wellingtonu. Bilo je to u župi sv. Obitelji gdje se Hrvati redovito sastaju. Razumije se da smo proveli ugodnu večer i u prostorijama hrvatskog doma s nevelikom ali vjernom skupinom najzauzetijih. Bilo je to u petak 12. prosinca. Vedro domaće raspoloženje s pjesmama iz svih krajeva domovine.

Tu se usudih, nazdravljajući don Mati Koliću, Janjevcu, istaknuti najstarije zabilježeno i provjereno iskustvo življenja hrvatskih katolika izvan stare sredine. Već sedam stoljeća potomci dubrovačkih rudara žive

na Kosovu među ljudima drugih narodnosti i drugih vjeroispovijesti. Valja priznati da nisu baš sačuvali hrvatski jezik, ali su i te kako sačuvali hrvatsku narodnu svijest i katoličku vjernost. Danas, dok se u samom Janjevu njihov broj stalno drži oko 4.000, mnogi od njih sele ponajviše u staru Hrvatsku: u samom Zagrebu ima ih već do 350 obitelji. I posvuda životom obogaćuju župe u koje doseljuju. Eto, u opasnosti da nam poznija pokoljenja iseljeničkih potomaka ne sačuvaju ili slabo sačuvaju hrvatski jezik, ostaje stvarna mogućnost da i dalje ponosno njeguju druge elemente hrvatske kulturne baštine i specifično hrvatskim bićem opećeno katoličanstvo.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 4 – 22.2.1981.)

Vrativši se s Novog Zelanda u Sydney, nadbiskup Kuharić je s dijelom pratnje pošao kući preko Indije, gdje je kratko pohodio o. Antu Gabrića i Majku Tereziju. Kolege u Melbourneu, Marko i Anto predložile da preko božićnih blagdana ostanem ondje da im što god pomognem u poslu. I da upotpunim novinarsko poznavanje življenja naših ljudi u Australiji.

Posla, pravog svećeničkog posla, ispovijedanja i propovijedanja, doista je bilo na pretek. A što se upoznavanja ljudi i prilika tiče, još se dublje uvjerih kako je ondje Hrvatima i sjajno i strašno.

Ako je Novi Zeland prikladan kao uzorak za upoznavanje i raščlambu odnosa među raznim slojevima i valovima našeg iseljeništva, Australija je razmjerno široko područje najslobodnijih i najbujnijih previranja nacionalne, vjerske i kulturne svijesti i samosvijesti naših ljudi.

Srca kao otvorene rane

Treba se čuvati brzog zaključivanja. Vidjesmo kako i ljudi što ondje već osijediše koji put teško shvaćaju što se događa, koje zapravo snage iz dubine ili iz pozadine vuku poteze ili pokreću igru na pozornici javnih zbivanja. Očito je da su Hrvati ondje željni zajedništva u cijeloj domovinskoj baštini – i u vjeri, odnosno hrvatskoj crkvenosti. Žele biti zajedno, žele se svojim imenom zvati, svojim jezikom slaviti. Što im je u Australiji bolje, što su im kuće ljepše i čekovne knjižice deblje, to im je u srcima dublja praznina koju ništa ne može ispuniti. Nedostaje »Lijepa naša«, najdraža i jedina domovina. Da, kroz godine slika se domovine idealizira, mijenja i naglaske i sadržaje. Nije uvijek najbitnije kojim sve pojedinostima ovaj ili onaj pojedinac ispunja u sebi pojam domovine. Istina je da je dosta spomenuti riječ Hrvat i Hrvatska da se mnoštvom pronese uzdah, da pogledi usplamte, da srca jače zakucaju i da se, nerijetko, prolomi pljesak, ili da poteku suze. Trebalo bi dugo, znanstveno,

na temelju mnogo više podataka proučiti i rastumačiti tu pojavu. Ali to jest činjenica, dio hrvatske istine u Australiji.

Dragocjeno ime Domovine za Hrvate u Australiji više je od riječi, više od njezina redovitog značenja. Čini se da se u tu riječ zbija sva čežnja, sva ugroženost, sva želja za uspjehom, sav strah pred odijeljenosti i osamom u tuđini. Čini se da kroz tu riječ plače sve ono što je u našim ljudima daleko od domovine ugroženo i sve ono čemu se moraju nadati da bi mogli živjeti. Korijeni su to svakog pojedinog bića, svake osobe; razotkrivene najosobnije dubine, pogledima prolaznika izložena rastvorena duša hrvatskog čovjeka – sa svim bogatstvima i ranama iseljenika.

Dobronamjerni dolaznik ubrzo osjeti strahopoštovanje pred tom pojavom. I – barem se nama tako događalo – počinje mnogo opreznije i promišljenije upotrebljavati hrvatsko ime. Ne iz straha ili oportunitizma, nego iz čistog poštovanja pred dubokom boli našega svijeta. Kako se poigravati riječima koje u tim dušama diraju otvorene rane, nezaustavljivo bude snove i izazivaju suze?

Korijeni u narisanom snijegu

Sve je zacijelo pojačano u božićne dane; iako je Božić usred ljeta sasvim neobičan; iako mu nedostaju mnogi elementi dragih naših domovinskih Božića.

Službeno je u Australiji prosinac prvi mjesec ljeta. U Badnjoj noći malo je tamnih sati. Vidi se do devet navečer, razdanjuje se prije četiri ujutro. Snijegu ni traga; temperatura se penje preko trideset stupnjeva, premašuje i četrdeset stupnjeva Celzijusa.

Ipak odjekuju naše stare hrvatske božićne pjesme, u domovima se kuhaju stara naša badnjačka jela, u južnohrvatskim domovima miriše bakalar i frigaju se fritule. Sve žuri na polnoćku.

Zanimljivo je kako rođeni Australci, bijelci podrijetlom sa svih strana svijeta, baš o Božiću pokazuju da im korijeni nisu tu među klockanima. Djeca koja nikad u životu ne vidješe niti dotaknuše snijeg, gledaju goleme reklame sa sv. Nikolom, odnosno »djedom Božićem«, u debeloj bundi s krznenim ovratnikom, pod šubarom, kako preko debela narisana snijega tjera saonice s darovima koje vuku srne i jeleni. Na televiziji igraju filmovi božićna sadržaja iz Europe i Amerike gdje dječica gaze po

snijegu, gdje u toplim domovima plamsaju božićne vatre. Tu se lijepo vidi da je Australija ne samo gospodarski i politički, ne samo po jeziku i tehnici, nego po najdubljim dubinama uspomena i svetinja zapravo europska naseobina, Europa koja je dio same sebe preselila ispod Ekvatora. To je doista Zapad i to Zapad sa sjeverne polukugle, iz sjevernog umjerenog pojasa. To je Europa na ladanju, svijet tisućljećima navikao na snijeg i krznene kapute koji se sad razmilio po užarenom pijesku i jedva diše sparni zrak. I nikako se ne osjeća do kraja kod kuće. Kako da se onda tu osjete kod kuće naši ljudi koji nose u sebi snjegovima i ognjištima razigrana hrvatska djetinjstva?

Znam, kad oni budu ovo čitali, možda će se začuditi. Vjerojatno oni sami ne bi to baš tako izrekli, ali to je ono što sam doživljavao gledajući ih i slušajući ih, živeći s njima kratko i brzo u te božićne i novogodišnje dane.

Magija najdraže riječi

Tako osjetljive duše, iskorijenjene iz starog svog tla a trajno živuće u čežnji i nadi, lako je za svako domoljubno dobro pokrenuti, ali ih nije teško ni zloupotrijebiti. Dosta je proračunato ili iskreno osloniti se na rodoljublje, dirnuti u ono što ih boli i što im je sveto. Ondje se stoga može prodati sve što se kiti hrvatskim imenom: novine, brošure, fotografije, plakate, zemljovide, majice s otisnutim hrvatskim znakovima i sloganima. Stoga ondje, u specifičnim mogućnostima liberalne demokracije, među Hrvatima, cvjetaju razne političke stranke, klubovi, folklorna, sportska i druga društva. Čim je nešto hrvatsko, naš čovjek pomaže, daje novac, zalaže se za izgradnju. I sve tako dok se ne razočara, dok ga netko izravno ne prevari. Tada se ili povlači ili premješta u koje drugo hrvatsko okupljanje.

U Australiji je divno vidjeti što sve Hrvati mogu kad su složni, ali je prebolno uvidjeti kako ih je teško u dobru složiti i u slozi zadržati.

Čudne utemeljene sumnje

Koristeći mogućnosti demokracije, naši su ljudi koji put unutar sebe nedovoljno demokratski raspoređeni. Ponekad se čini da bi svaka stranka htjela biti jedna. I odmah bi htjela da joj Crkva prizna to prven-

stvo. Neugodne su česte parole u stilu »Tko je Hrvat, mora s nama«, Tko se nas odriče (ili se odriče ovog ili onog našega pothvata), odriče se Hrvatske«. Za neke organizirane Hrvate nisi Hrvat ako ne hodaš upravo s njima, ako ne kupuješ njihove novine, ako ne kitiš zidove svoga stana slikama koje oni nude, ako ne brojiš dane kalendarima njihove proizvodnje.

Razumije se, barem bi se moglo razumjeti, da nas takvo uskogrudno politikantstvo, takvo izjednačivanje domovine s ovom ili onom strankom, razjedinjuje, razgoni, oslabljuje. Tu se zbiva nešto čudno, te se bude utemeljene sumnje o dobrim namjerama bučnih revnitelja. Čim se, naime, nazre mogućnost šireg i snažnijeg, dostojanstvenijeg i uspješnijeg hrvatskog zajedništva, kao naručeni dižu se poneki vikači, uzimajući monopol na hrvatsko ime, da Hrvate pod svaku cijenu razjedine, da ih navedu na ispade koji im u australskom društvu ruše ugled. Kako razumjeti te »Hrvate« koji sve čine da se Hrvati dijele i sramote u uzaludnim međusobnim borbama i nadmetanjima, sumnjičenjima i izopćivanjima? Našavši se pred tom pojavom putnik namjernik s određenim europskim i domovinskim iskustvima teško može vjerovati da takvi ljudi ne znaju što čine i čemu i kome zapravo služe.

Sigurni znakovi raspoznavanja

Zanimljivo je i znakovito da se takvi vikači, sve trudeći se da se što manje Hrvata bilo u čemu slože, redovito slažu u klevetničkom kritiziranju Katoličke Crkve. Prema toj Crkvi nastupaju prema geslu: »Ili se pokloni, ili se ukloni!« Crkva bi morala ili njima služiti ili se isprazniti. To što oni od Crkve traže uvijek su od nje tražili totalitarne diktature. Po tome se, srećom ili nesrećom, neprevarljivo prepoznaju. Takav stav prema Crkvi povijesno je provjerena njihova legitimacija. Zanimljivo je to, ali još zanimljivije da ta Katolička Crkva u Hrvata, i tamo na drugoj strani globusa, uza sve svoje nedaće i slabosti, uglavnom uspijeva odolijevati tim pokušajima, da uspijeva čuvati svoj duhovni i vidljivi prostor kao domovinski prostor slobode. Takav stav nepokorive slobode pred svim pokušajima političkih totalitarizama također je legitimacija – provjeren znak za raspoznavanje Kristove Crkve, upravo pokazatelj njezine vjernosti Evandelju.

U božićnim se danima u Melbourneu sve to moglo osobito izravno doživljavati. Naravno, ne samo to provjeravanje, to »razlikovanje duhova«, nego prije svega nepatvorena iskrena snaga božićnom vjerom razdragane i raspjevane hrvatske duše.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 5 – 8.3.1981. str. 9.)

USRED LJETA BOŽIĆ (2)

Dok ovo pišem, u Melbourneu već nastupa jesen. Ljudi s kojima provedoh božićno ljeto nastaviše ondje živjeti. Namjesto prisutnosti gdje-koji glas preko telefona s druge strane globusa. Sjećanja postaju tanja, poput slova i slika. Znam, njima je domovina ondje mnogo prisutnija nego što su oni ovdje prisutni. Bilo na koji način – novinama, radijem, knjigama, raznim priredbama i gostovanjima – oni se redovito i dosta brzo informiraju o događanju kod kuće. Žive od tih glasova, od tih veza s domovinom. Tako i nas prihvatiše.

Dobre stare velike ispovijedi

Najstarija naša melburnska misija je ona sv. Nikole Tavelića koju vodi svećenik Josip Kasić. Pomaže mu svećenik Ivan Mihalic. Dvije nove naše misije, dva nova crkvena središta za hrvatske katolike u tom gradu osnovana su 3. prosinca 1977. Dok je centru sv. Nikole Tavelića ostao središnji i južni dio grada, skrb za vjernike Hrvate u zapadnim predgrađima povjerena je svećeniku Anti Buriću, a za one u istočnim predgrađima svećeniku Marku Perkoviću. U neposrednoj blizini, u Geelongu i malo dalje Ballaratu, neobično je aktivan svećenik Stjepan Gnječ. Ta trojica su svaki na svom području sami, pa je valjalo pokušati im tih dana pomoći.

U cijelom Melbourneu ima 50 tisuća Hrvata katolika; na svakog od trojice hrvatskih dušobrižnika na području grada otpada po prilici trećina, nešto veća ili manja. Ali na golemom gradskom prostoru dolazi do pomicanja, seljenja, te se na rubovima grada javljaju nove potrebe i nove mogućnosti.

Oko Božića kolege svećenici u Melbourneu okupljaju vjernike na velika slavlja sakramenta pokore. Počeli smo kod vlč. Burića u crkvi na St. Albansu, sutradan nastavili u Geelongu, pa opet na Burićevu području kod sv. Monike i kod Naše Gospe, napokon u Springvaleu kod vlč. Marka. Redovito smo zajedno sva četvorica: Anto, Marko, Stjepan i

ja, a dolazi nam pomagati i melburnski svećenik hrvatskog porijekla, Velimir Maglica. Slavlja su jednostavna, liturgijski topla, ljudi su iskreno željni Božje riječi i milosti.

Crkva kao more

Sve je kao kod kuće u takve blagdanske dane, jedino je vrućina sasvim neobična. U predasima između službi nalazimo pokoji sat da pobjegnemo na široke plaže, na pravo božično kupanje u moru. Plićaci, sitan pijesak i hridine, pacifički valovi nasrću na obalu; nema ni boje ni okusa ni mirisa našega Jadrana, ali ipak je to more, pravo pravcato. Privlači, poziva, odaziva se poznatim utiscima. Možeš se u nj' zagledati i znati da ista ta voda oplakuje najljepšu obalu najljepše zemlje na svijetu. Dok se tako zagledah, kolege me pitaju da li razgovaram sa svojimima, jer vele da Dalmatinac stavi prst u more pa ima vezu s domovinom.

Zaista, mi s hrvatskog Jadrana osjećamo se više kod kuće gdje god na svijetu barem nanjušismo more. Rekoh jednom australskom biskupu da je Katolička Crkva kao more. Kamo god, naime širom svijeta, dolazimo svuda je nalazimo: drugačiju, ali ipak istu – i u njoj smo svuda kao kod kuće. Baš kao tuđe more, koje nije drugo od našega, tako nas ta ista Crkva u tuđini okuplja kao da smo kod kuće i upravlja nas prema domovini.

»Čudes« koja se očekuju i koja se događaju

Svećenik Anto Burić u zapadnim predgrađima okuplja hrvatske vjernike na tri mjesta, u tri australske katoličke crkve: na Footscray, na Maidstonu i st. Albansu. Zajedno s vrsnim skupom dobrovoljaca intelektualaca vodi i nastavu u hrvatskoj subotnjoj školi. Vjerni crkveni odbornici u sva tri središta okupljanja vrlo su aktivni, pouzdani, budni. Crkveni odbor zajedno sa župnikom sanja o gradnji vlastite hrvatske crkve i kompletnog centra. Sigurno bi mogli, zacijelo i hoće – ali treba još otkloniti, kako bi se to reklo, neke »subjektivne i objektivne teškoće«. Kad jednom započne ta gradnja na melburnskom Zapadu, o tome će se nadaleko čuti.

Na Istoku se to »čudo« već dogodilo i događa se. Svećenik Marko Perković sa svojim jakim odborom i širokim krugom zauzetih vjernika u kratko je vrijeme ondje podigao dostojanstven župni dvor i dvoranu s

oko 1000 sjedećih mjesta. Tu je dvoranu svečano blagoslovio nadbiskup Kuharić 15. studenoga prošle godine. Od tada se u njoj svake nedjelje i blagdana služi misa, a u druge dane vjernici se okupljaju na različite skupove i zabave. Svima je jasno da to nije konačno rješenje, da za liturgijske sastanke treba posebna crkva, ali žure se zaštedjeti i privrijediti i skupiti što više novaca kako bi ta buduća crkva što prije počela rasti iz temelja koji su već zacrtani prema već prihvaćenom nacrtu.

Zanimljiva je ta mudra razboritost vjerničkoga naroda. Kad se u tu prostoriju dolazi na misu, kad je postavljen oltar i svetohranište, svaki ulazi s poklecanjem, i križanjem i ide na svoje mjesto, čuva tišinu sabranosti. Kad se u istu prostoriju dolazi na zabavu, mirno se podiže čaša, pali cigareta, povede ples. Rješenje za nevolju i nehotice je postalo ispitom vjerničke zrelosti i dušobrižnog realizma.

Za život i slobodu

U toj smo dvorani-crkvi doživjeli prekrasnu polnočku i još nekoliko divnih misnih slavlja. Parkiralište puno automobila, sjedišta popunjena prosječno mladim svijetom, a po uvijek čistom parketu i sagu pužu djeca, živa radost i jamstvo budućnosti. Nitko, naime, ne dolazi na misu pješke, cijele obitelji zaključaju stanove i idu na misu; poslije mise će na nedjeljni vikend, u šumu ili na plažu. I mala djeca moraju s roditeljima. Vedre i zdrave žene ne boje se radati. Zato bujaju zreloom ljepotom i ponosnom normalnošću. Djeca obogaćuju svete obrede svojim plačem i povicima, trčanjem i zagledavanjem izbliza u oltar. Sve je kao u dobrom i zdravom domu obiteljskom, kao u župnim crkvama naših djetinjstava. Nekoliko sam puta morao s oltara smirivati majke neka ne iznose iz crkve rasplakanu djecu, jer da taj plač nije lošiji od mog propovijedanja.

Za svećenika Marka i njegove neuništive odbornike važna je zadaća sačuvati crkveni prostor od svake političke manipulacije. Na sastancima odbora donesen je zaključak, na svim se crkvenim okupljanjima bez diskusije provodi: na crkvenom prostoru ne smije biti političke propagande ni širenja letaka ili tiska bilo koje političke stranke; vjernici iz svih stranaka neka budu kao kod kuće, ali ni za koju stranku crkva nije stranački društveni dom. Treba mnogo živaca i nepokolebljivosti da se u tom ustraje. Srećom, dobronamjernici iz svih formacija to počinju shvaća-

ti kao zalag slobode domovinskog i crkvenog prostora, a nedobronamjerni imaju »šansu« da se upornim protivljenjima i nametanjem razotkriju.

Divim se tim našim svećenicima širom svijeta koji hrabro i uporno provode tu neumoljivu borbu protiv manipulacije s bilo koje i bilo čije političke strane. To je rad naoko unaprijed osuđen na neuspjeh, a ipak uspijeva i odgaja, upravo oslobađa i omogućuje slobodu.

Neponovljivi Stipe i nezaustavljivi Anto

Nakon Božića slijedili su dani blagoslova kuća. U nešto daljem Saleu okupio sam vjernike za koje se također brine vlč. Perković. Mala, vjerna i složna grupa koja dopušta da svećenik ne ulazi u političke angažmane u koje se oni slobodno uključuju. U susjednom pak Norwellu netko je uspio unijeti zabunu. Njima ne treba svećenik koji neće biti politički angažiran onako kako su neki među njima odlučili ...

Valjalo bi pisati barem po jednu reportažu sa svakog od tih susreta. U Geelongu i u Ballaratu su divni ljudi i sasvim izuzetan svećenik. To što on radi uklapanjem folkloru i neprekidnog stvaralaštva u liturgiju, nigdje na svijetu ne vidjeh. Duh starih dalmatinskih crkava i skazanja, svi mirisi velikih tjedana i božićnih dana, trajno traženje novih izraza bez kidanja s tradicijom; sviranje, pjevanje, crtanje, izložbe; uvijek sve u sigurno vođenom pokretu – sve to nije moguće opisati. Treba samo moliti da don Stipe izdrži što dulje i da njegov nasljednik bude znao sve to poštivati i nastavljati.

Sjedeći sa svećenikom Burićem u njegovu uredu, slušajući njegove telefonske i izravne intervencije po obiteljima, slijedeći ga po blagoslovu kuća – moglo bi se i zacijelo bi trebalo napisati predragocjene stranice iskustvenog dušobrižništva. Zove ga susjed kad čuje da se susjedi Hrvati posvadiše, on trči da stigne na vrijeme da se muž i žena ne potuku i nepromišljeno ne razidu. Od njega se očekuje razložita mudrost. I on je doista pruža.

Nevjerojatno »doviđenja«

Drugog dana Nove godine mnoštvo Hrvata okupilo se na piknik na Queens Clifu, gdje melburnski zaljev ulazi u široki Pacifik. S dragim La-

stovcem Škratuljom bilo je divno snažnim gliserom lomiti pacifičke valove i iz dubine udicom izvlačiti krupne crvene ribe.

Sastadoh se, kao i u Sydneyu, i s grupom mojih Pažana. I s nekoliko drugih hrvatskih muslimana koji tamo daleko pokazuju svu snagu iskonskog zova krvi pradjedovske. I s više novih australskih prijatelja. I onda – nevjerojatan rastanak u zračnoj luci i beskrajni sati u avionu, dok odzvanja i zamire – koliko iskreno toliko i malo vjerojatno – »dovidenja«.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 6 – 29.3.1981.)

HRVATSKA MISA U CARNAVONU U ZAPADNOJ AUSTRALIJI

Oko 920 kilometara od našega hrvatskog katoličkog centra u Perthu u Zapadnoj Australiji nalazi se obalni gradić Carnavon s oko 6300 stanovnika. Teško da ima mjesta u Australiji gdje Hrvata ne bi bilo, pa ni Carnavon nije iznimka. Ondje živi oko 95 hrvatskih obitelji. Glavno im je zanimanje povrtlarstvo i uzgajanje velikih nasada banana koje jedino u tom kraju mogu uspijevati. Hrvati su se vrlo lijepo snašli i postali su primjer dobrih radnika i povrtlara. Jedina im je nevolja što su od veće hrvatske zajednice u Perthu.

Zbog tolike udaljenosti ti vjernici nisu mogli sudjelovati u svečanostima prilikom pohoda nadbiskupa Franje Kuharića našem katoličkom centru u North Fremantleu. Stoga su pozvali svog hrvatskog svećenika i dušobrižnika za sve katoličke Hrvate u Zapadnoj Australiji, vlč. Nikolu Čabraju, da čuju i osjete zašto je nadbiskup dolazio i kakvu im je poruku ostavio. Naš svećenik je 4. travnja ove godine pohitio kolima do tog dalekog mjesta da i njima koji rastu iz debla Crkve u Hrvata prenese evanđeosku poruku.

Oduševljenju nije bilo kraja. Na svetoj misi u tamošnjoj katoličkoj župnoj crkvi okupilo se oko 120 hrvatskih katolika. Toga je dana malo tko od naših ostao u svom »gardenu« (vrtu), izuzev onih koji su baš morali ili kojima se možda sve to ipak nije sviđalo.

Nakon toliko godina ponovno su čuli evanđeosku poruku na hrvatskom jeziku. U tim se ljudima gotovo vidljivo budila ona vjera od koje su živjeli prije više desetljeća. Ponovno su zaorile stare hrvatske crkvene pjesme iz dubine srca koje toliko pati za Domovinom.

Svećenik Čabraja ponovio im je one povijesne riječi Svetoga Oca izgovorene za Hrvate hrvatskim jezikom: »Budite ponosni na svoje kršćansko ime...da nikada ne zaboravite svoje Crkve i svoje Domovine.« U kratkim crtama iznio im je bogatu povijest hrvatskog naroda i 1100-godišnju branimirsku uzajamnu vjernost Hrvata i Svete Stolice. Na kraju mise kao sama od sebe zaorila se »Lijepa naša« – pjesma koja širom

svijeta sjedinjuje naša udaljena srca. Nije izostavljena ni Gospina pjesma »Rajska Djevo, Kraljice Hrvata«.

Poslije svete mise naš svećenik zadržao se u kraćem razgovoru s vjernicima. Svi odlučise da taj susret ne smije biti posljednji. Zatim je naš svećenik obišao nekoliko obitelji, razgledao njihove nasade banana, upoznao se s njihovim problemima i poteškoćama što ih naš čovjek susreće i tu u Carnavonu.

Večera je bila još jedan doživljaj veselog zajedništva. U velikom i prostranom »šedu« Ante Cecića okupiše se naše obitelji da još jednom podijele radost sa svojim svećenikom. Pečenje na ražnju, zanimljiva igra na buće, pjesma uz harmoniku do kasno u noć.

(A. A)

(Glas Koncila, br. 11 – 31. 5. 1981. str. 7)

DOLAZAK HRVATSKIH SESTARA KLANJATELJICA KRVI KRISTOVE

Dok se priprema ova knjiga o pastoralnom pohodu Hrvatima Australije i Novog Zelanda, sada već blagopokojnog kardinala Franje Kuharića, privodi kraju, potrebno je zbog nedavne kanonizacije Marije De Mattias u nju utkati nešto i o njezinim sestrama Klanjateljicama Krvi Kristove, koje djeluju na tlu Australije za Hrvate katolike već četrdeset godina.

Družbu sestara Klanjateljica Krvi Kristove osnovala je sveta Marija De Mattias, koju je Sveti Otac papa, Ivan Pavao II. proglasio svetom 18. svibnja 2003. godine u Rimu. Sveta Marija De Mattias rođena je u Vallecorsi, u Italiji 4. veljače 1805. godine. Od djetinjstva je pokazivala posebnu sklonost pobožnosti te je na propovijedanje Misionara Krvi Kristove sv. Gašpara del Bufalo počela razmišljati o tome kako pomoći »dragom bližnjemu« koji je u to vrijeme bio u raznim opasnostima duše i tijela. Osjetivši u sebi da je Bog zove da učini nešto za mladež i djecu svoga kraja i toga vremena, osnovala je Družbu sestara Klanjateljica Krvi Kristove 4. ožujka 1834. godine u malom mjestu Acuto, u Italiji. Družba se vrlo brzo širila najprije po Italiji, a onda i po drugim zemljama. Danas sestre Klanjateljice djeluju u više od 40 zemalja, na svim kontinentima.

Prve sestre Klanjateljice stigle su u Bosnu, Budžak, kraj Banja Luke iz Feldkircha u Austriji 7. 10. 1879. godine. Sestre su se dale odmah na posao i ubrzo su uvidjele što im je činiti kako bi ostale vjerne karizmi i duhu Utemeljiteljice, a to je rad sa siromašnim djevojčicama i mladeži. I tu su se brzo snašle i proširile svoje djelatnosti gotovo po cijeloj Bosni radeći na opismenjavanju tadašnje mladeži i djece.

Našoj generalnoj poglavarici u Rimu, Majci Lei Corrade je stiglo pismo 14. 2. 1963. od vlč. Franje Lodete iz Njemačke, koji je bio u posjetu Hrvatima u Australiji kod vlč. Josipa Kasića u Clifton Hillu u Melbourneu, s molbom da pošalje nekoliko svojih sestara za socijalni i pastoralni rad među Hrvatima u Australiji. Časna je majka generalica pristala da u Australiju pošu četiri sestre. Bile su određene: s. Klara Ja-

kovljević, s. Irma Buelesbach, s. Judita Baljkas i s. Josipa Santro. One su stigle u Melbourne 13. 12. 1963. Već na samom početku sestre su imale dosta teškoća pa i onih financijske naravi. Da bi se mogle same prehranjivati, a uz to pomoći i narodu kojem su došle pomoći, započele su s radom dječjeg vrtića 10. 2. 1964. Sestre nisu radile samo u vrtiću, nego su bile intenzivno uključene i u rad oko vjerske pouke, crkvenog pjevanja, poučavanja u sviranju raznih instrumenata, glasovira, harmonike i gitare. One poučavaju djecu u hrvatskom jeziku, povijesti, običajima i kulturi. Mnogo obilaze obitelji, pomiruju zavađene, rješavaju razne probleme, posjećuju bolesne u bolnicama i zatvorenike. Zbog nagomilanih poslova, sestre su bile prisiljene tražiti od provincijalne uprave u Zagrebu novo pojačanje. Tako 4.12.1966. dolaze nove četiri sestre: s. Cecilija Glibo, s. Marija Ćosić, s. Emanuela Tutić i s. Jelisava Tomić. Sestre su 20.8.1968. godine kupile kuću u North Fitzroyu nedaleko Clifton Hilla i tu su otvorile vlastiti dječji vrtić s pedesetak djece. U isto vrijeme nastavljaju s plodnim pastoralnim, socijalnim i prosvjetnim radom u Clifton Hillu sve do zatvaranja tamošnje kuće na zahtjev mjesnog hrvatskog misionara 26.12.1971. Te iste godine na poziv mjesnog nadbiskupa Cahila i o. Mate Bonića, hrvatskog misionara u Canberri, neke su sestre otišle u Canberru da se tamo uključe u hrvatsku pastvu i da preuzmu vođenje domaćinstva nadbiskupu Cahilu. A u Melbourneu u North Fitzroy, s radom u dječjem vrtiću, sestre ostaju do 1977. godine. U međuvremenu pomažu u mjesnoj australskoj župi, ali privatno obilaze i hrvatske obitelji. Odatle su već 1973. godine dvije sestre, na poziv nadbiskupa Jamesa Gleesona i hrvatskih vjernika, otišle u Adelaidu gdje i danas djeluju u hrvatskoj pastvi. Sestre su zatvorile kuću i napustile Melbourne 1977. godine i otišle u Sydney, predgrađe Liverpool, gdje se odmah uključuju u pastoralni i prosvjetni rad. Nakon nekoliko godina odlaze u St. John's Park, gdje s fra Gracijanom Biršićem i drugim kasnijim dušobrižnicima aktivno surađuju u novom pastoralnom centru a posebno u domu umirovljenika »Cardinal Stepinac Village«. Danas u Australiji djeluje 8 sestara u dvije zajednice: u Adelaidi su: s. Slavica Turčić, s. Marija Ćosić i s. Melita Kraševac i u Sydneyu – St. John's Parku s. Tereza Kuzmić, s. Iluminata Antolović, s. Josipa Santro, s. Regina Šumanović i s. Andela Jurinić.

s. Anđelita Šokić

HRVATSKE REDOVNICE POD »JUŽNIM KRIŽEM«

S hrvatskim časnim sestrama koje djeluju u Australiji susrećemo se najprije na stranicama spomen-spisa »Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine«, tamo gdje je riječ o hrvatskom dušobrižništvu u Australiji. Ta kako bi i moglo biti hrvatske crkvenosti bez hrvatskih časnih sestara. Ondje stoji da su sestre Klanjateljice Krvi Kristove došle u Melbourne negdje pred Božić god. 1963. i da ih u Melbourneu više nema jer da su ga godine 1977. napustile. Sigurno šteta za Melbourne, za sva tri hrvatska katolička centra u tom preširokom gradu. Poslije ćemo boraveći u Australiji potvrditi taj prvi neugodni dojam i saznanje da naši ljudi u Melbourneu nisu sestre zaboravili niti su se pomirili bez njih razvijati crkveni život. I jednog lijepog dana morat ćemo iznova pisati o njihovu povratku u taj grad. Na ovom pak putovanju s nadbiskupom Kuharićem prvi put ih susrećemo u Adelaidi. Sestre Fabiola, Marija i Leopolda pojavile se već na dočeku u zračnoj luci gdje smo zaronili u razdragano more narodnih nošnja. Žive u posebno maloj kućici, a u hrvatskoj katoličkoj zajednici vode crkveno pjevanje, predaju u subotnjoj školi, daju satove glazbe, vode folklornu grupu, obilaze bolesnike po bolnicama i kućama – i uza sve to ne vole o sebi govoriti, teško ih je i čestito fotografirati. Ponosne su na svoje vjeroučenike – prvopričesnike i krizmanike. Sestre su u Adelaidu došle god. 1973. Zajedno sa župnikom don Nikicom Duševićem i laičkim učiteljima vode najstariju hrvatsku subotnju školu u Australiji.

U australskoj prijestolnici Canberri sestre Klanjateljice nadosmo također nekako na prijestolnom mjestu u središtu nadbiskupije. Sestre Loreta, Julija i Slavica vode kućanstvo nadbiskupu Clancyju. A u njihovoj kući na Cooku, gdje su sestre Klara, Iluminata, Anđelita i Leonija, nadosmo se usred razigrane dječice što ih one preko dana čuvaju i razveseljuju. I tu u Canberri bjelina njihove odjeće isticala se u skladu mnoštva narodnih nošnji i ustreptalih barjačića na dočeku u zračnoj luci. Zajedno s bosanskim franjevcima fra Matom i fra Tvrtkom te s više zauzetih laika intelektualaca one su srce svega crkvenoga događanja ondje. Tu je crkveno

pjevanje, na tri mjesta hrvatska škola s vjeronaukom, žensko društvo, priredbe, poučavanje glazbe pohodi bolesnicima i već spomenuti dječji vrtić. I redovnici i redovnice tamo daleko od domovine urasli su u vjerničku svakidašnjicu baš kao u najdomaćijim domovinskim sredinama.

Glavna im je kuća u Sydneyu na Liverpoolu. Odatle sestra Inviolata upravlja također zajednicom u Adelaidi i Canberri. Uz nju su još sestre Mihelina, Josipa, Terezija i Ivanka. Na kontinentu je svega 15 naših časničkih sestara. Sestarska kuća u Sydneyu na Liverpoolu sva miriše po domovini, jedino je raslinstvo u cvjetnjaku i na travnjaku iza kuće doista australsko. I ovdje sestre rade u hrvatskim školama koje su razasute na sedamdesetak kilometara uokolo. Vode crkveno pjevanje u Fairfieldu, Australu i Pictonu. Razgovarajući s njima doznajemo da se posebno brinu za bolesnike i starce i da je dosta važno pohađati hrvatske obitelji u toj tuđini. Pravih siromaha kojima bi manjkalo kruha i ruha u Australiji nema, ali je razmjerno mnogo naših izgubilo duševnu ravnotežu. Pohađajući bolnice za takve bolesti sestre ustvrđiše da Hrvati tri do četiri puta više nego doseljenici iz drugih naroda gube nadu i volju za život, zapleću se u unutrašnje sukobe i tonu u mrak tzv. duševnih bolesti. Materijalni standard u obiteljima još više ističe da su srca prazna, pa se traži utjeha u alkoholu. Sloboda, odsutnost potrebe srama od poznatoga svijeta pogoduje neozbiljnom shvaćanju braka te umnaža broj rastava. No ima slučajeva da se rastavljeni ponovo sastaju, sestre redovnice stalno moraju biti u pokretu – tješiti, pomirivati, savjetovati, obuzdavati, hrabro se upletati u obiteljske sukobe koji znaju biti riječima i rukama. A naš svijet navikao da časna sestra ima pravo i dužnost sve znati što se u kućama događa, za sve se zanimati, koriti, upućivati. Časne sestre izravno prate rast hrvatske djece, njihovo školovanje, njihove uspjehe i neuspjehe. Znaju nam reći da na sydneyском sveučilištu upravo studira 41 mladi Hrvat i Hrvatica, da ih se najviše opredijelilo za zvanje odvjetnika, samo nekoliko njih za liječnike itd. Sestre nam također radosno saopćuju da među našim mladim hrvatskim Australkama, među ondje rođenim našim djevojkama još ima zvanja za redovnički život. Preostaje poželjeti im da doista porastu brojem i također da se što prije povrate među naše vjernike u Melbourneu.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 8 – Uskrs 1981. str. 7.)

POLITIČKI ODJECI U HRVATSKOJ I AUSTRALIJI

DUŠOBRIŽNICI HRVATA U INOZEMSTVU IZNENAĐENI IZJAVAMA PREDSEDNIKA PREDSEDNIŠTVA SR HRVATSKE JAKOVA BLAŽEVIĆA

Zagreb, 30. siječnja (AKSA) – Na zaključnoj diskusiji na plenumu Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike prvi se javio za riječ msgr. Vladimir Stanković, ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu. Izrazio je radost što ove godine Tjednu prisustvuje veliki broj hrvatskih misionara iz Švicarske, Francuske, SR Njemačke i Austrije. Zatim je rekao da želi pred ovim skupom dati sljedeću izjavu:

»Zajedno s delegatima hrvatske inozemne pastve koji su prisustvovali ovom Teološko-pastoralnom tjednu, o. Bernardom Dukićem iz Njemačke, o. Efremom Kujundžićem iz Austrije i o. Radom Vukušićem iz Švicarske, koji predstavljaju 120 hrvatskih dušobrižnika u dotičnim zemljama u svojstvu ravnatelja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu i tajnika Vijeća Biskupske konferencije za hrvatsku migraciju a u povodu izlaska iz tiska memoara predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske Jakova Blaževića i njegovih izjava prigodom promocije tog djela, kako ih je prenio Radio Zagreb u svom dnevniku 27. siječnja o. g. u 19 sati i kako su objavljene u sarajevskom »Oslobođenju« i beogradskoj »Politici« dne 28. siječnja o. g. dajem sljedeću

IZJAVU

1. Hrvatski katolički svećenici i njihovi vjernici izvan domovine su neugodno iznenađeni što je autor u znatnom dijelu trećeg sveska svog djela lik zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca prikazao na način koji duboko vrijeđa njihove religiozne osjećaje pa se pitaju čemu je to trebalo više od 20 godina iza njegove smrti i skoro 36 godina nakon završetka Drugog svjetskog rata. Hrvatski svećenici i njihovi vjernici u

inozemstvu kardinala Alojzija Stepinca smatraju prvorazrednom duhovnom veličinom.

2. Kao organizator pastoralnog pohoda zagrebačkog nadbiskupa Franje Kuharića hrvatskim svećenicima, časnim sestrama i vjernicima Južne Afrike, Australije i Novog Zelanda – pohod koji je učinjen u ime cjelokupnog hrvatskog episkopata krajem prošle godine – najodlučnije odbijam političko etiketiranje kojim je to putovanje označio predsjednik Jakov Blažević.

Hrvatski svećenici i vjernici u inozemstvu su upravo zapanjeni izjavom predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske da su hrvatski iseljenici u Australiji, Novom Zelandu i Južnoj Africi »demoralizirani otpaci ove zemlje«. Danas kad barem jedna četvrtina pripadnika hrvatskog naroda privremeno ili trajno živi izvan granica Jugoslavije, nedopustivo je da se za oko 200.000 hrvatskih iseljenika u spomenutim zemljama daju takve paušalne negativne ocjene.

3. Hrvatski katolički svećenici i njihovi vjernici izvan domovine su zaprepašteni nad izrazima koje je kod promocije svog djela autor – upotrijebio govoreći o Svetoj Stolici i o bivšem zagrebačkom nadbiskupu i sadašnjem pročelniku Svete kongregacije za nauk vjere u Vatikanu kardinalu Franji Šeperu i sadašnjem zagrebačkom nadbiskupu i predsjedniku Biskupske konferencije Jugoslavije Franji Kuhariću. Smatramo da bi tako visoka državna ličnost u SR Hrvatskoj trebala s više respekta govoriti o kardinalu Šeperu i nadbiskupu Kuhariću, koji u općoj, odnosno našoj Crkvi zauzimaju tako visoke i odgovorne položaje. Hrvatski svećenici izvan domovine, a isto tako i njihovi vjernici, i ovom prilikom pročelniku Svete kongregacije za nauk vjere u Vatikanu kardinalu Franji Šeperu i zagrebačkom nadbiskupu Franji Kuhariću izjavljuju svoju lojalnost i potpunu solidarnost.

U Zagrebu, dne 30.1.1981.

Msgr. Vladimir Stanković, ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu

Nakon što je mons. Stanković pročitao Izjavu progovorio je đakovački biskup Ćiril Kos: »Ja bih samo htio nadopuniti mons. Stankovića.

Mi smo svi prihvatili tu deklaraciju, tu izjavu koja je pročitana. On je to predstavio kao izjavu koju daju svećenici iz inozemstva u odnosu na one kritike koje se odnose na nedavni, misijski put u spomenute krajeve. Ja mislim da je sasvim u redu da svećenici u inozemstvu, koji su ovdje samo manji dio, takvu izjavu s pravom daju, tim više, što je taj veliki naporni rad, ta velika i nesebična ljubav apsolutno ignorirana kada se govori o inozemstvu i kada se radi o poteškoćama i problemima s kojima se naši ljudi susreću. Zato je taj glas sasvim opravdan. Dakle, treba, ili tu, ili negdje drugdje, nadodati da tako isto misle i tu istu solidarnost izražavaju svećenici koji su ovdje, dakle mi svi.« Biskupovu riječ prisutni su pozdravili dugotrajnim burnim aplauzom.

(Glas Koncila, br. 3 – 8.2.1981. str. 4.)

»OTVARAJU SE STARE RANE«

Blažević je i opet otvorio stare rane. U Hrvatskoj kardinala Stepinca ne samo da časte katolici nego i ostali, a kojeg je Papa Pio XII. 1952. godine podigao na čast kardinala. Kardinalov grob u katedrali 1960. trajno posjećuju mnoštva ljudi iz svih dijelova zemlje. Zbog Stepinčeve popularnosti u narodu, posljednjih godina nisu ga političari toliko napadali. Očito da je to bio jedan od razloga da je Blaževićev napad bio vrlo neobičan. I tu se on nije samo usredotočio na pokojnog Kardinala, nego se štoviše oborio na sadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa mons. Franju Kuharića, pripisujući mu podrugljivo da se ponaša kao Stepinčev alter ego. Tu on kritizira nadbiskupa Kuharića povodom njegova pastoralnog posjeta Hrvatima Južne Afrike, Australije i Novog Zelanda, nazivajući ih »demoraliziranim otpatkom našeg društva«. Također se kratko i kritički osvrnuo na kardinala Šepera, bivšeg zagrebačkog nadbiskupa, a od 1968. godine prefekta Svete kongregacije za nauk vjere u Rimu.

Blaževićev je govor uzburkao ne samo javnost u Hrvatskoj nego i u čitavoj Jugoslaviji. Odgovor na to mu je vrlo brzo stigao. Na svom godišnjem Teološko-pastoralnom tjednu za svećenike u Zagrebu, 30. siječnja 1981. godine, preko 800 svećenika iz cijele Jugoslavije dalo je svoju svesrdnu podršku izjavi koju je napisao msgr. Vladimir Stanković, ravnatelj

Hrvatske inozemne pastve, koja je naišla na veliko odobravanje i osudu Blaževićeva govora u kojem se okomio na 200.000 Hrvata koji žive u tri već spomenute zemlje. Tu su svećenici izrazili svoju lojalnost i potporu: kardinalu Šeperu i nadbiskupu Kuhariću.

(Tablet, Ch. Cviii, 14.3.1981, str. 254)

JAKOV BLAŽEVIĆ NAPAO MONS. STANKOVIĆA

»Još od Aleksandrovih i Stepinčevih vremena u katoličkom Episkopatu stvorilo se klerofašističko jezgro, jako i utjecajno, koje je hrvatskom narodu i Katoličkoj Crkvi nanijelo i nanosi velike štete, kvari odnose Svete Stolice i SFRJ«.

Dalje je Blažević rekao: »Trebalo bi za izvršenje obveza Svete Stolice iz ovog Protokola o uspostavi odnosa Svete Stolice i SFRJ više pomoći iz samih redova svećenstva. Stalo bi se time na kraj i 'ravnateljstvu dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu' koji tjera naše ljude protiv svoje zemlje, organizira gdje može 'komemorativne' mise slaveći 10. april, NDH, kao onu ove godine u Buenos Airesu. Nastoji uvući tu službu i njene ljude u kriminalne akcije protiv naše zemlje. Taj ravnatelj tarući suze uciviljenoj ustaškoj majci, dajući demanti u nekim australskim novinama, žali što zbog svoje mladosti nije mogao dobiti ustašku legitimaciju, nije bio dorastao da gine kao 'majčini sinovi'.

A što to on ne bi radio kada ga nadležni sa Kaptola kao Kokša huška, odbacuje Protokol i u svom intervjuu («Il Regno») zaključuje: »Vlast se služi Vatikanom da bi zadržala na uzdi Hrvate«.

Ovaj davolji orkestar političko-psihološkog rata, dobro dirigiran, digao je zastor i otvorio scenu Kosova.

(Večernji list, 22. 6. 1981.)

Br. 155/81

Zagreb, 2.7.1981.

Gospodin

Jakov Blažević

Predsjednik Predsjedništva SR Hrvatske

Zagreb

Gospodine predsjedniče,

Prisiljen sam u interesu istine da povodom Vašeg govora održanog 21. lipnja ove godine u Brezovici kod Siska iznesem svoj najenergičniji prosvjed:

1. U dvanaest godina svoje službe kao ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu nikada i nigdje nisam »tjerao naše ljude protiv svoje zemlje«.

2. Nikada i nigdje nisam organizirao »komemorativne mise slaveći 10. april NDH«. Ne odgovara istini da sam ja ove godine organizirao takvu misu u Buenos Airesu, jer sam u travnju bio na liječenju u Stubičkim Toplicama, a u Buenos Airesu sam prvi i posljednji put bio u prosincu 1971. godine.

3. Žao mi je što ste sasvim krivo protumačili moj demanti što sam ga u studenom 1980. poslao »Hrvatskom tjedniku« u Melbourneu, koji me je napao u članku punom laži i podvala. Nadam se da ste u stanju doći do izvornih tekstova i uvjeriti se o čemu je riječ.

4. Kao običnu klevetu odbijam tvrdnju da službu ravnatelja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu i hrvatske misionare i njihove suradnike u inozemnoj pastvi nastojim uvući u »kriminalne akcije protiv naše zemlje«.

5. Kao potpuno neosnovanu odbacujem tvrdnju da se mojem djelovanju može dati oznaka »političko-psihološkog rata i terora«, a pokušaj da me se stavi u bilo kakvu vezu s događajima na Kosovu je toliko apsurdan da je tu suvišan svaki komentar.

Odgovornim forumima savezne i republičke državne uprave dobro je poznato da sam svoju službu uvijek nastojao vršiti u skladu s papirskim dokumentom »Uputa o pastoralnoj brizi za migrante«, prema direktivama Svete Stolice i hrvatskog episkopata, ne čineći ništa protiv Ustava i zakona SFR Jugoslavije.

S poštovanjem,

Msgr. Vladimir Stanković,
ravnatelj dušobrižništva
za Hrvate u inozemstvu

POTPORA HRVATSKIH SVEĆENIKA SA SKUPOVA U KANADI I ENGLESKOJ

CHURCH OF CROATIAN MARTYRS
4247 MISSISSAGUA RD.
STREETSVILLE, POSTAL BOX 664, ONT. L5 2C2
C A N A D A

18. veljače 1981.

Monsignoru Vladimiru Stankoviću,
ravnatelju dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu

Na redovnom sastanku hrvatskih svećenika Južnog Ontarija, koji je održan 18. veljače o. g. u prostorijama hrvatske župe Naše Gospe Kraljice Hrvata u Torontu, pročitana je Vaša izjava, objavljena u Glasu Koncila br. 3 od 8. veljače na stranici 4.

Svi prisutni svećenici pažljivo su pratili čitanje. Ostali su silno iznenađeni nad izjavom predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske Jakova Blaževića o našim ljudima u inozemstvu.

Mi svećenici, koji smo određeni za pastoralni rad među našim ljudima izvan domovine, dijelimo s njima tešku sudbinu iseljništva. Zajedno s njima nosimo teret života. Napadaji na njih, napadaji su na sve nas. Zahvalni smo Vama monsignore, zahvalni smo i predstavnicima dušobrižništva iz Njemačke, Austrije i Švicarske oo. Bernardu Dukiću, Efreemu Kujundžiću i Radi Vukšiću, kao i svim sudionicima Teološko-pastoralnog tečaja za izjavu i obranu naših ljudi u iseljeništvu.

Podržavamo u potpunosti Vašu izjavu i ponovno izražavamo vjernost i poslušnost msgr. Franji Kuhariću, zagrebačkom nadbiskupu i predsjedniku Biskupske Konferencije.

Uz pozdrave i preporuku u molitve, u ime prisutnih svećenika, odani vam

Ivica Kecerin

HRVATSKA KATOLIČKA MISIJA
»HRVATSKI DOM«
Croatian Catholic Misison
17 Boutflower Road
LONDON SW11 1RE, England

Croatian chaplain
Rev. Vinko Kanižaj
ph. (01) – 223-3530

Četrdesetak hrvatskih pastoralnih radnika (svećenika, časnih sestara i laika) iz Norveške, Švedske, Danske, Nizozemske, Engleske, Belgije, Francuske, Švicarske i Austrije – okupljenih na svojem godišnjem pastoralnom sastanku u Londonu – poštujući uspomenu velikog sina hrvatskog naroda kardinala Alojzija Stepinca, hrvatskom kardinalu Franji Šeperu u Vatikanu i zagrebačkom nadbiskupu Franji Kuhariću izražavaju svoju odanost i privrženost – u smislu Izjave mons. Vladimira Stankovića od 30. siječnja 1981.

U ime prisutnih:

(Efrem Kujundžić)
delegat za hrvatske svećenike
u Austriji

(Franjo Prstec)
delegat za hrvatske svećenike
u Skandinaviji

(Vladimir Horvat)
delegat za hrvatske svećenike
u Francuskoj

(Rade Vukšić)
delegat za hrvatske svećenike
u Švicarskoj

NEKI ODJECI U TISKU TADAŠNJE »POLITIČKE EMIGRACIJE«

Izvršni odbor »Hrvatske republikanske stranke« iz Buenos Airesa je 29. rujna 1980. godine svojim »Republikanskim društvima, skupinama i aktivistima« uputio »Kružno pismo Br. 5./1980«, koje su potpisali predsjednik dr. Ivo Korsky i tajnik prof. Kazimir Katalinić. Pismo se najvećim dijelom bavi Crkvom u Hrvatskoj i predstojećim nadbiskupovim putom u Australiju. Polazi od lažne tvrdnje da je nadbiskup Kuharić u zagrebačkoj katedrali služio svečani rekvijem za Josipa Broza Tita, kako je to ustvrdio »Hrvatski tjednik« iz Melbournea u svojem broju od 12. 8. 1980.

U tom »kružnom pismu« stoji i ovo: »Ove godine posjetit će zagrebački nadbiskup Kuharić hrvatske naseobine u Australiji. Možemo očekivati, kao što je to slučaj kod svih sličnih pastoralnih posjeta, da će velika većina hrvatskog puka toplo prihvatiti ovaj posjet i u velikom broju prisustvovati njegovim misama i propovijedima. Za ove dobre Hrvate takvi su posjeti možda jedina prigoda kad ističu svoje hrvatstvo, uz svoju veću ili manju odanost Crkvi. Nema veće sumnje o držanju hrvatskog puka. Postoji samo sumnja kako će se držati ona manjina, koja je politički djelatna i pogotovo onaj dio koji je radikalniji u zahtjevima da Hrvatska bude potpuno nezavisna država. Normalno bi bilo da se taj dio pridruži većini i da na lijep način pokuša ovoj većini prikazati potrebu rada i isticanja za hrvatstvo stalno i u svakoj prigodi, a ne samo izuzetno kao što je ovaj posjet. Ne bi bilo politički pametno kad bi se ovi radikalni hrvatski krugovi približavali nadbiskupu Kuhariću, jer mu samo mogu otežati i onako težak položaj pred jugoslavenskim diktatorskim vlastima. Ovo normalno očekivanje stavljeno je u sumnju u ovaj čas radi reakcije na misu koju je nadbiskup Kuharić služio prilikom Titove smrti. U izvanredno dobrom i potresnom članku 'Nevidljiv zbor zagrebačke katedrale' ('Hrvatski tjednik' od 12. kolovoza 1980.) pisac podsjeća na strašne žrtve koje je Hrvatska Crkva podnijela za vrijeme hrvatske borbe protiv četnika i partizana, a posebno neposredno nakon poraza hrvatske državne vlasti. Iako pisac nigdje ne napada nadbiskupa Kuharića, jer je

nadbiskup u svakoj prilici pokazao svoje hrvatstvo, pa i onda kad su mnogi Hrvati 'oprezno' šutjeli, nije isključeno da će ga neki ljudi pokušati napasti u ime radikalnog, revolucionarnog hrvatstva, potaknuti argumentima ovog članka. Sigurno svakog od nas vrijeđa činjenica da zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolit služi misu za dušu ateista, jugoslavenskog diktatora Tita, u prisutnosti jugoslavenskih komunističkih vlasti koje su sastavljene od samih ateista i protivnika hrvatstva. Sigurno je da svaki od nas osjeća da postoji nesklad između uzvišene žrtve jednog kardinala Alojzija Stepinca i stotina hrvatskih svećenika, redovnika i redovnica, koji su ubijeni, često nakon zvjerskih mučenja od Titovih partizana i njihovih povremenih saveznika, srpskih četnika, te služenja mise za izvršitelja najvećih progona koje je hrvatski narod doživio u povijesti. Isto tako nas smeta kad tisuće Hrvata idu na poklonstvo na Titov grob. Smeta nas ovaj oportunistički, ovaj kompromis koji se pokazuje između uzvišenih ideala i svakodnevnog života.

Radi toga molimo naše članstvo da ne nasjedaju eventualnim izazovima zaodjenutim u revolucionarnu frazeologiju, nego da prisustvuju narodnom slavlju koje će se razviti prigodom pastoralnog posjeta nadbiskupa Kuharića. Nije potrebno da stupe u dodir s njime, jer danas dodir s republikancima predstavlja u očima jugoslavenskih vlastodržaca velik zločin. U svojim pozdravima i u letcima neka zadrže pristojni hrvatski i katolički način, i neka istaknu da je nadbiskup Kuharić na stolici koja je stoljećima predstavljala ugaoni kamen u obrani hrvatskog kraljevstva i čiji su nosioci, kao namjesnici kraljevstva hrvatskog, vodili narod kad se nalazio u najvećim opasnostima. Neka podsjetite prisutne da je tu ulogu namjesnika hrvatskog kraljevstva, nosioca hrvatske narodne i državne slobode, posebno časno izvršio kardinal Alojzije Stepinac i da zato svaki onaj koji sjedne na Stepinčevu stolicu mora znati da se nalazi u središtu pažnje cijeloga naroda i da mora biti spreman na mučeništvo onda kad bude mučen hrvatski narod.«

HRVATSKI NARODNI OTPOR I HRVATSKA REPUBLIKANSKA STRANKA su u »Hrvatskom tjedniku« od 18. 11. 1980. objavili »Javno pismo Nadbiskupu Kuhariću« u kojem je, između ostaloga, rečeno: »Poslije Vašeg odlaska, mi ćemo i dalje ostati ovdje s našim brigama i problemima, koji neće niti ublaženi ni Vašom posjetom, ako nam na

neki konkretan način ne date do znanja gdje Vi i Hrvatska katolička crkva stojite po pitanju prava hrvatskog naroda za samoodređenje i uspostavu slobodne hrvatske države. Mi shvaćamo teški položaj Hrvatske katoličke crkve u Jugoslaviji kao i vaš delikatan položaj, kao poglavara te crkve, isto kao i vašu posjetu hrvatskim katoličkim vjernicima ove zemlje i velikodušno Vas primamo kao poglavara Hrvatske katoličke crkve, duhovnog pastira hrvatskih katolika i konačno kao nasljednika kardinala Stepinca, jer vaš posjet za mnoge može značiti trzanje iz sna i prisjećanje na izgubljenju Hrvatsku ... Ovim putem želimo Vam reći da smo se razočarali u Vama, kad ste molili za zdravlje tiranina Josipa Broza Tita. Nas je uvelike povrijedio Vaš postupak i vaše udaljavanje od hrvatstva i linije koju je iza sebe ostavio kardinal Stepinac ... Kako nas se bolno doimlje kad čujemo da je Papa uputio brzozav Titi, sa željom za brzi oporavak i napomenom da je Tito danas potrebniji svijetu nego ikada. Naš čovjek ne može razumjeti da kardinal Poletti služi misu za Titino ozdravljenje, a kad još čuje da je Zagrebački nadbiskup, Hrvat, Dr. Franjo Kuharić molio za Titu i Jugoslaviju, onda se svakom Hrvatuu prevrće utroba ... Pa ipak, mi vam želimo dobrodošlicu. Ovih dana svuda se daje osjetiti naša narodna, hrvatska prisutnost, jer naša su djeca obučena u narodne nošnje i svi sa ushićenjem govorimo da nam je u posjetu došao nasljednik kardinala Stepinca, Dr. Franjo Kuharić, hrvatski metropolita koji će krizmati našu djecu i time nas podsjetiti da je Zagrebačka nadbiskupska stolica bila i ostala u središtu pažnje čitavog hrvatskog naroda bez obzira na vjeru, kao nosioc narodne slobodarske težnje.«

»HRVATSKA ISTINA«, mjesečnik Hrvatske seljačke stranke u Melbourneu u svom broju od studenoga 1980. donio je ovaj uvodnik:

»Sredinom prošlog mjeseca u Australiju je stigao nadbiskup F. Kuharić sa svojom pratnjom. Nadbiskup je došao u višetjednu posjetu Hrvatima Australije i Novog Zelanda. Posjeta nadbiskupa Kuharića Hrvatima Australije dolazi u predvečerje značajnih svjetskih političkih promjena i gibanja, koja će se neizbježno odraziti i na naše područje. Pred nama Hrvatima nalazi se razdoblje koje će odlučiti o našoj budućnosti za mnoga dolazeća desetljeća. Zato nije možda nikada u našoj povijesti bila potrebnija jača veza i jedinstvo između naših nacionalnih i vjerskih tradicija i vrednota. Bez tog jedinstva, bez te povezanosti Hrvatska i

Hrvati u domovini i dalje će ostati zarobljeni u jugoslavenskoj tamnici, a mi u emigraciji osušit ćemo se poput od stabla odsječne grane. Bez straha pred Bogom i narodom možemo slobodno i glasno reći sami sebi da su kroz našu tešku i trnovitu prošlost sve do najnovijih dana, griješili i naši politički i naše vjerske vođe. Kobnih pogriješaka je bilo i na jednoj i na drugoj strani. Što prije to priznamo sami sebi bit ćemo spremniji i odlučniji da u određenom trenutku zajednički izbavimo svoj hrvatski narod iz ropstva i uspostavimo našu slobodnu i demokratsku hrvatsku državu. Iskoristimo ovu posjetu vjerskog vođe Hrvata katolika da pokažemo njemu, narodu u domovini i cijelom svijetu, da Hrvati Australije imaju puno povjerenje u Stepinčeva nasljednika. Pokažimo, s druge strane, da Hrvati Australije duboko iz srca ljube svoju domovinu Hrvatsku i s velikom čežnjom očekuju povratak na svoju rodnu grud. Pokažimo dragom gostu da Hrvati Australije bez razloga ne očekuju od Hrvatske Katoličke Crkve da se ona povede primjerom Poljske Katoličke Crkve i Svetoga Oca Pape i da zajedno s narodom u Hrvatskoj dade svoj obol u borbi hrvatskog naroda ne samo za njegova ljudska, nego i nacionalna prava. Dobro nam došao i ugodan Vam boravak među svojim hrvatskim narodom u Australiji, nadbiskupe Kuhariću. Hrvatski narod će se zajedno s Vama za cijelo vrijeme Vaše posjete moliti dragom Bogu da među hrvatskim katoličkim vjerskim vođama oživi i učvrsti ideale pokojnog Kardinala Stepinca, a među hrvatskim političarima hrabrost i odlučnost Stjepana Radića u borbi za prava našega obespravljenog hrvatskog naroda.«

»SPREMNOST HRVATSKI TJEDNIK« iz Sydneya stalno je opširno izvještavao o boravku nadbiskupa Kuharića, a u broju od 9.12. 1980., uz mnogo fotografija, donio je ovaj prikaz:

»Neprekidna saga svećanih dolazaka zagrebačkog nadbiskupa i hrvatskog Metropolitae Dr. Franje Kuharića sa njegovim pratiocima se nastavlja. Ovaj dolazak i obilazak Hrvata Australije probudio je osjećaj vjere i rodoljublja i kod onih koji su se možda do jučer stidjeli kazati da su Hrvati. Hrvatske crkve i svečanosti diljem Australije a napose u gradu Sydneyu vjerni su prikaz pravog osjećaja hrvatskog puka, vjernika i Hrvata. Hrvatski svećenici grada Sydneya u suradnji sa predstavnicima hrvatskih državotvornih društava ovoga grada, zajednički su pridonijeli da

ovaj posjet bude uspješan i nezaboravan. Tisuće i tisuće Hrvata je dokazalo da se može ako se zajednički poradi. Sydneyska zračna luka lokalne zrakoplovne linije Ansett bila je prvi svjedok istinskog osjećaja. Skoro dvije tisuće osoba, što djece, žena i ostalih, iako u radni dan četvrtak poslije podne, na 20. studeni, ispunili su čekaonicu, stubište i čitavi put do mjesta prvog pozdrava Hrvata svom Nadbiskupu. Hrvatske časne sestre su se nalazile u prvim redovima organizatora, a brojna djeca Hrvatskog kluba 'Kralj Tomislav', gdje one prvenstveno djeluju, bili su ovdje kako bi pozdravili Nadbiskupa. Na slikama se može vidjeti dolazak Nadbiskupa, te doček koji su mu priredila djeca. Natpis: 'Dobro nam došli nadbiskupe Franjo Kuharić i njegovi pratioci' jest izraz te dobrodošlice. Predstavnici hrvatskih društava i pokreta bili su na dužnosti kako bi sve bilo najsvečanije i mogu biti ponosni na obavljenu posao, kao i svi ostali zaduženi. Na jednoj od slika dobro se vidi vel. Hlevnjak, zadužen za snimanje filma o pohodu Nadbiskupa Hrvatima Oceanije, što znači Australije i Novog Zelanda. Velečasni drži u ruci kino kameru jer želi ovjekovječiti ovaj obilazak hrvatskog nadbiskupa. Na ostalim slikama se vide brojni hrvatski vjernici, koji su ponosno nosili hrvatske barjake, kao i zastave zemlje koja nam je dala utočište i slobodu. Povorka koja je prolazila pokraj zračne luke Ansett isto tako je vidljiva na slikama, jer svi su zajednički krenuli u tome pravcu mjesta službenog sastanka i pozdrava Metropolitane Hrvatske. U idućim brojevima opisat ćemo svečanost u sydneyjskoj katedrali, zatim koncert u kazališnoj dvorani. Nastup u Sydney Opera House, gdje je bilo tri tisuće Hrvata, predstavlja kulminaciju uspjeha i prekrasan završetak vanjskog slavlja pohoda nadbiskupa.«

»HRVATSKI TJEDNIK« iz Melbournea je u svom broju od 4. 11. 1980. donio Tjednikov intervju: »Gđa Malogorski o mons. Stankoviću« iz pera Vladimira Viteza u kojem je autor osamdesetjednogodišnjoj starici iz Kutine podvalio pitanja i sugerirao odgovore s nizom faktografskih netočnosti i laži, a sve sa ciljem da se Nadbiskupova pratioca prikaže kao slabog Hrvata. Mons. Stanković je 13. 11. 1980. u uredu Hrvatske katoličke misije Melbourne-Springvale napisao odgovor i poslao ga tom listu koji ga nije htio objaviti, ali ga je u cijelosti objavio list »Spremnost Hrvatski tjednik« u Sydneyu. Dopis pod br. 280/80 glasi:

Uredništvu

HRVATSKOG TJEDNIKA

Melbourne

Slobodan sam na članak »Gđa Malogorski o mons. Stankoviću«, objavljen u Vašem listu 4. 11. 1980. na 8. strani, dati sljedeće primjedbe s molbom da ovo uvrstite u svoj list.

1. Ja nisam za svećenika bio zaređen u Kutini nego u zagrebačkoj katedrali i to ne »ubrzo nakon rata« nego 29. VI. 1956. a Mladu Misu sam imao u Kutini 15. VII. 1956.

2. Nije istina da »mnogi kutinski svećenici ... imaju čast služiti Mladu Misu u tom svetištu Snježne Gospe u Kutini«, jer nas je u ovom stoljeću bilo samo tri svećenika iz Kutine.

3. Ja nisam sa sinom gđe Malogorski išao u školu, niti sam ga poznao, niti sam »nekoliko mjeseci mlađi od njega«, jer on je – kako kaže njegova majka – rođen g. 1927, a ja sam rođen 24. II. 1930.

4. Ja nisam »imao sreću i privilegij izbjeći ratnim stradanjima« sakrivši se u Dječjačko sjemenište u Zagrebu da ne bi služio vojsku, jer sam početkom rata imao 11 a krajem 15 godina.

5. Ja nisam »imao razloga duboko se zahvaliti župniku Pavloviću«, koji niti me je poslao u sjemenište niti me je tijekom školovanja pomagao, već sam se školovao iz plaće svog oca dok 1947. nije bio izbačen iz službe u kotarskom sudu u Kutini i tada odležao svoje u lepoglavskoj kaznionici u isto vrijeme kad i nadbiskup Stepinac.

6. Ja nisam »nekoliko mjeseci nakon zaređenja prebačen u nadbiskupiju, postavši tajnikom biskupa Šepera«, nego sam kroz šest godina radio na župi u Sisku, a u travnju 1963. me je zagrebački nadbiskup Franjo Šeper uzeo za osobnog tajnika.

7. Ja nikada i nigdje – a najmanje u Kutini – nisam u svojim propovijedima »grdio Pavelića i njegovu vojsku koja da je kriva za tolika ubijanja«, niti sam ikada i igdje u svom životu izustio rečenicu: »Gdje bi mi bili i što bi se s nama dogodilo da nas partizanski borci, koji su goli i boski skakali po trnju, nisu oslobodili.«

8. Nije istina da su župnika u mirovini Antuna Pavlovića ubili partizani, nego je istina da je on za vrijeme rata s njima surađivao i neposredno poslije rata bio predsjednikom »Narodne fronte« u Kutini, a umro je

u visokoj starosti u župnom uredu u Kutini negdje oko 1960. godine. Ali je istina, i ja sam to na svoje uši čuo, o čemu se tada po Kutini pričalo da je izjave o Paveliću i ustašama davao umirovljeni župnik Pavlović a ne ja.

9. Nije istina da je za gđu Malogorski značajna »vedrost i dobro pamćenje«, jer sam je i ja ovih dana u njezinu stanu posjetio i vidio da jedva i čuje makar stalno nosi aparat za slušanje a i na njoj se vidi da sa svojih preko 80 godina nije baš najpogodnija osoba za davanje intervjua, o čemu može posvjedočiti urednik »Glasa Koncila« vlč. Živko Kustić koji je skupa sa mnom bio kod nje. No vjerojatno je novinaru trebala upravo takva starica da može »viteški« podvaliti čitalačkoj publici. I usput samo:

10. Nije istina da sam ja asistirao nadbiskupu Kuhariću niti 8. svibnja o.g. na »misi za Tita« u zagrebačkoj katedrali, niti bilo gdje i bilo kada na drugom mjestu, kao što nije istina da je zagrebački nadbiskup takvu ili sličnu misu održao bilo u zagrebačkoj katedrali bilo gdje drugdje, niti 8. svibnja o.g. niti bilo kojeg drugog dana, kako se to tvrdi u fantazmagoriji o »nevidljivom zboru u zagrebačkoj katedrali«, što ste je svojevremeno objavili u svom listu.

Uz pozdrav
Vladimir Stanković, v. r.
ravnatelj dušobrižništva za Hrvate
u inozemstvu

RAZGOVOR S MONS. STANKOVIĆEM PRIJE POKLASKA U AUSTRALIJU

Radio Varšava, 23. 10. 1988.

KARDINAL FRANJO KUHARIĆ U AUSTRALIJI 1988. GODINE

Radio Varšava: Kardinal Stanković, kako će izgledati vaša putovanja u Rimu će u Australiju i Sjedinjenim Američkim Državama? Kardinal Stanković: Putovanja u Australiju i Sjedinjenim Američkim Državama će biti vrlo kratka. Kardinal Stanković: Putovanja u Australiju i Sjedinjenim Američkim Državama će biti vrlo kratka. Kardinal Stanković: Putovanja u Australiju i Sjedinjenim Američkim Državama će biti vrlo kratka.

Radio Varšava: Vi ste već više naših biskupa pratili po Australiji. Koje od tih putovanja najviše nalikuje ovom predstojećem?

Stanković: Zapravo je teško pronaći usporedbe, jer će ovo biti prvi posjet jednog hrvatskog kardinala Hrvatsina pod južnom križem. Nadbiskup je Kuharić doduše već bio u tom dijelu svijeta 1980. godine, ali tada još nije bio kardinal. A inače, ovaj je posjetio potpuno drugačije okolnosti u usporedbi s onim kad je splitski nadbiskup Franjo Franjo 1971. godine obišao u jednom mjestu hrvatske vjernike na dva kontinenta: u Australiji i Južnoj Americi. Ova je put će zapravo biti nadbiskup obišao većinu župa u Australiji i neke u Sjedinjenim Američkim Državama.

Radio Varšava: Rekli ste neke župe? Obično je bilo tako da hrvatski biskupi obišu sve hrvatske župe i misije u tim dalekim zemljama. Zato ovaj puta ne?

Stanković: Iz najjednostavnijeg razloga: kardinal za to nema vremena u ovoj godini. I onako je bio u velikoj dilemi: ići ili ne ići, pa mislio kratko, a zvali su ga privremeno u Sydney i Los Angeles. Nakon daljnjeg razmišljanja konačno se odlučio napraviti plan od oko 5 nedelja, od 27. listopada do 30. studenoga, da se obide 9 misija u Australiji i 3 župe u Sjedinjenim Američkim Državama. Prema vremenskom dijelu to su misije u župe u ovim gradovima Australije: Wollangong, Sydney - Blue Mountains, Sydney-Summer Hill, Geelong, Melbourne-Springvale, Melbourne-Chilton Hill, Melbourne-Sunshine, Sydney-St. John's Park i Canberra. A u Americi: Los Angeles, St. Pedro, St. Jose, St. Francisco i New

RAZGOVOR S MONS. STANKOVIĆEM PRIJE POLASKA U AUSTRALIJU

(Radio Vatikan, 23. 10. 1988.)

Radio Vatikan: Za nekoliko dana, tj. u četvrtak 27. ovog mjeseca iz Rima će u Australiju poletjeti zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić u pastoralni posjet tamošnjim hrvatskim katolicima. Kardinala će na tom putovanju pratiti ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu mons. Vladimir Stanković kojega smo zamolili za kratak razgovor.

Monsignore, Vi ste već više naših biskupa pratili po Australiji. Koje od tih putovanja najviše nalikuje ovom predstojećem?

Stanković: Zapravo je teško praviti usporedbe, jer će ovo biti prvi posjet jednog hrvatskog kardinala Hrvatima pod Južnim križem. Nadbiskup je Kuharić doduše već bio u tom dijelu svijeta 1980. godine, ali tada još nije bio kardinal. A inače, ovaj se apostolski pohod može unekoliko usporediti s onim kad je splitski nadbiskup Frane Franić 1971. godine obišao u jednom mahu hrvatske vjernike na dva kontinenta: u Australiji i Južnoj Americi. Ovaj put će zagrebački nadbiskup obići većinu župa u Australiji i neke u Sjedinjenim Američkim Državama.

Radio Vatikan: Rekli ste: neke župe! Obično je bivalo tako da hrvatski biskupi obidu sve hrvatske župe i misije u tim dalekim zemljama. Zašto ovaj puta ne?

Stanković: Iz najjednostavnijeg razloga: kardinal za to nema vremena u ovoj godini. I onako je bio u velikoj dilemi: ići ili ne ići, pa makar kratko, a zvali su ga prvenstveno u Sydney i Los Angeles. Nakon duljeg razmišljanja konačno se mogao napraviti plan od oko 5 tjedana, od 27. listopada do 30. studenoga, da se obiđe 9 misija u Australiji i 5 župa u Sjedinjenim Američkim Državama. Prema vremenskom slijedu to su misije ili župe u ovim gradovima Australije: Wollongong, Sydney -Blacktown, Sydney-Summer Hill, Geelong, Melbourne-Springvale, Melbourne-Clifton Hill, Melbourne-Sunshine, Sydney-St. John's Park i Canberra. A u Americi: Los Angeles, St. Pedro, St. Jose, St. Francisco i New

York. U Californiji će još biti i susret s Hrvatima u Sacramento, a na putu prema New Yorku Kardinal će imati svetu misu i za naše ljude u Phoenixu, u Arizoni. Svi su mjesni biskupi na vrijeme obaviješteni o Kardinalovu dolasku i svi su mu izrazili pismenu dobrodošlicu.

Radio Vatikan: Čini se da će ovo biti Vaš šesti posjet Australiji pa Vam nije bilo teško sve to pripremiti, no tko Vam je najviše bio pri ruci od tamošnjih hrvatskih svećenika?

Stanković: U Australiji je to pater Gracijan Biršić iz St. John's Parka u Sydney, a u Sjedinjenim Državama preč. Janko Segarić u Los Angelesu. Oni su zapravo, pokrenuli inicijativu da Kardinal dođe. A kad se to pročulo, onda su i drugi svećenici požurili sa svojim pozivima, kao npr. oni iz New Yorka koji ove godine slave 75. obljetnicu osnivanja hrvatske župe. Problem je bio u tome što Kardinal nije mogao poći na put prije konca listopada, a već početkom prosinca mora biti u Rimu. Zato će u Australiji u nekim hrvatskim katoličkim centrima mise biti u obične dane na večer i to dan za danom uvijek na drugom mjestu. Bolje i to, nego da Kardinal nikako ne dođe, pisali su mu naši svećenici. To će njemu biti vrlo naporno i daj Bože zdravlja da sve to izdrži!

Radio Vatikan: Kad ste početkom 1986. našim slušateljima govorili o tek završenom posjetu Australiji biskupa Mije Škvorca, iznijeli ste tada i podatke o broju misija i svećenika. Da li se u međuvremenu, tj. u ove skoro tri godine, u tom pogledu nešto promijenilo?

Stanković: Bogu hvala, da, i to na bolje! Došla su trojica novih svećenika: dvojica u Melbourne, jedan na Tasmaniju, a četvrti se u domovini sprema za Brisbane. Tako ćemo sada u Australiji imati 15 naših misija s 19 svećenika i 12 časnih sestara. No znate, o pojedinostima bih radije pričao kad se vratimo s tog puta.

Radio Vatikan: To je jasno, no zacijelo već sada znate u čemu će se sastojati Kardinalov program u pojedinim župama.

Stanković: Svakako je središnji događaj sveta misa u hrvatskim crkvama, odnosno u župnim crkvama gdje nema naše. To je ono najvažnije! Tu će Kardinal uputiti svoju biskupsku poruku hrvatskim vjernicima. A oni će imati priliku da u njegovoj osobi pozdrave prvog biskupa Crkve u Hrvata i stožernika – kardinala Svete Rimske Crkve. U nekim su gra-

dovima predviđene i priredbe u crkvenim dvoranama. A na rasporedu je uvijek i posjet mjesnom biskupu.

Radio Vatikan: Zacijelo su mnogi naši slušatelji već gledali film ili video kasetu »Hrvati pod Južnim križem« gdje je prikazano putovanje nadbiskupa Kuharića po Australiji i Novom Zelandu 1980. godine. Tada je bilo mnogo svečanosti i posebno upadaju u oči veličanstveni dočeci na aerodromima. Hoće li se to ponoviti?

Stanković: Ne znam što oni tamo spremaju, ali znam da je Kardinal poručio svećenicima neka ovaj put sve bude jednostavnije i skromnije, a posebno ne želi svečane dočeke s mnoštvom naroda na uzletištima. Njegova je misao: ja dolazim kao čovjek Crkve i u Božje ime pa ću se s hrvatskim vjernicima susresti u molitvi oko Božjeg oltara u crkvi.

Radio Vatikan: Na tom putovanju po Australiji i Americi zacijelo ćete sresti veći broj hrvatskih svećenika i časnih sestara?

Stanković: Prema mojim predviđanjima, trebalo bi biti oko 30 svećenika i 20-ak redovnica, a to su Klanjateljice Krvi Kristove, Kćeri Milosrđa i Školske sestre franjevke. U planu je i susret s desetak mjesnih biskupa među kojima su i dvojica kardinala te jedan nuncij.

Radio Vatikan: To će za hrvatske katolike u Australiji i Sjedinjenim Američkim Državama uistinu biti velik doživljaj!

Stanković: Svaki posjet jednog hrvatskog biskupa našim iseljenicima u prekomorskim zemljama ili radnicima na privremenom radu u zemljama Zapadne Europe je velik vjerski doživljaj, ali ne samo to. Oni u tom biskupu gledaju i predstavnika hrvatske domovine, a u osobi zagrebačkog nadbiskupa dolazi im i Zagreb i Hrvatska i cijela naša kulturna baština.

PORUKA KARDINALA KUHARIĆA PRIJE PUTOVANJA U AUSTRALIJU

(Radio Vatikan 26. 10. 1988.)

»Spremajući se na put u Australiju i Sjedinjene Američke Države, prisjećam se svojih prijašnjih pastoralnih pohoda u Ameriku i onog jedinog u Australiju 1980. godine. Bili su to uistinu dušobrižnički, pastoralni posjeti brojnim hrvatskim župama i misijama, njihovim svećenicima, časnim sestrama i vjernicima. Tada sam obišao sve hrvatske katoličke centre u kojima se okuplja brojno hrvatsko iseljeničtvo na tim kontinentima, a ovaj ću put, zbog ograničenog vremena posjetiti samo neke župe i misije. Poznato mi je da su i drugi izrazili želju da i k njima dodem, ali se nisam mogao odazvati zbog dužnosti koje me čekaju u domovinskoj Crkvi. Ipak je ta domovinska Crkva matica kao što je i hrvatska domovina korijen i izvor, dok su iseljeničke župe i misije i hrvatske naseljeničke naseobine grane na crkvenom i narodnom stablu, koje još uvijek rastu i cvjetaju i utoliko bolje žive što više sokova crpu iz matične Crkve i Domovine u Hrvatskoj. I dok se mi hrvatski biskupi prvenstveno moramo brinuti za povjerene nam vjernike – katolike u našim biskupijama, mi ipak ne zaboravljamo ni onih vjernika koji su prije kraćeg ili duljeg vremena otišli iz naših župa i biskupija da potraže novu domovinu, novu biskupiju i novu župu. Oni su sada građani nove domovine, oni imaju svoje mjesne biskupe i njihovi se župnici ravnaju po propisima tamošnje Crkve, ali je mnogima srce još uvijek u Hrvatskoj, u našim biskupijama i rodnim župama. To je tako ljudski i prirodno, jer Bog je čovjeka stvorio kao društveno biće; čovjek se u obitelji rađa, raste i odgaja, u narodu se razvija i postaje dijelom određene narodne cjeline; u Crkvi se preporada za viši život postajući članom mistična Tijela Kristova – Crkve Kristove, koja je ukorijenjena u svaki pa tako i naš hrvatski narod.

I svrha je ovih pastoralnih posjeta upravo u tome da u srcima hrvatskih iseljenika i radnika na radu u inozemstvu pomognemo sačuvati i razviti vjeru i sve što vjera sa sobom donosi, nacionalnu kulturnu baštinu, a posebno hrvatski jezik. To je i zadaća cjelokupne hrvatske inozem-

ne pastve, za tim ciljem teže u svom radu brojni hrvatski dušobrižnici, pastoralni suradnici i socijalni radnici, koji svi gledaju na naše ljude u inozemstvu zaokruženo: treba se brinuti najprije za njihove duhovne a onda i za sve ostale potrebe s kojima se oni kao ljudi susreću u stranom svijetu.

Što se tiče ovog konkretnog putovanja, želim podsjetiti na ono što sam pisao svećenicima u Australiju i Ameriku: »Treba imati u vidu da je taj posjet isključivo pastoralne i religiozne naravi te ne želim da mu se daje bilo koja druga intonacija s bilo koje strane. Stoga treba izbjeći svaku priliku gdje bi se mogli ubaciti nepoželjni tonovi. Iz tih razloga smatram nužnim paziti na apsolutnu jednostavnost mog dolaska i odlaska bez svečanih dočeka ili oprostaja. Ja se s Božjim narodom susrećem u crkvenim prostorima. Ja sam već u godinama kada mi zdravstvene poteškoće mogu biti smetnja za neke ne samo fizičke nego i psihičke napore. Zato želim da moj posjet prođe smireno, ispunjen isključivo religioznim sadržajima.«

Iz rasporeda našeg putovanja koji je u pojedinosti razrađen, vidi se da je svagdje u središtu sveta misa kao eminentno religiozni čin gdje se svi okupljamo oko Božjeg oltara i gdje je Bog među nama. Ali je u iseljeničkim uvjetima ta hrvatska misa i prigoda za proživljavanje nacionalne pripadnosti, susret sa subraćom koju povezuje ista krv, ista povijest, jezik i iste želje za dobrobit i sreću svog naroda. Zato kod svih iseljeničkih katoličkih skupina liturgijska okupljanja imaju i duboko sociološko i rodoljubno značenje pa onda nije čudo da se kod tih misa iseljenici okupljaju u velikom broju. Do susreta s vjernicima dolazit će i kod dijeljenja sakramenta potvrde gdje naši mladi neće biti pasivni promatrači nego aktivno uključeni u duhovsko događanje one Sile s neba koja im je potrebna u njihovim mladim godinama i u prilikama iseljeničkog života. I opet, budući da im Duh Božji dolazi preko ruku hrvatskog biskupa i usred hrvatske vjerničke zajednice, oni duboko doživljavaju svoju ukorijenjenost u tu našu etničku zajednicu, pa iako su punopravni i svjesni građani Australije ili Amerike, s ponosom gledaju na svoje korijene. A kod raznih priredbi u crkvenim dvoranama nas iz domovine uvijek ispunja radošću ona raspjevana mladost koja njeguje hrvatsku narodnu pjesmu i plesove, obučena u žive boje narodnih nošnji iz svih naših krajeva. I to je prigoda kad im biskup iz Hrvatske može uputiti koju riječ potica-

ja i ohrabrenja. Ja tada običavam pozvati roditelje neka svoje mlade pošalju u posjet domovini da tamo upoznaju rodnu grudu svojih djedova i sve njezine kulturne vrijednosti. I inače, ja uvijek ističem da je Hrvatska samo jedna i to ona u kojoj mi živimo i da iseljenici moraju podržavati što intimnije veze s tom domovinom ako žele sačuvati svoj jezik i svoj hrvatski identitet. Zato mi je drago kad u domovinu dolaze hodočasničke skupine naših ljudi iz svijeta, kao što su nedavno bile skupine Hrvatske bratske i Hrvatske katoličke zajednice iz Sjedinjenih Američkih Država i Kanade, ili mladi iz naših zapadno-europskih misija.

Ovi pastoralni pohodi su i prigoda da obidemo naše svećenike, časne sestre i njihove najbliže suradnike. Da ih ohrabrimo u njihovim plemenitim nastojanjima, da im pokažemo koliko cijenimo njihove napore i da pred njihovim vjernicima istaknemo prvenstveno duhovnu ulogu hrvatskih katoličkih središta. Jer hrvatski dušobrižnici u inozemstvu najviše rade za svoj hrvatski narod ako ga moralno uzdižu, ako mu liječe dušu Božjom hranom, ako ga upućuju na izvore vječnih istina o Bogu, o čovjeku, smislu života i vječnosti koja ih čeka.

I na ovom ću putovanju susresti brojne mjesne biskupe, također i kardinale. Oni su sada ordinariji i naših hrvatskih svećenika i vjernika. Ti biskupi nas rado primaju i drago im je što obilazimo hrvatske vjernike koje oni cijene kao dobre katolike. A mi u razgovorima s biskupima rješavamo konkretna pitanja inozemne pastve, objašnjavamo im naše običaje, kulturu, tradiciju i povijest kako bi ti biskupi s više razumijevanja i lakše pristupali k svojim vjernicima hrvatske narodnosti. To ja govorim i predstavnicima građanskih vlasti, ministrima, gradonačelnicima kao i istaknutim kulturnim radnicima.

No dok govorim o onome što nas na ovom pastoralnom pohodu čeka, ne mogu a da ne mislim na vrlo složenu situaciju u domovini na što ne može ni Katolička Crkva ostati neosjetljiva. Mi biskupi smo na nedavnom jesenskom Saboru naše Biskupske konferencije pozvali naše vjernike na molitvu i ljubav riječima: »U napetim okolnostima ovoga časa pozivamo sve da poštuju osnovna prava svakoga čovjeka i svakoga naroda jer se bez pravednosti ne može graditi budućnost dostojna čovjeka i ljudske zajednice. Stoga pozivamo sve na istinski dijalog, u duhu uzajamnog poštovanja i razumijevanja za uspješno rješavanje svih spornih pitanja. Jedino duhom istine, pravde i ljubavi može se izgrađivati

miran i plodan zajednički život ... Molimo da Duh Sveti rasvijetli sve nas da možemo doprinijeti moralnoj obnovi, koja je neophodni uvjet za rješavanje krize i bolju budućnost.« Slično je nedavno hrvatskim dušobrižnicima zapadne Europe rekao i mons. Stanković, ravnatelj hrvatske inozemne pastve: »Budimo ljudi vjere: mudri, razboriti, staloženi, promišljeni, hladnokrvni i smireni. Neka nas vodi pamet, a ne osjećaji, neka oči uma vode naš jezik i naše korake, a ne da nam gospodari uzavrela krv ... Kler hrvatske inozemne pastve pozvan je da se maksimalno zalaže za duhovno dobro svojih vjernika, da ih preporuča evanđeoskom naukom i sakramentima, da bdije nad njihovim moralom, da čuva čvrstoću brakova!«

Na kraju bih zajedno s našim biskupima citirao sv. Pavla koji u poslanici Rimljanima kaže: »Zazirite oda zla, prijanjajte uz dobro! Srdačno se ljubite pravim bratoljubljem! Pretječite jedni druge poštovanjem! U revnosti budite hitri, u duhu gorljivi, Gospodinu služite! U nadi budite radosni, u nevolji strpljivi, u molitvi postojani ... Zauzimajte se za dobro pred svim ljudima« (Rim 12, 9–12).

I dok ovo naše pastoralno putovanje preporučam molitvi slušatelja Radio Vatikana, na sve njih – u domovini i Australiji i Americi – zazivam blagoslov Božji, po zagovoru Presvete Bogorodice«.

Gore: Na Sve svete 1980. na veličanstvenom dočeku u zračnoj luci glavnog grada Canberre, fra Mato Bonić pozdravlja delegaciju iz Hrvatske.

Na Dušni dan 1980. u katedrali Canberre s nadbiskupom Edwardom Clancyjem – uz njega fra Gracijan Biršić i fra Tvrtko Gujić.

Za pohod Gospinog Pralika svi su Hrvatski katolički centri pripremili i »Ninske križeve«. Tako je bilo i u Canberri.

U katoličkoj školi »St. Thomas Apostle« u Canberri dolazak hrvatskog Nadbiskupa nije bila velika radost samo za Mariju i Fausta Šešelja, nego i za brojnu hrvatsku djecu.

*U Brisbaneu uz Nadbiskupa koncelebranti:
 Živko Kustić, Josip Scheibel, Miroslav Hlevnjak, Toni Mutnik, mjesni misionar
 Drago Prgomet, Vladimir Stanković, Mijo Đeno, mađarski dušobrižnik Istvan
 Miklos, Vinko Kanižaj*

*U nedjelju 30. 11. 1980. u ovoj je crkvi u Brisbaneu
 Nadbiskup imao svečanu misu i krizmu.*

Na dalekom sjeveru, u tropskom pojasu, u Cairnsu, Nadbiskup je pohodio i hrvatske uzgajivače šećerne trske. Na slici s mjesnim biskupom mons. Torpieom i vlč. Kanižajem.

Dugogodišnji hrvatski dušobrižnik u Brisbaneu bio je fra Drago Prgomet, bosanski franjevac.

DOBRODOŠLICA AUSTRALSKOG NUNCIJA

APOSTOLIC NUNCIATURE
AUSTRALIA
N. 2856/88

P.O. Box 633, Manuka
A.C.T. 2603, Canberra

26 July, 1988

Dear Monsignor Stanković,

I am in receipt of your courteous letter n. 130/88 of July 20, 1988, in which kindly inform me of the upcoming pastoral visit from October 27 to November 10 of His Eminence Cardinal Kuharić to the Croatian communities celebrating the Australian Bicentennial.

First of all I wish to extend to His Eminence a warm welcome; certainly the Croatians will be delighted by his presence. Be assured, also, that I shall be in touch with Father Gujić concerning a visit for the Cardinal in Canberra on the 8th or 9th of November.

In this regard, you may wish to know that His Eminence, Jozef Cardinal Glemp, Archbishop of Warsaw and Gniezno, will also be in Canberra at the saem time (Nov. 8 and 9) as a part of his visit to the Polish communities in Australia.

With kindest regards, I am

Yours sincerely in Christ
+ Archbishop Franco Brambilla
Apostolic Nuncio

.....
The very Reverend
Monsignor Vladimir Stanković
National Director for the Pastoral care
for Croatians Abroad
41000 Zagreb, Kaptol 31

IZVJEŠTAJ ZA RADIO VATIKAN

(Iz Australije izvješćuje mons. Stanković)

Naše je putovanje od Rima do Sydneya trajalo skoro 30 sati i to zbog velikog kašnjenja zrakoplova. Stali smo u Ateni, Bahrainu, Singapuru i Melbourneu, a u Sydneyu nas je dočekaao vruć vjetar s temperaturom od 35°C. Odmah smo otputovali u Wollongong gdje je od početka misije dušobrižnikom fra Stjepan Frane Šešelja, trećoredac. On je tamo sagradio prvu hrvatsku crkvu u Australiji, koju je prije pet godina posvetio đakovački biskup Ćiril Kos. Crkva je posvećena Majci Božjoj kraljici Hrvata, a uz nju je prostrani župni stan, velika društvena i manja katehetska dvorana. Kod večernje mise u 18 sati, u subotu 29. listopada, mjesni je biskup Murray pozdravio Kardinala, koji je propovijedao o važnosti i značenju vlastite crkve u iseljeničkim uvjetima. Poslije folklornog programa u dvorani, koji je vodio Ivica Karamatić, bila je zajednička večera kod koje su se razdragani vjernici mogli pozdraviti s Kardinalom.

U nedjelju 30. listopada prije podne Kardinal je predvodio euharistijsko slavlje za hrvatske vjernike u pastoralnom centru u Sydney-Blacktownu, koji vode zagrebački franjevci o. Toni Mutnik i o. Euzebije Petar Mak. I tu je Kardinala dočekala velika nova hrvatska crkva, koju je prije tri godine posvetio zagrebački pomoćni biskup Mijo Škvorc. U njoj se nalazi lik Gospe Velikog zavjeta, što ga je 1980. nadbiskup donio u Australiju. Zato je i nova crkva posvećena Gospi od Velikog hrvatskog Zavjeta. Kardinal je bio zadivljen nad tom građevinom i čestitao hrvatskim katolicima ovog dijela Sydneya na tako velikom uspjehu i rekao da bi on bio sretan kad bi u Novom Zagrebu mogao imati nekoliko takvih crkava. Pohvalio je njihovu slogu i zauzetost za vjeru, a osobito je mlade potaknuo da uče hrvatski jezik, a pohvalio je plemenite donatore u korist Hrvatske znanstvene zaklade u Sydneyu. Poslije mise je nekoliko hrvatskih folklornih skupina izvelo narodna kola iz svih hrvatskih krajeva.

U ponedjeljak 31. listopada Kardinal je bio u novom pastoralnom centru Sydney-St. John's Park sv. Nikole Tavelića, gdje hrvatsku zajednicu vode zagrebački franjevci o. Gracijan Biršić i o. Marijan Glamočak.

Kardinal je najprije prije podne imao duhovnu obnovu za sestre Klanjateljice Krvi Kristove, koje imaju svoju kuću preko puta crkve, a došlo ih je osam: četiri domaće i četiri iz Canberre. I tu se Kardinal mogao diviti novoj crkvi, koju je isto 1985. godine posvetio biskup Škvorc. U njoj je bila večernja euharistijska služba s krizmom. Posebno je pohvalio veliku darovatelje, projektante i izvoditelje, a naročito idejnog začetnika o. Gracijana Biršića koji je zamislio, a umjetnici su ostvarili, da svaki od brojnih obojenih prozora ima neki hrvatski svetački lik ili prizor iz hrvatske povijesti. Posebno je dojmiva velika tapiserija od vune u svetištu crkve iza glavnog oltara sa središnjim likom sv. Nikole Tavelića, kojemu dolaze hrvatski sveci, blaženici i velikani – djelo umjetnika iz Zagreba Ante Starčevića. A poslije crkve izgrađena je i velika župna kuća za stan svećenika, katehetske dvorane i socijalni ured. U planu je i izgradnja velikog hrvatskog Doma za umirovljenike, koji će voditi hrvatske sestre.

Na blagdan Sviju svetih Kardinal je predvodio dva liturgijska slavlja u najstarijoj sydneyjskoj župi Summer Hillu: dopodne za stariji svijet, a navečer za 70-ak krizmanika. U obnovljenoj i uljepšanoj crkvi sv. Antuna nije bilo dovoljno mjesta za brojne hrvatske vjernike, koje predvode zagrebački franjevci Vladimir Novak, Daroslav Miklaušić i brat Vinko Švogor. Kardinal je krizmanicima uputio i ove riječi: »Mi biskupi u domovini krizmamo godišnje oko 50.000 potvrđenika, od toga samo u Zagrebačkoj nadbiskupiji do 22.000, i uvijek se pitamo što će biti s njima. I ovdje u iseljeništvu se pitam: što će biti s vama, što ćete vi mladi učiniti s Duhom Svetim. Vi sasvim sigurno želite jedan bolji svijet. Ali ne zaboravite da se pri izgradnji tog boljeg svijeta ne može odijeliti vjera i život.«

Na Dušni dan, 2. studenoga, bili smo već u 800 km udaljenom Geelongu, u Viktoriji. Vruć doček po vrućem vjetru, da za nekoliko sati opet bude skoro hladno. Puna raspjevana crkva na čelu sa splitskim svećenikom don Stjepanom Gnječ. Za razliku od drugih hrvatskih župa, ovdje Hrvati pješice dolaze u crkvu jer u susjednim ulicama stanuje mnogo našeg naroda. Kardinal je vjernicima govorio o njihovim pokojnicima, odveo ih je duhom u njihova domovinska groblja gdje počivaju njihovi mili i dragi. Kao prikazni dar kod mise Kardinal je primio ček na 8.500 dolara za popravak zagrebačke katedrale. Slično su prije toga u Blacktownu za katedralu predali Kardinalu: Toni Mutnik u Blacktownu 10.000,

Stjepan Šešelja u Wollongongu 1.500, Gracijan Biršić u St. John's Parku 10.000 i Vladimir Novak u Summer Hillu 5.000 australskih dolara.

U četvrtak u 19 sati, 3. studenoga, bila je misa u najstarijoj hrvatskoj crkvi sv. Nikole Tavelića u Clifton Hillu, u Melbourneu. Taj Hrvatski katolički centar već preko 25 godina vodi sarajevski svećenik Josip Kasić. Iako je u tom dijelu Melbournea sve manje Hrvata, ipak su dupkom ispunili cijelu crkvu i s velikom pozornošću slušali Kardinala. Petak je bio hladan i kišovit. Tog je dana Kardinal razgovarao s melburnskim nadbiskupom Littleom, a obišao je i Slovenski katolički centar u četvrti Kew. Navečer je bio susret s velikom vjerničkom zajednicom u jugoistočnom dijelu Melbournea Springvaleu. Najprije smo razgledali veliku novu hrvatsku crkvu Duha Svetoga i hrvatsku školu u izgradnji i konstatairali velike promjene od prije osam godina kad je zagrebački nadbiskup blagoslovio novu dvoranu i stan. Tu hrvatsku župu sada vode sarajevski svećenici Mato Križanac i Domin Vladić, a crkva je bila izgrađena pod vodstvom svećenika Ante Vujičića, koji je također došao pozdraviti Kardinala. Veliko raspjevano mnoštvo, zajedno s crkvenim zborom, predvodio je Mo. Marijan Brajša. Župa bi nužno trebala, a nada se i dobiti, hrvatske časne sestre.

Najveći broj hrvatskih vjernika Melbournea okupio se u subotu 5. studenoga u zapadnom predgrađu Sunshineu gdje, zajedno s Footscrayom i St. Albansom, živi najveći dio Hrvata Viktorije. Sveta je misa bila u ogromnoj hrvatskoj župnoj dvorani s oko 2.000 prisutnih vjernika. Tu je Kardinala pozdravio sarajevski svećenik Ivica Zlatunić, koji zajedno s Josipom Vranješom vodi ovu vjerničku zajednicu. Tu su se u koncelecijaciji našli i hrvatski svećenici Berislav Hunski s Tasmanije i Đuro Globan iz Leongathe u biskupiji Sale. Župnik Zlatunić izvijestio je Kardinala o planovima za izgradnju hrvatske crkve i sestarskog samostana. U novom je župnom stanu, uz crkvene vijećnike, bio i predstavnik nadbiskupije mons. Murphy. Od Berislava Hunskoga smo čuli da se i hrvatski vjernici u Hobartu pripremaju za izgradnju svoga katoličkog centra, dok je Globan izvijestio kako osim mjesne australske vodi i hrvatsku pastvu u tom dijelu Viktorije.

Nedjelja 6. studenoga bio je središnji događaj Kardinalova boravka u Australiji. U St. John's Parku u Sydneyu okupilo se oko 6.000 naših vjernika na misi i na blagoslovu temeljnog kamena budućeg građevin-

skog kompleksa »Cardinal Stepinac Village«, gdje će središnji objekt biti hrvatski starački dom. Na tu je svečanost došlo i nekoliko ministara i narodnih zastupnika savezne vlade iz Canberre i lokalne New South Walesa. Naime, australska država obilno financijski pomaže ovu hrvatsku inicijativu, a također slične pothvate drugih doseljeničkih skupina. Kardinal je podijelio brojne diplome i zahvalnice istaknutijim darovateljima, o čemu je na večer izvijestila i televizija. Hrvatski će kaptolski franjevci, na čelu s Gracijanom Biršićem, imati još mnogo posla da dovrše vrlo ambiciozne planove koje su si, zajedno s našim Klanjateljicama Krvi Kristove, zacrtali.

Ponedjeljak 7. studenoga prošao je uglavnom u okvirima službenih posjeta. Bili smo kod sydneyskog nadbiskupa kardinala Clancy i biskupa Paramatte Heathera, a obišli smo i crkveni savezni ured za migracije koji već desetljećima vodi mons. Crennan. Fra Gracijan nas je pratio i na Macquarie sveučilište, gdje i on predaje na odjelu kroatistike, a obišli smo i Slovenski katolički centar.

Osmog nas je studenoga fra Vladimir Novak vozio autom do Canberre, gdje je Kardinala u nadbiskupiji dočekaao pomoćni biskup Patrick Power i hrvatske sestre Klanjateljice Krvi Kristove, koje tamo vode kućanstvo. Tu smo sreli i poljskog kardinala Glempa, koji je bio u posjetu svojim Poljacima. Glavni je susret s Hrvatima bio na večer u crkvi sv. Patricka, gdje se, pod vodstvom fra Mate Bonića i Tvrčka Gujića, bosaških franjevaca, okupila velika zajednica. U srijedu 9. studenoga Kardinal je imao misu u kućnoj kapeli naših sestara u Cooku, a na objedu je bio kod nuncija Brambille. Fra Euzebije Mak nas je svojim autom otpratio opet u Sydney gdje smo u St. John's Parku u četvrtak 10. studenoga imali oproštajni ručak, da u 16 sati s Quantasom odletimo u Los Angeles.

ZGRADA ZIDANE CRKVE PRIPADA CRKVI

(Propovijed kardinala Kuharića, u kapeli časnih sestara
u Canberri, 9. 11. 1988. godine)

Crkva u domovini i tuđini je sveto mjesto koje okuplja živu Crkvu. Tako da zidana crkva ima ime po živoj Crkvi, a živa Crkva to smo mi. Živa Crkva u Hrvata, živa Crkva u svakom narodu, živa Crkva po cijelom svijetu. Pripadamo jednoj Božjoj obitelji a to je Crkva. Stoga i današnji ovaj spomen posvete Bazilike sv. Ivana Lateranskog, a to je papinska bazilika, to je bazilika rimskog biskupa kao Petrovog nasljednika, neka nas podsjeti na to da zaista učvrstimo u sebi svijest Crkve, da smo Crkva.

Čuli smo u čitanju iz Otkrivenja sv. Ivana – »Evo šatora Božjeg s ljudima. On će prebivati s njima ...« To otajstvo se događa u Crkvi, u živoj Crkvi, tako da smo mi taj hram Božji, to prebivalište Božje.

Kad smo to postali? Rođenjem se rađamo u svojoj obitelji, po obitelji smo rođeni u svoj narod. Ako smo rođeni u hrvatskoj obitelji onda smo Hrvati, dakle pripadamo hrvatskom narodu. I kao takvi baštinitimo njegovu domovinu, baštinitimo njegov jezik. Sve to nasljeđujemo, sve to dobivamo u baštinu samim rođenjem u svojoj obitelji. Ali to je rođenje u zemaljskom smislu. Mi se moramo roditi u nebeskom smislu, a to je krštenje. Krštenje je sakrament koji nas mijenja u nama samima, koji nas u nama samima oslobađa istočnog grijeha i izvodi iz tame u svjetlost novoga života, Božjeg života.

I mi smo krštenjem postali novo stvorenje, novo biće. Kad bi nam Bog objavio dušu nekrštenog djeteta vidjeli bismo tamu, a kad bi nam Bog otkrio dušu krštenog djeteta vidjeli bismo svjetlost. Ne samo svjetlost kakvu god, vidjeli bismo svjetlost samoga Boga, jer sam Bog posvećuje biće, sam se Bog sa svojom svetošću, ljepotom i milošću uprisutnjuje u to kršteno biće i posinjuje ga. Tako da smo mi krštenjem postali sinovi Božji i kćeri Božje. To je najviše dostojanstvo. I zato novo bratstvo u Isusu Kristu to je taj Božji narod: »On će prebivati s njima i oni će biti njegov narod. On će biti Bog s njima«.

Zato je Crkva zajednica krštenih koje sabire jedna vjera, jedna nada i jedna ljubav, a koju vidljivo povezuje Petar u Rimu, biskup u biskupiji a župnik u župi: sakramentalno svećeništvo, biskupsko svećeništvo. Tako da na vidljiv način Crkva bude povezana u jedno Tijelo, u to živo zajedništvo bez obzira na razlike koje ljudi mogu nositi sa sobom po svojim nacionalnim pripadnostima, raznim drugim uvjerenjima kao i raznim geografskim prostorima. Jedno smo Tijelo, otajstvo Kristovo, otajstvo Crkve.

Crkva se kao takva uprisutnjuje u narodu, zato ona u narodu ostvaruje prisutnost, prisutnost spasenja. Što više jedan narod ulazi u zajedništvo Crkve i što više živi dostojanstvo svoga krštenja to je zdraviji, to je sposobniji za život, to je otvoreniji za život i time stvara preduvjete za svoj svaki napredak – materijalni, a osobito moralni napredak. I s tim stvara uvjete da se sve više oslobađa, da živi slobodu sinova Božjih i kćeri Božjih.

Tako se krštenje ulijeva u povijest i ulijeva se u konkretni život. Temeljna zajednica Crkve jest obitelj – tata, mama i djeca. Krštenjem su posebno povezani u Isusu Kristu. Postoji hram Božji, postoji krvno srodstvo koje mi baštinimo rođenjem – brat, sestra i tako dalje. Ali milosno srodstvo, srodstvo krštenja je daleko dublje, daleko dublje povezuje, daleko više približuje osobe k osobi jer je krštenje otajstvo božanskog posinovljenja. Zato smo u Bogu jedan narod, Božji narod.

Što Crkva čini u narodu?

Ona mu naviješta riječ Božju, ne samo po biskupima, ne samo po svećenicima i časnim sestrama katehisticama. Ona naviješta riječ Božju po našim očevima po našim majkama. Tko je meni objavio Isusa Krista? Tko mi je govorio o Bogu? Tko me je naučio moliti, vjerovati? Bili su to moji roditelji. I tako u svakoj katoličkoj obitelji otac i majka su također navjestitelji evanđelja svojoj djeci. To oni potvrđuju svojim primjerom, svojim životom i oni to zalijevaju svojom molitvom. Zato je poziv Crkve, ne samo da naviješta riječ Božju, da otkriva istinu Božju, nego je i poziv Crkve da moli, da moli za sve ljude, za čitav svijet. Crkva je zajednica koja moli. I mi Crkva koja moli, na neki način možemo reći da postajemo vodovi, vodovi Božje struje u dnevni život svijeta. Jedna duša koja moli ona zaista povezuje nebo sa zemljom, ona povezuje ljude s Bogom i ona postaje svjetlo promjene svijeta, promjene svijesti, obraće-

nja. Zato je Blažena Djevica Marija najsvršeniji izraz Crkve koja moli. Ona je, možemo reći, utjelovljena molitva, ona uvijek moli.

Što znači moliti?

Moliti ne znači samo od Boga nešto prositi, moliti, ne znači pružiti ruku da nešto primi. Moliti znači ljubiti, moliti znači zahvaljivati, moliti znači klanjati se, moliti znači biti radosni da smo Božji, da nas Bog ljubi. I zato molitva biva izraz ljubavi, izraz radosti, izraz zahvaljivanja, a onda saberemo tu svoju molitvu, saberemo ljude za koje posebno želimo moliti, tako da mi u svojoj molitvi svakog čovjeka možemo donijeti pred Božji pogled. To je poziv Crkve, da moli s Marijom jer je Marija Crkva koja moli. Ona moli za spasenje svih ljudi, za spasenje svakog čovjeka.

Mi se svi često tužimo na prilike, na okolnosti, a ne znamo možda koji put dublje razmisliti zašto je to tako. Imamo primjer Zakeja u Evanđelju. Nadcarinike, i uopće carinike u Isusovo vrijeme smatrali su javnim grešnicima, jer su ubirali poreze, nametali nepravedne carine da bi se obogatili. Zato su ih ljudi prezirali i izbjegavali. I sad zamislite si jednog carinika koji je čuo za Isusa i on je zaželio vidjeti Isusa. I baš kad je Isus došao u Jerihon, carinik je htio iskoristiti priliku da vidi Isusa, da ga barem vidi. Luka je u Evanđelju zapisao da je Zakej bio malenog stasa a oko Isusa mnoštvo pa se nije mogao progurati do njega, nije ga mogao vidjeti. Sjetio se i popeo na smokvu koja je bila uz ulicu kojom je Isus trebao proći, da ga vidi. Želja vidjeti Isusa već je put prema obraćenju. Isus je vidio tu želju u njegovu srcu i došavši pod smokvu kaže mu: »Zakeju žurno siđi, danas mi je proboraviti u tvojoj kući.« Dakle, ne samo da ćeš me vidjeti sa smokve nego ja želim biti danas pod tvojim krovom, u tvojoj kući. Možemo si zamisliti kako je Zakej žurno sišao sa smokve. I sada su oni, koji su sami sebe smatrali pravednicima, mrmljali kako se Isus može svratiti čovjeku grešniku. A carinik se uz Isusa mijenja, ne može uz Isusa ostati isti. Kad je primio Isusa pod svoj krov, Isus donosi milost obraćenja, promjene, da bude novi čovjek. I eto kako to Zakej izriče: »Gospodine, polovicu svog imanja dajem siromasima i ako sam koga u čemu prevario vraćam četverostruko ...« A Isus kaže: »Danas je došlo spasenje ovoj kući.« Nije naš poziv, braćo i sestre, da osuđujemo, da proklinjemo zle, nego naš je poziv da molimo da bude potraženo ono što je izgubljeno, da se spasi što je izgubljeno.

I vi ste ovdje zajednica koja moli. Sv. Otac papa Ivan Pavao II. rekao je jednoj zajednici sestara: »U vaše sklopljene ruke polažem sudbinu svijeta.« U sklopljene ruke mi polažemo sudbinu i svog naroda, u sklopljene ruke polažemo Crkvu i svakog čovjeka da se događa novo nebo i nova zemlja. Zato bismo spomenuli naše treće rođenje. Prvo rođenje je rođenje u obitelji, zemaljsko rođenje. Drugo rođenje je krštenje, to je milosno krštenje. I treće je rođenje za vječnost. S našim dovršenjem povijesti, dovršenjem Crkve biti će novo nebo i nova zemlja. Poslije uskrsnuća svi oni koji su prihvatili spasenje, koji su uzvjerovali ljubavi Isusa Krista raspetog i uskrslog i pošli za Njim uskim putem pravednog i svetog života i svi oni koji su se obratili, svi oni bit će novo nebo i nova zemlja, nebeska Crkva, zajednica nebeske Crkve, kada bude Bog sve u svima i kada bude sve povezivala samo neizmjerljiva ljubav, neizmjerljiva radost. Zato sv. Ivan apostol obećaje kad se to sve bude ispunilo otrt će im svaku suzu te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka ni boli više neće biti jer prijašnje uminu. Tada onaj što sjedi na prijestolju reče: »Evo sve činim novo.«

Braćo i sestre, živimo tu novost sada, to je novost vječnosti, i mi živimo već sada novost milosti.

Što znači biti u milosti Božjoj? Što znači biti u milosti posvećujućoj? Znači živjeti tu novost neba, tu novost prisutnosti Božje u nama jer mi smo hram Božji. Pavao reče: »Vi ste hram Božji a hram Božji je svet, to ste vi.« Zato kršćanski živjeti znači spašavati, spašavati narode, spašavati svijet. Svi oni vjernici koji kažu – mi smo vjernici, mi smo katolici, mi smo Hrvati – smiju li oni biti međusobno razdijeljeni, posvađani, sukobljeni? Vjera isključuje razdijeljenost. Ljubav isključuje svaku sukobljenost. Ljubav povezuje. Krist hoće da mi kao Crkva budemo uistinu jedno srce i jedna duša. Zato mi moramo biti kvasac jedinstva, kvasac zajedništva, zajedništva koje je otvoreno za svakoga i koje svakome hoće pomoći i svakoga prihvatiti da bi postao bolji.

S tim mislima i ja stavljam na srce vama i vašoj zajednici u Canberri vašu hrvatsku vjerničku zajednicu da bude zaista Crkva, živa Crkva okupljena oko svog svećenika, vidljivo povezana u to jedinstvo vjere. Tu dolazi jedno pitanje. Čija je onda ova zidana crkva? Zidana crkva ne može nikada biti privatno vlasništvo. Zidana crkva može biti samo vlasništvo Crkve, vlasništvo zajednice, žive Crkve, vlasništvo Božjeg naroda

a nipošto vlasništvo nekog pojedinca ili bilo koje grupe. Samo vjernička zajednica može imati vlasništvo crkve. Crkva je dom Božji koji je otvoren svakome i svima. Zato nitko ne može sebi sagraditi crkvu i pobirati ulaznice. To je često i načelno pitanje kad Hrvati grade crkve, a grade ih, hvala Bogu, otkad su u tuđini.

Završit ćemo ovo pastoralno putovanje u New Yorku gdje hrvatska župa slavi 75. godišnjicu svoga postojanja. Dakle, Hrvati gradeći crkve u tuđini nisu ih gradili kao privatni pojedinci niti kao privatne grupe, nego su ih gradili kao zajednica vjernika, kao Crkva, kao živa Crkva. Te su crkve vlasništvo Katoličke Crkve. Ona se u njima okuplja, ona u njima slavi Boga. A koji put su se znale ubacivati neke parole pa se znalo reći: Mi ne gradimo crkve papi u Rimu ni biskupu, mi gradimo crkvu sebi. Komu sebi? Tko ste to vi? Tko ste to vi bez pape? Tko ste to vi bez biskupa? Tko ste to vi bez svećenika? Ako želite biti bez pape, bez biskupa, bez svećenika onda niste Crkva. I možete si sagraditi hram kakav god hoćete, ali to neće biti crkva. Ne može biti crkva jer Crkva je otajstvo na drugačijoj razini zajedništva nego što su zemaljska društva, bilo nogometno bilo vatrogasno, bilo političko ili koje drugo društvo. Crkva je otajstvo zajedništva u Kristu, to je Bog. Prema tome crkva koja se gradi, gradi se iz srca zajednice, iz ljubavi zajednice, iz vjere zajednice koja se zove Crkva, otajstveno Tijelo Kristovo. I zato njom upravljaju oni koji su u ime Isusa Krista ovlašteni da upravljaju Crkvom Božjom pa i prostorima crkve Božje. Jer kad bi crkva bila privatno vlasništvo, jedne grupe ili jedne osobe onda bi ta osoba ili ta grupa mogla zabraniti nekome da uđe u tu crkvu, da se moli Bogu. Nitko ne može oduzeti crkvu zajednici, nitko. Dok zajednica živi, zajednica ima crkvu, ona joj je vlasnik, nitko je neće uzeti, ni papa ni biskupi. Ali zajednica vjere, zajednica ljubavi to je otajstvo Crkve. I s tim mislimo možda je i to potrebno malo razjasniti. I mi u domovini gradimo crkvu, kad dobijemo dozvolu za gradnju crkve onda ta crkva može biti vlasništvo samo Crkve, vlasništvo biskupije, vlasništvo te župe jer je župa Crkva, nadbiskupija Crkva i cijela Crkva je Crkva koja posjeduje svoje prostore za slavljenje Boga, za svoje euharistijsko okupljanje. Središte je žive Crkve euharistija, misa to je Isus Krist. Mi ne moramo kao Zakej ići na smokvu da bismo ga vidjeli. Isus je učinio to čudo ljubavi da bi ostao s nama prisutan pod prilika- ma kruha i vina, da nam se daje, dariva u pričesti ako smo čiste duše.

Dakle, Krist je vlasnik crkve jer Crkva pripada Isusu Kristu jer pripada Bogu. Zato je to zajedništvo žive Crkve i sveti prostor zidane crkve. Ta tu idemo u školu vjere, nade i ljubavi i u školu zajedništva.

Pa neka bude blagoslov Božji i na ovoj zajednici. Ponovno Kristovom Srcu i Srcu Blažene Djevice Marije povjeravam čitavu zajednicu Canberre.

KARDINALOVE PORUKE HRVATIMA AUSTRALIJE

(Telefonom iz Australije za Radio Vatikan V. Stanković 1988. godine)

»VRATITE SE SVI KOJIMA JE TO MOGUĆE«

Zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić bio je od 20. listopada do 29. studenoga 1988. u pastoralnom pohodu hrvatskim vjernicima istočne Australije, Kalifornije, Arizone i New Yorka. U Australiji je pohodio hrvatske župe u mjestima: Wollongong, Sydney-Blacktown, Sydney-Summer Hill, Sydney-St. John's Park, Geelong, Melbourne-Clifton Hill, Melbourne-Springvale, Melbourne-Sunshine i Canberra.

Objavljujemo ulomke iz kardinalovih govora u Australiji o problemu iseljavanja Hrvata, o potrebi očuvanja hrvatske kulturne baštine u iseljeništvu te o značenju i ulozi Crkve među Hrvatima u svijetu.

OTIŠLI SU MNOGI SPOSOBNI I RADINI LJUDI

*Zašto ljudi odlaze, trebalo bi pitati i odgovorne
za javni život naroda i društva*

»Proces iseljavanja traje kod Hrvata već od turskih vremena. Bježalo se, odlazilo da se spasi goli život, vjera i ljudsko dostojanstvo. Iseljenišтво je pojava koja u našoj povijesti zauzima značajno mjesto; to je tragičan događaj za čovjeka pojedinca, za obitelj i cijeli naš narod. Vi ste napustili majku domovinu i nju nosite u srcu, ali je ovamo ne možete prenijeti: Ali ima jedna druga majka koja se seli zajedno s vama, koja ide za svojim iseljenim sinovima i kćerima, koji su se raselili do upravo tragičnih razmjera. To je majka Crkva. Mi biskupi i svećenici u domovini sa žalošću promatramo to odlazanje, kako najviše mladi i sposobni ljudi odlaze u svijet tražeći bolje uvjete za život. Mi nikome ne možemo zabraniti da ode iz domovine, jer to je stvar osobne odluke i svatko sam preuzima odgovornost. Jer Crkva u Hrvatskoj ne može nikome jamčiti zaposlenje. Ali mi svima govorimo: Ostanite u domovini pa makar se ovdje i teže živi. A vama u iseljeništvu upućujemo poziv:

»VRATITE SE SVI KOJIMA JE TO MOGUĆE!«

Što su sve naši ljudi u iseljeništvu postigli! Kolika pamet, zdrave ruke, mladost i energija otidoše iz domovine! Hrvatska je za sve to postala siromašnija. Vi ste pokazali što se sve može postići poštenim i marljivim radom. Hrvati su dali znatan doprinos razvoju Australije, Amerike i drugih zemalja. Njihov čestit život i pošten rad – to je pravo rodoljublje i to nas najbolje predstavlja svijetu. Drago nam je čuti kad mjesni biskupi hvale naše iseljenike i kao dobre vjernike i kao sposobne ljude i kao dobre građane nove domovine. A te vrline trebate prenijeti i svojim mladima, jer oni su ugroženi, na njih vreba nasilje, droga, alkohol, nemoral. Njih treba spasiti i sačuvati u njihovu ljudskom i nacionalnom dostojanstvu. Vi ste ovdje u Sydneyu osnovali Hrvatsku znanstvenu zakladu. Ja vam na tome čestitam jer se hrvatski narod velikom svijetu može predstaviti upravo svojom kulturom.

Zašto mnogi Hrvati napuštaju svoju domovinu, svoj narod i odlaze u tuđinu? Sigurno su različiti razlozi koje imaju. Ali konačno pitanje 'zašto' trebalo bi možda postaviti ne samo tim ljudima nego i odgovornima za javni život naroda i društva. Imajući u vidu sve što naši ljudi ostvaruju u tuđini, dolazim do uvjerenja kako je zapravo osiromašen hrvatski narod u domovini kad su iz njega otišli toliki sposobni ljudi, radini ljudi koji hoće i znaju raditi te svojim rukama i svojim znanjem izgrađuju drugu zemlju. Zašto im to nije moguće u domovini? Zar je Hrvatska zaista tako siromašna i s tako malim mogućnostima da ne bi mogla dati kruha svim svojim sinovima i kćerima«?

U ISELJENIŠTVU TREBA SAČUVATI HRVATSKU KULTURNU BAŠTINU

*Nikada nije u interesu nijednog naroda
činiti drugima zlo i širiti mržnju*

»Moramo se predstaviti svijetu svojim poštenjem, svojom kulturnom baštinom. Pred onima koji nas ocrnjuju branimo se svojom kulturom, a ta hrvatska kultura neodjeljiva je od vjere. To Hrvate predstavlja svijetu, a ne neke parole, diobe, mržnja. Narod treba spašavati iznutra iz savjesti, a ne politikom. A hrvatski svećenici među vama poslani su iz

domovine da budu svećenici za sve; oni stoga ne smiju biti ničija igračka, ali bez naroda oni sami ne bi mogli ništa učiniti. Zato se traži međusobno povjerenje između svećenika i vjernika. A plod toga povjerenja jesu i ove nove crkve i duhovna središta u Wollongongu, Blacktownu, St. John's Parku i Melbourneu.

Naše misije u svome radu njeguju sve naše kulturne vrijednosti, sve ono što predstavlja naš nacionalni identitet, jer Crkva i vjera zahvaćaju čovjeka cjelovito. Tu se njeguje folklor, škole hrvatskog jezika, uči se hrvatska povijest kako bi se i mlada generacija upoznala s tim nacionalnim vrijednostima. Ne treba se zatvarati u geto, nego treba u ovom društvu surađivati sa svima, za duhovno dobro svih; treba biti u dobrim odnosima i s drugim nacionalnostima. Crkva je univerzalna, ona ljude sabire za opće dobro.

Pozdravljam svaku inicijativu na kulturnom području. Hrvati se na kulturni način moraju predstavljati ovom svijetu, neka ovaj svijet vidi da smo star, kulturni narod. Čovjeka se prosuđuje po njegovoj kulturi, po njegovu ponašanju – a po vladanju pojedinca prosuđuje se onda i cijeli narod. Za kulturu pak odgaja se i u Crkvi, koja odbacuje svaki totalitarizam i svaku mržnju. Nikada nije u interesu ni jednog naroda činiti zlo drugima i širiti mržnju, svade, već širiti slogu, mir i ljubav.«

SLUŽENJE CRKVE HRVATIMA U SVIJETU

Nemojte dopustiti da zlonamjerni unose među vas smutnju i neslogu

»Crkva u Hrvatskoj vodi brigu za naše iseljenike, da sačuva svoju vjeru i rodoljubnu svijest. Zato Crkva među vas šalje svećenike. U posljednjih 20 godina poslali smo brojne svećenike, časne sestre i socijalne radnike. Na prijedlog hrvatskih biskupa Sveta je Stolica imenovala mons. Stankovića za ravnatelja hrvatske inozemne pastve. On ima imenovanje od samog Svetog Oca i on obilazi hrvatske biskupe i provincijale tražeći za inozemnu pastvu prikladne svećenike. Na taj način Crkva je u posljednjih 20 godina poslala u Zapadnu Europu, Sjedinjene Američke Države, Kanadu, Australiju, Novi Zeland, Južnu Ameriku i Južnu Afriku 180 svećenika, i u tom razdoblju u inozemstvu su otvorene 104 hrvatske župe ili misije. Sada u inozemstvu imamo 190 hrvatskih katoličkih župa ili misija s 260 svećenika, od kojih su većina redovnici, a među njima

ima najviše franjevaca. Ovdje u Sydneyu sve tri hrvatske župe vode zagrebački franjevci sa šestoricom svojih svećenika, jedan njihov član je u Venezueli, drugi su u Austriji i Njemačkoj. Tako sada zagrebački franjevci u inozemstvu vode 13 naših župa s dvadesetoricom svećenika. A ovdje u Australiji imamo sada 13 hrvatskih katoličkih centara s 19 svećenika i 12 časnih sestara Klanjateljica Krvi Kristove. Željeli bismo da sestara bude i više. A s pravom bi se očekivalo da među Hrvatima u Australiji bude i duhovnih zvanja.

A zašto su ti svećenici među vama u tuđini? Da služe Crkvi, da bi vas i vašu djecu odgojili u poštenju, da budu na službu i pomoć svakom čovjeku za njegovo spasenje. Zato svećeniku nije dopušteno da se zatvara u neke grupe, u stranke. Mi zahtijevamo da ljudi poštuju to i takvo poslanje svećenika, koji u svom radu mora biti slobodan. No moram reći da nije lako biti svećenik u inozemnoj pastvi. Tu neki svećeniku često postavljaju zahtjeve koji nisu spojivi s njegovim poslanjem. Svima je jasno da će svećenik koji bi se opredijelio za jednu skupinu protiv sebe izazvati drugu skupinu. Ja zato uvijek apeliram na naše ljude u tuđini da poštuju svećenikovo poslanje i to baš njegovo specifično poslanje.

Jedan mi je naš svećenik u Australiji rekao da mu je neki hrvatski iseljenik rekao ovo: 'Sve zlo dolazi iz Rima!' Mi znamo odakle dolaze takve ideje. Poznato je kako se u posljednje vrijeme pišu čitave knjige o nekakvoj krivnji Katoličke Crkve. Nemojte dopustiti da takvi ljudi unesu među vas smutnju i neslogu. Jer upravo je Katolička Crkva ta koja je prijatelj hrvatskog naroda, koja nas pomaže i brani. Ta Crkva šalje vam svećenike da budu s vama i za vas. Zna se da je i kardinalu Stepincu bilo ponuđeno da se odcijepi od Rima. Zato znajte da takve riječi ne dolaze od prijatelja, nego od onih koji vas žele zavaditi, koji vam žele zlo.«

S POHODA KARDINALA KUHARIĆA HRVATSKIM VJERNICIMA AUSTRALIJE

Zbog kratkoće vremena Kardinal ovaj put nije mogao obići sve hrvatske katoličke centre u Australiji, jer na tom kontinentu nije proveo ni puna dva tjedna. Ipak je raspored bio toliko intenzivan i nabijen da je s pratnjom obišao većinu naših misija.

Jedine hrvatske redovnice u tom dijelu svijeta pripadaju zajednici Klanjateljica Krvi Kristove i njih jedanaest pastoralno i socijalno-prosvjetno djeluje u Sydneyu, Canberri i Adelaidi. U St. John's Parku u Sydneyu bili su gosti u zajednici koju tvore sestre Branka Gabrić, Klara Jakovljević, Tereza Kuzmić i Marija Ćosić dok su u Canberri u Cooku posjetili sestarsku kuću i u njihovoj kapeli imali misu za okupljeni narod i sestre Fabiolu Böckman, Anđelitu Šokić, Josipu Santro i Slavicu Turčić. U Adelaidi nisu bili pa nisu vidjeli sestre Iluminatu Antolović, Leopoldu Melek i Juliju Galir.

Glavni organizator ove australske turneje bio je Gracijan Biršić, koji s Marijanom Glamočakom vodi hrvatsku misiju u St. John's Parku. Tu je kardinal 6. 11. blagoslovio temeljni kamen za kompleks »Cardinal Stepinac village«, gdje će glavni objekt biti hrvatski starački dom, ali i neke kulturne institucije, a pri izgradnji će financijski sudjelovati savezna vlada iz Canberre i pokrajinska iz New South Walesa – uz glavni doprinos naših vjernika. U najstarijem hrvatskom katoličkom centru u Sydneyu, u Summer Hillu, pastvu vode Vladimir Novak i Daroslav Miklaušić, uz pomoć brata laika Vinka Švogora, a čuvari svetišta Majke Božje Kraljice Velikog hrvatskog zavjeta u Blacktownu su Toni Mutnik i Euzebije Mak, ovaj posljednji ujedno vodi i misiju u New Castleu. Kod ovih zagrebačkih franjevaca imali su mise i krizme 30. i 31. 10. te 1., 6. i 10. studenoga. A prvu svečanost u Australiji doživjeli su u subotu 29. 10. u Wollongongu kod trećoreca Stjepana Šešelje, graditelja prve hrvatske crkve u Australiji. Bosanske franjevce Tvrtka Gujića i Matu Bonića susreli su u Canberri 8. studenoga i od njih saznali za planove za izgradnju novog pastoralnog središta. Oni se nadaju da će im provincijal iz Sarajeva po-

slati još jednog svećenika, jer je dosadašnji kapelan Mato Martić otišao u našu misiju Krefeld u Njemačkoj. Na Dušni dan se po strašnoj vrućini oko Kardinala okupilo raspjevano mnoštvo vjernika na čelu sa svojim svećenikom iz Splita Stjepanom Gnječom u Geelongu. U radne dane od 3. do 5. 11. goste iz Hrvatske primili su svećenici sarajevske nadbiskupije Josip Kasić u Clifton Hillu, Mato Križanac i Domin Vladić u Springvaleu te Ivica Zlatunić i Josip Vranješ u Sunshineu. Sve su crkve i dvorane bile prepune hrvatskih vjernika iz Melbournea, a Kardinal se mogao upoznati s velikim ostvarenjima i novim planovima u Springvaleu i Sunshineu. Iako nije mogao ići u njihove misije, Kardinal se susreo s Dragom Prgometom iz Brisbanea i Berislavom Hunskim s Tasmanije, a došli su ga pozdraviti još i svećenici Gjuro Globan, Ante Vujičić, Zvonimir Gavranović i Velimir Maglica. U Sydneyu i Melbourneu gosti su posjetili i slovenske misije s njihovim svećenicima i časnim sestrama. Zbog velike udaljenosti nisu mogli posjetiti don Nikicu Duševića u Adelaidei i don Nikicu Čabraju u North Fremantleu.

Na ovom pastoralnom pohodu kardinal je imao priliku razgovarati s više biskupa, među kojima jedan nuncij i pet kardinala. U Australiji su to bili Edward Murphy u Wollongongu, kard. Edward Clancy i biskup Bede Heather u Sydneyu, nadbiskup Francis Little u Melbourneu, pomoćni biskup Patrick Power, nuncij Franco Brambilla i poljski kardinal Jozef Glemp u Canberri. A na glavnoj svečanosti u St. John's Parku u Sydneyu bilo je nekoliko saveznih i pokrajinskih ministara i gradonačelnika, čijom zaslugom je televizija za cijelu Australiju u vijestima od 6. 11. navečer prenijela slike i vijesti o kardinalu Kuhariću i vjerskoj svečanosti u Sydneyu.

Vladimir Stanković

(Glas Koncila, br. 52 – 25.12.1988. str. 6.)

MELBOURNE – SPRINGVALE HRVATSKA ŠKOLA

»BARTOL KAŠIĆ«

Prva hrvatska škola u Australiji sagrađena je u sklopu Hrvatskog katoličkog centra u Springvaleu u istočnim predgrađima Melbournea. Nosi ime o. Bartola Kašića, utemeljitelja hrvatskoga književnoga jezika. U njoj će mladi australski Hrvati sustavno učiti hrvatski jezik, povijest i zemljopis svoje domovine te vjeronauk. Školu su pod vodstvom svećenika Mate Križanca i Domina Vladića darovima i radom podignuli hrvatski vjernici iz tih melburnskih predgrađa. Temeljac je blagoslovio melburnški nadbiskup Francis Little 24. travnja 1988. a otvorenu je školu blagoslovio biskup iz obližnje Mentone George Pell. Svečani čin otvaranja presijecanjem vrpce izvršio je osječki odvjetnik Vladimir Šeks. Škola je otvorena i blagoslovljena neposredno nakon svečanoga zaključka cijelotjednih pučkih misija koje je u tamošnjoj hrvatskoj katoličkoj crkvi vodio glavni urednik Glasa Koncila. Svečanost je 27. kolovoza okupila 3000 hrvatskih vjernika. Došli su i mnogobrojni ugledni predstavnici kulturnih ustanova, političkih stranaka, ministarstava i područnih općina. Više njih su u prigodnim govorima za stolom izrazili načelan stav da se nova australska kultura izgrađuje prinosima izvornih kulturnih baština mnogih naroda koji ulaze u australsko zajedništvo. Neki od govornika pokazaše zavidno poznavanje hrvatske povijesti i značenja hrvatske kulture u sklopu europske baštine.

»Bože, kako daleko Hrvatska moja diše«

Nova školska zgrada ima četiri velike suvremeno opremljene učionice, veću dvoranu za folklorne i druge priredbe, knjižnicu i sve potrebne prostorije. Tu su i stambene prostorije u koje bi mogli preseliti svećenici ako se ostvari naum da Centar dobije hrvatske časne sestre kojima bi onda bila prepuštena zgrada sadašnjih svećeničkih stanova i ureda.

Svečana misa posve je ispunila novu crkvu koja je bila podignuta pod vodstvom svećenika Ante Vujičića i blagoslovljena 6. studenoga 1983.

Misu je u nazočnosti biskupa Pella predvodio voditelj pučkih misija zajedno s hrvatskim katoličkim svećenicima iz Melbournea i North Fremantlea. Pjevao je veliki crkveni zbor pod ravnanjem neuništivog maestra Marijana Brajše. Na početku je biskup Pell izrazio radost ovdašnje australske Katoličke Crkve što Hrvati tako složno i uspješno čuvaju svoj nacionalni i kulturni identitet i tako obogaćuju australsku crkvenost i kulturu opće. Prva dva biblijska čitanja navijestio je pjevač iz domovine Ivan Fabijan. Među njima krasnoslovio je svoju novu pjesmu, nastalu u besanici prethodnih australskih noći. Sasvim neobičan vjernički rodoljubni doživljaj; nije imalo smisla kriti suze. Pjevač i pjesnik govorio je:

*»Bože, kako daleko
Hrvatska moja diše,
a ja joj uzdahe čujem,
slutim mirise njene,
sjećanja nestaju, bježe,
kroz hladne tuđinske kiše,
s mislima olovnim teškim
nestaje i dio mene.«*

Dovoljno je biti nekoliko tjedana u ovoj još uvijek bogatoj ali čudnoj zemlji, među ovim našim ljudima što budni sanjaju o povratku i grizu se što znaju da ih se najveća većina neće vratiti, da hrvatski umjetnik propjeva njihovu i svoju bol:

*»Tužna je ovo zemlja,
ne svijaj na njoj gnijezdo,
dobrotu zalud ćeš trošit,
u pjesku gubit ćeš dušu,
mala, nemirna moja,
na nebu visoka zvijezdo, još tvojom dječjom dušom
hrvatski vjetrovi pušu.«*

Ti hrvatski vjetrovi u dušama naših ljudi u Australiji tako su suhi, plačljivi, nepredvidljivi, prečesto donose neslogu, nemir.

A pjesnik moli »hrvatsku zvijezdu«:

*»I ne daj im da stanu,
neka se opet vrate
u zemlju napačenu,
razdrtu i punu rana,
u našu hrvatsku zemlju
koju još bure prate,
nad kojom još se jate
zlokobna jata vrana ...«
»Sve što Hrvatsku boli i
meni razdire grudi,
u oku raspetog Boga
kao da suza sja,
ja sanjam toplinu ruke
dok novo jutro se budi,
samo je jedna Majka,
jedna je Kroacija!«*

Bunkereri ili susretišta

Propovjednik je govorio o slozi, ali ne kao pokornosti svih jednome ili jednima, nego u uzajamnomu poštivanju i prihvaćanju drugih u njihovoj različenosti. Oslonivši se na biblijska misna čitanja te nedjelje, upozorio je kako Bog zna svoj narod povesti u tudinu da ondje nešto nauči, da sazrije za sutrašnji vlastiti život. Čemu toliko desetljeća teške tuđinske škole, ako bi se vraćali posvađani, puni uzajamne isključivosti? Čemu graditi tolike hrvatske centre, škole, klubove, dvorane, ako ti centri postaju kao bunkereri iz kojih Hrvati jedni na druge pucaju prijetnjama i klevetama? Zar se doista ne možemo naučiti demokraciji i pluralizmu, poštivanju slobode savjesti, osnovnoj slozi u radu za zajedničko domovinsko i narodno dobro uz prihvaćanje drugih onakvima kakvi jesu, u svoj različitosti političkih, vjerskih i drugih uvjerenja i stavova?

Mnoštvo je opet disalo kao jedno biće. Oči, uzdasi i pljesak svjedočili su da silna većina hrvatskoga svijeta u Australiji želi baš takvo jedinstvo u različitosti, mirnu a snažnu slogu, u kojoj ne mora svaki svakoga stalno sumnjičiti i svaki se pred svakim opravdavati od najčudovišnijih

optužbi. Reklo bi se da je stanje zrelo za odustajanje od uzajamnog sukobljavanja, za povjerenje. No, u zraku ostade bojazan da su iznenadnja uvijek moguća, da su na djelu nepoznate i teško prepoznatljive snage kojima je mrsko toliko složno okupljanje Hrvata na prostoru što ga Crkva stavlja na raspolaganje Domovini; ne samo sebi, ne nikakvoj stranci nego baš Domovini kao takvoj, svoj njezinoj djeci. Istodobno sve je očitije da takvo služenje Domovini u ovim uvjetima nitko ne može izvršiti bolje od Crkve, da ima smisla graditi ne samo bogomolje nego i dvorane i škole pod zaštitom Crkve, jer ta Crkva svojim povijesnim i sadašnjim međunarodnim utjecajem i iskustvom doista može te crkveno-domovinske prostore najbolje očuvati od svih zloporaba s bilo koje strane.

Poruke iz XVII. stoljeća

Uzvanici ispuniše nakon otvaranja i blagoslova novu školsku dvoranu, a brojni drugi vjernici veliku dvoranu koja je prva na tom prostoru bila podignuta i blagoslovljena g. 1980. Cijele obitelji ručaju, a Vera Svoboda, Ivo Fabijan i Đuka Čaić opet uprisutnjuju raspjevanu radost i čežnju iz svih hrvatskih pokrajina. U maloj dvorani nastupio je opet zbor s maestrom Brajšom, potom velika skupina djece u narodnim nošnjama, zatim mladi hrvatski karatisti. U nizu zdravica javio se i svećenik Pažanin. Pozdravio je u ime Kašićeve rodne župe i istaknuo zanimljivu dalekovidnost toga jezikoslovca i crkvenog diplomata koji je znao da treba služiti narodu za njegovo jedinstvo ne čekajući promjenu političkih prilika, pad Turskoga Carstva; koji je upozoravao papu da treba misliti na preživljavanje katolika u tom carstvu, na stvaranje uvjeta u kojima će oni moći živjeti i razvijati se i pod turskom vlašću. Kašićeva gramatika, rimski obrednik i takva shvaćanja čine ga ne samo utemeljiteljem hrvatskog književnog jezika, nego također davnim ali dalekovidnim savjetnikom za stanovite suvremene dvojbe.

U Hrvatskom katoličkom centru Springvale, koji okuplja oko 5000 od kojih petnaestak tisuća Hrvata što žive na tom području, hrvatska etnička škola djeluje od samih početaka ali je sve dosad radila u teškim uvjetima u velikoj dvorani. Sad je upisano oko 200 mladih. Predavači su požrtvovni hrvatski intelektualci, listom mlađi. Hrvatska katolička mla-

dež okuplja oko 100 zauzetih članova i članica. Folklorna skupina »Kardinal Stepinac« ima oko 180 plesača. Svećenik Križanac osnovao ju je prije četiri godine.

Sve je u tom našem centru na Springvaleu u zanosu, sve spremno na nove sve uspješnije pothvate.

Živko Kustić

(Glas Koncila, br. 37 – 10.9.1989., str. 7)

UZ 200. OBLJETNICU AUSTRALIJE

Iseljena Crkva

Naša je domovinska Crkva odavno shvatila da mora biti tamo gdje je njezin narod, njezini vjernici. Stoga se s iseljenim narodom selila i ona. Stotine tisuća naših vjernika raseljenih po bijelom svijetu prate stotine i stotine svećenika, časnih sestara, zauzetih laika, kateheta, učitelja, socijalnih radnika, suradnika i pomoćnika, koji se brinu za duhovni život – a često i za druge potrebe – svoje iseljene subraće i sestara, žive hrvatske Crkve.

Jedna grana te iseljene Crkve, vrlo značajna, živi i radi u dalekoj Australiji. Moli i pjeva na svom jeziku, u svojim centrima, crkvama i svetištima. Makar je juridički uključena u novu krajevnu Zajednicu, smatra se i jest dio domovinske Crkve, s našim svećenicima i biskupima na čelu.

Povodom 200. obljetnice doseljenja bijelih stanovnika na tlo Australije podsjetimo kako živi i radi ta naša iseljena Crkva. No najprije općenito o Australiji i našim hrvatskim iseljenicima.

Multinacionalna i multikulturalna zajednica

Australija je cijeli kontinent, s nekoliko otoka. Euroopski su je moreplovci uočili već u 17. stoljeću, ali se godina 1770. smatra godinom otkrića, kada se James Cook sa svojom posadom iskrcao na otoku Possession Island. U tu daleku južnu zemlju, poslije njega, prvi su se »doselili«
engleski zatvorenici sa svojom pratnjom, njih oko 1030, godine 1788. Time je prekinuta nit australske zasebnosti i započela prava stranica njezine dvostoljetne povijesti. S njom je utihnuo i miran život njezinih crnih domorodaca. Bijelci su malo po malo prisvajali goleme ravnice i obalna područja; stvarali su svoju vlast i upravu. S vremenom je formirano šest zasebnih država – s dva savezna teritorija – koje su između sebe povezane u federativnu zajednicu.

Australija danas ima 7,6 milijuna km² i oko 16 milijuna stanovnika. Multinacionalna je i multikulturalna zemlja. U njoj živi 140 naroda, etničkih skupina, koji govore 90 različitih jezika i opslužuju osamdesetak religijskih denominacija, vjera. Engleski je jezik službeni, a kršćanstvo je predominantno. Katolici su kao vjerska zajednica najbrojniji; ima ih nešto više od 4 milijuna.

Domoroci su manjina u vlastitoj zemlji. Bilo ih je, kažu, oko 350–400.000 prije 200 godina. Danas ih je mnogo manje: oko 40–50.000. Većinom žive u svojim rezervatima. Po naravi su nomadi, bez stalnog boravišta. Nisu zadovoljni bijelcima. Imaju svoje navike i teško prihvaćaju novu civilizaciju i kulturu, koje su osvojile njihov kontinent. Dijelom su i oni kršćani, ali se jezgra još uvijek drži svoje poganske tradicije. Nemaju važnijih spomenika i svetišta. Najveća im je svetinja njihov »sveti kamen«, golemo brdo-stijena u središnjem dijelu kontinenta, s opsegom u podnožju od kojih 6-7 km, s nešto malo uklesanih povijesnih scena i religioznih znamenja, koja je teško odgonetnuti. A i inače, umjetnost im je na razini najobičnije naive.

Zemlja je danas demokratski uređena i industrijski, gospodarski razvijena. Glavna su joj uporišta njezina prirodna bogatstva. Prepuna je zanimljivosti i različitih kontrasta. Plovi na golemim oceanima i rijetkim, malim i plitkim rijekama. Vrlo je plodna, ali istodobno je u nekim dijelovima suha i pusta. Obiluje egzotičnim biljkama, eukaliptusima, i životinjama, no još više doseljenom faunom i florom.

Socijalna je skrb u Australiji vrlo razvijena. S poslom ili bez posla, svatko je pristojno osiguran; prima svoju plaću ili potrebnu naknadu. I penzija je svakomu dostupna. Neće je dobiti jedino bogataš koji ima dovoljno svojih prihoda za uzdržavanje. Zakoni su čvrsti i sigurni. Rijetko se mijenjaju, ali zato ne znaju za izuzeća. Poduzeća su rijetko državna; većina je u privatnim rukama. Društvo vodi brigu o svačijem radu i materijalnom stanju. Porezi su visoki, a zarade dobre. To omogućuje visok standard i potrebni napredak.

Još je po nečemu Australija neobična. To je, valjda, jedina zemlja u kojoj građani nemaju osobnu kartu. Ne treba im. Ni vojska se u Australiji ne služi. Ono malo što je imaju plaća se kao i druga zvanja i zanimanja.

Zemlja sa stotinu vjetrova, klimatski je veoma raznolika. Stoga je u Australiji vegetacija vrlo različita. Farmeru je osigurana njegova zarada.

Mnogo se izvozi i uvozi. Nekadašnji rudnici zlata u Ballaratu sada su muzeji. Zamijenila su ih velika nalazišta željezne rudače i sve traženijeg urana. Avanturisti i biznismeni najradije idu u potragu za opalom.

Njegovanje duhovnih dobara

Australija nema značajnijih spomenika. Kratka je njezina povijest. No ipak, pragmatički mentalitet nije zanemario kulturna i duhovna dobra. Mnogi su narodi mnogo sa sobom donijeli. I danas se na tome mnogo radi. Svjedočanstvo je tomu sydneyška Opera House, Operna kuća, u kojoj se, povodom australskog jubileja, po prvi put ove godine izvodio naš »Nikola Šubić Zrinski«. Kažu: s golemim uspjehom u velikoj koncertnoj dvorani s 2.690 sjedećih mjesta.

Priroda je bila ipak najdarežljivija. Canberra urbanistički, a Sydney po svom položaju pripadaju u najljepše gradove na svijetu. Bogatstvo se vidi na svakom koraku. Gradovi, međutim, sve više privlače. Gotovo polovica stanovništva živi u velikim gradskim aglomeracijama, u Melbourneu i Sydneyu. Svaki od njih – a slično je i s drugim gradovima – seže na golemom prostoru od kojih 80-100 km u promjeru. Centri su im velegradski uređeni. No u njima se ne stanuje. Služe za upravu, biznis, trgovinu i bankarstvo. Stanuje se u malim obiteljskim kućama. Još je nekoliko milijunskih gradova i mnogo malih gradskih naselja i gradića. Vrlo je malo farmerskog i izvangradskog stanovništva.

Biznis je životna orijentacija svakog Australca, ali se, bar javno, cijene i poštuju opće društvene, etičke i religiozne vrednote. Različite pomodnosti i duhovni modernizmi sporije stižu u Australiju i ona ih je sporije prihvaćala od zapadnog svijeta. Danas sve više u tome slijedi Europu i Ameriku. Posebna joj je pogibelj droga, koja stiže iz jugoistočnih azijskih zemalja.

Na vlasti se mijenjaju dvije najznačajnije stranke: radnička i liberalna. No male su promjene kad jedna drugu smjeni na vlasti. Demokracija je duboko urasla u njihove odnose i politiku.

Dr. Drago Šimundža

(Glas Koncila, br. 42 – 16.10.1988., str. 9.)

HRVATSKI VJERNICI U AUSTRALIJI

Prvi doseljenici iz Hrvatske, o kojima govore sigurni dokumenti (usp. knjigu Hrvati u Australiji, koja je izišla povodom 200. obljetnice dolaska bijelaca), stigli su na australski kontinent tridesetih godina prošlog stoljeća. Od tada im se kroz punih 150 godina pridružuju novi sunarodnjaci. Nažalost, Hrvati, drže treće mjesto među novonadošlim etničkim skupinama, iza Talijana i Grka.

Najveći val seljenja zadesio nas je baš u ovom našem vremenu. Međuratne migrante mnogostruko su nadvisili poslijeratni. Nakon manjih skupina u prvim godinama nakon ratnog vihora, već je 50-ih godina naglo porastao broj doseljenika iz Hrvatske, osobito iz primorskih dijelova, iz Istre i Medimurja. Išlo se tada nerazborito, usprkos zabranama. Najviše ih se ipak uselilo u razdoblju od godine 1965. do 1975. Iz svih krajeva. I to mahom redovitim postupkom. Makar se posljednjih deset godina, zahvaljujući australskim ograničenjima, broj ovih doseljenika smanjio, neopazice je stalno tekao, i što je najgore, još uvijek teče. U pravilu odlazi najsposobnija, mlada i vitalna populacija, koja je spremna suočiti se s najvećim životnim poteškoćama.

Što ih privlači, ili bolje, što ih tjera? Poticaji su i razlozi različiti: od radoznalosti do potrebe, od pomodnosti do društvene i gospodarske nesigurnosti. Nekada se, pedesetih godina, bježalo, a poslije se legalno odlazilo i odlazi, na osnovi, najčešće, rodbinskih i prijateljskih veza s prijašnjim doseljenicima. Mnogi su polazili i polaze s nadom u povratak. Stvarnost, međutim, ima osjećajnosti i zakone. Usprkos najdubljoj osjećajnosti i želji za rodnim krajem povratak se u najboljem slučaju zamjenjuje povremenim posjetom Domovini.

Svijest o etničkom zajedništvu

Koliko Hrvata živi u Australiji? Nemamo sigurnih podataka. Ne znamo točno ni koliko hrvatskih katolika u svim generacijama boravi tamo. Vrlo je umjerena brojka ako kažemo da ih ima, starijih i mladih, s dje-

com koju tamošnji propisi i popisi smatraju Australcima, otprilike 300.000. Raspršeni su po cijelom kontinentu. Bave se različitim zanimanjima. Dok su stariji, najviše s jadranskog područja, ostali redovito u zapadnim predjelima, noviji su, iz sve zemlje preplavili južno i jugoistočno priobalje. Danas najčešće žive po gradovima uz morski pojas od Brisbanea do Adelaide. No, kako spomenuh, ima ih posvuda, pa i među domorocima (ima, kažu, i mješovitih brakova), i u Tasmaniji, na jugu prema Antarktiku.

Svijest o nacionalnoj pripadnosti u naših je australskih doseljenika vrlo jaka. Poglavitito u onih novijih, poslijeratnih. Stariji su u tome nešto slabiji. Iselivši se još u doba Austro-Ugarske i stare Jugoslavije, važnije im je bilo njihovo državljanstvo nego nacionalna pripadnost. Danas je drukčije. Tijekom vremena naši su se iseljenici objedinili u svoje zajednice te se, kao i druge etničke skupine, zajednički organiziraju i nastupaju.

Asimilacija je stalno na djelu. Nove su generacije, izolirani pojedinci i manje skupine izloženi općem procesu odnarođivanja. To je također razlogom da se ističe svoja nacionalna svijest, jezik i kultura. Bez jezika nema nam budućnosti. Moramo ga ljubomorno čuvati. Potrebna nam je bolja veza i više pomoći iz Domovine.

Ne ulazeći u svu problematiku naših iseljenika, moramo priznati da su u novije doba mnogo učinili na tome da naš čovjek u svom nacionalnom ponosu bude ravnopravan pripadnicima drugih etničkih skupina, koje su odavno skladno organizirane na svojoj etničkoj osnovi. Formirali su dinamične zajednice, osnovali folklorna, športska i kulturna društva, organizirali školsku nastavu, podigli domove, izgradili dvorane i igrališta, utemeljili znanstvenu zakladu, uredili vjerske centre, sagradili svoje crkve ... Sve je to djelovalo i djeluje u smislu novih duhovnih žarišta.

Život i materijalne prilike naših iseljenika

Hrvati su izborili časnno mjesto među Australcima i australskim doseljenicima. Poznati su i priznati kao marljivi i poštteni radnici, poduzetnici, trgovci, službenici, obrtnici, farmeri i ribari. Ističu se svojim folklorom, športskim duhom i neodoljivom privrženošću vjeri i Domovini. Gospodarski većinom pripadaju srednjem staležu. Ima nešto i bogatijih poduzetnika i uglednih biznismena. Počeci su im, kažu, bili teški. Kad se

radilo u rudnicima, na sječi trske i na teškim pogibeljnim građevinarskim poslovima, mnogi su poželjeli vratiti se kući. Prilike su se ipak mijenjale na bolje. Danas su naši iseljenici uglavnom zaposleni po gradovima, u industriji i građevinarstvu. Dosta ih radi u trgovini i raznim gradskim službama, u bankama, bolnicama i u ugostiteljstvu. I farmeri se polako sele u gradove. Najviše se grupiraju uz hrvatske centre i crkvena središta. Posjeduju svoje obiteljske kuće i materijalno dobro žive. Sve više se među njima stvara i tanki sloj uglednijih zanimanja, liječnika, pravnika, intelektualaca. Upravo se osniva Hrvatsko liječničko društvo. Članovi su mu 40-ak liječnika Hrvata.

Kulturni i športski život hrvatskih iseljenika

Poput drugih etničkih skupina i Hrvati u Australiji slijede dvostruki kolosijek. S jedne strane sudjeluju u duhovnom i kulturnom životu svoje nove domovine, s druge njeguju svoje tradicije i ne žele prekinuti sve s rodnim krajem. Unutar svojih zajednica najviše brige posvećuju pjesmi, zabavi i folkloru. Škole su im također velika briga. Trude se da uče djecu na svom hrvatskom jeziku, o svojoj povijesti i kulturi. Najviše se na tome angažiraju kroz crkvene zajednice. Crkva je objedinjavajući faktor i siguran jamac narodnog identiteta. U crkvenoj se organizaciji odvija i velik dio duhovnoga i kulturnoga rada i života. Priređuju se zabave, sastanci, predavanja, piknici. Uz Crkvu djeluju i druge ustanove. Mada određen konkretnim uvjetima i skroman, duhovni je i kulturni život naših iseljenika raznolik i privlačan.

(Dr. Drago Šimundža)

Hrvatski katolički centar u Sydneyu – Blacktown ponosi se nazivom »Gospe Velikog zavjeta«.

Unutrašnjost crkve s likom »Gospe Velikog zavjeta« u Blacktownu.

*Kardinal Kuharić s voditeljem Hrvatskog katoličkog centra u Blacktownu patrom
Tonijem Mutnikom i s malim i velikim folklorasima – 1993. godine.*

*Ovu zgradu katoličkog hrvatskog pastoralnog i prosvjetnog središta u Blacktownu
kardinal Kuharić blagoslovio je 1993. godine.*

Sydney – St. John's Park: u novoj hrvatskoj crkvi sv. Nikole Tavelića, uz Kardinala i V. Stankovića, graditelj centra Gracijan Biršić, Toni Mutnik, Marijan Glamočak i Daroslav Miklausić.

Snimak iz helikoptera Hrvatskog pastoralnog i socijalnog centra u St. John's Parku – s mnoštvom naroda poslije svete mise.

Zagrebački akademski kipar i slikar Ante Starčević izradio je za svetište hrvatske crkve u St. John's Parku tapiseriju od vune iz Hrvatske: s Isusom sv. Nikola Tavelić i ostali hrvatski sveci i blaženici.

Poput sadašnjeg dušobrižnika u St. John's Parku fra Marijana Glamočaka, svi hrvatski svećenici u Australiji imaju bogato opremljenu knjižnicu.

Hrvatska crkva sv. Antuna u Summer Hillu u Sydneyu.

Ovako je u hrvatskoj crkvi u Summer Hillu na više misa svake nedjelje.

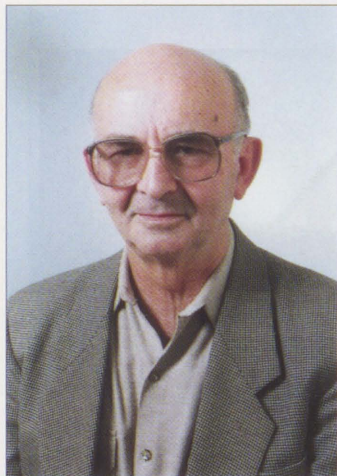
Kuća zagrebačkih franjevacu u Hrvatskom katoličkom centru u Summer Hillu.

*fra Vlado Novak
upravitelj u Summer Hillu*

*fra Tomo Vučemilović
kapelan u Summer Hillu*

*Pater Petar Euzebije Mak – zagre-
bački franjevac kao i svi hrvatski
misionari u Sydneyu – vodi misiju
u New Castlu.*

*fra Vinko Švogor
brat kuhar*

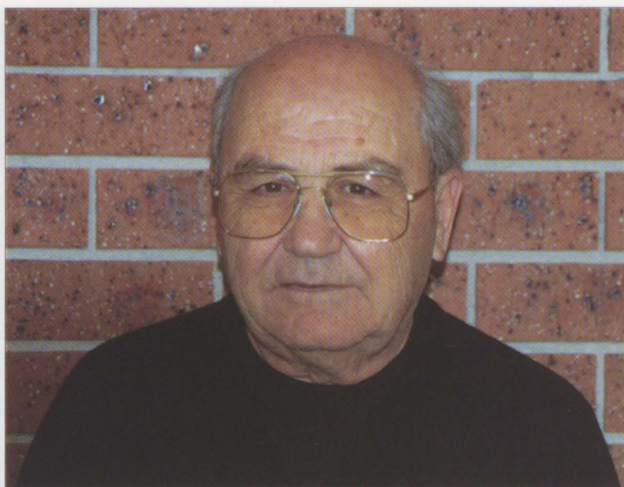

U Wollongongu su prvu hrvatsku crkvu u Australiji izgradili tamošnji vjernici, a 1983. posvetio ju je đakovački biskup Ćiril Kos.

Nadbiskup Kuharić i biskup Murray 22. 11. 1980. sa svećenicima i bližim suradnicima u Wollongongu.

*Utemeljitelj Hrvatske katoličke misije i graditelj crkve i pastoralnog centra
u Wollongongu, fra Stjepan Šešelja, trećoredac.*

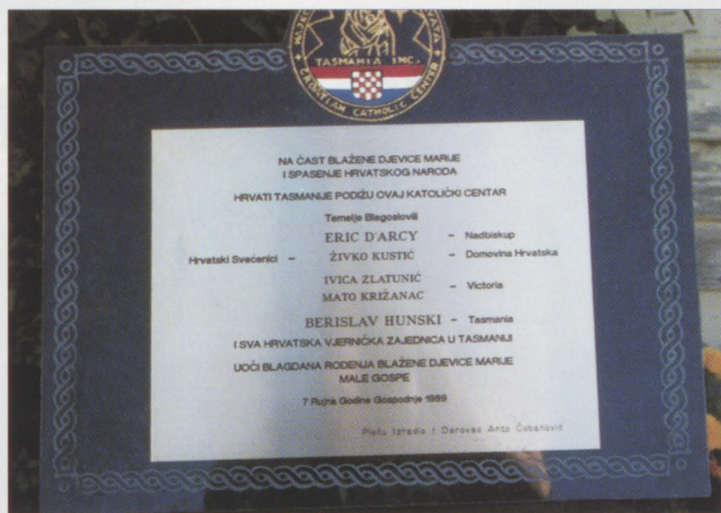

*Sadašnji voditelj Hrvatskog katoličkog centra u Wollongongu
fra Ivo Tadić, bosanski franjevac.*

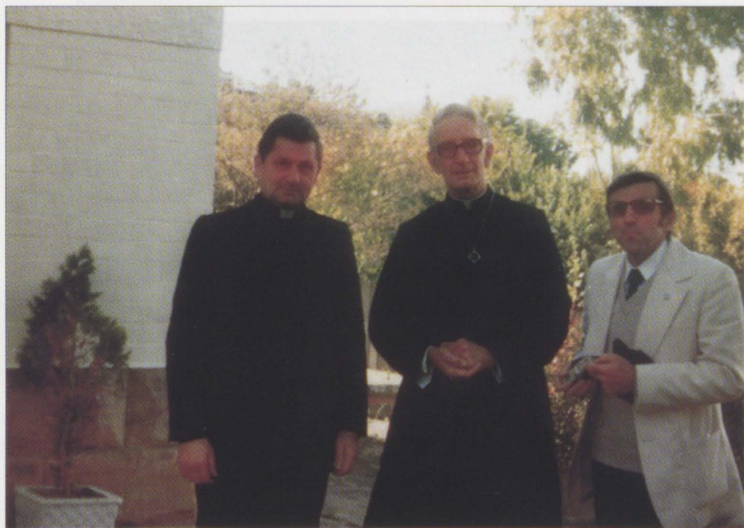
*Nadbiskup Hobarta Eric Darcy i misionar Berislav Hunski
uz kardinala Kuharića 15. 9. 1993.*

*Uspomena na podizanje Hrvatskog katoličkog centra Tasmanije
7. 9. 1989. godine.*

Kardinal Kuharić i V. Stanković s uspješnim hrvatskim poduzetnikom iz Hobarta Mirkom Furjanićem u novoj hrvatskoj crkvi u Hobartu (Granton).

Nadbiskup otoka Tasmanije Young s misionarom Tvrtkom Tadićem i V. Stankovićem 1979. godine.

IZVJEŠTJE O AUSTRALJSKOJ JAVNOSTI

Australski kardinal Edward Clancy, nadbiskup Sydneya i predsjednik Biskupske konferencije Australije, 8. lipnja 1993. bio u posjeti Hrvatskoj. U Zagrebu je u petak održao konferenciju za novinare u nadbiskupskom dvorcu u Zagrebu. Tom prigodom on je rekao da je u susretima s brojnim dužnosnicima i vjerskim poglavarima u Hrvatskoj doživio veliku zabrinutost, osobito u pitanju izbjeglica i prognanika. Kardinal Clancy je izaknuo činjenicu da je već imao prilike susresti se s kardinalom Kuharićem za prijetnih Kuharićevih pohoda Australiji. U nadbiskupiji u Sydneyu posvete tri katoličke župe koje vodi franjevac iz zagrebačke provincije. U jednoj od njih župa pastoralna i na svećništvom polju radi i sestre Klanjateljice Krv Krivove iz Hrvatske. Hrvati u Australiji su zabrinuti zbog ratnih događanja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Mnogi od njih ne znaju hoće se dogadati s njihovim obiteljima i domovima: «Ondašnja su događanja dosta složena», rekao je kardinal Clancy, «no ja sam došao do određenih spoznaja i vjerujem da se prenijeti ih Hrvatima u Australiji i raznim drugim sredinama».

Za svojeg kratkog pohoda Hrvatskoj kardinal Clancy je u pratnji biskupa jezuita i s. Anđelina Šolčić iz Hrvatskoga Caritasa pohodio Pakrič i Lipik te izbjegličku zajednicu Danskog Crvenog križa u Kutini gdje je razgledao i župni crkvi u kojoj su u tijeku restauracijski radovi. U Zagrebu se susreo i s predsjednikom Hrvatske Franjom Tuđmanom, kardinalom Franjom Kuharićem, te s predsjednikom Mešihata Islamačke zajednice Sevkam Omarskićem. Pohodio je i franjevačkog provincijala Mirka Matušića, a na samom dolasku u Zagreb susreo se s apostolskim vikarijem mona. Giulioom Erazudijem. Godi iz Australije pohodio je i Dječacko sjemenište na Slatini i Bogoslovno sjemenište za grad kardinala Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali. Upoznao se i s radom Hrvatskog Caritasa te s programom američke vlade za pomoć Hrvatskoj i

»IZVIJESTIT ĆU AUSTRALSKU JAVNOST«

Australski kardinal Edward Clancy, nadbiskup Sydneya i predsjednik Biskupske konferencije Australije koji je od 15. do 18. lipnja 1993. bio u posjetu Hrvatskoj, zadnjega dana svojega boravka, u petak, održao je konferenciju za novinare u nadbiskupskom dvoru u Zagrebu. Tom prigodom on je rekao da je u susretima s brojnim dužnosnicima i vjerskim poglavarima u Hrvatskoj doživio veliku zabrinutost, osobito u pitanju izbjeglica i prognanika. Kardinal Clancy je istaknuo činjenicu da je već imao prilike susresti se s kardinalom Kuharićem za prijašnjih Kuharićevih pohoda Australiji. U nadbiskupiji u Sydneyu postoje tri katoličke župe koje vode franjevci iz zagrebačke provincije. U jednoj od tih župa pastoralno i na socijalnom polju rade i sestre Klanjateljice Krvi Kristove iz Hrvatske. Hrvati u Australiji su zabrinuti zbog ratnih događanja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Mnogi od njih ne znaju što se događa s njihovim obiteljima u domovini. »Ovdašnja su događanja doista složena«, rekao je kardinal Clancy, »no ja sam došao do određenih spoznaja i trudit ću se prenijeti ih Hrvatima u Australiji i tamošnjim medijima«.

Za svojega kratkog pohoda Hrvatskoj kardinal Clancy je u pratnji biskupa Jezerinca i s. Anđelite Šokić iz Hrvatskoga Caritasa pohodio Pakrac i Lipik te izbjegličko naselje Danskog Crvenog križa u Kutini gdje je razgledao i župnu crkvu u kojoj su u tijeku restauratorski radovi. U Zagrebu se susreo i s predsjednikom Hrvatske Franjom Tuđmanom, kardinalom Franjom Kuharićem, te s predsjednikom Mešihata Islamske zajednice Ševkom Omerbašićem. Pohodio je i franjevačkog provincijala Mirka Mataušića, a na samom dolasku u Zagreb susreo se s apostolskim nuncijem mons. Giulioim Einaudijem. Gost iz Australije pohodio je i Dječjačko sjemenište na Šalati i Bogoslovsko sjemenište te grob kardinala Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali. Upoznao se i s radom Hrvatskog Caritasa te s programom američke vlade za pomoć Hrvatskoj i

BiH. Osobito je bio impresioniran Caritasovim paviljonom na Velesajmu u kojemu je vidio pripremanje i otpremu kamiona s hranom za Đakovo i Banja Luku. Između ostaloga pohodio je i crkvu u gradnji u Retkovcu i župnu kapelu u Utrinama gdje se upoznao s načinom rješavanja pastoralnih problema u novim dijelovima grada, a obišao je i naselje izbjeglica u Španskom.

MaB

(Glas Koncila, br. 26 – 27.6.1993., str. 1)

PRIOPĆENJE ZA TISAK RAVNATELJSTVA DUŠOBRIŽNIŠTVA ZA HRVATE U INOZEMSTVU

Kardinal Kuharić putuje u Australiju

Zagrebački nadbiskup i metropolit, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije kardinal Franjo Kuharić odlazi u srijedu 25. kolovoza navečer 1993. u pratnji ravnatelja hrvatske inozemne pastve mons. Vladimira Stankovića na jednomjesečni obilazak hrvatskih katoličkih misija u Australiji.

Povod za ovo pastoralno putovanje jesu neki značajni događaji u životu australskih Hrvata: u misiji St. John's Park u Sydneyu svečano otvorenje doma hrvatskih umirovljenika i blagoslov poprsja kardinala Stepinca po kojem dom nosi ime. U Summer Hillu u Sydneyu proslava 25. obljetnice te najstarije hrvatske župe u Sydneyu; u Blacktownu u Sydneyu blagoslov novog školskog i pastoralnog centra u toj našoj misiji. A u Canberri bit će također otvorenje doma hrvatskih umirovljenika, uz koji će se izgraditi i veliki pastoralni centar naše misije. A u Hobartu na Tasmaniji posjet novosagrađenoj crkvi.

U Australiji Hrvati imaju 14 katoličkih misija sa 20 svećenika i 13 časnih sestara: svećenici su franjevci iz Zagreba i Sarajeva, jedan trećore-dac, zatim dijecezanski svećenici iz Sarajeva, Splita, Rijeke i Zadra, dok sve sestre pripadaju zajednici Klanjateljica Krvi Kristove.

Kardinal će obaviti i posjete mjesnim biskupima u devet australskih biskupija u kojima imamo svoje misije, bit će susreta s mjesnim vlastima i drugim predstavnicima javnog australskog života.

Kardinalu i mons. Stankoviću, koji je i predsjednik Hrvatskog Caritasa, bit će to prigoda da Hrvatima u Australiji zahvale za veliku pomoć koju pružaju Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i da ih potaknu na dalju velikodušnost i žrtve.

Budući da se na Kardinalovim misama u inozemstvu obično okupljaju velika hrvatska mnoštva, bit će to prilika da im uputi riječ ohrab-

renja i da ih sve pozove na složno i zauzeto djelovanje u korist nove demokratske Hrvatske.

Kao i na drugim sličnim pastoralnim putovanjima, Kardinal će krizmati hrvatsku djecu, krstiti novorođenčad, obići hrvatske škole, domove i hrvatska diplomatska predstavništva. Povratak u Zagreb predviđa se za 29. 9. 1993.

(Glas Koncila, br. 35. 29.8.1993. str. 1.)

ZAHVALNOST I POZIV NA SLOGU

Kardinal Franjo Kuharić na pastoralnom pohodu Hrvatima u Australiji

U petak ujutro 27. kolovoza kardinal Franjo Kuharić sretno je doputovao u australski grad Sydney gdje ga je dočekaao glavni organizator i najugledniji hrvatski svećenik tog kontinenta prof. fra Gracijan Biršić.

U subotu 28. kolovoza bila je proslava desete obljetnice izgradnje prve hrvatske crkve u Australiji u Wollongongu južno od Sydneya. Bila je to prigoda da Kardinal zahvali i oda priznanje pokretaču gradnje cijeloga Hrvatskog katoličkog centra, koji se sastoji od crkve, župnog stana i velike dvorane, fra Stjepanu Šešelju, trećorecu, koji se zbog bolesti vraća u Hrvatsku. To je ujedno bio nastup novog župnika fra Drage Prgometa, bosanskog franjevca kojega je Kardinal preporučio vjernicima te im zahvalio za velikodušnost pri izgradnji centra i pri slanju pomoći u domovinu. U dvorani centra mons. Vladimir Stanković govorio je o djelovanju Hrvatskog Caritasa, a folklorna skupina pod ravnanjem Ivica Karamatića izvela je svoj program. Iako je Kardinalov boravak u Wollongongu bio kratak, ipak je stigao posjetiti mjesnog biskupa mons. Williama Murraya kojemu je dao dosje obilne građe na engleskom o držanju naše Crkve u vrijeme srpske agresije i o radu našeg Caritasa, kao i knjigu o sustavnom rušenju sakralnih objekata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Iste subotnje noći delegacija iz Hrvatske automobilima je otputovala za Canberu, glavni grad Australije.

Glavni događaj za Hrvate u Canberri i Quenbeyani u nedjelju 29. kolovoza bila je misa pod vedrim nebom, s blagoslovom staračkog doma na zemljištu Hrvatskog naselja na Stirlingu u Canberri. Voditelj misije fra Tvrtko Gujić, uz suradnju fra Mate Bonića (obojska bosanski franjevci), hrvatskih sestara Klanjateljica Krvi Kristove i složne akcije hrvatskog puka, pokrenuo je veliku akciju izgradnje pravoga hrvatskog naselja s vlastitom crkvom, župnim stanom, sestarskim samostanom i staračkim domom. Starački dom izgrađen je prvi i to uz pomoć australske vlade, dok su Hrvati dali svoj značajan doprinos ne samo u novcu već i dobrovoljnom radu. Dom za sada može primiti dvadesetak stanovnika, ali se

predviđa njegovo proširenje. Bio je dirljiv prizor blagoslova australske i državne zastave kojom prilikom je, kao i na misi, bio nazočan hrvatski veleposlanik u Australiji Neven Jurica s cjelokupnim osobljem veleposlanstva. U ime odsutnog nadbiskupa Canberre tu je bio njegov generalni vikar John Hoar te umirovljeni biskup mons. Aloysius Morgan i tajnik nuncija Franca Brambille koji je otputovao u Rim. Kardinal je u nadahnutoj propovijedi dotaknuo razne teme, ali je slušatelje osobito zanimalo ono o događajima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i o pravome kršćanskom i katoličkom stavu naše Crkve prema svim tim žalosnim zbivanjima. Kardinal je poticao na optimizam i nadu i pouzdanje u Boga, ali je istaknuo i velike stvari koje je Hrvatska postigla svojim oslobođenjem i međunarodnim priznanjem. Sve nazočne pozvao je na slogu i zahvalio im za sudjelovanje pri ostvarenju plana izgradnje Hrvatskog naselja i na svemu što čine za domovinu.

Posebno važan bio je Kardinalov »sat povijesti« za vrijeme objeda gdje je, posebice prisutnim australskim gostima, dao prikaz hrvatske povijesti i suvremenih zbivanja na našim prostorima optužujući zapadne demokracije da su mogle ali nisu htjele zaustaviti velikosrpsku agresiju još u samom početku. Kardinalov boravak u Canberri organizatori su iskoristili za pravu duhovnu obnovu jer je za tri dana predviđeno okupljanje kod misa, a mons. Stanković je održao predavanje o Hrvatskom Caritasu u Hrvatskom domu na Deakenu. Gosti iz domovine obišli su i dom na O'Connoru, samostan naših sestara na Cooku, a osobito je bio važan susret s mjesnim nadbiskupom mons. Francisom Carrollom u njegovoj rezidenciji. On je, zanimajući se za naše prilike, izrazio svoju solidarnost s našim patnjama i zahvalio kardinalu Kuhariću na obilnoj dokumentaciji koju mu je ostavio. Kad je kardinal Kuharić 1980. godine bio u Canberri, tadašnja je jugoslavenska ambasada inzistirala da zagrebački nadbiskup dođe k njima u kurtoazni posjet, što je on odbio. Zato je to radije ovoga puta posjetio hrvatskog ambasadora Nevena Juricu i njegove suradnike u privremenim prostorijama hrvatske ambasade u Canberri.

Vladimir Stanković

(Glas Koncila, br. 36 – 5.9.1993., str. 1. i 4.)

KARDINAL STEPINAC SVJETLO I ZNAK HRVATSKE CIVILIZACIJE

U drugom tjednu svog boravka u Australiji kardinal Franjo Kuharić obišao je tri Hrvatske katoličke misije: u Brisbaneu, Newcastleu i St. John's Parku u Sydneyu.

Cijela država Queensland ima nekoliko tisuća Hrvata, od Cairnsa, na sjeveru, do Brisbanea do Gold Coasta, na jugu. Na tim velikim prostranstvima uz obalu Tihog oceana svoje katoličke vjernike obilazi njihov dušobrižnik fra Nikica Zlatunić, franjevac iz Sarajeva. On je tu tek četiri godine, a naslijedio je svog redovničkog subrata fra Dragu Prgometa, dok je samu misiju formalno osnovao zagrebački svećenik Vinko Kanizaj. S početka sjedište misije bilo je u dijelu Brisbanea koji se zove Salisbury, a prije osam godina preselio se u zgodnije i prostranije prostorište u naselju Inala. No, do današnjeg dana dio naših vjernika radije se okuplja u Salisburyu gdje im, kao u filijalnoj kapeli, fra Nikica dolazi slaviti misu, kao i u Gold Coastu tamošnjim Hrvatima. Zbog trzavica i nesloge među našim vjernicima dolazilo je do neugodnih situacija pri čemu je rješenje pokušala pronaći, kako domovinska Crkva, tako i brisbanska nadbiskupija. Čini se da je dolazak kardinala Kuharića i mons. Stankovića, 2. i 3. rujna, značio ozbiljan početak razrješavanja nagomilanih problema. Na susretu s predstavnicima središnje zajednice iz Inale i onih filijalnih zajednica iz Salisburyja i Gold Coasta u četvrtak 2. rujna, zaključeno je da se za 6 mjeseci mora naći zadovoljavajuće rješenje kupnjom novog pastoralnog središta – odnosno gradnjom – a sredstva će se namaknuti prodajom posjeda i zgrada u Salisburyu. Ako se to u zadanom roku ne bude realiziralo, Crkva u Hrvatskoj, brisbanska nadbiskupija i hrvatski dušobrižnik sami će donijeti odluku. Taj su dokument potpisali predstavnici iz Inale, Salisburyja i Gold Coasta, kardinal Kuharić, mons. Stanković i fra Nikica Zlatunić. Ta je izjava pročitana kod večernje mise u brisbanskoj katedrali gdje je Kardinal lijepom broju hrvatskih vjernika stavio na dušu potrebu sloge i mira i pozvao ih da svi zajedno pregnu oko ostvarenja onoga što je zaključeno.

Ta je vijest obradovala brisbanskog nadbiskupa Johna Bathersbyja kojeg su gosti iz Hrvatske posjetili i informirali ga o zbivanjima u Hrvatskoj i BiH. Kardinal je kratko posjetio i umirovljenog nadbiskupa Ruscha i zahvalio mu za veliko razumijevanje i strpljivost koju je pokazivao prema hrvatskoj zajednici u Brisbaneu. Prije odlaska iz Brisbanea Kardinal je preko etničkog radija 4EB uputio pozdrav i poruku Hrvatima tog dijela Australije, dok je mons. Stanković dao osnovne podatke o radu Hrvatskog Caritasa, uz poziv neka i nadalje pomažu KBC Rebro u Zagrebu.

Dar za djecu žrtve rata

Hrvatsku katoličku misiju u Newcastleu, u biskupiji Maitland, sjeverno od Sydneya na samoj obali Tihog oceana već skoro 25 godina vodi zagrebački franjevac fra Euzebijije Mak, stanujući u Sydneyu i putujući preko dva sata autom. Iako se na misi ne okuplja više od stotinjak Hrvata, oni su uspjeli kupiti i urediti Hrvatski katolički centar koji ima svoju kapelu, dvoranu, mali župni stan i druge prostorije. Osim dušobrižničkog tu je i socijalni i kulturni rad. Tu vrijednu i složnu zajednicu pohodio je kardinal Kuharić u subotu 4. rujna i uputio joj očinske riječi apostolskih nasljednika.

Pozvao ih je neka ostanu vjerni nauku Crkve i neka štuju Majku Božju i čuvaju se od kojekakvih krivih proroka koji ljude zavode navodnim objavama i viđenjima. Tu je Kardinal aludirao na neka praznovjerna okupljanja u mjestu Nowra južno od Sydneya, pri čemu su se dali zavesti i neki Hrvati. Posebno je apelirao na prisutne neka se puno mole za mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, jer pravom se miru možemo samo nadati od Boga i Majke Božje budući da su sva nastojanja političara zatajila. Mons. Stanković zahvalio je za prikazni dar Caritasu, za Dom djece ratnih invalida u Brezovici kod Zagreba. Susretu s hrvatskim vjernicima prisustvovao je mjesni biskup Leo Clarke sa svojim svećenicima.

Otkriven spomenik kardinalu Stepincu

Središnji događaj među Hrvatima Sydneya u nedjelju 5. rujna bila je svečana koncelebrirana misa u crkvi sv. Nikole Tavelića i otkrivanje

spomenika kardinalu Stepincu u hrvatskoj župi u St. John's Parku. Oko prvog biskupa Crkve u Hrvata okupilo se mnoštvo vjernika i mjesnih uglednika, a posebno oni najzaslužniji za izgradnju naselja kardinala Stepinca.

To je naselje zaživjelo otvaranjem Doma umirovljenika za čiju su izgradnju mjesne australske vlasti osigurale dvije trećine, a hrvatska zajednica trećinu sredstava. Kapacitet Doma jest 40 osoba, a na čelu upravnog odbora nalazi se sestra Tereza Kuzmić. Time je zaokružena izgradnja Hrvatskog katoličkog centra u zapadnom dijelu Sydneya: 1985. g. izgrađena je prostrana crkva i stan časnih sestara, 1987. pastoralni i socijalni centar sa stanom za svećenike, katehetskimi dvoranama i uredom za socijalna pitanja, koji vodi s. Andela Jurinić. Dom umirovljenika dobiva svoju krunu otkrivanjem spomenika kardinalu Stepincu, rad kipara Ivana Polaka, Hrvata iz Slovačke. Ovih će dana kardinal Kuharić blagosloviti kapelicu Gospe Trsatske na prostranom dvorištu Hrvatskog pastoralnog centra.

Za taj golemi graditeljski pothvat u St. John's Parku naše je ljude znao oduševiti voditelj župe o. Gracijan Biršić koji je također i profesor na katedri hrvatskog jezika na Macquarie sveučilištu u Sydneyu. Njemu u pastoralnom radu pomaže redovnički subrat iz zagrebačke franjevačke provincije o. Mato Mućkalović, a osim spomenutih sestara tu su još i s. Iluminata Antolović, s. Marija Čosić, s. Viktorija Tomić i s. Fabiola Böckman. Sama crkva, posvećena sv. Nikoli Taveliću, jest ujedno i spomenik od nacionalnog značenja koji je koncipirao fra Gracijan, a realizirali su ga hrvatski umjetnici među kojima najviše akademski kipar Ante Starčević iz Zagreba. Oslikani prozori donose prizore iz nacionalne i crkvene povijesti u Hrvata. Na taj način dvadesetak tisuća Hrvata koji stanuju u ovim predgrađima Sydneya imaju svoj vjerski i narodni centar koji i njihovu djecu odgaja u katoličkome i hrvatskome duhu.

U uzajamnoj ljubavi sigurno ćemo pobijediti

Više tisuća ljudi okupilo se u crkvi i oko crkve kod mise u St. John's Parku u nedjelju 5. rujna kod koje je Kardinal pozvao prisutne: »Vapijmo, molimo se da se dogodi mir u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, koji je sada najveća potreba i želja cijeloga hrvatskoga naroda.« U propovijedi

koju su svi slušali gutajući svaku Kardinalovu riječ, on je rekao: »Usred kleveta i napadaja na mass-medijima diljem svijeta protiv Hrvata mi moramo biti složni, međusobno se ljubiti jer će nas jedino to osloboditi i tako ćemo sigurno pobijediti, jer mržnja će izgubiti bitku, mržnja koja je najđavolskiji osjećaj koji može osvojiti ljudsko srce.« Također je dodao: »Prije pet godina došao sam k vama u Australiju s crvenim pasošem, a sada sam tu s hrvatskom putovnicom koju priznaju na svim granicama. I onda i danas Crkva iz domovine povezuje Hrvatsku i iseljeništvo. Vaša srca, misli i osjećaji su u domovini s kojom suosjećate i koju pomažete otkidajući od svojih usta. Bogu hvala, usprkos svim ratnim strahotama nešto se ipak dogodilo, makar hrvatsku samostalnost i slobodu nisu željeli moćnici ovoga svijeta. Ipak je hrvatska država priznata, ima svoju Vladu, može cijelom svijetu govoriti o sebi, svojoj prošlosti, kulturi, povijesti i o svojim pravima. I pravo je Božje čudo što su nas priznali. Sveti Otac papa je najbolje shvatio koja je narav ovog agresivnog rata i on nas je prvi priznao jer on je za slobodu svakog čovjeka i svakog naroda.«

Oslušivanje poruka kardinala Stepinca

Lik kardinala Stepinca nalazi se usred cijeloga maloga naselja od sedam zgrada u kojima se nalaze umirovljenici koji svoju starost mogu provoditi u humanom ozračju vlastita jezika. Blagoslivljajući spomenik, kardinal je Kuharić rekao: »Čuli ste što je malo prije o radu Hrvatskoga Caritasa govorio mons. Stanković. Moram reći da je Caritas u zagrebačkoj nadbiskupiji 1934. godine osnovao zagrebački nadbiskup koadjutor Alojzije Stepinac kojemu mi sada u ovome Hrvatskom domu umirovljenika u Sydneyu otkrivamo spomenik. Ponosan sam na Hrvate St. John's Parka što su podigli ovaj spomenik tome našem Sluzi Božjemu. Vrijedno je da njegov spomenik potiče na oslušivanje poruke kardinala Stepinca. On je čvrsto vjerovao da će Bog pobijediti bezbožni komunizam i da će hrvatskom narodu doći sloboda. On je bio čovjek Božji, služio je Crkvi, hrvatskom narodu. Zato je postao simbol otpora nasilju i povredi ljudskih prava. Takav je bio prije rata, za vrijeme rata i poslije rata: stajao je uspravno. Zato su ga Hrvati u tuđini imali kao svjetlo i znak naše katoličke i hrvatske civilizacije. Na njegov grob u zagrebačkoj katedrali danas hodočasti cijela Hrvatska i svi koji dođu iz tuđine u posjet domovini, svi

tamo nadu toplo utočište. Dok zahvaljujem vama na velikom ostvarenju, zahvaljujem i australskoj Vladi koja je pomogla izgraditi ovo naselje kardinala Stepinca i što je priznala Hrvatsku kao slobodnu državu.«

Program boravka kardinala Kuharića u St. John's Parku predviđa i duhovnu obnovu za časne sestre i svećenike iz tog dijela Australije, a iz Novog Zelanda došao je dr. Mato Kolić. Važan će biti susret sa sydney-skim kardinalom Edwardom Clancyjem koji je sredinom lipnja bio u Zagrebu.

Predviđa se i susret našeg kardinala s predstavnicima sredstava javnog priopćavanja, a zatim posjet i važne svečanosti u druge dvije hrvatske župe u Sydneyu: u Blacktownu i Summer Hillu.

Vladimir Stanković
(Glas Koncila, br. 37, 12.9.1993.. str. 1. i 5.)

*Osnivačicu Družbe Klanjateljica
Krvu Kristove, Mariju de Mattias,
Ivan Pavao II. proglasio je 18. 5.
2003. svetom. Preko hrvatskih su
sestara dospjele i u Australiju.*

*Kardinal je obišao sestre Klanjateljice u njihovoj kući
u St. John's Parku u Sydneyu.*

Hrvatske su Sestre Klanjateljice u svojoj kući u Liverpoolu u Sydneyu ugostile naše misionare 1979. godine.

Na Nadbiskupovu dočeku u Canberri 1980. posebno su bile sretnе hrvatske sestre – poput s. Anđelite Šokić

Časnim sestrama Klanjateljicama
Krovi Kristove Toplo zahvaljujem
za, dobroćinstvo i gostoprimstvo!

Neka plodovi Otkupljenja rastu
u Vama svima, do punine ljubavi,
radosti i mira. Otkupljeni smo
Sređragoženom Krvlju!

Snagom Duha Svetoga budite jaki
u odijeljenosti od svijeta, i hrabri
u podnošenju neprotivnosti, duha
svijeta! Mudrosću Duha Svetoga budite
rasvijetlene u prepoznavanju zamki
koje neprijatelj Božji postavlja i
izabranim dušama.

Žuak ste prisutnosti Božjega
Kraljevstva! Budite radosni i složni.

Povjeravam sve vas; Illuminatu,
Fabiolu, Teresu, Mariju, Anđelu i
Niktoriju Prečistom Druu Marijinu!

Bez podalim pozdrav i blagoslov

+ Franjo Kard. Kuharić!

21. 9. 1993.

Nadbiskup se u Aucklandu rado slikao s msgr. Jurom Marinovićem i njegovim najvjernijim suradnicima.

Nadbiskup Kuharić s jednom hrvatskom bakom u Aucklandu.

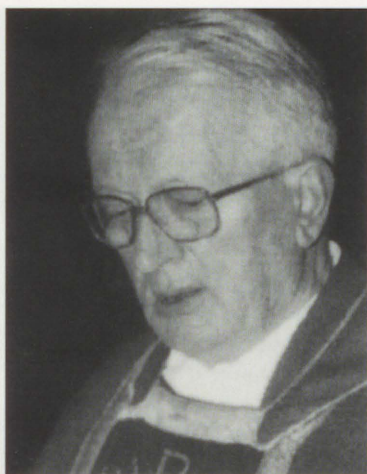

U prosincu 1980. Nadbiskup u Wellingtonu dr. Mati Koliću predaje tek izašli oltarni hrvatski Misal, u izdanju »Kršćanske sadašnjosti«.

Nadbiskup je s dugogodišnjim hrvatskim misionarom u Wellingtonu dr. Matom Kolićem (sada je u mirovini u Šibeniku) posjetio i apostolskog nuncija u Novom Zelandu mons. Antonija Magnonija.

Sadašnji hrvatski dušobrižnik na Novom Zelandu je don Ante Klarić, autor knjige »Povijest hrvatske katoličke misije u Aucklandu«.

Don Ante Klarić došao je svoju »zlatnu misu« proslaviti u rodne Jesenice kod Splita 13. 5. 2001. Uz njega msgr. Stanković i dr. Drago Šimundža, koji je propovijedao.

Na povratku iz Australije Nadbiskup je od 17. do 20. 12. 1980. proveo kod patra Gabrića i Majke Terezije u Calcutti u Indiji.

Nadbiskup s Majkom Terezijom i patrom Gabričem pored automobila, koje je poklonio »Fond gladno dijete« iz Zagreba.

Nadbiskup s patrom Gabričem, slovenskim i indijskim isusovcima u Calcutti u prosincu 1980.

VELIKA OSTVARENJA HRVATA U SYDNEYU

Poslije susreta sa sydneyjskim nadbiskupom kardinalom Edwardom Clancyjem, kardinal Franjo Kuharić dao je intervju za katoličke novine »Catholic Weekly«. Na pitanje novinara imaju li u Hrvatskoj osjećaj da su katoličke vjerničke zajednice na Zapadu zatajile ne dajući dovoljnu moralnu potporu Crkvi u Hrvata u ovom ratu, naš je Kardinal kratko odgovorio: »Katolički glas u svijetu morao bi biti glasniji u prilog žrtava rata.« Posebno je zorno prikazao i to potkrijepio statističkim podacima kako Katoličku Crkvu u sarajevskoj nadbiskupiji i banjalučkoj biskupiji uništavaju najprije Srbi a sada Muslimani, a o tome izvještajna sredstva na Zapadu malo ili ništa ne objavljuju.

Tjedan oko Male Gospe bio je prepun sadržajima i zbivanjima važnima za vjerničku zajednicu Hrvata u Sydneyu. Na samu Malu Gospu započela je proslava 25. obljetnice najstarijega Hrvatskog katoličkog centra u istočnoj Australiji, u Summer Hillu. Dopodne, nakon mise, mons. Stanković govorio je o djelovanju Hrvatskoga Caritasa, a na večernjoj Kardinalovoj misi okupilo se mnoštvo svijeta, tako da je bilo prepuno i dvorište. Voditelj Centra, zagrebački franjevac Vladimir Novak, govorio je o povijesti te misije koju je 1968. osnovao Rok Romac (Osvald Tot), a crkvu je blagoslovio sydneyjski nadbiskup kardinal Gilroy. Do danas, tu je djelovalo deset svećenika, sve franjevci iz Zagreba, od kojih su trojica već umrli. Iz Centra u Summer Hillu, u posljednjih nepunih deset godina, hrvatska pastva intenzivno se proširila u druge dijelove Sydneya, pa su osnovani novi veliki centri u St. John's Parku i Blacktownu. Ta je decentralizacija dovela do bujnog procvata pastoralnih, socijalnih i nacionalnih aktivnosti među Hrvatima u Sydneyu. I u samom Summer Hillu uspjeli su prošle godine podići novu veliku zgradu u kojoj stanuju svećenici, gdje je župni i socijalni ured i dvorana za susrete. Oko te naše župe okuplja se preko tisuću obitelji, a misa se slavi još na tri mjesta. Uz župnika Vladimira Novaka tu je i kapelan Mijo Hrman i brat Vinko Švogor. Kardinal Kuharić osobito je istaknuo važnost postojanja i djelovanja hrvatskih katoličkih misija u iseljeništvu i podsjetio da je prva takva etnička župa među hrvatskim iseljenicima osnovana u SAD prije sto godina.

U četvrtak 9. rujna hrvatski svećenici istočne Australije i Novog Zelanda imali su svoj poseban susret s Kardinalom na kojem se okupilo 12 svećenika. Sličnu duhovnu obnovu imale su idućeg dana i sestre Klanjateljice Krvi Kristove. Kardinal je imao i susrete sa skupinom mladih, te crkvenim odbornicima u St. John's Parku. Posljednji čin u tome Hrvatskom katoličkom centru bio je u subotu 11. rujna kad je Kardinal blagoslovio mramorni oltar u novosagrađenoj kapeli u čast Gospe Trsatske.

Nedjelja 12. rujna u Hrvatskom katoličkom centru u Blacktownu sva je bila u znaku Gospe od Velikoga hrvatskog zavjeta. Njezin su lik nadbiskup Kuharić i njegova pratnja donijeli u Australiju 1980. godine, a hrvatski svećenici i vjernici Sydneya odlučili su da ga na poseban način štiju u nedjelju poslije Male Gospe. Izgradili su i crkvu – svetište u Blacktownu, pod vodstvom svojih svećenika, zagrebačkih franjevac o. Tonija Mutnika i o. Euzebija Maka. Crkvu je 1985. posvetio biskup Mijo Škvorc te blagoslovio prostrani župni stan. A kardinal Kuharić otvorio je i blagoslovio novu zgradu pastoralnog, socijalnog i kulturno-školskog centra s velikom dvoranom i učionicama. Time je zaokružen plan izgradnje Hrvatskog katoličkog centra u Blacktownu koji je središnja točka okupljanja brojnih Hrvata toga dijela Sydneya.

Kardinal je u svojoj propovijedi pohvalio hrvatske svećenike i vjernike na veličanstvenim ostvarenjima u Sydneyu i istaknuo da su to mogli postići samo slogom, a »Crkva nastoji da potiče na slogu i mir, i to je njezina politika. Ona se ne veže ni uz jednu političku stranku, jer stranke mogu ljude dijeliti, a Crkva sabire i povezuje. A i svi oni koji se danas bave politikom neka si ispitaju savjest jesu li graditelji sloge«.

Na poslijepodnevnoj priredbi nastupilo je nekoliko hrvatskih folklornih skupina, vokalno-instrumentalni sastav »Budilice«, održani su i pozdravni govori, među kojima i govor predstavnika grada Blacktowna. On je istaknuo kako bi bio sretan kad bi sve etničke skupine u Australiji gajile svoju etničku baštinu i jezik kao što to čine Hrvati.

Svečanošću u Blacktownu završio je Kardinalov boravak u Sydneyu i istočnoj Australiji. U slijedeća dva tjedna predstoji pohod hrvatskim vjernicima u Melbourneu, Geelongu, Tasmaniji, Adelaide i Zapadnoj Australiji.

Vladimir Stanković
(Glas Koncila, br. 38 – 19.9.1993. str. 5.)

U HRVATSKU MORAMO UNOSITI DUH KRALJEVSTVA BOŽJEGA

»Hrvati su pravo obogaćenje za Katoličku Crkvu na Tasmaniji«, rekao je hobartski nadbiskup Eric D'Arcy pozdravljajući kardinala Franju Kuharića na misi u novosagrađenoj hrvatskoj crkvi u Hobartu u srijedu 15. rujna. Otok Tasmanija po površini je nalik Hrvatskoj, a ima samo 450.000 stanovnika od kojih 80.000 katolika.

Konferencije slabo pridonose pravednom miru

Hrvatski dušobrižnik Berislav Hunski je svećenik riječke nadbiskupije, na Tasmaniji je od 1986. godine, a već 1990. podižu župni stan i 1992. u naselju Granton crkvu posvećenu Majci Božjoj Kraljici Hrvata – za samo 1.200 katolika Hrvata koliko ih je registrirano u župnoj kartoteci. Oni su se sakupili na Kardinalovoj misi zajedno s australskim prijateljima među kojima su se posebno isticali senator iz Canberre Brian Haradine i član tasmanskog parlamenta Michael Hodgman – obojica vrlo aktivni u vrijeme međunarodnog priznanja Hrvatske.

Kardinal je u homiliji rekao: »Danas blagdan Žalosne Gospe slavimo u vrlo teškom času hrvatske povijesti. Nadali smo se da ćemo u miru i slobodi izgrađivati svoju Hrvatsku, a buknuo je nasilje koje još traje i još se pojačava. No Crkva i narod imali su u svim svojim teškim trenucima uza se Mariju. Hrvatski su se vjernici utjecali za pomoć Majci Božjoj u vrijeme komunizma pa se mnoštvo naroda okupljalo u marijanskim svetištima. I vi u Australiji činite isto i zato ste podigli ovu crkvu u čast Mariji. Hvala vama i vašem župniku i čestitam vam na ovom velikom uspjehu. A hvala vam i zato što ste pomagali i još uvijek pomažete Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Hrvati Australije su na tri načina pomagali domovinu: prvo, vi ste demonstrirali pred Vladom i Parlamentom tražeći priznanje Hrvatske; drugo, vi materijalno pomažete; treće, vi se za Hrvatsku Bogu molite. A svoje molitve moramo još pojačati da nam

Bog pomogne, jer ljudi samo pričaju, drže konferencije koje skupo koštaju, a ne čine ništa da se zaustavi rat i uspostavi pravedan mir.«

Ratne strahote su lice grijeha

Na misi u 200 km udaljenom gradu Launcestonu, kamo je goste iz domovine vozio poznati poslovni čovjek Mirko Furjanić, okupilo se stotinjak Hrvata kojima je Kardinal rekao: »Ovaj rat u Hrvatskoj i BiH velik je grijeh – masakri, silovanja, pljačke, paljenje i rušenje kuća i crkava, stotine tisuća protjeranih sa svojih ognjišta – taj rat pokazuje strašno

lice grijeha, tu se upravo pipa zlo sa svim posljedicama. Ipak mi u domovini, Crkva u Hrvatskoj ne propovijeda osvetu i ne potiče na mržnju.»

Posjećujući Hrvatski dom u Hobartu, Kardinal je prisutne pozvao na slogu: »Vi se u Hrvatskom domu morate osjećati kao kod kuće. Ako hoćete jedni drugima pomoći, budite složni. U ovom Domu nastojte njegovati poštenje i pravo rodoljublje. Sjećate se kako je neprijatelj za vrijeme komunizma nastojao posvađati Hrvate, i one u domovini i one u iseljeništvu, među njima stvoriti nepovjerenje i izazivati svađe. No vi u stranom svijetu morate biti kolektivni ambasadori Hrvatske i predstavljati je svojom slogom i poštenim radom.« Hrvatski dom, Društvo hrvatskih žena i vjernici kod mise dali su svoj doprinos za Hrvatski Caritas.

Iz najjužnije hrvatske katoličke misije na kugli zemaljskoj, iz Hobarta, hrvatski gosti pošli su u Melbourne u obilazak tri velike hrvatske misije: Clifton Hill, Sunshine i Springvale, a zatim i vjernike u misiji Geelong-Ballarat, sve u državi Viktoriji.

U petak 17. rujna navečer na Kardinalovoj misi okupila se vjernička zajednica u Clifton Hillu, najstarijem hrvatskom katoličkom središtu u Melbourneu. Tu je od 1961. do 1991. pastoralno djelovao sarajevski svećenik Josip Kasić koji je poslije udara moždane kapi smješten u katoličkom staračkom domu gdje su ga gosti posjetili. Kako je Clifton Hill sve do 1977. bilo jedino vjersko okupljalište Hrvata Melbournea, tu su se mnogi krstili i vjenčali. Tako je u maticama krštenih od 1963. do 1991. zapisano 7.460 krštenja, a u maticama vjenčanih 2.900 parova. Najviše je krštenja bilo 1971. godine – 663, dok ih je 1991. bilo tek 74. No, druga dva hrvatska katolička centra u Melbourneu vode vlastite matice. U misiji su od 1963. do 1971. pastoralno djelovale i sestre Klanjateljice Krvi Kristove. Sada centar u Clifton Hillu vodi sarajevski svećenik Mato Križanac. Mise za Hrvate ima još i u Fawkneru, te u 350 km udaljenoj Wodongi. Može se reći da pastoralno brine za kojih 15.000 Hrvata.

Svatko ima ulogu na hrvatskom gradilištu

Na misi su bili predstavnici Hrvatskog generalnog konzulata iz Melbournea. Osobito lijep doživljaj bilo je složno i gromko pjevanje prepune crkve, predvođeno tamburaškim orkestrom. Zahvaljujući na svemu što čine pomažući Hrvatsku, mons. Stanković je posebno pohvalio vjer-

nike Clifton Hilla za velikodušno pomaganje »Akcije za život« iz Dubrovnika. Vozeći goste u kratak posjet Slovenskom katoličkom centru, župnik Mato Križanac izvijestio je Kardinala o velikim količinama hrane i drugih stvari te novca, poslanih u prvom redu Uredu za prognanike i izbjeglice Republike Hrvatske. Kardinal je u propovijedi rekao: »Svi želimo blagoslov i napredak Hrvatskoj. No najprije svjedočanstvom čestita života moramo unositi duh Kraljevstva Božjega. U obnovi i izgradnji Hrvatske svatko na svoj način mora biti na tom gradilištu. A Bog je učinio pravo čudo što su Hrvatsku priznali i oni koji nisu željeli njezinu samostalnost. Sada neki žale zbog toga, ali svoj pristanak ne mogu više opozvati.«

Kardinalova kritika britanske politike

Na konferenciji za tisak u Hyatt hotelu jedan je novinar upitao Kardinala što bi poručio Douglasu Hurdu, ministru inozemnih poslova Velike Britanije, koji se tih dana nalazio u Australiji. Kardinal je rekao: »Očekujemo od britanske Vlade da prema Hrvatskoj bude objektivnija, da ne bude pristrana i da točno i pravedno procijeni tko je agresor a tko žrtva. Mi u Hrvatskoj teško shvaćamo i ne prihvaćamo prijatnije o uvođenju ekonomskih sankcija protiv Hrvatske, a koje dolaze iz Engleske.« Dok je opće australski dnevnik »The Australian« donio Kardinalovu fotografiju i prikaz konferencije za tisak, australska TV te večeri nije ništa objavila – iako je snimala konferenciju – ali je prenijela kadrove s dolaska na melburnsko uzletišće. Mons. Stanković je preko ABC nacionalne radio-mreže dao intervju posebno o agresiji pobunjenih Srba na Hrvatsku. U kontaktima s australskim novinarima TV, radija i tiska, mogao se steći dojam da oni zbivanja u Hrvatskoj i BiH uglavnom promatraju kroz filter Velike Britanije.

Počela izgradnja crkve sv. Leopolda Mandića

Sveti Leopold Bogdan Mandić dobit će u Melbourneu svoje svetište. Temelje nove crkve Kardinal je blagoslovio u subotu 18. rujna u zapadnom predgrađu Sunshineu gdje je sjedište naše najveće misije u tom velikom australskom gradu. Zajedno s Footscrayom i St. Albansom tu je i najveća koncentracija Hrvata na ovom kontinentu pa se smatra da toj

našoj misiji gravitira više od 15.000 Hrvata. Njihovim je župnikom sarajevski svećenik Josip Vranješ koji je Misiju preuzeo 1990. godine od Ivica Zlatunića, a samu je Misiju 1977. osnovao Anto Burić. Zlatunić je podigao veliku dvoranu u kojoj se obavljaju i sve liturgijske funkcije te župni stan, a njegovu nasljedniku predstoji nemali zadatak izgradnje velike crkve, i to u vrijeme kada ovdašnji Hrvati puno pomažu Hrvatsku i BiH u ratu. Zato je Kardinal u propovijedi rekao: »Neki kažu da nema smisla graditi novu crkvu dok traje rat u domovini koju treba pomagati. Ja mislim da ćete još više pomagati Hrvatskoj i BiH ako se budete mogli okupljati oko Krista u pravoj crkvi jer će vam on donijeti slogu i oplemeniti srce da budete velikodušni prema onima koji trpe i kojima je potrebna pomoć. Eto i mi u Zagrebu gradimo nove crkve u novim dijelovima grada gdje nam za vrijeme komunističkog režima to nisu dozvoljavali. Jer moramo konačno izaći iz tijesnih stanova i malih kućica u kojima smo imali kapele. I dok pristupamo obnovi i popravku brojnih crkava srušenih u ratu, život nas tjera da gradimo nove. Uvjeren sam da ćete svojom slogom uspjeti dovršiti ono što smo danas započeli blagoslovom temelja nove crkve.«

Poslije mise s velikim mnoštvom vjernika u dvorani i oko nje, u čast Kardinalu izveden je folklorni program ansambla »Hrvatska zora« pod ravnanjem Vladimira Kuraje i Bože Potočnika. Oni su prije pet mjeseci došli iz domovine i tu stvorili nekoliko folklornih skupina koje sve zajedno imaju 350 plesača, tamburaša i pjevača. Hrvatski svećenici u Melbourneu dogovorili su se i pozvali iz Hrvatske te naše stručnjake koji su u kratkom vremenu sjajno izvježbali »Hrvatsku zoru«, a mladi s oduševljenjem dolaze na probe. Programu je, kao i misi prije toga, prisustvovao i hrvatski generalni konzul Jerko Vukas te gradonačelnik Sunshinea George Parnis. Gosti iz Hrvatske posjetili su Vukasa u Hrvatskom generalnom konzulatu i susreli se s osobljem konzulata. Obišli su u bolnici poznatog javnog radnika Milana Maglicu čiji je sin Velimir svećenik na australskoj župi. Sjećajući se svog posjeta Melbourneu 1980. godine i pokušaja male skupine nekih nadri-Hrvata da izazovu nered, Kardinal je na kraju programa rekao: »Bilo je žalosno da su u svoje vrijeme neki u hrvatskoj emigraciji napadali svećenike, i to u ime nekakvog hrvatstva. Ali je narod uvijek bio uz svoje svećenike pa sam uvjeren da ćete i vi poduprijeti svog župnika u izgradnji nove crkve.«

Premalo hrvatskih svećenika

Posljednja svečanost u Melbourneu bila je u nedjelju 19. rujna u jugoistočnom dijelu grada u Springvaleu, u Hrvatskoj katoličkoj misiji i crkvi Duha Svetoga. Tu je Kardinal 1980. blagoslovio župnu dvoranu i stan za svećenika, a to je bilo izgrađeno za vrijeme župnikovanja sarajevskog svećenika Marka Perkovića koji je osnovao Misiju 1977. godine. Đakovački biskup Ćiril Kos blagoslovio je veliku novu crkvu 1983. godine koju je sa svojim vjernicima sagradio tadašnji župnik Anto Vujičić. Izgradnju crkvenih zgrada dovršio je župnik Mato Križanac školom »Bartol Kašić« 1989. godine uz pomoć kapelana Domina Vladića. Sada tu aktivnu crkvenu zajednicu vodi župnik Ivica Zlatunić. Sve su to svećenici sarajevske nadbiskupije koji od 1961. godine vode hrvatsku pastvu u Melbourneu. Iako je Misija u Springvaleu najmanja brojem vjernika, prema njoj gravitira ne manje od 12.000 vjernika. Zato se hitno nameće potreba slanja trojice novih svećenika u Melbourne, tako da bi svaka Misija imala po dvojicu svećenika. U tom su smislu već poduzeti koraci kod sarajevskog nadbiskupa Vinka Puljića.

Sloga hrvatskih društava

Župnik Zlatunić posebno hvali Hrvatsko žensko katoličko društvo »Marica Stanković« koje se nadahnjuje na idealima te velike vjernice i Hrvatice i vrlo je aktivno u prikupljanju pomoći domovini. Kardinal je na sastanku Društva govorio o Marici Stanković i pozvao članice neka svoje djelovanje prošire i prema odgoju mladih, osobito djevojčica. Govorio je i o predratnim križarima i križaricama i o pokušajima da se u Hrvatskoj obnove negdašnja katolička društva i osnuju nova. Mons. Stanković iznio je svoje dojmove o susretima s Maricom i o njezinoj zajednici »Suradnice Krista Kralja« koje su vrlo aktivne u Hrvatskoj, a ima ih i u hrvatskoj inozemnoj pastvi.

Župnik Zlatunić, pozdravljajući Kardinala na svečanoj misi, posebno je pohvalio zauzetost i slogu raznih hrvatskih društava koja su na prikazanje donijela svoje darove. Osim spomenutog Ženskog društva »Marica Stanković«, tu je i hrvatsko-australsko literarno društvo »August Šenoa«, Hrvatsko umirovljeničko društvo, folklorni ansambl »Zvonimir«, pjevački zbor, Hrvatsko društvo Zlinje i Hrvatska škola.

On je istaknuo da je misija organizirala slanje velikih količina hrane i lijekova domovini, a poslala je i veće svote novca. Ganut pred velikim mnoštvom vjernika, Kardinal je rekao: »Radostan sam kada po Australiji susrećem toliko mnoštvo vjernika u hrvatskim crkvama, ali sam u isto vrijeme žalostan kada gledam koliko je tu sposobnih ljudi, poštenih i punih znanja i iskustva daleko od Hrvatske koja bi ih upravo sada toliko trebala.« Na kraju mise je pjevač Đani Maršan pjevao pjesmu »Bože, čuvaj Hrvatsku.«

Kardinalov prosvjed zbog novih srpskih zločina

Za vrijeme ručka u prepunoj velikoj župnoj dvorani folklorni asambl »Zvonimir« izveo je uspjeti program a Kardinal je na kraju održao govor u kojemu je rekao: »Najozbiljnije prosvjedujem protiv onoga što se ovih dana dogodilo u Hrvatskoj – napadaji na nedužno civilno stanovništvo u predgrađu Zagreba, u Karlovcu, u Jastrebarskom, Kutini, Sisku, u naseljima uz Kupu i drugdje. Zaista napadati civilno stanovništvo i stambene četvrti, čak i utočište prognanika u Gazi u Karlovcu, to je zločin protiv čovječanstva. I ako ti napadači imaju neke moćne saveznike, onda prosvjedujem i protiv tog savezništva!« Aludirajući na pojavu brojnih hrvatskih zastava koje nisu identične sa službenom zastavom Republike Hrvatske, već su bile opće usvojene u hrvatskom iseljeništvu već dugo vremena, Kardinal je postavio pitanje: »Što je s hrvatskom zastavom? Hrvatski je sabor odlučio kakav će biti simbol hrvatskog legitimiteta, te je odredio da na trobojnici bude hrvatski grb uz grbove pojedinih hrvatskih pokrajina. Pojedine stranke mogu imati svoje simbole i zastave, ali pred Ujedinjenim narodima u New Yorku vije se službena zastava Republike Hrvatske. Treba nadvladati i preživjeti ono što je preživjelo. Hrvatski državni grb je i na hrvatskim putovnicama koje poštuju na svim granicama.«

Kardinalu predstoji u Australiji još posjet trima Hrvatskim katoličkim misijama: Geelongu, Adelaidi i North Fremantleu kod Perth.

Vladimir Stanković
(Glas Koncila, br. 39 – 26.9.1993.
str. 1. i 5.)

ZAHVALJUJEMO I NA VAS RAČUNAMO

Kratak ali bogat sadržajem bio je susret Kardinala Kuharića s hrvatskom vjerničkom zajednicom u Geelongu i Ballaratu u ponedjeljak i utorak 20. i 21. rujna. Tu smo pohodili četiri hrvatska društvena doma: u Ballaratu »Stjepana Radića«, a u Geelongu »Kardinala Alojzija Stepinca«, »Hrvatski sportski centar« i »Centar hrvatske zajednice« u kojem je bila svečana večera uz vrlo uspjeti program folklorne skupine »Lado«. Kardinal je blagoslovio prostorije istaknute i vrlo zauzete obitelji Siketa i posjetio jednu bolesnicu. Na misi je voditelj misije, splitski svećenik Stjepan Gnječ okupio mnoštvo naroda premda je bio radni dan. Raspjevana je crkva slušala s ponosom kako njihov župnik iznosi pred Kardinala podatke o raznim aktivnostima u zajednici, a osobito o pomoći domovini preko Caritasa i drugih ustanova. U Hrvatskom katoličkom centru ima mnogo raznih knjiga iz Hrvatske koje vjernici mogu nabaviti da njihova djeca nauče hrvatski. Kardinal je pozvao Hrvate da svom župniku podignu kuću jer je to i zaslužio, budući da je među njima već dvadeset godina. A tu su brojni ljudi od Karlovca i iz južne Hrvatske, sad ih je dosta bez posla, a inače rade u Fordovoj tvornici, na silosima za izvoz pšenice i u rafineriji, a ima i privatnih poduzetnika. Iako ni sami nemaju suviše, puno pomažu domovinu, a u domu s imenom kardinala Stepinca, kardinalu Kuhariću su darovali kalež koji će dobro doći nekoj obnovljenoj crkvi stradaloj u ratu.

Europa nas gleda kao krimić

Kardinal je prikazujući prilike u domovini rekao: »Mi smo drugačija civilizacija od onih koji razaraju crkve, škole, bolnice i kuće iz kojih protjeruju ljude. Mi nećemo sijati mržnju i osvetu kako to oni čine. A Europa i svijet ne zaustavljaju taj rat nego ga gledaju kao neki kriminalistički film i dopuštaju da caruje nasilje. Gdje je sada njihova civilizacija? A naši iseljenici su upravo u ovom ratu pokazali da nisu osušena grana našega nacionalnog bića jer su jedno srce i jedna duša kad je u pitanju

pomoć domovini pa su na taj način nadišli svoje razne razmirice. No Hrvatskoj i BiH treba pomagati i molitvom. Doživjeli smo da u više naših misija u Australiji svakog dana prije večernje mise mole krunicu za mir. Jer mi od Boga očekujemo pomoć poput kardinala sluga Božjega Alojzija Stepinca koji nije vjerovao u svjetsku politiku nego je od Boga očekivao spas. Ako se svi izbjeglice i prognanici neće moći vratiti na svoja ognjišta, onda to znači da su moćnici koji vladaju ovim svijetom blagoslovljeni i odobrili sva razaranja i osvajanja agresora.«

U Ballaratu gdje vlč. Gnječ dvaput mjesečno ima hrvatsku misu u australskoj crkvi, župnik je Pavao Mirković čiji je pradjed u prošlom stoljeću iz dubrovačkog kraja došao u Australiju. Iako ne zna hrvatski, već je četiri puta bio u Hrvatskoj i zanima se za sve što se u njoj zbiva. On je zajedno s generalnim vikarom bio na objedu u Hrvatskom domu gdje se Hrvati toga kraja okupljaju.

Na odlasku iz Melbournea u Adelaidu na uzletištu je Kardinala došao pozdraviti gospodin Legrand koji je već četrnaest puta bio u Među-gorju i posvuda širi knjige o tamošnjim zbivanjima.

Australski nadbiskup u hrvatskim demonstracijama

Na ovom pastoralnom pohodu jedino je u Adelaidi bila krizma hrvatske djece. Zato je trebalo puno ispovijedati potvrdenike, kumove i roditelje, pri čemu je i Kardinal sudjelovao. Djeci u Hrvatskom domu vjeronauk predaju sestre Klanjateljice Krvi Kristove koje vode i crkveno pjevanje, obilaze bolesnike kojima nose i pričest u kućama i bolnicama, a vode i molitvenu grupu u duhu pobožnosti Krvi Kristovoj. Tu su sestre Leopolda, Josipa, Ines i Augustina. Kardinal je osobito istaknuo njihovu blagotvornu djelatnost, a hvale ih nadbiskup Leonard Faulkner i umirovljeni nadbiskup James Gleeson.

Dušobrižnik Hrvata u Južnoj Australiji je Nikica Dušević iz Ljupča kod Zadra. On je u Adelaidi od 1970. godine te osim pastoralnog rada vrši i druge aktivnosti, a osobito je djelatna na Hrvatskom radiju. Uspio je sa svojim vjernicima pribaviti lijepu zgradu za župni ured i svoj stan, zajedno s kapelom za dnevne mise. Nedjeljna se bogoslužja održavaju u središtu grada u crkvi sv. Patrika. Zbog narušena zdravlja Dušević se želi vratiti u svoj rodni Ljubač, a nadbiskup je Faulkner izrazio spremnost da

iz Hrvatske primi novog, mlađeg svećenika. Očekuje se da će upravo zadarska nadbiskupija dati jednog sposobnog i zauzetog dušobrižnika, a tu bi zapravo i dvojica imala što raditi jer Hrvata ima diljem Južne Australije.

Osim mise za potvrdenike, te za veliko mnoštvo vjernika, u četvrtak 23. rujna Kardinal je služio i mise za molitvenu grupu i za mlade – prava trodnevna duhovna obnova. Dao je i intervju, kako za australski ABC nacionalni radio, tako i za religiozni program Hrvatskog radija. U razgovorima s nadbiskupom Faulknerom i Gleesonom uvidjeli smo koliko poznaju i cijene hrvatsku zajednicu koja je u toj mjesnoj Crkvi poznata i po tome što je prije Gleesona nadbiskup Adelaide bio Matthew Beovich, sin hrvatskog doseljenika. Zato nadbiskupu Faulkneru nije bilo teško sudjelovati u mirnim demonstracijama Hrvata pred Parlamentom Južne Australije, u doba traženja priznanja Hrvatske.

Mudra politika nije u emocijama

Govoreći u Hrvatskom domu Kardinal je rekao: »Revolucija svijeća srušila je komunističke režime, ali oni se s time ne mire: vidimo što se događa u Poljskoj, a i u Rusiji može doći do onoga do čega je kod nas došlo. I dok su se Češka i Slovačka mirno razišle, totalitarni nacionalistički boljševizam na Balkanu to nije dopustio. Hrvatskoj je sada najpotrebnija sloga i kako god pojedine političke stranke imaju svoje programe i svoje interese, kad je u pitanju dobro Hrvatske, stranačke interese treba podložiti interesima Hrvatske. A naše rodoljublje ne smije biti niti nacionalističko, ni rasističko. Naša politika mora biti čovječna, etična, u obrani nam savjest mora ostati čista, bez osvete i mržnje.« Pozivajući Hrvate u iseljeništvu da i oni budu složni, Kardinal je rekao: »Vi ste se složili u obrani Hrvatske i slanju pomoći domovini, i mi vam na tome zahvaljujemo, no Hrvatska i BiH još trebaju pomoć i mi i nadalje na vas računamo. A hrvatski je narod zajedno sa svojom Crkvom izdržao komunističku tiraniju, ali morali smo biti mudri. A mudra politika nije u emocijama i fantazijama. nego u realnosti. Neki u tuđini nisu nas u domovini dobro razumjeli jer se nisu mogli uživjeti u realnost koju je proživljavao narod u domovini. No, to je sada prošlost.« Zadnji je dan u Adelaidi bio posvećen obilasku bolnica i kuća nekoliko naših bolesnika.

Zapadna je Australija sva bila okupana u toplom proljetnom suncu kad smo u subotu 25. rujna stigli u Perth i potom u sjedište Misije na samoj obali Indijskog oceana u Fremantleu. Tu hrvatsko dušobrižništvo za čitavu Zapadnu Australiju vode svećenici sarajevske nadbiskupije, župnik Nikola Čabraja i kapelan Domin Vladić. Računa se da na tom području živi oko 25.000 Hrvata, a većina je njih iz južnih dijelova Hrvatske. Njihove djedove i očeve okupljao je iza tridesetih godina australski svećenik Lancelot Goody, koji se za taj apostolat pripremao učeći hrvatski 1931. godine u Splitu. On je poslije postao nadbiskupom u Perthu i 1961. salvatorijanca Đuru Globana imenovao je prvim hrvatskim dušobrižnikom u svojoj nadbiskupiji. Poslije je splitskom svećeniku Većeslavu Šupuku dao za hrvatsko dušobrižničko središte crkvu sv. Ane i župni stan gdje se misija i danas nalazi.

U što se preodijeva vjerska zapuštenost i projugoslavenstvo

Hrvatsko se dušobrižništvo u ovom dijelu Australije moralo boriti s mnogim teškoćama, a među njima je bila velika vjerska zapuštenost naših iseljenika i njihova naglašena projugoslavenska orijentacija. Danas se to jugoslavenstvo nerijetko pretvara u dalmatinski regionalizam, no ima i sve više znakova nacionalnog i vjerskog obraćenja.

Iako sa na misama oko Kardinala i u subotu i ponedjeljak navečer okupio lijep broj vjernika u Misiji, glavna je svečanost bila u katedrali u Perthu u nedjelju 26. rujna poslije podne, odmah nakon primanja i objeda koje je u Kardinalovu čast priredio nadbiskup Perthu Barry Hickey. Podsjećalo je to na 1980. godinu kad se oko zagrebačkog nadbiskupa i oko lika Gospe od Velikog hrvatskog zavjeta u toj istoj katedrali okupilo silno mnoštvo hrvatskog puka. Došli su ne samo oni iz Fremantlea, Balleate, Bassendeana i Midlanda gdje naši svećenici imaju redovite mise, nego i oni iz više stotina kilometara udaljenog Kalgoorlya i drugih mjesta. Posebno je bila zapažena nazočnost hrvatskog generalnog konzula Vjekoslava Karlovcana s osobljem Konzulata, koji smo u ponedjeljak posjetili. U ime nadbiskupa Hickeya Kardinala je u katedrali pozdravio pomoćni biskup Robert Healy, a u ime hrvatske zajednice župnik Nikola Čabraja. U koncelebraciji je sudjelovao i umirovljeni župnik John Čokolić, vrlo ugledan u toj mjesnoj Crkvi.

Na tom posljednjem svečanom susretu s hrvatskim svećenicima i vjernicima Australije, Kardinal je izrazio zahvalnost na prijemu u svih 14 Misija u kojima je tridesetak puta imao javne mise s narodom, a također priznanje i zahvalu za sve što čine za Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Ponovno je pozvao na slogu i molitvu za mir.

Odlaskom iz Perth-a za Singapore i Frankfurt 28. rujna i dolaskom u Zagreb 29. rujna navečer, završilo je naporno, ali važno i plodonosno pastoralno putovanje i posjet Hrvatima Australije.

Vladimir Stanković

(Glas Koncila, br. 40 – 3.10.1993. str. 5.)

SUMMARY

This is the second in a series of five books entitled »Cardinal Kuharić in Croatian Diaspora«, which describes the Cardinal's pastoral visit to Australia and New Zealand. The first book was dedicated to the Cardinal's pastoral visit to South Africa in 1980 and 1993.

After Cardinal's first visit to South Africa, he continued his trip to Australia and New Zealand with his associates. This visit took place from 13th October to 16th December 1980. His second visit occurred in 1988 from 29th October to December 1988. This third pastoral visit was the briefest and it took place from 27th August to 28th September 1993. The most significant of these was his first visit when he was accompanied by msgr. Vladimir Stanković, director of the Pastoral Care of the Croats Abroad; Rev. Vinko Kanizaj, delegate of the Bishops' Conference for the pastoral care for sailors; Rev. Miroslav Hlevnjak who as a cameraman on behalf of the Kršćanska Sadašnjost editing house, produced a film entitled »Croats under the Southern Cross«; Rev. Josip Scheibel, editor of Radio Vatican – Croatian Section who sent reports and cassettes with Cardinal's speeches and sermons; and finally Rev. Živko Kustić, the Chief Editor of the Croatian Catholic Weekly »Glas Koncila« in Zagreb. Rev. Kustić noted all the details of the visits and wrote about them in the aforementioned Catholic paper. This book, reprints most of these reports, whereas some were written by msgr. Vladimir Stanković, pastoral visits that took place in 1988 and 1993, as the Cardinal's regular assistant. However, the Archbishop Kuharić after his first return from Australia and New Zealand wrote an expansive report which also is included in this book.

There is an inclusion of two reports in the Glas Koncila which were written by professor of Theology and publicist dr. Drago Šimundža.

It includes various letters, memos and articles from the only order of Croatian nuns amongst Australian Croats, the Adorers of the Precious Blood of Christ. There is also a description of the Archbishop's visit with Mother Theresa in India.

His second trip to Australia was much calmer in all aspects and featured with better pastoral organisation by the Croatian Catholic centres in Australia including the blessing of newly built churches and pastoral centres in most Australian cities.

During his third visit in 1993, Cardinal Kuharić travelled with an official Croatian passport. His speeches brought the homeland closer and made it dearer to the local migrants. He defended his country in the local press and in public. This was an opportunity to thank Australian Croats for their huge humanitarian assistance which they sent to Croatia and Bosnia-Herzegovina during the greatest wave of the Serbian aggression.

Apart from containing many illustrations it is also valuable because it contains two original articles written by a renown sociologist and author of numerous books about Croats abroad, Dr. Ivan Čizmić. This book describes the Cardinal's pastoral visits to Croat immigrants in that part of the world and contains authentic documents about the current events, disputes, tensions and problems that faced not only the Church in Croatia or Croatian Catholic missions in Australia and New Zealand together with their priests, but Croatia's immigrant community on the whole. This book testifies to the unequal position of Croats in the then Yugoslavia as well as the huge desire and endeavours of Croatia's immigrant community to experience their homeland as an independent country.

During those most difficult times the Church amongst Croats was the only officially recognised institution that courageously preserved ties with its immigrant community and despite all the hardships it sent numerous priests and bishops to visit. Of all the Croatian bishops, Zagreb's Archbishop excelled in all the love towards Croatia's immigration. That is why the memory of Cardinal Kuharić and the love that exists towards him and his life achievements is so alive and strong amongst Croatian immigrants in Diaspora, especially in Australia.

Sadržaj strane Globusa (2) .....

Sadržaj strane Globusa (3) .....

Četiri ljeta Božić (1) .....

Četiri ljeta Božić (2) .....

Hrvatska misla u Carnavolu u Zapadnoj Australiji .....

SADRŽAJ

Uvodna riječ	5
Pozdrav Franji kardinalu Kuhariću	7
Hrvati u Australiji	9
Hrvati na Novom Zelandu	25
Povijest Hrvatske katoličke misije u Aucklandu	31
Hrvatski svećenici i časne sestre u Australiji i Novom Zelandu 1980. godine	37
Hrvatski svećenici u Australiji i novom Zelandu	39

NADBISKUP FRANJO KUHARIĆ U PASTIRSKOM POHODU HRVATIMA AUSTRALIJE I NOVOG ZELANDA 1980. GODINE

Nadbiskup Kuharić polazi na apostolski pohod	45
Osobni izvještaj nadbiskupa Kuharića	48
Crkva okuplja svu svoju djecu	80
Najšire i najdublje zajedništvo	84
Izvještaj za radio Vatikan, 9. 11. 1980.	88
Crkva duhovna domovina naroda na putu	90
Ljubav se nudi samo u slobodi	97
Asfalt Sydneya je procvao	101
Nadbiskupov govor u Sydneyskoj Operi	105
Pisma i sjećanja	108
Novi Zeland – Tajland – Indija	115
S druge strane Globusa (1)	133
S druge strane Globusa (2)	137
S druge strane Globusa (3)	140
Usred ljeta Božić (1)	145
Usred ljeta Božić (2)	150
Hrvatska misa u Carnavonu u Zapadnoj Australiji	155

Dolazak hrvatskih sestara Klanjateljica Krvi Kristove.	157
Hrvatske redovnice pod »Južnim križem«	159
Politički odjeci u Hrvatskoj i Australiji....	161
Neki odjeci u tisku tadašnje »političke emigracije«	169

KARDINAL FRANJO KUHARIĆ U AUSTRALIJI 1988.GODINE

Razgovor s mons. Stankovićem prije polaska u Australiju	179
Poruka kardinala Kuharića prije putovanja u Australiju	182
Dobrodoslica australskog nuncija	190
Izvještaj iz Australije za Radio Vatikan	191
Zgrada zidane crkve pripada Crkvi	195
Kardinalove poruke Hrvatima Australije	201
S pohoda kardinala Kuharića	205
Melbourne – Springvale – Hrvatska škola »Bartol Kašić«	207
Uz 200. obljetnicu Australije	212
Hrvatski vjernici u Australiji	215

KARDINAL FRANJO KUHARIĆ U AUSTRALIJI 1993. GODINE

Sydneyski kardinal Clancy pohodio Hrvatsku	231
Priopćenje za tisak	233
Zahvalnost i poziv na slogu	235
Kardinal Stepinac svjetlo i znak hrvatske civilizacije.	237
Velika ostvarenja Hrvata u Sydneyu	250
U Hrvatsku moramo unositi duh Kraljevstva Božjega	252
Zahvaljujemo i na vas računamo	259
Summary	264

#/m/s

O-H 01. 08. 2003

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA
KNJIZNICA ZAGREB

692073

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA BIBLIOTEKA ZAGREB

990425800

ISBN 953-151-976-5

9 789531 519762